

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ STENOGRAFSKE BELEŠKE

КЊИГА I

БЕОГРАД, 1958 ГОДИНЕ

СВЕСКА 1

САВЕЗНО ВЕЋЕ

1-ви и 2-ги ПРЕТХОДНИ САСТАНАК ОД 17—19 АПРИЛА И 1-ВА СЕДНИЦА
ОД 19 АПРИЛА 1958 ГОДИНЕ

ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

1-ви и 2-ги ПРЕТХОДНИ САСТАНАК ОД 17—19 АПРИЛА И 1-ВА СЕДНИЦА
ОД 19 АПРИЛА 1958 ГОДИНЕ

САВЕЗНО ВЕЋЕ И ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

1-ВА ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА ОД 18 И 19 АПРИЛА 1958 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ:

Страна	Страна
1-ви претходни састанак Савезног већа — 17 априла 1958	Дневни ред 1-ве седнице:
Дневни ред:	1) Одлучивање да се Већу произвођача предложи одржавање заједничке седнице — 14
Избор Верификационог одбора. — — — 3	2) Избор сталних одбора Савезног већа 14
Говорници: Митар Бакић, др Иван Рибар и Милован Батановић.	3) Претрес Предлога одлуке о накнадама и наградама посланика Савезне народне скуп- штине. — — — — — 16
1-ви претходни састанак Већа произвођача — 17 априла 1958	Говорници: Звонко Бркић, Иван Крефт, Ђура Кладарин, Спасенија Бабовић, др Младен Иве- ковић, Ђурица Јојкић, Душанка Ковачевић, Јелица Радојчевић.
Дневни ред:	2-ги претходни састанак и 1-ва седница Већа произвођача — 18 и 19 априла 1958
Избор Верификационог одбора. — — — 5	Дневни ред 2-ог претходног састанка:
Говорници: Митар Бакић, Стјепан Марковић и Чедомир Јефтић.	1) Претрес извештаја Верификационог од- бора — — — — — 18
2-ги претходни састанак и 1-ва седница Са- везног већа — 18 и 19 априла 1958	2) Давање свечане изјаве народних посла- ника — — — — — 22
Дневни ред 2-ог претходног састанка:	3) Избор председника, потпредседника и записничара Већа — — — — — 23
1) Претрес извештаја Верификационог од- бора — — — — — 7	
2) Давање свечане изјаве народних по- сланика — — — — — 12	
3) Избор председника, потпредседника и записничара Већа — — — — — 13	

	Страна		Страна
<i>Дневни ред 1-ве седнице:</i>			
1) Одлучивање да се Савезном већу предложи одржавање заједничке седнице — —	23	2) Избор Административног одбора, Одбора за изборе, Комисије за тумачење закона и комисија за утврђивање аутентичних текстова закона и других аката Скупштине —	27
2) Избор сталних одбора Већа произвођача	24		
3) Претрес Предлога одлуке о наградама и накнадама народних посланика — — —	25	3) Претрес извештаја Савезног извршног већа за 1957 годину — — — — —	28
<i>Говорници:</i> Милан Мићковић, Антон Штурм, Добривоје Јапчевић, Спасоје Шарац, Пашко Ромац, Имер Пуља, Борко Темелковски, Светислав Поповић.			
1-ва заједничка седница Савезног већа и Већа произвођача — 18 и 19 априла 1958			
<i>Дневни ред:</i>			
1) Избор претседника, потпретседника и секретара Савезне народне скупштине — —	26	4) Експозе Претседника Републике Јосипа Броза Тита о раду Савезног извршног већа у периоду од 1954—57 год. — — — — —	28
		5) Избор Претседника Републике — —	54
		6) Избор чланова Савезног извршног већа	55
		<i>Говорници:</i> Петар Стамболић, Ђуро Пуцар, Владимир Симић, Мика Шпиљак, Јосип Броз Тито.	

SAVEZNO VEĆE

1-vi PRETHODNI SASTANAK

OD 17 APRILA 1958 GODINE

SADRŽAJ

Dnevni red:

Izbor Verifikacionog odbora.

Govornici: Mitar Bakić, dr Ivan Ribar i Milovan Batanović.

PRETSEDAVAO
Dr IVAN RIBAR

ZAPISNIČARI
PREDRAG GLIGORIĆ i IVAN KREFT

Početak u 10 č 10 min.

Sekretar Savezne narodne skupštine Mitar Bakić (Izborni srez Foča, NR Bosna i Hercegovina): Drugovi i drugarice, kao sekretar Skupštine obavezan sam, prema Poslovniku, da vam saopštim ovu informaciju:

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Shodno članu 6, stav 1, Poslovnika Saveznog veća obaveštavam Veće da je u njemu po godinama najstariji narodni poslanik dr Ivan Ribar, izabran u Izbornom srezu Šibenik.

Prema tome, shodno odredbama Poslovnika toga Veća, dr Ivan Ribar treba da otvori prvi prethodni sastanak toga Veća i da mu pretsedava.

Pretsednik

Petar Stambolić s. r.

Molim dr Ivana Ribara da preuzme dužnost. (Aplauz).

Pretsedavajući dr Ivan Ribar Izborni srez Šibenik, NR Hrvatska): Otvaram prvi prethodni sastanak Saveznog vijeća.

Prije početka rada obavještavam narodne poslanike da je izvještaj Savezneizborne komisije o izborima za Savezno vijeće umnožen i stavljen na poslaničke klupe.

Na dnevni red ovog sastanka stavljam kao jedinu tačku: Izbor Verifikacionog odbora.

Prethodno treba da izaberemo dva zapisničara, koji će vršiti poslove dok se ne izaberu stalni zapisničari i dok svi narodni poslanici ne predadu svoja poslanička uvjerenja.

Za zapisničare predlažem narodne poslanike Predraga Gligorića i Ivana Krefta.

Da li se Dom slaže sa ovim predlogom? (Glasovi: Slaže se).

Pošto se Dom slaže, molim narodne poslanike koji su izabrani za zapisničare da zauzmu svoja mjesta.

Molim narodne poslanike da svoja uvjerenja o izboru predadu zapisničarima.

Narodni poslanici čija prezimena počinju od slova A do zaključno slova H predaće uvjerenja zapisničaru koji sjedi za prvim stolom; narodni poslanici čija prezimena počinju od slova I do zaključno slova M i čija prezimena počinju od slova P pa do zaključno slova Ž predaće uvjerenja zapisničaru koji sjedi za drugim stolom.

(Narodni poslanici prilaze određenim mjestima i predaju svoja uvjerenja).

Konstatujem da su uvjerenja predata.

Prelazimo na izbor Verifikacionog odbora. Prema članu 6 Poslovnika Saveznog vijeća, taj se Odbor sastoji od 11 članova. Izbor se vrši na osnovu kandidatskih lista koje može podnijeti deset članova Doma.

Ko ima prijedlog? (Milovan Batanović: Molim za reč). Dajem riječ narodnom poslaniku Milovanu Batanoviću.

Milovan Batanović (Izborni srez Šabac, NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, na osnovu člana 6, stav 4, Poslovnika Saveznog veća, u ime narodnih poslanika Saveznog veća Savezne narodne skupštine, i to: Dobrivoja Arandelovića, Milovana Batanovića, Stojana Bjelajca, Matije Bunjevca, Albina Dujca, Miloša Grpca, Firusa Demira, Franca Ranta, Jožefa Žakija i Živka Žižića, predlažem za članove Verifikacionog odbora Saveznog veća narodne poslanike: Nisima Albaharija, Ljubu Babića, dr Marjana Brecelja, Zvonka Brkića, Marina Četinića, Pavla Jovičića, Đuru Kladarina, Radomira Komatinu, Milku Minić, Nauma Naumovskog i Mitra Bakića.

Pretsedavajući dr Ivan Ribar: Čuli ste prijedlog koji je u ime deset narodnih poslanika podnio narodni poslanik Milovan Batanović.

Da li ima kakvog drugog prijedloga? (Nema).

Pošto drugih prijedloga nema, stavljam na glasanje podnijeti prijedlog.

Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da su za članove Verifikacionog odbora jednoglasno izabrani narodni poslanici: Albahari Nisim, Babić Ljuba, Breclj dr Marjan, Brkić Zvonko, Cetinić Marin, Jovičević Pavle, Kladarin Đura, Komatina Radomir, Minić Milka, Naumovski Naum i Bakić Mitar.

Time smo dnevni red ovog sastanka iscrpli.

Pozivam članove Verifikacionog odbora da se odmah poslije zaključenja ovog sastanka sastanu u sali Odbora za narodnu privredu Saveznog vijeća na prvom spratu, da bi se konstituisali i izvršili svoj posao.

Drugi prethodni sastanak, na kome će Verifikacioni odbor podnijeti svoj izvještaj, zakazaće

pretsjednik Verifikacionog odbora objavom na tabli. Pošto će izvještaj Verifikacionog odbora biti gotov danas popodne, molim narodne poslanike koji stanuju van Beograda da dođu u Saveznu narodnu skupštinu oko 17 časova kako bi im on bio uručen. Ovo je potrebno stoga što se naredni sastanak, po članu 7, stav 4, Poslovnika Saveznog vijeća, može održati tek 24 časa nakon postavljanja izvještaja Verifikacionog odbora svim članovima Doma. Narodnim poslanicima koji žive u Beogradu dostaviće se izvještaj kući.

Zaključujem prvi prethodni sastanak Saveznog vijeća.

(Sastanak je zaključen u 10 č 22 min).

ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

1-ВИ ПРЕТХОДНИ САСТАНАК

ОД 17 АПРИЛА 1958 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ

Дневни ред:

Избор Верификационог одбора.
Говорници: Митар Бакић, Стјепан Марковић и Чедомир Јефтић.

ПРЕТСЕДАВАО
СТЈЕПАН МАРКОВИЋ

ЗАПИСНИЧАРИ
АЛЕКСАНДАР ЦОНИЋ и АНТОН ШТУРМ

Почетак у 10 ч 10 мин

Секретар Савезне народне скупштине **Митар Бакић** (Изборни срез Фоча, НР Босна и Херцеговина): Другови и другарице, као секретар Скупштине обавезан сам, према Пословнику, да вам саопштим ову информацију (чита):

ВЕЋУ ПРОИЗВОЂАЧА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Сходно члану 5 Пословника Већа произвођача обавештавам Веће да је у њему по годинама најстарији народни посланик Стјепан Марковић, изабран у Изборном срезу Сплит III. Према томе, сагласно одредби Пословника Већа произвођача, друг Стјепан Марковић треба да отвори први претходни састанак Већа и да му претседава.

Претседник

Петар Стамболић, с. р.

Молим друга Стјепана Марковића да заузме место. (Аплауз).

Претседавајући Стјепан Марковић (Изборни срез Сплит III, НР Хрватска): Другови и другарице народни посланици, отварам 1-ви претходни састанак Вијећа произвођача.

Прије почетка рада обавјештавам народне посланике да је извјештај Савезне изборне комисије о изборима за Вијеће произвођача стављен на посланичке клупе.

Сагласно Пословнику Вијећа произвођача, на дневни ред овог састанка сављам као једину тачку: Избор Верификационог одбора.

Прије преласка на дневни ред треба да изаберемо записничаре, који ће вршити послове док се не изаберу стални записничари Дома и којима ће сви народни посланици предати своја посланичка увјерења.

За записничаре предлагем народне посланике Александра Цонића и Антона Штурма.

Да ли се Дом слаже с овим приједлогом? (Гласови: Слаже).

Пошто се Дом слаже, молим народне посланике који су изабрани за записничаре да заузму своја мјеста.

Молим народне посланике да предаду увјерења о избору записничарима.

Народни посланици чија презимена почињу словима А до Ј предаће увјерења записничару који сједи за првим столом, народни посланици чија презимена почињу од слова К па закључно са словом П предаће увјерења записничару који сједи за другим столом, а народни посланици чија презимена почињу од слова Р па закључно са словом Ж предаће увјерења записничару који сједи за трећим столом.

(Народни посланици прилазе столовима за којима седе записничари и предају посланичка уверења).

Претседавајући Стјепан Марковић: Другови, констатујем да је предато укупно 212 увјерења. Према томе четири народна посланика нису дала своја увјерења.

Прелазимо на избор Верификационог одбора. Према члану 5 Пословника Вијећа произвођача, Одбор се састоји од 11 чланова. Избор Верификационог одбора врши се на основу кандидатских листа које могу поднети групе од 10 народних посланика.

Ко од другова има приједлог? (Чедомир Јефтић: Молим за реч). Има ријеч народни посланик Чедомир Јефтић.

Чедомир Јефтић (Изборни срез Београд — Земун I, НР Србија): Другови и другарице народни посланици, на основу члана 5, став 4, Пословника Већа произвођача, у име народних посланика Већа произвођача Савезне народне скупштине, и то: Павла Гажија, Чедомира Јефтића, Хајрије Капића, Владимира Логара, Славка Баума, Данила Кнежевића, Љубице Клевернић, Драгице Роме, Рамиза Сладића, Милорада Стошића и Павла Мари-

на, — предлажем за чланове Верификационог одбора Већа произвођача ове народне посланике:

Имреа Балинта, Јура Билића, Николу Гостишу, Влада Јуричића, Добривоја Лапчевића, Албина Лесјака, Ибрахима Маглајлића, Милана Мићковића, Славку Михајловић, Борка Темелковског и Лину Жагар.

Претседавајући Стјепан Марковић: Чули сте приједлог кандидатске листе народног посланика Чедомира Јефтића и других. Да ли има ко какав други приједлог? (Нема).

Пошто нема другог приједлога, стављам на гласање приједлог кандидатске листе који је поднио народни посланик Чедомир Јефтић.

Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је предложена кандидатска листа једногласно усвојена и да су за чланове Верификационог одбора изабрани народни посланици: Имре Балинт, Јуре Билић, Никола Гостиша, Вlado Јуричић, Добривоје Лапчевић, Албин Лесјак, Ибрахим Маглајлић, Милан Мићковић, Славка Михајловић, Борко Темелковски и Лина Жагар.

Тиме је дневни ред овог састанка исцрпен.

Позивам чланове Верификационог одбора да се одмах послуже закључења овог састанка састану у сали Одбора за социјалну политику и народно здравље, која се налази прекопута ове сале, да би се конституисали, примили материјал о изборима, претресли га и сачинили извјештај Дому.

Други претходни састанак на коме ће Верификациони одбор поднијети свој извјештај заказат ће предсједник Верификационог одбора објављивањем на табли. Извјештај Верификационог одбора бит ће готов данас поподне, па молим народне посланике који станују ван Београда да дођу у Савезну народну скупштину око 16 часова, како би им се стацио на располагање односно уручио. Ово је потребно стога што се наредни састанак по члану 6, став 4, Пословника Вијећа произвођача може одржати најмање 24 часа послуже достављања извјештаја Верификационог одбора свима члановима Дома. Народним посланицима који живе у Београду доставит ће се извјештај, на уобичајени начин, кући.

Другови народни посланици, закључујем први претходни састанак Вијећа произвођача.

(Састанак је закључен у 10 ч 20 мин.).

SAVEZNO VEĆE

2-GI PRETHODNI SASTANAK
1-VA SEDNICA
OD 18 i 19 APRILA 1958 GODINE

SADRŽAJ

Dnevni red 2-og prethodnog sastanka:

- 1) Pretres izveštaja Verifikacionog odbora;
- 2) Davanje svečane izjave narodnih poslanika;
- 3) Izbor pretsednika, potpretsednika i zapisničara Veća.

Dnevni red 1-ve sednice:

- 1) Odlučivanje da se Veću proizvođača predloži održavanje zajedničke sednice;
- 2) Izbor stalnih odbora Saveznog veća;
- 3) Pretres Predloga odluke o naknadama i nagradama poslanika Savezne narodne skupštine.

Govornici: Zvonko Brkić, Ivan Kreft, Đura Kladarin, Spasenija Babović, dr Mladen Iveković, Đurica Jojkić, Dušanka Kovačević, Jelica Radojčević.

PRETSEDAVAO
ZVONKO BRKIĆ

ZAPISNIČAR
IVAN KREFT

Početak u 16 č 5 min

Pretsednik Verifikacionog odbora Zvonko Brkić (Izborni srez Slavonska Požega, NR Hrvatska): po članu 8 Poslovnika Saveznog vijeća, kao predsjednik Verifikacionog odbora otvaram ovaj drugi prethodni sastanak Saveznog vijeća. Molim zapisničara druga Ivana Krefta da pročita zapisnik prvog prethodnog sastanka.

Zapisničar Ivan Kreft (Izborni srez Ljutomer — Radgona, NR Slovenija) čita zapisnik 1-vog prethodnog sastanka od 17 aprila 1958 godine.

Pretsednik Verifikacionog odbora Zvonko Brkić: Ima li primjedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Pošto primjedaba nema, zapisnik se ovjerava.

Na dnevni red ovog sastanka stavljam: Pretres izvještaja Verifikacionog odbora.

Molim izvjestioca Verifikacionog odbora, narodnog poslanika Đuru Kladarina, da pročita izvještaj.

Izvestilac Verifikacionog odbora Đura Kladarin (Izborni srez Kostajnica, NR Hrvatska) (čita):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
SAVEZNO VEĆE

Verifikacioni odbor

Br. 1345

17 aprila 1958 godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Verifikacioni odbor Saveznog veća primio je izvještaje:

a) Savezne izborne komisije br. 745 od 7 aprila 1958 godine sa svim izbornim aktima koja se odnose

na izbore narodnih poslanika koji su za Savezno veće izabrani na izborima održanim 23 marta 1958 godine;

b) republičkih veća narodnih skupština: Narodne Republike Srbije br. 843/1 od 14 aprila 1958 godine; Narodne Republike Hrvatske br. 566/11 od 12 aprila 1958 godine; Narodne Republike Slovenije br. R-92/1-58 od 11 aprila 1958 godine; Narodne Republike Bosne i Hercegovine br. 12/58 od 11 aprila 1958 godine; Narodne Republike Makedonije br. 694 od 15 aprila 1958 godine; Narodne Republike Crne Gore br. 462 od 12 aprila 1958 godine; Pokrajinskog veća Narodne skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine br. 07-153/58 od 8 aprila 1958 godine i Oblasnog veća Narodnog odbora Autonomne Kosovsko-metohiske Oblasti br. 92 od 8 aprila 1958 godine, — o izboru članova Saveznog veća koje po Ustavu ova veća biraju.

Isto tako, Odbor je primio i poslanička uverenja izabranih narodnih poslanika.

Na osnovu proučavanja i pretresa svih ovih materijala, Verifikacioni odbor podnosi Saveznom veću Savezne narodne skupštine na rešenje sledeći izveštaj.

I

Verifikacioni odbor je utvrdio:

1) da je za izbor članova Saveznog veća u svim izbornim srezovima u zemlji bilo podneto na potvrdu i od strane sreskih izbornih komisija potvrđeno 307 kandidatura. Od toga je bilo potvrđeno u Narodnoj Republici Srbiji 123 od čega 30 u AP Vojvodini i 14 u AKMO, u Narodnoj Republici Hrvatskoj 72, u Narodnoj Republici Sloveniji 28, u Narodnoj Republici Bosni i Hercegovini 53, u Narodnoj Republici Makedoniji 23 i u Narodnoj Republici Crnoj Gori 8 kandidatura;

2) da su izbori za Savezno veće održani 23 marta 1958 godine i da su u svim izbornim srezovima sprovedeni pravilno i u redu;

3) da je za izbor narodnih poslanika za Savezno veće na dan 23 marta 1958 godine bilo u opšte biračke spiskove upisano ukupno 11,331.727 birača i da je od toga glasalo 10,660.478 ili 94,1%;

4) da je od ukupno glasalih 10,660.478 za kandidate glasalo 10,312.266 birača ili 96,7% dok je nevažećih glasačkih listića bilo 348.212 ili 3,3%;

5) da su svi izabrani kandidati dobili većinu glasova u smislu člana 140 stav 1 odnosno člana 140 stav 2 Zakona o pravima i dužnostima, izboru i opozivu saveznih narodnih poslanika;

6) da nije bilo nepravilnosti koje su bitno uticale ili mogle bitno uticati na rezultat izbora u svakom pojedinom izbornom srezu.

II

Na osnovu svega izloženog Verifikacioni odbor predlaže Saveznom veću da se verifikiraju mandati sledećih narodnih poslanika, koji su u Savezno veće izabrani u izbornim srezovima, i to:

U NARODNOJ REPUBLICI SRBIJI

- 1) Za izborni srez Beograd — Voždovac **Ranković Milivoja Aleksandar**, iz Beograda.
- 2) Za izborni srez Beograd — Vračar **Drulović Mihaila Miloško**, iz Beograda.
- 3) Za izborni srez Beograd — Zvezdara **Vlahović Milinka Veljko**, iz Beograda.
- 4) Za izborni srez Beograd — Zemun **Tomić Milovana Božidar**, iz Zemuna.
- 5) Za izborni srez Beograd — Novi Beograd **Bošković Dobrosava Momir**, iz Beograda.
- 6) Za izborni srez Beograd — Palilula **Mihaila Mihić Mitra Ljubica**, iz Beograda.
- 7) Za izborni srez Beograd — Savski Venac **Popović Aleksandra Koča**, iz Beograda.
- 8) Za izborni srez Beograd — Stari Grad I **Stefanović Dimitrija Svetislav**, iz Beograda.
- 9) Za izborni srez Beograd — Stari Grad II **Simić Svetislava Vladimir**, iz Beograda.
- 10) Za izborni srez Beograd — Čukarica **Broz Franje Josip-Tito**, iz Beograda.
- 11) Za izborni srez Grocka **Ivković Petra Ljubomir**, iz Beograda.
- 12) Za izborni srez Obrenovac **Josipović Dragoslava Srboljub**, iz Beograda.
- 13) Za izborni srez Šabac **Batanović Marka Milovan**, iz Beograda.
- 14) Za izborni srez Bogatić **Gligorić Živojina Predrag**, iz Šapca.
- 15) Za izborni srez Vladimirci **Dimitrijević Dragutina Živan**, iz Beograda.
- 16) Za izborni srez Krupanj **Bojanić Marka Vladan**, iz Beograda.
- 17) Za izborni srez Loznica **Zečević Đoke Vlada**, iz Beograda.
- 18) Za izborni srez Valjevo **Milosavljević Čedomira Milosav**, iz Beograda.
- 19) Za izborni srez Lazarevac **Prokić Mitra Milorad**, iz Lazarevca.
- 20) Za izborni srez Osečina **Dudić Dragojla Zorka**, iz Valjeva.
- 21) Za izborni srez Ub **Mihailović Andrije Rista**, iz Valjeva.
- 22) Za izborni srez Titovo Užice **Popović Aleksandra Mirko**, iz Titovog Užica.
- 23) Za izborni srez Bajina Bašta **Đurđić Nikole Dušan**, iz Beograda.
- 24) Za izborni srez Požega **Nedeljković Svetolika Srećko**, iz Titovog Užica.
- 25) Za izborni srez Prijepolje **Ljujić Jevrema Velibor**, iz Prijepolja.
- 26) Za izborni srez Novi Pazar **Prušević Rama Ramiz**, iz Novog Pazara.
- 27) Za izborni srez Sjenica **Jovanović Milorada Rista**, iz Novog Pazara.
- 28) Za izborni srez Čačak **Minić Dragomira Milka**, iz Beograda.
- 29) Za izborni srez Gornji Milanovac **Nedeljković Stevana Radisav**, iz Čačka.
- 30) Za izborni srez Guča **Tomić Gvozdena Momir**, iz Beograda.
- 31) Za izborni srez Ivanjica **Stišović Velimira Obren**, iz Beograda.
- 32) Za izborni srez Kraljevo **Jakšić Đure Pavle**, iz Beograda.
- 33) Za izborni srez Raška **Borisavljević Damnjana Radomir**, iz Kraljeva.
- 34) Za izborni srez Kragujevac **Mitrović Petra Milorad**, iz Kragujevca.
- 35) Za izborni srez Rača **Nedeljković Petra Radisav**, iz Beograda.
- 36) Za izborni srez Knjić **Todorović Ilijin Mijalko**, iz Beograda.
- 37) Za izborni srez Mladenovac **Damnjanović Živote Božidarka**, iz Beograda.
- 38) Za izborni srez Arandelovac **Đurić Živomira Đorđe**, iz Arandelovca.
- 39) Za izborni srez Smederevska Palanka **Munjas Mihaila Petar**, iz Mladenovca.
- 40) Za izborni srez Smederevo **Marković Milorada Momčilo**, iz Beograda.
- 41) Za izborni srez Velika Plana **Mladenović Milana Tanasije**, iz Beograda.
- 42) Za izborni srez Požarevac **Stojanović Stevana Branislav**, iz Požarevca.
- 43) Za izborni srez Veliko Gradište **Jovanović Dragutina Dragoljub**, iz Požarevca.
- 44) Za izborni srez Žabari **Stanojević Milana Svetomir**, iz Požarevca.
- 45) Za izborni srez Kučevo **Šerbanović Traila Paun**, iz Beograda.
- 46) Za izborni srez Petrovac **Miletić Vladimira Dobrivoje**, iz Požarevca.
- 47) Za izborni srez Negotin **Milosavljević Vladimira Veselin**, iz Negotina.
- 48) Za izborni srez Kladovo **Vučković Čedomira Sreten**, iz Beograda.
- 49) Za izborni srez Zaječar **Jelenković Krste Vojislav**, iz Zaječara.
- 50) Za izborni srez Bor **Radosavljević Milutina Dobrivoje**, iz Beograda.
- 51) Za izborni srez Knjaževac **Dragutinović Jelenka Vukašin**, iz Knjaževca.
- 52) Za izborni srez Svetozarevo **Urošević Božidara Staniša**, iz Svetozareva.
- 53) Za izborni srez Paraćin **Bošković Dragutina Dobrivoje**, iz Svetozareva.
- 54) Za izborni srez Svilajnac **Đurđević Božidara Čedomir**, iz Beograda.
- 55) Za izborni srez Čuprija **Radivojević Trenče Stojan**, iz Svetozareva.
- 56) Za izborni srez Kruševac **Matić Stojadina Đorđe**, iz Kruševca.
- 57) Za izborni srez Aleksandrovac **Čosić Živojina Dobrica**, iz Beograda.
- 58) Za izborni srez Varvarin **Milojević Dragića Janko**, iz Kruševca.
- 59) Za izborni srez Veliki Kupci **Milošević Tome Danilo**, iz Kruševca.
- 60) Za izborni srez Trstenik **Lukić Boška Dragiša**, iz Kruševca.
- 61) Za izborni srez Prokuplje **Krstić Petra Ratko**, iz Prokuplja.
- 62) Za izborni srez Žitorađa **Savović Luke Petro-nije**, iz Prokuplja.
- 63) Za izborni srez Kuršumlija **Maksimović Vito-mira Miloško**, iz Prokuplja.
- 64) Za izborni srez Niš **Pantović Svetozara Rado-van**, iz Niša.
- 65) Za izborni srez Niš **Popović Milića Milentije**, iz Beograda.
- 66) Za izborni srez Aleksinac **Jovović Jovana De-simir**, iz Beograda.
- 67) Za izborni srez Bela Palanka **Kostić Ljubomira Velimir**, iz Niša.
- 68) Za izborni srez Žitkovac **Bošković Milutina Radomir**, iz Niša.
- 69) Za izborni srez Jelašnica **Stojković Vladimira Milivoje**, iz Niša.

- 70) Za izborni srez Pirota **Ćirić Stevana Branimir**, iz Pirota.
- 71) Za izborni srez Dimitrovgrad **Karaivanov Velka Ivan**, iz Beograda.
- 72) Za izborni srez Leskovac **Arandelović Sotira Dobrivoje**, iz Leskovca.
- 73) Za izborni srez Vlasotince **Nikolić Spase Drago-mir**, iz Beograda.
- 74) Za izborni srez Lebane **Radovanić Mašana Mi-lija**, iz Beograda.
- 75) Za izborni srez Pečenjevce **Milenković Kosta-dina Stojan**, iz Leskovca.
- 76) Za izborni srez Vranje **Petrović Mate Vojin**, iz Vranja.
- 77) Za izborni srez Bosilegrad **Smajević Milana Vasilije**, iz Niša.
- 78) Za izborni srez Bujanovac **Trajković Koste Jo-sip**, iz Vranja.
- 79) Za izborni srez Vladičin Han **Stojković Stani-slava Stojadin**, iz Beograda.
- 80) Za izborni srez Novi Sad I **Vlajković Save Radovan**, iz Novog Sada.
- 81) Za izborni srez Novi Sad II **Vukmanović Niko-le Svetozar**, iz Beograda.
- 82) Za izborni srez Bački Petrovac **Dukić Mladena Ljubiša**, iz Novog Sada.
- 83) Za izborni srez Bačka Palanka **Isakov Lazara Radovan**, iz Novog Sada.
- 84) Za izborni srez Žabalj **Kekić Petra Danilo**, iz Novog Sada.
- 85) Za izborni srez Vrbas **Bijelica Lazara Lako**, iz Vrbasa.
- 86) Za izborni srez Bečej **Kelemen Andraša Mačaš**, iz Vrbasa.
- 87) Za izborni srez Sombor **Tepavac Rade Ilija**, iz Novog Sada.
- 88) Za izborni srez Bezdan **Pocrnić Ivana Mile**, iz Sombora.
- 89) Za izborni srez Odžaci **Kmezić Petra Nikola**, iz Novog Sada.
- 90) Za izborni srez Bačka Topola **Žaki Ferenc Jožef**, iz Novog Sada.
- 91) Za izborni srez Subotica — Donji grad **Martinović Andrije Milan**, iz Subotice.
- 92) Za izborni srez Subotica — Stari grad **Sabo Jožefa Mikloš**, iz Subotice.
- 93) Za izborni srez Senta **Farkaš Andraša Nandor**, iz Novog Sada.
- 94) Za izborni srez Kanjiža **Molnar — Gabor Jo-žefa Jožef**, iz Sente.
- 95) Za izborni srez Kikinda **Agbaba Tome Milka**, iz Novog Sada.
- 96) Za izborni srez Novi Kneževac **Rehak Lasla Laslo**, iz Novog Sada.
- 97) Za izborni srez Zrenjanin **Nađ Stjepan Kosta**, iz Beograda.
- 98) Za izborni srez Ečka **Jovanović Milenka Đura**, iz Novog Sada.
- 99) Za izborni srez Novi Bečej **Davidović Miloša Radivoj**, iz Beograda.
- 100) Za izborni srez Nova Crnja **Pribić Petra Milan**, iz Zrenjanina.
- 101) Za izborni srez Vršac **Vasić Nikole Alek-sandar**, iz Vršca.
- 102) Za izborni srez Bela Crkva **Jovanović Sveto-zara Petar**, iz Vršca.
- 103) Za izborni srez Pančevo **Bogdanov Lazara Dušan**, iz Pančeva.
- 104) Za izborni srez Kovačica **Radivojev Milana Žika**, iz Pančeva.
- 105) Za izborni srez Kovin **Veselinov Dušana Stanka**, iz Beograda.
- 106) Za izborni srez Sremska Mitrovica **Nikšić Koste Đorđe**, iz Sremske Mitrovice.
- 107) Za izborni srez Ruma **Dačić Nikole Jovan**, iz Sremske Mitrovice.
- 108) Za izborni srez Stara Pazova **Bošković Živka Đorđe**, iz Novog Sada.
- 109) Za izborni srez Šid Gornja Vojteha **Miloslav**, iz Novog Sada.
- 110) Za izborni srez Priština **Ćurčić Đorđa Živojin**, iz Prištine.
- 111) Za izborni srez Lipljan **Zarići Šaćira Aljuš**, iz Prištine.
- 112) Za izborni srez Podujevo **Šaćiri Šaćira Ismet**, iz Prištine.
- 113) Za izborni srez Uroševac **Nimani Šukri Džavid**, iz Prištine.
- 114) Za izborni srez Kosovska Mitrovica **Stambolić Milana Petar**, iz Beograda.
- 115) Za izborni srez Vučitrn **Kovačević Petra Milija**, iz Kosovske Mitrovice.
- 116) Za izborni srez Peć **Gaši Aljuša Aljuš**, iz Peći.
- 117) Za izborni srez Đakovica **Hamza Hamze Dževdet**, iz Prištine.
- 118) Za izborni srez Đurakovac **Zatrići Redža Sait**, iz Prištine.
- 119) Za izborni srez Prizren **Ajtić Sime Predrag**, iz Prištine.
- 120) Za izborni srez Dragaš **Patrnogić Milana Ka-tarina**, iz Prištine.
- 121) Za izborni srez Orahovac **Đaković Nikole Spasoje**, iz Beograda.
- 122) Za izborni srez Gnjilane **Široka Gaspara Kolja**, iz Prištine.
- 123) Za izborni srez Kosovska Kamenica **Hasani Dželje Sinan**, iz Gnjilana.

U NARODNOJ REPUBLICI HRVATSKOJ

- 124) Za izborni srez Beli Manastir **Rikanović Sto-jana Ilija**, iz Osjeka.
- 125) Za izborni srez Osijek **Bunjevac Ivana Matija**, iz Osijeka.
- 126) Za izborni srez Valpovo **Komar Alojza Slavko**, iz Beograda.
- 127) Za izborni srez Đakovo **Jakšić Mile Nikola**, iz Zagreba.
- 128) Za izborni srez Vukovar **Divjak Koste Vujo**, iz Vinkovaca.
- 129) Za izborni srez Vinkovci **Buković Tome Ivan**, iz Beograda.
- 130) Za izborni srez Županja **Lacković Ignjata Mirko**, iz Vinkovaca.
- 131) Za izborni srez Našice **Kreačić Ivana Otmar**, iz Beograda.
- 132) Za izborni srez Donji Miholjac **Mesić Ivana Milan**, iz Našice.
- 133) Za izborni srez Slavonska Požega **Brkić Antuna Zvonko**, iz Zagreba.
- 134) Za izborni srez Vrpolje **Zmaić Ilije ing. Josip**, iz Zagreba.
- 135) Za izborni srez Slavonski Brod **Salaj Ivana Đuro**, iz Beograda.
- 136) Za izborni srez Nova Gradiška **Krajačić Ivana Ivan**, iz Zagreba.
- 137) Za izborni srez Daruvar **Miljanić Jove Nikola**, iz Beograda.
- 138) Za izborni srez Podravska Slatina **Grbić Laze Čedo**, iz Zagreba.
- 139) Za izborni srez Virovitica **Sarajčić Ivana Ivo**, iz Beograda.
- 140) Za izborni srez Đurđevac **Radojčević Sime Jelica**, iz Koprivnice.
- 141) Za izborni srez Koprivnica **Šibl Armina Ivan**, iz Zagreba.
- 142) Za izborni srez Prelog **Golubić Josipa Stjepan**, iz Čakovca.
- 143) Za izborni srez Čakovec **Mrazović Stjepana Karlo**, iz Zagreba.
- 144) Za izborni srez Ludbreg **Juričan Stjepana Jeronim**, iz Varaždina.

145) Za izborni srez Varaždin **Ivić Đure Stjepan**, iz Varaždina.
 146) Za izborni srez Ivanec **Špiranec Josipa Josip**, iz Varaždina.
 147) Za izborni srez Krapina **Gretić Ignjaca Ivica**, iz Beograda.
 148) Za izborni srez Pregrada **Jureković Stjepana Stjepan**, iz Krapine.
 149) Za izborni srez Zlatar **Kolar Stjepana Josip**, iz Zagreba.
 150) Za izborni srez Križevci **Puklek Josipa Stjepan**, iz Zagreba.
 151) Za izborni srez Bjelovar **Jankes Đure Grga**, iz Beograda.
 152) Za izborni srez Bulinac **Belak Miška Franjo**, iz Bjelovara.
 153) Za izborni srez Kutina **Cvetković Đure Marijan**, iz Beograda.
 154) Za izborni srez Sisak **Janić Vladimira Vlado**, iz Beograda.
 155) Za izborni srez Petrinja **Todorović Kuzme Simo**, iz Siska.
 156) Za izborni srez Kostajnica **Kladarin Jovana Đuro**, iz Zagreba.
 157) Za izborni srez Zagreb-Črnomerec **Draušnik Juraja Juraj**, iz Zagreba.
 158) Za izborni srez Zagreb-Donji Grad **Magašić Josipa Anica**, iz Zagreba.
 159) Za izborni srez Zagreb-Maksimir **Babić Antuna dr Ivo**, iz Zagreba.
 160) Za izborni srez Zagreb-Medvedščak **Gošnjak Ivana Ivan**, iz Beograda.
 161) Za izborni srez Zagreb-Trešnjevka **Bakarić Stjepana dr Vladimir**, iz Zagreba.
 162) Za izborni srez Zagreb-Trnje **Gregorić Pavla dr Pavle**, iz Beograda.
 163) Za izborni srez Velika Gorica **Geršković Jakoba dr Leon**, iz Beograda.
 164) Za izborni srez Samobor **Iveković Bogdana dr Mladen**, iz Beograda.
 165) Za izborni srez Sesvete **Holjevac Slavka Većeslav**, iz Zagreba.
 166) Za izborni srez Jastrebarsko **Kuftrin Ivana Milka**, iz Beograda.
 167) Za izborni srez Karlovac **Lukačić Marka Stevica**, iz Karlovca.
 168) Za izborni srez Vojnić **Rkman Janka Božo**, iz Karlovca.
 169) Za izborni srez Duga Resa **Toms Josipa Josip**, iz Karlovca.
 170) Za izborni srez Ogulin **Zatezalo Mihajla Đuka**, iz Ogulina.
 171) Za izborni srez Delnica **Rački Matije Nikola**, iz Rijeke.
 172) Za izborni srez Rijeka-Stari Grad **Jardas Franje Edo**, iz Rijeke.
 173) Za izborni srez Rijeka—Sušak **Grbac Mate Miloš**, iz Rijeke.
 174) Za izborni srez Cres-Lošinj **Vukasović Marijana Jure**, iz Rijeke.
 175) Za izborni srez Pazin **Ivančić Bože Vjekoslav**, iz Pule.
 176) Za izborni srez Poreč **Lovrečić Ivana Milan**, iz Pule.
 177) Za izborni srez Pula **Tripalo Branka Mika**, iz Beograda.
 178) Za izborni srez Otočac **Nikšić Milana Tomo**, iz Zagreba.
 179) Za izborni srez Gospić **Počuča Dane Mile**, iz Zagreba.
 180) Za izborni srez Biograd **Žuvić Ante Marijan**, iz Zadra.
 181) Za izborni srez Zadar **Sutlović Mate Rikard**, iz Zadra.
 182) Za izborni srez Benkovac **Jokić Sime Jovica**, iz Zadra.

183) Za izborni srez Knin **Čuruvija Marka Tode**, iz Zagreba.
 184) Za izborni srez Šibenik **Ribar Andrije dr Ivan**, iz Zagreba.
 185) Za izborni srez Skradin **Ružić Nikole Ivo**, iz Šibenika.
 186) Za izborni srez Sinj **Buljan Stipana Riste**, iz Sinja.
 187) Za izborni srez Trogir **Gizdić Božin Drago**, iz Zagreba.
 188) Za izborni srez Split **Roje Ivana Ante**, iz Splita.
 189) Za izborni srez Omiš-Brač **Radmilović Grge dr Jerko**, iz Beograda.
 190) Za izborni srez Imotski **Baće Mije Maks**, iz Beograda.
 191) Za izborni srez Makarska **Raos Matin Ante**, iz Beograda.
 192) Za izborni srez Dubrovnik **Božinović Šimuna Neda**, iz Beograda.

U NARODNOJ REPUBLICI SLOVENIJI

193) Za izborni srez Murska Sobota **Hribar Janeza Janez**, iz Ljubljane.
 194) Za izborni srez Ljutomer-Radgona **Kreft Ivana Ivan**, iz Ljubljane.
 195) Za izborni srez Ormož **Potrč Ivana dr Jože**, iz Ljubljane.
 196) Za izborni srez Ptuj **Polič Davorina Zoran**, iz Beograda.
 197) Za izborni srez Maribor-Šentilj **Vilfan Avgusta Marija**, iz Beograda.
 198) Za izborni srez Maribor-Slovenska Bistrica **Šunderl Alojza dr Maks**, iz Ljubljane.
 199) Za izborni srez Maribor-Ruše **Rant Janeza Franc**, iz Maribora.
 200) Za izborni srez Slovenj Gradec **Ledinek Ivana Miloš**, iz Maribora.
 201) Za izborni srez Šoštanj **Simonič Franca Franc**, iz Celja.
 202) Za izborni srez Celje **Korže Franca Milena**, iz Ljubljane.
 203) Za izborni srez Šetnjam kod Celja **Krajger Antona Sergej**, iz Beograda.
 204) Za izborni srez Videm-Krško **Gosak Martina Martin**, iz Trbovlja.
 205) Za izborni srez Trbovlje **Šentjure Franca Lidija**, iz Beograda.
 206) Za izborni srez Novo Mesto **Borštnar Jožeta Jože**, iz Novog Mesta.
 207) Za izborni srez Črnomelj **Belopavlović Marka Niko**, iz Novog Mesta.
 208) Za izborni srez Ljubljana-Kočevje **Vidmar Josipa Josip**, iz Ljubljane.
 209) Za izborni srez Ljubljana-Litija **Holi-Vrščaj Ivana Zima**, iz Ljubljane.
 210) Za izborni srez Ljubljana-Kamnik **Stanovnik Ivana Janez**, iz Beograda.
 211) Za izborni srez Ljubljana-Centar **Kardelj Edvarda Edvard**, iz Beograda.
 212) Za izborni srez Ljubljana-Vrhnika **Petelina Andreja Andrej**, iz Ljubljane.
 213) Za izborni srez Kranj **Ziherl Josipa Boris**, iz Ljubljane.
 214) Za izborni srez Jesenice **Hafner Jakoba Vinko**, iz Kranja.
 215) Za izborni srez Tolmin **Bebler Boltežarija dr Aleš**, iz Beograda.
 216) Za izborni srez Nova Gorica **Budihna Antona ing. Karmel**, iz Šenpetra.
 217) Za izborni srez Postojna **Duje Jakoba Albin**, iz Portoroža.
 218) Za izborni srez Koper **Brecelj Antona dr Anton**, iz Beograda.

U NARODNOJ REPUBLICI BOSNI I HERCEGOVINI

- 219) Za izborni srez Cazin **Redžić Sulejmana En-ver**, iz Sarajeva.
- 220) Za izborni srez Bihać **Stojnić Stevana Velimir**, iz Beograda.
- 221) Za izborni srez Drvar **Zorić Nikole Milan**, iz Sarajeva.
- 222) Za izborni srez Prijedor **Vrhovac Jove Milan**, iz Sarajeva.
- 223) Za izborni srez Bosanski Novi **Bjelajac Sime Stojan**, iz Prijedora.
- 224) Za izborni srez Sanski Most **Dodik Ilije Petar**, iz Prijedora.
- 225) Za izborni srez Ključ **Filipović Sulejmana Safet**, iz Sarajeva.
- 226) Za izborni srez Banja Luka **Mažar Nikole Drago**, iz Banja Luke.
- 227) Za izborni srez Bosanska Gradiška **Babić Stojana Ljubo**, iz Beograda.
- 228) Za izborni srez Laktaši **Šiljegović Blagoja Boško**, iz Beograda.
- 229) Za izborni srez Kotor Varoš **Kapor Spasoja Momir**, iz Banja Luke.
- 230) Za izborni srez Krupa na Vrbasu **Popović Milana Milorad**, iz Banja Luke.
- 231) Za izborni srez Derventa **Brajković Josipa Bogomir**, iz Sarajeva.
- 232) Za izborni srez Prnjavor **Kovačević Nikole Ljuba**, iz Dervente.
- 233) Za izborni srez Modriča **Danićević Jove Uglješa**, iz Sarajeva.
- 234) Za izborni srez Doboj **Vujasinović Marka Todor**, iz Beograda.
- 235) Za izborni srez Teslić **Hercegovac Alije Adem**, iz Doboja.
- 236) Za izborni srez Maglaj **Begić Ibrahima Muhidin**, iz Beograda.
- 237) Za izborni srez Bosanski Šamac **Nikolić Nikole Panto**, iz Brčkog.
- 238) Za izborni srez Gradačac **Tufekdžić Sejfudina Mehmedalija**, iz Brčkog.
- 239) Za izborni srez Brčko **Mujkić Smaila Asim**, iz Brčkog.
- 240) Za izborni srez Bijeljina **Čolaković Miće Rodoljub**, iz Beograda.
- 241) Za izborni srez Gračanica **Mančić Huseina Pašaga**, iz Tuzle.
- 242) Za izborni srez Lopare **Mijatović Ilije Cvijetin**, iz Beograda.
- 243) Za izborni srez Tuzla **Stijačić Tome Radovan**, iz Tuzle.
- 244) Za izborni srez Lukavac **Milaković Bojana Miloš**, iz Tuzle.
- 245) Za izborni srez Živinice **Halilović Ahmeta Kemal**, iz Tuzle.
- 246) Za izborni srez Zvornik **Zekić Gaje Miloš**, iz Beograda.
- 247) Za izborni srez Vlasenica **Jakšić Alekse Rado**, iz Sarajeva.
- 248) Za izborni srez Višegrad **Gagović Vlade Rajko**, iz Goražda.
- 249) Za izborni srez Goražde **Čengić Smaila Esad**, iz Sarajeva.
- 250) Za izborni srez Foča **Bakić Iva Mitar**, iz Beograda.
- 251) Za izborni srez Centar-Sarajevo **Begović Sime Vlajko**, iz Beograda.
- 252) Za izborni srez Stari Grad-Sarajevo **Muidović Sejda Zehra**, iz Sarajeva.
- 253) Za izborni srez Novo Sarajevo **Marasović Petra Olga**, iz Sarajeva.
- 254) Za izborni srez Vareš **Cvijetić Lazara Nikola**, iz Sarajeva.
- 255) Za izborni srez Visoko **Dizdarević Šefkija Nijaz**, iz Sarajeva.
- 256) Za izborni srez Kalinovik **Štaka Nikole Danilo**, iz Sarajeva.

- 257) Za izborni srez Kakanj **Krilić Mate Ivica**, iz Kakanja.
- 258) Za izborni srez Zenica **Maglajlić Sulejmana Šefket**, iz Sarajeva.
- 259) Za izborni srez Zavidovići **Galeb Tome Rado**, iz Zenice.
- 260) Za izborni srez Travnik **Sunarić Perin dr Ivo**, iz Sarajeva.
- 261) Za izborni srez Jajce **Mitrić Sime Radomir**, iz Jajca.
- 262) Za izborni srez Bugojno **Mihaljević Stipe Niko**, iz Bugojna.
- 263) Za izborni srez Livno **Pucar Milana Đuro**, iz Sarajeva.
- 264) Za izborni srez Duvno **Brkić Mahmuta Hasan**, iz Beograda.
- 265) Za izborni srez Konjic **Šarac Ahmeta dr Zaim**, iz Sarajeva.
- 266) Za izborni srez Lištica **Novak Franje Franc**, iz Mostara.
- 267) Za izborni srez Čapljina **Jelčić Stjepana Pero**, iz Mostara.
- 268) Za izborni srez Stolac **Grk Tome Dušan**, iz Mostara.
- 269) Za izborni srez Mostar **Humo Saliha Avdo**, iz Beograda.
- 270) Za izborni srez Trebinje **Papić Jove Radovan**, iz Beograda.

U NARODNOJ REPUBLICI MAKEDONIJI

- 271) Za izborni srez Bitolj **Nikolovski Sotirov Goga**, iz Bitolja.
- 272) Za izborni srez Prilep **Taleski Petrov Blagoja**, iz Prilepa.
- 273) Za izborni srez Kruševo **Biljanovski Trenkov Zlatko**, iz Puste Reke.
- 274) Za izborni srez Demir Hisar **Dimitrijevi Kostov Mito**, iz Skoplja.
- 275) Za izborni srez Kumanovo **Naceva Milanova Mara**, iz Beograda.
- 276) Za izborni srez Plečevci **Čuškar Ilijev Boro**, iz Skoplja.
- 277) Za izborni srez Kriva Palanka **Aleksijevski Zafirov Dimitar**, iz Kumanova.
- 278) Za izborni srez Ohrid **Koliševski Panev Lazar**, iz Skoplja.
- 279) Za izborni srez Struga **Ibraimi Alila Jašar**, iz Debra.
- 280) Za izborni srez Kičevo **Buklevski Pandov Tomo**, iz Kičeva.
- 281) Za izborni srez Skoplje — Idadija **Crvenkovski Trajkov Krste**, iz Skoplja.
- 282) Za izborni srez Skoplje — Kisela Voda **Markovski Kune Krsto**, iz Skoplja.
- 283) Za izborni srez Skoplje — Kale **Kuzmanovski Cvetkov Boge**, iz Skoplja.
- 284) Za izborni srez Skoplje — Saat Kula **Sejfula Kasum Kemal**, iz Skoplja.
- 285) Za izborni srez Tetovo **Spirovski Milov Dragan**, iz Tetova.
- 286) Za izborni srez Žerovjani **Miftari Miftara Osman**, iz Gostivara.
- 287) Za izborni srez Gostivar **Popovski Todorov Elisie**, iz Skoplja.
- 288) Za izborni srez Titov Veles **Mitevski Ilijev Nikola**, iz Titovog Velesa.
- 289) Za izborni srez Kavadarci **Minčev Borisov Nikola**, iz Beograda.
- 290) Za izborni srez Kočani **Hristov Trendov Strašo**, iz Skoplja.
- 291) Za izborni srez Štip **Gligorov Blažov Kiro**, iz Beograda.
- 292) Za izborni srez Delčevo **Demir Nazim Firuz**, iz Štipa.
- 293) Za izborni srez Strumica **Apostolski Mitov Mihailo**, iz Beograda.

U NARODNOJ REPUBLICI CRNOJ GORI

294) Za izborni srez Ivangrad **Komatina Muša Radomir**, iz Titograda.

295) Za izborni srez Bijelo Polje **Žižić Vladislava Živko**, iz Titograda.

296) Za izborni srez Plevlja **Peruničić Rade Đorđije**, iz Plevlja.

297) Za izborni srez Nikšić **Zeković Sime Veljko**, iz Beograda.

298) Za izborni srez Titograd **Jovanović Miljana Blažo**, iz Titograda.

299) Za izborni srez Cetinje **Popivoda Gorčina Krsto**, iz Beograda.

300) Za izborni srez Kotor **Petrović Iva Mato**, iz Kotora.

301) Za izborni srez Bar **Popović Luke Vladimir**, iz Beograda.

III

Verifikacioni odbor predlaže da se verificiraju i mandati sledećih narodnih poslanika koji su u Savezno veće izabrani:

a) od strane Republičkog veća Narodne skupštine Narodne Republike Srbije:

1) **Antunović Ignjata Riste**, 2) **Babović Vasilija Spasenije**, 3) **Veselinov Marinka Jovana**, 4) **Jojkić Vladimira Đurice**, 5) **Jovanović Mateje Ise**, 6) **Leković Miće Voje**, 7) **Minić Dragomira Miloša**, 8) **Rajković Cvetka Đoka**, 9) **Penezić Spasoja Slobodana**, 10) **Petrović Dragoljuba Dušana**;

b) od strane Republičkog veća Sabora Narodne Republike Hrvatske:

1) **Belinić Bartola Marka**, 2) **Berus Ivana Anke**, 3) **Biber Stjepana Antuna**, 4) **Blažević Jure Jakova**, 5) **Cetinić Marina Marina**, 6) **Gaži Petra Franja**, 7) **Krstulović Marka Vicka**, 8) **Sekulić Nikole Nikole**, 9) **Špiljak Dragutina Mike**, 10) **Zanka Josipa dr Marijana**;

c) od strane Republičkog veća Narodne skupštine Slovenije:

1) **Marinko Franje Mihe**, 2) **Leskovšek Franca Franca**, 3) **Maček Jožeta Ivana**, 4) **Krajger Alojza Borisa**, 5) **Tomšič Ivana Vide**, 6) **Avbelj Jože Viktora**, 7) **Majhen Janeza Vlada**, 8) **Vrabić Ferda Olge**, 9) **Fajfar Antona Toneta**, 10) **Dermastija Josipa dr Marijana**;

d) od strane Republičkog veća Narodne skupštine Narodne Republike Bosne i Hercegovine:

1) **Karabegović Hasana Osmana**, 2) **Đuričić Alekse Blaža**, 3) **Jurinić Nike Nika**, 4) **Bijedić Adema Džemala**, 5) **Novaković Mitra Gruja**, 6) **Došen Nikole Ilije**, 7) **Šegrt Obrena Vlada**, 8) **Kovačević Milivoja Dušanke**, 9) **Kapetanović Osmana Hajra**, 10) **Albahari Abrahama Nisima**;

e) od strane Republičkog veća Narodnog sabora Narodne Republike Makedonije:

1) **Aceva Dončeva Vere**, 2) **Arsov Dončeva Ljubča**, 3) **Bojanovski Koneta Dimče**, 4) **Gigov Andonov Strahila**, 5) **Malinska Đorđa Veselinke**, 6) **Naumovski Nikolov Nauma**, 7) **Smilevski Urošov Vidoa**, 8) **Spirovski Stavre Jaćima**, 9) **Tačić Ramadana Hamida**, 10) **Temengov Milev Mita**;

f) od strane Republičkog veća Narodne skupštine Narodne Republike Crne Gore:

1) **Bajković Joka Filipa**, 2) **Biljanović Mihaila Vojislava**, 3) **Brković Krsta Sava**, 4) **Dapčević Jovana Peka**, 5) **Đakonović Đura Nikole**, 6) **Garčević Simata Gojka**, 7) **Mugoša Vida Andrije**, 8) **Perović Savića Puniše**, 9) **Šćepanović Petra Jevta**, 10) **Zorić Đordija Milorada**;

g) od strane Pokrajinskog veća Narodne skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine:

1) **Doronjski Nikole Stevana**, 2) **Tikvicki Matije Geze**, 3) **Šoti Pala Pala**, 4) **Relić Ranka Petra**, 5) **Spevak Juraja Juraja**, 6) **Trifu Georga Aurela**;

h) od strane Oblasnog veća Narodnog odbora Autonomne Kosovsko-metohiske Oblasti:

1) **Mugoša Marka Dušana**, 2) **Hodža Halima Fadila**, 3) **Jovićević Jovana Pavla**, 4) **Malići Hazira Mehmeda**.

IV

Odbor takođe predlaže da se po verifikaciji mandata izdvoje iz izbornih akata i sačuvaju kao akta trajne vrednosti zapisnici zborova birača, rešenje o potvrdi kandidatura, zapisnici biračkih odbora i sreskih izbornih komisija o utvrđivanju rezultata izbora.

V

Podnoseći Saveznom veću ovaj svoj izveštaj Odbor moli Dom da ga u celosti usvoji.

Za izvestioca je određen narodni poslanik Kladarin Đuro, član Verifikacionog odbora.

Sekretar

Nisim Albahari s. r.

Predsednik

Zvonko Brkić s. r.

Članovi:

Đuro Kladarin s. r., **Babić Ljubo s. r.**, **Brecelj dr Marjan s. r.**, **Brkić Zvonko s. r.**, **Cetinić Marin s. r.**, **Jovićević Pavle s. r.**, **Komatina Radomir s. r.**, **Minić Milka s. r.**, **Naumovski Naum s. r.**, **Bakić Mitar s. r.**,

Predsednik Verifikacionog odbora Zvonko Brkić: Pošto ste čuli izvještaj Verifikacionog odbora, otvaram pretres o izvještaju. Ko želi riječ? (Ne javlja se niko).

Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam izvještaj Verifikacionog odbora na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Savezno vijeće jednoglasno prihvatilo izvještaj Verifikacionog odbora i time završilo verifikaciju mandata svih narodnih poslanika Saveznog vijeća.

Prema članu 9 Poslovnika, ovim članovi Saveznog vijeća stupaju u sva svoja prava i dužnosti.

Prema članu 10 Poslovnika, narodni zastupnici treba da dadu svečanu izjavu.

Pozivam narodne poslanike da dadu svečanu izjavu.

(Svi narodni poslanici ustaju i za predsjedavajućim ponavljaju reči svečane izjave).

Predsednik Verifikacionog odbora Zvonko Brkić (čita):

»Svečano izjavljujem da ću dužnosti saveznog narodnog poslanika savesno i predano vršiti, da ću se pridržavati Ustava i zakona i da ću sve svoje snage zalagati za dalju izgradnju socijalizma, za čuvanje nezavisnosti i za procvat Federativne Narodne Republike Jugoslavije.«

Prema Poslovniku, narodni poslanici treba da potpišu protokol svečane izjave. Molim zapisničara narodnog poslanika Ivana Krefta da prozove narodne poslanike, a narodne poslanike molim da pristupe i potpišu protokol.

Zapisničar Ivan Kreft vrši prozivku narodnih poslanika, koji prilaze stolu i potpisuju tekst svečane izjave).

(Posle prozivke)

Pretsednik Verifikacionog odbora Zvonko Brkić: Prema članu 12 Poslovnika Saveznog vijeća, dopunjujem ovu sjednicu tačkom dnevnog reda: Izbor predsjednika, potpredsjednika i tri zapisničara Saveznog vijeća.

Prema članu 18, stav 1, prijedlog za izbor predsjednika, potpredsjednika i tri zapisničara može podnijeti deset narodnih poslanika, a izbor se vrši pojedinačno.

Da li ima ko prijedlog za izbor predsjednika, potpredsjednika i tri zapisničara Vijeća? (*Spasenija Babović:* Molim za reč).

Riječ ima drugarica Spasenija Babović.

Spasenija Babović (NR Srbija): Na osnovu člana 18 Poslovnika Saveznog veća, u ime grupe narodnih poslanika, predlažem za predsjednika Saveznog veća narodnog poslanika Mladena Ivekovića. (Aplauz).

Predlagачi: Todor Vujasinović, Radomir Borisavljević, Zlatko Biljanovski, Jože Borštnar, Marijan Cvetković, Miloško Drulović, Radivoje Davidović, Drago Mažar, Andrija Mugoša, Slobodan Penezić, Elisie Popovski, Janez Stanovnik, Ivan Šibl, Miloš Žanko i Spasenija Babović.

Pretsednik Verifikacionog odbora Zvonko Brkić: Da li ima kakav drugi prijedlog? (Niko se ne javlja).

Pošto drugih prijedloga nema, stavljam na glasanje prijedlog drugarice narodnog poslanika Spasenije Babović da se za predsjednika Saveznog vijeća izabere narodni poslanik dr Mladen Iveković.

Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je za predsjednika Saveznog vijeća jednoglasno izabran narodni poslanik dr Mladen Iveković. (Aplauz).

Molim novoizabranog predsjednika Saveznog vijeća da zauzme svoje mjesto.

Pretsednik dr Mladen Iveković (Izborni srez Samobor, NR Hrvatska): Drugovi narodni poslanici, na povjerenju koje ste mi ukazali i na izboru za predsjednika ovog visokog Doma, ja vam se najtoplije zahvaljujem. Obećavam da ću uložiti maksimalne napore da bih vaše povjerenje opravdao.

Ako se slažete, prešli bismo na dnevni red, na izbor potpredsjednika Saveznog vijeća. Ko ima prijedlog? (*Spasenija Babović:* Molim za reč).

Ima riječ drugarica Spasenija Babović.

Spasenija Babović: Na osnovu istog člana 18 Poslovnika Saveznog veća i u ime iste grupe narodnih poslanika predlažem za potpredsjednika Veća drugaricu Dušanku Kovačević, narodnog poslanika. (Aplauz).

Pretsednik dr Mladen Iveković: Čuli ste prijedlog. Da li ima kakav drugi prijedlog? (Nema).

Pošto drugih prijedloga nema, stavljam na glasanje prijedlog narodnog poslanika Spasenije Babović i drugova da se za potpredsjednika Saveznog vijeća izabere narodni poslanik Dušanka Kovačević. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno izabrao za potpredsjednika Saveznog vijeća narodnog poslanika Dušanku Kovačević. (Aplauz).

Sada prelazimo na izbor tri zapisničara. Ko ima prijedlog? (*Spasenija Babović:* Molim za reč).

Riječ ima drugarica Spasenija Babović.

Spasenija Babović: Za zapisničare Saveznog veća, u ime iste grupe narodnih poslanika, predlažem narodne poslanike Mirka Popovića, Andreja Petelina i Mitu Dimitrijeviškog. (Aplauz).

Pretsednik dr Mladen Iveković: Da li ima drugih prijedloga? (Nema). Pošto drugih prijedloga nema, prelazimo na glasanje. Glasaćemo za svakog zapisničara posebno.

Ko je za to da se za zapisničara izabere narodni poslanik Mirko Popović, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno izabrao za zapisničara narodnog poslanika Mirka Popovića.

Ko je za to da se za drugog zapisničara izabere narodni poslanik Andrej Petelin, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Dom jednoglasno izabrao za drugog zapisničara narodnog poslanika Andreja Petelina.

Sada prelazimo na izbor trećeg zapisničara. Ko je za to da se za trećeg zapisničara izabere narodni poslanik Mito Dimitrijeviški, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je za trećeg zapisničara izabran narodni poslanik Mito Dimitrijeviški.

Ovim je dnevni red drugog prethodnog sastanka iscrpen. Zaključujem ovaj sastanak i odmah otvaram prvu redovnu sjednicu.

Obavještavam najpre Dom da su tražili odsustvo narodni poslanici Petar Dodik, zbog bolesti, i Maks Baće, zbog službene sprečenosti. Da li Dom odobrava tražena odsustva? (*Glasovi:* Odobrava). Objavljujem da su tražena odsustva odobrena.

Na dnevni red ove sjednice u smislu člana 13 Poslovnika Saveznog vijeća predlažem kao prvu tačku: Odlučivanje da se Vijeću proizvođača predloži održavanje zajedničke sjednice radi izbora predsjednika, potpredsjednika i sekretara Savezne narodne skupštine, Predsjednika Republike i članova Saveznog izvršnog

vijeća; i kao drugu tačku dnevnog reda: Izbor stalnih odbora Saveznog vijeća.

Da li se Dom slaže sa predloženim dnevnim redom? (*Glasovi: Slaže se*).

Objavljujem da je Dom usvojio predloženi dnevni red.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Odlučivanje da se Vijeću proizvođača predloži održavanje zajedničke sjednice radi izbora predsjednika, potpredsjednika i sekretara Savezne narodne skupštine, Predsjednika Republike i članova Saveznog izvršnog vijeća.

Da li se Dom slaže da se predloži Vijeću proizvođača održavanje zajedničke sjednice? (*Glasovi: Slaže se!*).

Objavljujem da je Dom prihvatio ovaj prijedlog.

Pošto sam od Vijeća proizvođača dobio isti takav prijedlog, konstatujem da su se oba doma saglasila da se održi zajednička sjednica.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Izbor stalnih odbora Saveznog vijeća.

Kao što je poznato, Savezno vijeće ima devet stalnih odbora, i to: Odbor za spoljne poslove, Odbor za organizaciju vlasti i upravu, Odbor za narodnu privredu, Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje, Odbor za prosvjetu, Odbor za budžet, Zakonodavni odbor, Mandatno-imunitetski odbor i Odbor za pretstavke i žalbe.

Napominjem da u smislu člana 80 i 81 Poslovnika Saveznog vijeća prijedlog za izbor odbora u cjelini može podnijeti deset narodnih poslanika. Izbor se vrši na osnovu kandidatskih lista.

Sada prelazimo na izbor Odbora za spoljne poslove. Ovaj Odbor ima 35 članova. Ima li ko od drugova narodnih poslanika prijedlog? (*Đurica Jojkić: Molim za reč*). Riječ ima narodni poslanik Đurica Jojkić.

Đurica Jojkić (NR Srbija): U ime grupe od deset narodnih poslanika na osnovu člana 80, 81 i 82 Poslovnika Saveznog veća predlažem da se u Odbor za spoljne poslove izaberu ovi narodni poslanici: Ajtić Predrag, Aleksievski Dimitar, Baće Maks, Bakarić Vladimir, Bebler Aleš, Begović Vlajko, Božinović Neda, Bukleski Tome, Čosić Dobrica, Danilović Uglješa, Dizdarević Nijaz, Fadil Hodža, Jojkić Đurica, Jovanović Blažo, Karaivanov Ivan, Kladarin Đuro, Ljujić Velibor, Malinska Veselinka, Miha Marinko, Mijatović Cvijetin, Mrazović Karlo, Nađ Kosta, Petrović Dušan, Počuća Mile, Perović Puniša, Pucar Đuro, Sarajčić Ivo, Sejfula Kemal, Simić Vladimir, Stanovnik Janez, Šibl Ivan, Šiljegović Boško, Veselinov Jovan, Vilfan Marija, Vlahović Veljko.

Predlagači su: Bajković Filip, Begić Muhidin, Bošković Momir, Borštnar Jože, Jojkić Đurica, Jakšić Pavle, Stijačić Radovan, Kladarin Đuro, Roje Ante, Veselinov Stanka.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Čuli ste prijedlog druga Đurice Jojkića. Ima li još neki drugi prijedlog? (Nema). Pošto drugog prijedloga nema, stavljam na glasanje prijedlog narodnog poslanika Đurice Jojkića. Ko je za ovaj prijedlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Odbor za spoljne poslove izabran.

Prelazimo na izbor Odbora za organizaciju vlasti i upravu. Ovaj Odbor ima 31 član. Ima li ko prijedlog? (*Đurica Jojkić: Molim za reč*). Riječ ima drug Đurica Jojkić.

Đurica Jojkić: U ime iste grupe narodnih poslanika, predlažem da se u Odbor za organizaciju vlasti i upravu izaberu ovi narodni poslanici: Agbaba Milka, Albahari Nisim, Antunović Rista, Begić Muhidin, Belopavlović Niko, Biber Antun, Bijedić Džemal, Biljanovski Zlatko, Borisavljević Radomir, Brkić Zvonko, Duje Albin, Đakonović Nikola, Gligorić Dragan, Grbić Čedo, Ivić Stjepan, Jovanović Đura, Naceva Mara, Naumovski Naum, Nikolić Dragomir, Novaković Grujo, Popovski Elisie, Rački Nikola, Radovanović Milija, Rant Franc, Rikanović Ilija, Sekulić Nikola, Simić Vladimir, Sunarić dr Ivo, Tomšić Vida, Trajković Josip, Zečević Vlada.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Ima li neki drugi prijedlog za izbor ovog Odbora? (Nema). Pošto drugog prijedloga nema, stavljam na glasanje prijedlog narodnog poslanika Đurice Jojkića i drugova. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Odbor za organizaciju vlasti i upravu izabran.

Prelazimo na izbor Odbora za narodnu privredu. Ovaj odbor ima 31 član. Ko ima prijedlog? (*Đurica Jojkić: Molim za reč*). Riječ ima drug Đurica Jojkić.

Đurica Jojkić: U ime iste grupe narodnih poslanika, predlažem da u Odbor za narodnu privredu uđu ovi narodni poslanici: Avbelj Viktor, Begović Vlajko, Bogdanov Dušan, Bojanovski Dimče, Budihna inž. Karmelo, Buković Ivan, Cetinić Marin, Davidović Radoj, Đuričić Blažo, Fajfar Tone, Hribar Janez, Jelenković inž. Vojislav, Kapetanović Hajro, Kapor Momir, Kmezić Nikola, Komatina Radomir, Krstulović Vicko, Kufrin Milka, Leković Voja, Maglajlić Šefket, Nimani Džavid, Pajković Đoka, Raos Ante, Smilevski Vidoe, Šoti Pal, Špiljak Mika, Taleski Blagoje, Tepavac Ilija, Tomić Božidar, Zmaić inž. Josip, Vujasinović Todor.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Čuli ste prijedlog. Ima li kakvih drugih prijedloga? (Nema). Pošto drugih prijedloga nema, stavljam

podneti prijedlog na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Odbor za narodnu pravdu izabran.

Prelazimo na izbor Odbora za socijalnu politiku i narodno zdravlje. I ovaj Odbor ima 31 član. Prijedlog ima drug Đurica Jojkić.

Đurica Jojkić: U ime iste grupe narodnih poslanika predlažem da se u Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje izaberu ovi narodni poslanici: Aceva Vera, Babović Spasenija, Batanović Milovan, Belinić Marko, Cvetsković Marijan, Čuruvija Tode, Došen Ilija, Grbac Miloš, Jakšić Rade, Jovanović Isa, Jovović Desimir, Đureković Stjepan, Kolar Josip, Korže Milena, Mihailović Rista, Miletić Dobrivoje, Mitevski Nikola, Mujkić Asim, Nedeljković Radisav, Papić Radovan, Patrnogić Katarina, Petrović Mato, Potrč Jože, Roje Ante, Spirovski Dragan, Spirovski Jaćim, Smajević Vasilije, Stojković Stojadin, Šaćiri Ismet, Šegrt Vlado, Vrabčić Olga.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Ima li još kakav prijedlog? (Nema). Stavljam na glasanje prijedlog narodnog poslanika Đurice Jojkića i drugova. Ko je *za* ovaj prijedlog neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje izabran.

Prelazimo na izbor Odbora za prosvjetu. Ovaj Odbor ima 21 član. Prijedlog ima drug Đurica Jojkić.

Đurica Jojkić: U ime iste grupe narodnih poslanika predlažem da se u Odbor za prosvjetu izaberu ovi narodni poslanici: Boro Čuškar, Nijaz Dizdarević, Miloško Drulović, Rajko Gagović, Miroslav Gonja, Široka Kolj, Anica Magašić, Vlado Majhen, Krste Markovski, Ljubica Mihić, Milka Minić, Tanasije Mladenović, Stjepan Puklek, Enver Redžić, Mika Tripalo, Stanka Veselinov, Josip Vidmar, Zima Holivrščaj, Boris Ziherl, Miloš Žanko, Živko Žižić.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Da li ima kakav drugi prijedlog? (Nema). Stavljam ovaj prijedlog na glasanje. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Odbor za prosvjetu izabran.

Prelazimo na izbor Odbora za budžet. Odbor ima 21 član. Prijedlog ima drug Đurica Jojkić.

Đurica Jojkić: U ime iste grupe narodnih poslanika predlažem da se u Odbor za budžet izaberu ovi narodni poslanici: Momir Bošković, Božidarka Damjanović, Marijan dr Dermastija, Ivo, Družić, Dušan Đurđić, Adem Hercegovac, Većeslav Holjevac, Jašar Ibrahim,

Nikola Jakšić, Eduard Jardas, Milija Kovačević, Boge Kuzmanovski, Drago Mažar, Miloš Milaković, Radisav-Raja Nedeljković, Đorđe Nikšić, Radovan Pantović, Đorđe Peruničić, Andrej Petelin, Jefto Šćepanović, Milorad Zorić.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Da li ima kakav drugi prijedlog? (Nema). Stavljam na glasanje prijedlog grupe poslanika. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Odbor za budžet izabran.

Prelazimo na izbor Zakonodavnog odbora. Zakonodavni odbor ima 21 član. Prijedlog ima drug Đurica Jojkić.

Đurica Jojkić: U ime iste grupe narodnih poslanika predlažem da u Zakonodavni odbor uđu ovi narodni poslanici: Gaši Aljuš, Vladan Bojanić, Bogomir Brajković, Savo Brković, Firus Demir, Mito Dimitrijevski, Živan Dimitrijević, Jurica Draušnik, Spasoje Đaković, Gojko Garčević, Vinko Hafner, Ivan Kreft, Osman Miftari, Stojan Milenković, Nikola Miljanić, Zehra Muidović, Mile Počuča, Jerko dr Radmilović, Zaim dr Šarac, Maks dr Šnuderl, Sreten Vučković.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Ima li drugih prijedloga? (Nema). Stavljam na glasanje prijedlog druga Đurice Jojkića i drugova. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Zakonodavni odbor izabran.

Prelazimo na izbor Mandatno-imunitetskog odbora. Prijedlog ima drug Đurica Jojkić.

Đurica Jojkić: U ime iste grupe narodnih poslanika predlažem da u Mandatno-imunitetski odbor uđu poslanici: Boro Čuškar, Zorka Dudić, Drago Gizdić, Janez Hribar, Vlado Janić, Radomir Mitrić, Andrija Mugoša.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Ima li kakav drugi prijedlog? (Nema). Stavljam na glasanje prijedlog druga Jojkića i drugova. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Mandatno-imunitetski odbor izabran.

Prelazimo na izbor Odbora za pretstavke i žalbe. Ovaj Odbor ima 7 članova. Prijedlog ima drug Đurica Jojkić.

Đurica Jojkić: U ime iste grupe narodnih poslanika predlažem da se u Odbor za pretstavke i žalbe izaberu ovi narodni poslanici: Stojan Bjelajac, Martin Gosak, Grga Jankez, Milosav Milosavljević, Goga Nikolovski, Mirko Popović, Obren Stišović.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Ima li kakav drugi prijedlog? (Nema). Stavljam na glasanje prijedlog druga Jojkića i drugova. Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li

ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Odbor za pretstavke i žalbe izabran.

Pretsednik dr Mladen Iveković: Molim izabrane članove odbora da se poslije prekida ove sjednice sastanu i konstituišu. Isto tako molim drugove koji budu izabrani za predsjednike odbora da me izvjestite o izboru.

Odbor za organizaciju vlasti i upravu, Odbor za narodnu privredu, Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje i Zakonodavni odbor mogu da se sastanu u svojim salama, a ostali odbori u ovoj sali.

Predsjednik Savezne narodne skupštine obavijestio me je da je na osnovu odluke oba doma zakazao zajedničku sjednicu za danas, 15 minuta poslije prekida ove sjednice.

Prekidam sjednicu.

(Sednica je prekinuta u 18 č 30 min).

Nastavak u 14 č 30 min

Potpredsjednik Dušanka Kovačević (NR Bosna i Hercegovina): Nastavljamo sjednicu Saveznog vijeća.

Molim druga Andreja Petelina da u nastavku ove sjednice vodi zapisnik.

Obavještavam Dom da je Administrativni odbor pretresao Predlog odluke o nagradama i naknadama poslanika Saveznog vijeća koji je bio ranije pripremljen i na osnovu toga pripremio nov predlog odluke. Predlažem da se taj predlog stavi na dnevni red. Da li se Dom slaže s ovim predlogom: (*Glasovi: Slaže se!*). Pošto se Dom složio sa ovim predlogom, molim sekretara Administrativnog odbora da podnese izvještaj.

Sekretar Administrativnog odbora Jelica Radojčević (Izborni srez Đurđevac, NR Hrvatska) čita izvještaj Administrativnog odbora o Predlogu odluke o nagradama i naknadama poslanika Saveznog veća. (Videti u prilogu).

Potpredsjednik Dušanka Kovačević: Pristupamo pretresu Odluke o naknadama i na-

gradama. Ko se javlja za riječ? (Niko). Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam prijedlog na glasanje. Ko je za ovaj predlog odluke, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Savezno vijeće jednoglasno usvojilo Predlog odluke o naknadama i nagradama poslanika Saveznog vijeća. U isto vrijeme obavještavam Savezno vijeće da je Vijeće proizvođača usvojilo ovu odluku u istovetnom tekstu.

Prema tome, predlog odluke je primljen.

Na kraju sjednice dajem obavještenje o konstituisanju odbora Saveznog vijeća koje smo izabrali na jučerašnjoj sjednici.

Odbori su se konstituisali ovako:

Odbor za spoljne poslove: predsjednik Aleš Bebler, sekretar Maks Baće;

Odbor za organizaciju vlasti i upravu: predsjednik Vlada Zečević, sekretar dr Ivo Sunarić;

Odbor za narodnu privredu: predsjednik Vidoe Smilevski, sekretar Todor Vujasinović;

Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje: predsjednik Radovan Papić, sekretar Vasilije Smajević;

Odbor za prosvjetu: predsjednik Milka Minić, sekretar Tanasije Mladenović;

Odbor za budžet: predsjednik Raja Nedeljković, sekretar Jefto Šćepanović.

Zakonodavni odbor: predsjednik dr Maks Šnuderl, potpredsjednik dr Zaim Šarac, sekretar dr Jerko Radmilović;

Mandatno-imunitetski odbor: predsjednik Drago Gizdić, sekretar Boro Čuškar;

Odbor za pretstavke i žalbe: predsjednik Grga Jankez, sekretar Obren Stišović.

Time je dnevni red današnje sjednice iscrpen.

Zaključujem sjednicu.

(Sednica je zaključena u 14 č 40 min).

P R I L O Z I**IZVEŠTAJ****ADMINISTRATIVNOG ODBORA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE O PREDLOGU ODLUKE O NAGRADAMA I NAKNADAMA POSLANIKA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE**

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Administrativni odbor

19 aprila 1958 godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Administrativni odbor Savezne narodne skupštine na svojoj sednici od 18 i 19 aprila 1958 godine pretresao je Predlog odluke o nagradama i naknadama poslanika Savezne narodne skupštine, pa je zaključio da pitanje poslaničkih nagrada i naknada treba još razmatrati. Stoga Odbor predlaže da domovi Skupštine donesu privremenu odluku na osnovu koje bi se isplaćivale nagrade i naknade saveznim narodnim poslanicima dok to pitanje ne bude konačno razmotreno i rešeno.

Privremena odluka koju Administrativni odbor predlaže glasi:

1) Do donošenja nove odluke o poslaničkim nagradama i naknadama na prvom idućem sastanku Skupštine, saveznim narodnim poslanicima isplaćivaće se nagrade i naknade privremeno po ovoj odluci.

2) Članovi Saveznog veća koji su dosad primali poslaničku nagradu u Saveznoj narodnoj skupštini dobijaće nagradu prema Odluci o nagradama, nakna-

dama i platama za stalne funkcije poslanika Savezne narodne skupštine od 19 juna 1957 godine (»Službeni list FNRJ«, br. 27/57). Poslanici koji su primali mesečnu platu za stalnu funkciju primaće i dalje tu platu (ako vrše koju od funkcija predviđenih navedenom odlukom).

Nagrada po prethodnom stavu ne pripada članovima Saveznog veća koji su stupili u radni odnos ili vrše koju drugu funkciju van Skupštine za koju primaju stalnu nagradu. (Ukoliko su im ova primanja manja, isplaćivaće im se razlika do punog iznosa poslaničke nagrade).

3) Članovi Saveznog veća koji nisu bili narodni poslanici u Skupštini III saziva, a kojima po izboru prestane radni odnos, dobijaju u Skupštini naknadu u visini svog primanja iz radnog odnosa. Ako su ovi poslanici ostali u radnom odnosu, zadržavaju svoja primanja od organa, ustanove ili organizacije s kojom su u radnom odnosu.

4) Sva ostala primanja članova oba doma (paušal, dnevnice, nagrada za rad u odboru i Veću), kao i naknada za izgublenu zaradu članova Veća proizvođača isplaćivaće se i dalje prema Odluci o nagradama, naknadama i platama za stalne funkcije poslanika Savezne narodne skupštine (»Službeni list FNRJ«, br. 27/57).

5) Za izvestioca određen je narodni poslanik Svetislav Popović.

6) Za sprovođenje ove odluke staraće se Administrativni odbor Savezne narodne skupštine.

Sekretar

Predsednik

Jelica Radojčević s. r.

Srboljub Josipović s. r.

Članovi:

Svetislav Popović s. r., Jelica Radojčević s. r., Rado-
van Stijačić s. r., Pero Georgijevski s. r., Sinan
Hasani s. r.

ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

2-ги ПРЕТХОДНИ САСТАНАК И
1-ва СЕДНИЦА

ОД 18 И 19 АПРИЛА 1958 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ

Дневни ред 2-ог претходног састанка:

- 1) Претрес извештаја Верификационог одбора;
- 2) Давање свечане изјаве народних посланика;
- 3) Избор претседника, потпретседника и записничара Већа.

Дневни ред 1-ве седнице:

- 1) Одлучивање да се Савезном већу предложи одржавање заједничке седнице;
- 2) Избор сталних одбора Већа произвођача;
- 3) Претрес Предлога одлуке о наградама и накнадама народних посланика.

Говорници: Милан Мићковић, Антон Штурм, Добри-
воје Лапчевић, Спасоје Шарац, Пашко Ромац,
Имер Пуља, Борко Темелковски, Светислав По-
повић.

ПРЕТСЕДАВАО
МИЛАН МИЋКОВИЋ

ЗАПИСНИЧАР
АНТУН ШТУРМ

Почетак у 16 ч 5 мин

Претседник Верификационог одбора **Ми-
лан Мићковић** (Изборни срез Косовска Ми-
тровица, Аутономна Косовско-Метохиска
област, НР Србија): Отварам други претход-
ни састанак Већа произвођача. Молим за-
писничара, народног посланика Антона
Штурма, да прочита записник прошлог са-
станка.

Записничар **Антон Штурм** (Изборни срез
Копар, НР Словенија) чита записник са
првог претходног састанка од 17 априла 1958
године.

Претседник Верификационог одбора **Ми-
лан Мићковић**: Да ли има примедба на про-
читани записник? (Нема). Пошто пр. медаба
нема, записник се оверава.

На дневни ред овог састанка стављам
претрес извештаја Верификационог одбора.
Молим известиоца Верификационог одбора,
народног посланика Добривоја Лапчевића, да
прочита извештај Одбора.

Известилац Верификационог одбора **До-
бривоје Лапчевић** (Изборни срез Никшић,
НР Црна Гора) (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА
Верификациони одбор
О7 Број 1346
17. IV. 1958 године
Београд

ВЕЋУ ПРОИЗВОЂАЧА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Верификациони Одбор Већа произвођача, при-
мио је извештај Савезне изборне комисије број 746
од 7 априла 1958 године са свим изборним актима

која се односе на изборе народних посланика који
су у Веће произвођача изабрани на изборима одржа-
ним 26 марта 1958 године.

Одбор је примио и посланичка уверења свих
изабраних народних посланика.

На својој седници одржаној 17 априла 1958 по-
што је размотрио сва изборна акта, Верификаци-
они одбор подноси Већу произвођача Савезне на-
родне скупштине на претрес и одлучивање следећи
извештај:

I

Верификациони одбор је утврдио:

- 1) Да је у свим изборним срезovima било подне-
то на потврду и од стране среских изборних коми-
сија потврђено 226 кандидатура, од којих је у про-
извођачкој групи индустрије, трговине и занатства
било потврђено 177 кандидатура, а у произвођачкој
групи пољопривреде 49 кандидатура.

A.

ГРУПА ИНДУСТРИЈЕ, ТРГОВИНЕ И ЗАНАТСТВА

а) у Народној Републици Србији 57 кандидатура
од којих на подручју АП Војводине 16 кандидатура,
а на подручју Аутономне Косовско-Метохиске Обла-
сти 5 кандидатура;

б) у Народној Републици Хрватској 43 канди-
датуре;

в) у Народној Републици Словенији 32 кандида-
туре (у 23 изборна среза);

г) у Народној Републици Босни и Херцеговини
30 кандидатура;

д) у Народној Републици Македонији 11 канди-
датура;

ђ) у Народној Републици Црној Гори 4 канди-
датуре.

B

ГРУПА ПОЉОПРИВРЕДЕ

а) у Народној Републици Србији 22 кандидатуре
од којих на подручју АП Војводине 5 кандидатура,
а на подручју АКМО 3 кандидатуре;

б) у Народној Републици Хрватској 11 кандидатура (у 10 изборних срезова);

в) у Народној Републици Словенији 2 кандидатуре;

г) у Народној Републици Босни и Херцеговини 9 кандидатура;

д) у Народној Републици Македонији 4 кандидатуре;

ђ) у Народној Републици Црној Гори 1 кандидатура.

2) Да су избори за Веће произвођача Савезне народне скупштине одржани 26 марта 1958 године у свим изборним срезовима који су одређени Одлуком Савезног извршног већа Р. п. број 403 од 27 децембра 1957 године. Избори су спроведени у реду и миру.

3) Да је за избор народних посланика Већа произвођача било укупно 6.196 чланова изборних тела који су претстављали укупно 5.021.784 произвођача. Од тога је у произвођачкој групи индустрије, трговине и занатства било 3.767 чланова изборних тела који су претстављали 1.873.606 произвођача, а у произвођачкој групи пољопривреде 2.429 чланова изборних тела који су претстављали 3.148.178 произвођача.

4) Да је за избор народних посланика Већа произвођача гласало 5.705 чланова изборних тела (од укупног броја чланова изборних тела 6.196) са укупно 4.752.874 гласа, док је неважећих листића било 84. Од тога је у произвођачкој групи индустрије, трговине и занатства гласало 3.530 чланова изборних тела са укупно 1.759.564 гласа, док је неважећих листића било 79, а у произвођачкој групи пољопривреде гласало 2.275 чланова изборних тела са укупно 2.993.310 гласова, док је неважећих гласачких листића било 5.

5) Да су изабрани кандидати изабрани већином гласова сагласно члану 188 став 1 односно члану 188 став 2 Закона о правима и дужностима, избору и опозиву савезних народних посланика.

6) Да у изборним актима нису утврђене неправилности које су могле битно утицати или су утицале на резултате избора у сваком поједином случају.

7) Да у погледу спровођења избора као и утврђивању изборних резултата за избор народних посланика Већа произвођача није било приговора ни жалби.

II

На основу свега изложеног Одбор предлаже Већу произвођача да се верифицирају мандати следећих народних посланика који су у Веће произвођача изабрани у изборним срезовима, и то:

ГРУПА ИНДУСТРИЈЕ, ТРГОВИНЕ И ЗАНАТСТВА

I - У Народној Републици Србији

1) За изборни срез Београд — Врачар: **Стојановић** Николе **Јелена** из Београда,

2) За изборни срез Београд — Звездара: **Стаменковић** Тодора **Драги** из Београда,

3) За изборни срез Београд — Земун I: **Јефтић** Недељка **Чедомир** из Земуна,

4) За изборни срез Београд — Земун II: **Клевернић** Ивана **Љубица** из Земуна,

5) За изборни срез Београд — Нови Београд: **Максимовић** Јована **Радован** из Београда,

6) За изборни срез Београд — Палилула: **Крунић** Душана **Живојин** из Београда,

7) За изборни срез Београд — Раковица: **Луковић** Милисав **Славко** из Раковице,

8) За изборни срез Београд — Савски Венац I: **Станић** Милутина **Родољуб** из Београда,

9) За изборни срез Београд — Савски Венац II: **Милковић** Ђорђа **Сретен** из Београда,

10) За изборни срез Београд — Стари Град I: **Кнежевић** Саве **Радмило** из Београда,

11) За изборни срез Београд — Стари Град II: **Кокотовић** Манојла **Никола** из Београда,

12) За изборни срез Београд — Стари Град III: **Перин** Вује **Олга** из Београда,

13) За изборни срез Београд — Стари Град IV: **Вуцелић** Николе **Воја** из Београда,

14) За изборни срез Београд — Чукарица: **Милинковић** Стевана **Александар** из Београда,

15) За изборни срез Шабац: **Радловић** Јакова **Милорад** из Шапца,

16) За изборни срез Лозница: **Иконић** Миливоја инж. **Бранислав** из Лознице,

17) За изборни срез Ваљево: **Никшић** Васе **Матија** из Ваљева,

18) За изборни срез Лазаревац: **Спасојевић** Симе **Борислав** из Лазаревца,

19) За изборни срез Титово Ужице: **Мијатовић** Мијата **Љубомир** из Београда,

20) За изборни срез Пријепоље — Нови Пазар: **Потежица** Раде **Велимир** из Прибоја,

21) За изборни срез Чачак: **Јовановић** Милана **Драгић** из Чачка,

22) За изборни срез Краљево: **Сумбуловић** Самуила **Моца** из Краљева,

23) За изборни срез Крагујевац: **Јеремић** Милорада **Драгослав** из Крагујевца,

24) За изборни срез Младеновац: **Блажић** Светислава **Цавле** из Младеновца,

25) За изборни срез Смедерево: **Перишић** Симе **Василије** из Смедерева,

26) За изборни срез Пожаревац — Неготин: **Бизјак** Јанеза **Мирко** из Мајданпека,

27) За изборни срез Зајечар: **Туртић** Ђорђа **Михаило** из Београда,

28) За изборни срез Бор: **Ступаревић** Косте **Живојин** из Бора,

29) За изборни срез Светозарево: **Манић** Јагодић **Јована** **Маца** из Београда,

30) За изборни срез Ђуприја: **Пауновић** Драгутина **Света** из Београда,

31) За изборни срез Крушевац — Прокупље: **Јевтић** Светислава **Мирко** из Крушевца,

32) За изборни срез Ниш I: **Михајловић** Вјекослава **Славка** из Ниша,

33) За изборни срез Ниш II: **Михајловић** Старије **Петар** из Ниша,

34) За изборни срез Алексинац: **Кнежевић** Тодора **Данило** из Ниша,

35) За изборни срез Лесковац — Пирот: **Мирковић** Милисав **Сава** из Лесковца,

36) За изборни срез Врање: **Стошић** Денка **Милорад** из Врања,

37) За изборни срез Нови Сад I: **Секић** Милана **Душан** из Новог Сада,

38) За изборни срез Нови Сад II: **Шилић** Јакоба **Ержебет** из Новог Сада,

39) За изборни срез Нови Сад III: **Загорчић** Богдана **Слободан** из Новог Сада,

40) За изборни срез Бачка Паланка: **Костић** Стевана **Душан** из Новог Сада,

41) За изборни срез Врбас: **Башић** Анђелка инж. **Милутин** из Врбаса,

42) За изборни срез Сомбор: **Грдовић** Антуна **Маријан** из Сомбора,

43) За изборни срез Озаци: **Салаји** Ловре **Андрија** из Озака,

44) За изборни срез Суботица — Стари Град: **Балинт** Имра **Имре** из Суботице,

45) За изборни срез Суботица — Доњи Град: **Лебовић** Мате **Бела** из Суботице,

46) За изборни срез Сента — Бачка Топола: **Гуташи** Иштвана **Миклош** из Кањиже,

47) За изборни срез Кикинда: **Стражмештер** Миливоја **Миливој** из Кикинде,

48) За изборни срез Зрењанин: **Бољанац** Живе инж. **Чедомир** из Зрењанина,

49) За изборни срез Нови Бечеј: **Жупунски Жи-војина Жарко** из Зрењанина,
50) За изборни срез Врбас: **Крагуљ Васе Душан** из Беле Цркве,
51) За изборни срез Панчево: **Лупуј Павла Алек-сандар** из Панчева,
52) За изборни срез Сремска Митровица: **Крмпотић Мила Јован** из Сремске Митровице,
53) За изборни срез Приштина: **Пуља Ибрахима Имер** из Приштине,
54) За изборни срез Урошевац: **Черкини Халила Кадрија** из Лалетића,
55) За изборни срез Косовска Митровица: **Мић-ковић Андрије Милан** из Звечана,
56) За изборни срез Пећ — Призрен: **Нрецај Коље Пашко** из Моглице,
57) За изборни срез Гњилане: **Куртеша Мустафе Илијаз** из Приштине.

II — У Народној Републици Хрватској

58) За изборни срез Осиек I: **Шкорић Стеве Милица** из Осиека,
59) За изборни срез Осиек II: **Живановић Петра Воја** из Осиека,
60) За изборни срез Винковци: **Шишул Антона Антон** из Винковица,
61) За изборни срез Вуковар: **Јуричић Јакова Владо** из Борова,
62) За изборни срез Славонски Брод: **Брезиче-вић Грге Тоша** из Славонског Брода,
63) За изборни срез Нова Градишка: **Томашко Милана инж. Милан** из Славонске Пожеге,
64) За изборни срез Вировитица: **Дуспер Анту-на инж. Иван** из Ђурђеновца,
65) За изборни срез Бјеловар: **Бевандић Стје-пана Стево** из Загреба,
66) За изборни срез Копривница: **Гажи Томе Павао** из Копривнице,
67) За изборни срез Чаковец: **Хамер Петра Фрањо** из Мурског Средишња,
68) За изборни срез Вараждин: **Бенко Лади-слава Стјепан** из Вараждина,
69) За изборни срез Крапина: **Рафај Габријела Габријел** из Забока,
70) За изборни срез Загреб — Чрномерец: **Во-делшек Винка Владимир** из Загреба,
71) За изборни срез Загреб — Доњи Град I: **Ши-мац Петра инж. Ђура** из Загреба,
72) За изборни срез Загреб — Доњи Град II: **Ка-рага Јосипа Иван** из Загреба,
73) За изборни срез Загреб — Медвешћак I: **Жагар Матеје Лина** из Загреба,
74) За изборни срез Загреб — Медвешћак II: **Шицел Марка Јурај** из Загреба,
75) За изборни срез Загреб — Пешћеница: **Смој-вер Карла Иван** из Загреба,
76) За изборни срез Загреб — Трње I: **Фрнтић Антуна Антун** из Загреба,
77) За изборни срез Загреб — Трње II: **Драгаш Јуре Вера** из Загреба,
78) За изборни срез Загреб — Трешњевка I: **Кнежевић Николе инж. Филип** из Загреба,
79) За изборни срез Загреб — Трешњевка II: **Божичевић Ђуре Иван** из Београда,
80) За изборни срез Загреб — Максимир: **Ху-мек Ивана Паула** из Загреба,
81) За изборни срез Загреб — Суседград: **Гази Алберта Јосип** из Загреба,
82) За изборни срез Сисак I: **Милковић Јураја Анто** из Сиска,
83) За изборни срез Сисак II: **Пенезић Ивана Мато** из Петриње,
84) За изборни срез Карловац I: **Слијепчевић Мојсија Перо** из Карловца,
85) За изборни срез Карловац II: **Лукшић Ивана Зденко** из Дуге Ресе,
86) За изборни срез Огулин: **Ивошевић Лазе Лако** из Огулина,

87) За изборни срез Госпић: **Цвјетићанин Јандре Стево** из Удбине,
88) За изборни срез Ријека — Стари Град I: **Грбац Фрање Винко** из Ријеке,
89) За изборни срез Ријека — Стари Град II: **Иглић Ђирила Коста** из Ријеке,
90) За изборни срез Ријека — Сушак: **Шинко Антона Антон** из Ријеке,
91) За изборни срез Ријека — Замет: **Вучетић Шпире Зорица** из Ријеке,
92) За изборни срез Делнице — Сењ: **Шрагаљ Матије Фрањо** из Делница,
93) За изборни срез Пула: **Брљафа Јосипа Иван** из Пуле,
94) За изборни срез Лабин: **Гоља Антона То-мажо** из Раше,
95) За изборни срез Задар: **Парић Николе Јосип** из Задра,
96) За изборни срез Шибеник: **Полак Луцијана Чедо** из Шибеника,
97) За изборни срез Сплит I: **Цвитановић Ја-кова Винко** из Сплита,
98) За изборни срез Сплит II: **Јурјевић Марина Анте** из Сплита,
99) За изборни срез Сплит III: **Марковић Фрање Стјепан** из Солина,
100) За изборни срез Дубровник: **Лозица Ивана Перо** из Корчуле.

III — У Народној Републици Словенији

101) За изборни срез Мурска Субота: **Мејак Ервина инж. Миран** из Лендаве,
102) За изборни срез Птуј: **Костањевец Јанеза Јанез** из Кидричева,
103) За изборни срез Марибор — Тезно: **Јежов-ник Лудвика Срећко** из Марибора,
104) За изборни срез Марибор — Центар: **Кебрич Антона Нада** из Марибора,
105) За изборни срез Марибор — Руше: **Стопар Јакоба Виктор** из Руше,
106) За изборни срез Словенградец: **Кланчник Грегорија Грегор** из Равна на Корошкем,
107) За изборни срез Шоштањ: **Шпрајц Петра Петер** из Велења,
108) За изборни срез Цеље: **Лесјак Марка Албин** из Цеља,
109) За изборни срез Шентјур код Цеља: **Бинов-ски Љубомира инж. Војислав** из Рога,
110) За изборни срез Видем — Кршко: **Кожелј Мартина инж. Антон** из Сеновега,
111) За изборни срез Трбовље: **Рибич Ивана Алојз** из Трбовља,
112) За изборни срез Ново Место: **Левичник Кар-ла Јуриј** из Новог Места,
113) За изборни срез Љубљана — Кочевје: **Бер-нот Ивана Живко** из Љубљане,
114) За изборни срез Љубљана — Литија: **Кар-дељ Франца Пепица** из Београда,
115) За изборни срез Љубљана — Камник: **Ко-дер Јанеза Алојз** из Камника,
116) За изборни срез Љубљана — Центар I: **Три-бушон Антона инж. Тоне** из Љубљане,
117) За изборни срез Љубљана — Центар II: **Кермавнер Станета Јанез** из Чрнуча,
118) За изборни срез Љубљана — Врхника: **Пет-ковшек Антона Антон** из Блекуе Вас,
119) За изборни срез Шкофја Лока: **Логар Франца Владимир** из Шкофје Локе,
120) За изборни срез Крањ: **Роме Франца Дра-гица** из Крања,
121) За изборни срез Јесенице: **Талер Франца Франц** из Београда,
122) За изборни срез Горица: **Вижинтин Јожефа Милан** из Анховега,
123) За изборни срез Копер: **Штурм Антона Антон** из Пирана.

IV — У Народној Републици Босни и Херцеговини

- 124) За изборни срез Бихаћ: **Боснић Пере Милан** из Сарајева,
- 125) За изборни срез Приједор: **Грбић Антона Неђо** из Приједора,
- 126) За изборни срез Бања Лука I: **Маглајлић Ибрахима Ибрахим** из Бања Луке,
- 127) За изборни срез Бања Лука II: **Тадих Николе Симо** из Бања Луке,
- 128) За изборни срез Дервента: **Дејановић Милана Јерсо** из Босанског Брода,
- 129) За изборни срез Добој: **Ђаловић Радисава Божић** из Сарајева,
- 130) За изборни срез Брчко: **Боснар Петра Јосип** из Београда,
- 131) За изборни срез Тузла I: **Сембер Лазара Милош** из Тузле,
- 132) За изборни срез Тузла II: **Хусагић Раме Рахман** из Тузле,
- 133) За изборни срез Лукавац: **Баум Анте инж. Славко** из Тузле,
- 134) За изборни срез Живинице: **Трнинић Стевана Милан** из Сарајева,
- 135) За изборни срез Зворник: **Лукић Војина Миле** из Саса,
- 136) За изборни срез Горажде: **Табаковић Обрада инж. Коста** из Фоче,
- 137) За изборни срез Центар — Сарајево: **Капић Хасана Хајрија** из Сарајева,
- 138) За изборни срез Ново Сарајево I: **Пољак Јакова Ђорђе** из Сарајева,
- 139) За изборни срез Ново Сарајево II: **Блум Михајла инж. Емерик** из Сарајева,
- 140) За изборни срез Сарајево — Стари Град: **Јањић Ристе Никола** из Сарајева,
- 141) За изборни срез Илиџа: **Микулић Ивана Миховил** из Сарајева,
- 142) За изборни срез Високо: **Сладић Мехе Рамиз** из Сарајева,
- 143) За изборни срез Вареш: **Свинђицки Илије Петар** из Вареша,
- 144) За изборни срез Зеница I: **Гостиша Виктор инж. Никола** из Зенице,
- 145) За изборни срез Зеница II: **Османовић Муниба инж. Мурис** из Зенице,
- 146) За изборни срез Какањ: **Мијатовић Митра Ристо** из Какња,
- 147) За изборни срез Завидовићи: **Милинић Николе инж. Крсто** из Завидовића,
- 148) За изборни срез Травник: **Јауковић Милића Миђун** из Новог Травника,
- 149) За изборни срез Јајце: **Павлишко Марка Иван** из Јајца,
- 150) За изборни срез Ливно: **Конта Марка Винко** из Ливна,
- 151) За изборни срез Мостар I: **Медан Јована Саво** из Београда,
- 152) За изборни срез Мостар II: **Миличић Јуре Чедо** из Београда,
- 153) За изборни срез Требиње: **Тешановић Владе Момчило** из Требиња.

V — У Народној Републици Македонији

- 154) За изборни срез Битољ: **Бојчевски Томов Јани** из Битоља,
- 155) За изборни срез Прилеп: **Јовановски Лазаров Димче** из Прилепа,
- 156) За изборни срез Куманово: **Александар Горе Цоник** из Куманова,
- 157) За изборни срез Охрид: **Алексовски Крсте Борис** из Скопља,
- 158) За изборни срез Скопље — Идадија: **Чуковски Димитра Слободан** из Скопља,
- 159) За изборни срез Скопље — Кисела Вода: **Марковски Благо Митре** из Скопља,
- 160) За изборни срез Скопље — Кале: **Темелковски Јованов Борко** из Скопља,

161) За изборни срез Скопље — Саат Кула: **Георгиев Иванов Перо** из Скопља,

162) За изборни срез Тетово: **Чупић Миле Грга** из Гостивара,

163) За изборни срез Титов Велес: **Петровски Алексов Боро** из Титовог Велеса,

164) За изборни срез Штип: **Трајковски Донев Стојче** из Штипа.

VI — У Народној Републици Црној Гори

165) За изборни срез Иванград: **Шкерковић Блажа Велизар** из Титограда,

166) За изборни срез Никшић: **Јапчевић Стојана инж. Добривоје** из Никшића,

167) За изборни срез Титоград: **Вујовић Илије Лука** из Титограда,

168) За изборни срез Цетиње: **Старовић Луке Саво** из Котора.

ГРУПА ПОЉОПРИВРЕДЕ**I — У Народној Републици Србији**

- 1) За изборни срез Београд — Смедерево: **Зечевић Љубисава Петар** из Београда,
- 2) За изборни срез Шабац: **Ђаковић Милана Слободан** из Шапца,
- 3) За изборни срез Ваљево: **Јовановић Аврама Бранислав** из Осјечине,
- 4) За изборни срез Титово Ужице — Пријепоље: **Павловић Милана Миломир** из Титовог Ужица,
- 5) За изборни срез Чачак: **Ђавриловић Јеврема Радослав** из Чачка,
- 6) За изборни срез Краљево — Нови Пазар: **Ђалић Мила Петар** из Краљева,
- 7) За изборни срез Крагујевац — Младеновац: **Миличевић Љубомира Миливоје** из Крагујевца,
- 8) За изборни срез Пожаревац: **Бранковић Богдана Павле** из Пожаревца,
- 9) За изборни срез Зајечар — Неготин: **Ђурић Милана Божић** из Неготина,
- 10) За изборни срез Светозарево: **Антић Драгомира Животије** из Светозарева,
- 11) За изборни срез Крушевац: **Алексић Светозара Драгослав** из Крушевца,
- 12) За изборни срез Ниш — Пирот: **Поповић Лазара Светислав** из Ниша,
- 13) За изборни срез Лесковац — Прокупље: **Илић Михајла Бора** из Лесковца,
- 14) За изборни срез Врање: **Ристић Спире Добросав** из Бујановца,
- 15) За изборни срез Нови Сад — Сомбор: **Шумановац Петра инж. Павле** из Новог Сада,
- 16) За изборни срез Суботица: **Виг Ференца Иштван** из Малог Иђоша,
- 17) За изборни срез Зрењанин — Кикинда: **Ромац Раде Пашко** из Београда,
- 18) За изборни срез Панчево — Вршац: **Кеврешић Славка Емил** из Новог Сада,
- 19) За изборни срез Сремска Митровица: **Гвозденовић Петра Ђорђе** из Сремске Митровице,
- 20) За изборни срез Приштина — Ѓвџилане: **Печани Анзе Бајрам** из Липљана,
- 21) За изборни срез Пећ — Косовска Митровица: **Ђева Али Велија** из Приштине,
- 22) За изборни срез Призрен: **Скендери Селмана Максут** из Призрена.

II — У Народној Републици Хрватској

- 23) За изборни срез Осиек: **Шубат Јурја Андрија** из Кнежева,
- 24) За изборни срез Славонска Пожега: **Станковић Стеве Јандро** из Славонске Пожеге,
- 25) За изборни срез Сисак: **Дробњак Милана Никола** из Глине,
- 26) За изборни срез Бјеловар: **Арбутина Илије Марко** из Вишњице,

- 27) За изборни срез Вараждин: **Пољанец** Ивана
Фрањо из Петријанаца,
 28) За изборни срез Загреб: **Тодорић** Ивана
 инж. **Анте** из Божјаковине,
 29) За изборни срез Карловац: **Миљковић** Стеве
Сава из Карловца,
 30) За изборни срез Ријека: **Крајцер** Антона
Антон из Пуле,
 31) За изборни срез Задар: **Чолак** Луке **Петар**
 из Биограда,
 32) За изборни срез Сплит: **Билић** Фрање **Јуре**
 из Загреба.

III — У Народној Републици Словенији

- 33) За изборни срез Марибор: **Лубеј** Карла
Франц из Цеља,
 34) За изборни срез Љубљана: **Крмељ** Блажа
Макс из Љубљане.

IV — У Народној Републици Босни и Херцеговини

- 35) За изборни срез Бихаћ — Ливно: **Петковић**
Владе **Лука** из Купреса,
 36) За изборни срез Приједор: **Вукић** Николе
Душан из Сарајева,
 37) За изборни срез Бања Лука: **Војновић** Ни-
 коле **Ратко** из Бања Луке,
 38) За изборни срез Добој — Дервента: **Марин**
Лазе **Павле** из Дервенте,
 39) За изборни срез Брчко: **Стојић** Николе **Јово**
 из Бијељине,
 40) За изборни срез Тузла — Зворник: **Спасо-**
јевић **Благоја** **Небојша** из Тузле,
 41) За изборни срез Сарајево — Горажде: **Ја-**
ковљевић **Драге** **Данило** из Сарајева,
 42) За изборни срез Јајце — Зеница: **Вукић**
Љубомира инж. **Милан** из Сарајева,
 43) За изборни срез Мостар — Требиње: **Пашај-**
лић **Јована** **Ђорђе** из Мостара.

V — У Народној Републици Македонији

- 44) За изборни срез Скопље: **Саздевски** **Денков**
Младен из Куманова,
 45) За изборни срез Битољ: **Гечевски** **Панов**
Глигор из Скопља,
 46) За изборни срез Охрид: **Брајковски** **Василов**
Живко из Скопља,
 47) За изборни срез Штип: **Косевски** **Гаврилов**
Милан из Штипа.

VI — У Народној Републици Црној Гори

- 48) За изборни срез Титоград: **Шарац** Баје **Спа-**
соје, из Никшића.

III

Одбор предлаже да се по верификацији ман-
 дата издвоје из изборних аката и сачувају као акта
 трајне вредности записници зборово бирача у при-
 вредним организацијама и предлози кандидатура,
 записници бирачких одбора и средских изборних
 комисија о утврђивању резултата избора, а да се
 остали део изборних аката уништи.

IV

Подносећи овај извештај Верификациони одбор
 предлаже Већу произвођача да га усвоји.

За известиоца Одбора одређен је народни по-
 сланик **Лапчевић Добривоје**.

Секретар

Претседник

Жагар **Лина** с. р.

Миљковић **Милан** с. р.

Чланови:

Балинт **Имре** с. р., **Билић** **Јуре** с. р., **Гостиша** **Ни-**
кола с. р., **Јуричић** **Влада** с. р., **Лапчевић** **Добри-**
воје с. р., **Лесјак** **Албин** с. р., **Маглајлић** **Ибра-**
хим с. р., **Михајловић** **Славка** с. р., **Темелковски**
Борко с. р.

Претседник Верификационог одбора Ми-
лан Миљковић: Чули сте извештај. Присту-
 памо претресу. Ко се јавља за реч? (Не јавља
 се нико).

Пошто се нико не јавља за реч, стављам
 извештај Верификационог одбора на гласа-
 ње. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу
 руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уз-
 држава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Веће произвођача једно-
 гласно прихватило извештај Верификацио-
 ног одбора и тиме оснажило мандате свих
 народних посланика Већа произвођача. Овим
 чланови Већа произвођача ступају у сва сво-
 ја права и дужности.

Пошто је Дом верифицирао мандате на-
 родних посланика, молим их да дају свечану
 изјаву у смислу члана 9 Пословника Већа
 произвођача. Народни посланици даће све-
 чану изјаву на тај начин што ће сви заједно
 изговарати и понављати речи које ћу ја
 читати.

Позивам народне посланике да дају све-
 чану изјаву.

(Сви народни посланици устају и за прет-
 седавајућим понављају речи свечане изјаве).

Претседник Верификационог одбора Ми-
лан Миљковић: (чита):

„Свечано изјављујем да ћу дужности савезног
 народног посланика савесно и предано вршити, да
 ћу се придржавати Устава и закона и да ћу све
 своје снаге залатати за даљу изградњу социјализма,
 за чување независности и за процват Федеративне
 Народне Републике Југославије.“

Молим записничара, народног посланика
 Антона Штурма, да изврши прозивку народ-
 них посланика, а народне посланике да се
 одазову и да редом прилазе столу и потпишу
 текст свечане изјаве у посебном протоколу.

(**Антон Штурм** врши прозивку народних
 посланика, који прилазе столу и потписују
 текст свечане изјаве).

(После прозивке)

Претседник Верификационог одбора Ми-
лан Миљковић: Пошто има неколико отсут-
 них народних посланика који нису дали и
 потписали своје изјаве, то ће их дати и пот-
 писати првом приликом пред претседником
 овога Дома.

Према члану 11 Пословника Већа произ-
 вођача, дневни ред овог састанка допуњен је
 тачком: Избор претседника, потпретседника
 и три записничара Дома.

Према члану 17, став 1. Пословника Већа
 произвођача, предлог за избор претседника,
 потпретседника и записничара може поднети
 десет народних посланика.

Прелазимо на избор. Ко има предлог?
 (**Спасоје Шарац:** Молим за реч). Дајем реч
 народном посланику **Спасоју Шарцу**.

Спасоје Шарац (Изборни срез Титоград,
 НР Црна Гора): Другови и другарице народни
 посланици, на основу члана 17 Пословника

Вијећа произвођача, а у име петнаест народних посланика и то: Славка Баума, Павла Бранковића, Ивана Божичевића, Петра Чолака, Глигора Гечевског, Макса Кремља, Сава Медана, Свете Пауновића, Родољуба Станића, Драгог Стаменковића, Максута Скендерија, Виктора Стопара, Спасоја Шарца, Антона Шинка, Бориса Алексовског, — предлажем за претседника Вијећа произвођача народног посланика Пашка Ромаца (аплауз), за потпретседника Вијећа произвођача народног посланика Борка Темелковског (аплауз), за записничаре Вијећа произвођача народне посланике Мићуна Јауковића, Јосипа Парића и Драгицу Роме. (Аплауз).

Претседник Верификационог одбора Милан Мићковић: Да ли има какав други предлог? (Нема).

Уколико других предлога нема, стављам на гласање предлог народног посланика Спасоја Шарца и другова да се за претседника Већа произвођача изабере народни посланик друг Пашко Ромац. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је за претседника Већа произвођача једногласно изабран народни посланик друг Пашко Ромац. (Дуготрајаан аплауз).

Молим новоизабраног претседника да заузме своје место.

Претседник Пашко Ромац (Изборни срез Зрењанин — Кикинда, АП Војводина, НР Србија): Другови и другарице народни посланици, најтоплије вам се захваљујем на датом поверењу и на избору за претседника овог високог Дома. Трудићу се да у свом раду то поверење и оправдам. Хвала вам, другови. (Аплауз).

Прелазимо на рад. Народни посланик друг Спасоје Шарац предложио је потпретседника и записничаре. Има ли ко других предлога осим предлога који је поднео народни посланик Спасоје Шарац? (Нема).

Пошто других предлога нема, стављам на гласање предлог народног посланика Спасоја Шарца и другова да за потпретседника изабере народног посланика Борка Темелковског. Ко је за, нека дигне руку (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом једногласно изабрао за потпретседника Већа произвођача народног посланика Борка Темелковског.

Прелазимо на избор три записничара. Народни посланик Спасоје Шарац предложио је за записничара народног посланика Мићуна Јауковића. Ко је за предлог да се народни посланик Мићун Јауковић изабере за записничара, нека дигне руку (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

За другог записничара предложен је друг Јосип Парић. Ко је за предлог да се за записничара изабере народни посланик Јосип Парић, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

За трећег записничара предложена је народни посланик Драгица Роме. Ко је за тај предлог, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Овим је дневни ред другог претходног састанка исцрпен.

Закључујем овај састанак и отварам прву редовну седницу Већа произвођача.

Обавештавам Дом да су са ове седнице тражили одсуство народни посланици Павле Шумановац и Алоиз Рибич ради пута у иностранство. Да ли Дом одобрава тражена одсуства? (*Гласови:* Одобрава!).

Објављујем да је Дом одобрио тражена одсуства.

Записничар Мићун Јауковић волиће даље записник. Молим потпретседника Борка Темелковског и записничара Мићуна Јауковића да заузму своја места.

У смислу члана 12 Пословника Већа произвођача, на дневни ред ове седнице стављам одлучивање да се Савезном већу предложи одржавање заједничке седнице ради избора претседника, потпретседника и секретара Савезне народне скупштине, Претседника Републике и чланова Савезног извршног већа.

За другу тачку дневног реда предлажем Дому: Избор сталних одбора Већа произвођача.

Да ли се Дом слаже са овим предлогом? (*Гласови:* Слаже се!).

Објављујем да је предложени дневни ред усвојен.

Прелазимо на прву тачку дневног реда: Одлучивање да се Савезном већу предложи одржавање заједничке седнице ради избора претседника, потпретседника и секретара Савезне народне скупштине, Претседника Републике и чланова Савезног извршног већа. Да ли се Дом слаже са овим предлогом? (*Гласови:* Слаже се!).

Објављујем да је овај предлог усвојен.

Обавештавам Дом да у Савезном већу већ постоји истоветан предлог за одржавање заједничке седнице и констатујем да су оба дома Савезне народне скупштине сагласна да се одржи заједничка седница. Заједничку седницу домова Савезне народне скупштине заказаће претседник Савезне народне скупштине и чланови овог Дома биће обавештени о часу када ће се она одржати.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: Избор сталних одбора Већа произвођача.

Пре преласка на сам избор упознајем Дом да Веће произвођача има седам сталних одбора, и то: Одбор за народну привреду, Одбор за питање рада и социјалног осигурања, Одбор за буџет, Законодавни одбор, Мандатно-имунитетски одбор и Одбор за претставке и жалбе.

У смислу члана 79 Пословника Већа произвођача, предлог за избор појединих одбора у целини може поднети најмање десет народних посланика, а по члану 80 и 81 избор одбора у целини врши се на основу кандидатских листа, а свака кандидатска листа мора садржати онолико кандидата колико се чланова бира у поједини одбор.

Прелазимо на избор Одбора за народну привреду. Овај Одбор треба да има двадесет и један члан.

Ко има предлог за Одбор за народну привреду? (Имер Пуља: Молим реч). Има реч друг Имер Пуља.

Имер Пуља (Изборни срез Приштина, Аутономна Косовско-Метохиска Област, НР Србија): На основу члана 79, 80 и 81 Пословника Већа произвођача, у име групе од деветнаест народних посланика, коју сачињавају: Стјепан Бенко, Стево Бевандић, Јосип Цази, Милан Косевски, Перо Георгијевски, Миклош Гуташи, Данило Јаковљевић, Анте Јурјевић, Пепица Кардељ, Живојин Крунић, Албин Лесјак, Добривоје Лапчевић, инж. Муриз Османагић, Имер Пуља, Душан Секић, Милош Сембер, Моца Сумбуловић, инж. Милан Томашко и Лука Вујовић, — предлажем да се за чланове Одбора за народну привреду Већа произвођача изаберу народни посланици, и то: Блум инж. Емерик, Билић Јуре, Баум Славко, Гостиша инж. Никола, Јурјевић Анте, Кнежевић Филип, Лубеј Франц, Милићевић Микан, Милковић Анте, Мићковић Милан, Пауновић Света, Рибич Алојз, Стаменковић Драги, Секић Душан, Саздевски Младен, Шумановац Павле, Шкерковић Велизар, Шубат Андрија, Темелковски Борко, Трибушон инж. Антон, Војиновић Ратко.

Претседник Пашко Ромац: Чули сте предлог који је поднео друг Имер Пуља у име групе од деветнаест народних посланика. Има ли какав други предлог? (Нема).

Пошто других предлога нема, стављам на гласање прочитани предлог. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Прелазимо на избор Одбора за привредне организације, који треба да броји 15 чланова. Друг Пуља има предлог и за овај Одбор.

Имер Пуља: У име исте групе народних посланика предлажем за чланове Одбора за привредне организације: Бориса Алексовског, Божичевића Ивана, Бранковића Павла, Гречијевића Тошу, Бернота Живка, Ђалића Перу, Дробњака Николу, Јауковића Мићуна,

Мејака инж. Мирана, Милићевића Чеду, Марковског Митра, Старовића Сава, Туртића Михајла, Тадића Симу и Вуцелића Воју.

Претседник Пашко Ромац: Чули се предлог који је поднео народни посланик Имер Пуља. Има ли каквих других предлога? (Нема).

Прелазимо на гласање. Ко је за прочитани предлог, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Констатујем да су Одбор за народну привреду и Одбор за привредне организације једногласно изабрани онако како их је предложила група посланика.

Прелазимо на избор Одбора за питања рада и социјалног осигурања, који треба да броји такође 15 чланова. Има реч Имер Пуља.

Имер Пуља: У име исте групе народних посланика за чланове Одбора за питања рада и социјалног осигурања предлажем: Бевандић Стева, Балинта Имреа, Гечевског Глигора, Хумек Паулу, Јеремића Драгослава, Кардељ Пепицу, Кебрич Наду, Кеврешана Емила, Манић-Јагодић Марију, Марковића Стјепана, Османагића Муриза, Петровског Бору, Стојановић Јелу, Трнинића Милана и Вујовића Луку.

Претседник Пашко Ромац: Чули сте предлог. Има ли неких других предлога? (Нема). Пошто других предлога нема, прелазимо на гласање. Ко је за прочитани предлог, молим да дигне руку (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Одбор за питања рада и социјалног осигурања изабран једногласно.

Прелазимо на избор чланова Одбора за буџет, који треба да броји 9 чланова. Друг Пуља даће предлог и за овај Одбор.

Имер Пуља: У име исте групе посланика за чланове Одбора за буџет предлажем: Цази Јосипа, Косевског Милана, Јуричића Владу, Лапчевића Добривоју, Медана Сава, Мијатовић Љубомира, Сумбуловића Моцу, Вижинтина Милана, и Жупунског Жарка.

Претседник Пашко Ромац: Чули сте овај предлог. Да ли има ко какав други предлог? (Нема). Пошто другог предлога нема, молим другове народне посланике који су за овај прочитани предлог да дигну руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Одбор за буџет једногласно изабран.

Прелазимо на избор Законодавног одбора. Овај Одбор треба да има 11 чланова. Има реч Имер Пуља.

Имер Пуља: У име исте групе народних посланика предлажем за чланове Законодавног одбора: Брајковског Живка, Јањића Николу, Кланчника Грегора, Кнежевића Данила, Крмеља Макса, Маглајлића Ибрахима,

Петковића Луку, Спасојевића Борислава, Станића Родољуба, Шицла Јуру и Томашка инж. Милана.

Претседник Пашко Ромац: Чули сте предлог ове групе посланика. Да ли има какав други предлог? (Нема).

Пошто других предлога нема, молим народне посланике који су за прочитани предлог, нека дигну руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Констатујем да је Законодавни одбор изабран једногласно онако како је прочитан.

Прелазимо на избор Мандатно-имунитетског одбора, који треба да броји 7 чланова. Има реч Имер Пуља.

Имер Пуља: У име исте групе народних посланика за чланове Мандатно-имунитетског одбора предлажем: Боснића Миана, Деву Велију, Кожеља Антона, Михајловић Славку, Павловића Миломира, Станковића Јандру и Шарца Спасоја.

Претседник Пашко Ромац: Да ли има какав други предлог? (Нема).

Пошто других предлога нема, молим другове народне посланике који су за прочитани предлог, да дигну руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Констатујем да је Мандатно-имунитетски одбор изабран једногласно онако како је предложен.

Прелазимо на избор Одбора за претставке и жалбе, који треба да броји такође 7 чланова. Има реч Имер Пуља.

Имер Пуља: У име исте групе народних посланика за чланове Одбора за претставке и жалбе предлажем: Чуковског Слободана, Гавриловића Радисава, Милинковића Александра, Сладића Рамиза, Шрагаља Фрању, Штурма Антона и Фрнтића Антуна.

Претседник Пашко Ромац: Да ли има каквих предлога? (Нема).

Пошто других предлога нема стављам на гласање предлог народног посланика Пуље Имера и другова. Ко је за прочитани предлог, молим да дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Одбор за претставке и жалбе изабран једногласно онако како је предложен.

Молим чланове изабраних одбора да се одмах после прекида седнице састану да би се конституисали. Такође молим другове који буду изабрани за претседнике да ме обавесте о конституисању.

Одбор за народну привреду и Одбор за привредне организације, пошто имају своје сале, одржаће своје састанке у тим салама, а остали могу остати у овој сали.

Претседник Савезне народне скупштине молио ме је да вас обавестим да је на основу

одлуке оба дома заказао заједничку седницу за данас, и то 15 минута после прекида ове седнице.

Од претседника Савезне народне скупштине добио сам акт ове садржине:

„Друже Претседниче,
Достављам Вам Предлог одлуке о наградама и накнадама посланика Савезне народне скупштине, који подносим у сагласности са осталим члановима Претседништва Скупштине и молим да овај предлог ставите на дневни ред прве седнице Дома ради претресања и даљег поступка.

Предлог одлуке упутио сам и Административном одбору Скупштине с молбом да га претресе и свој извештај поднесе домовима.“

Да ли се Дом слаже да се предлог ове одлуке стави на дневни ред ове седнице? (Гласови: Слаже се!).

Сада прекидам ову седницу док не добијем извештај Административног одбора у вези са предлогом ове одлуке.

(Седница је прекинута у 17 ч 30 мин).

Наставак 19 априла у 14 ч 30 мин

Потпретседник Борко Темелковски (Изборни срез Скопље — Кале, НР Македонија): Настављамо седницу. Обавештавам Дом да смо добили извештај Административног одбора о Предлогу одлуке о наградама и накнадама посланика Савезне народне скупштине.

Да ли се Дом слаже да се овај предлог одлуке стави на дневни ред? (Гласови: Слаже се!).

Пошто се Дом сложио, молим известиоца Административног одбора народног посланика Светислава Поповића да поднесе извештај.

Известилац Административног одбора Светислав Поповић (Изборни срез Ниш—Пирот, НР Србија) чита извештај Одбора о наградама и накнадама посланика Савезне народне скупштине. (Видети у прилогу 1-ве седнице Савезног већа).

Потпретседник Борко Темелковски: Чули сте Предлог одлуке о наградама и накнадама посланика Савезне народне скупштине.

Отварам претрес. Да ли неко жели реч? (Нико се не јавља). Стављам предлог на гласање. Молим, ко је за нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко *против*? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Веће произвођача једногласно усвојило Предлог одлуке о наградама и накнадама посланика Савезне народне скупштине.

Обавештен сам од претседника Савезног већа да је и Савезно веће усвојило у истоветном тексту Предлог одлуке о наградама и накнадама посланика Савезне народне скупштине.

Овим је дневни ред седнице исцрпен.

Закључујем седницу.

(Седница је закључена у 14 ч 40 мин).

SAVEZNO VEĆE

i

VEĆE PROIZVOĐAČA

1-va ZAJEDNIČKA SEDNICA

OD 18 I 19 APRILA 1958 GODINE

SADRŽAJ

Dnevni red:

- 1) Izbor predsjednika, potpredsjednika i sekretara Savezne narodne skupštine;
- 2) Izbor Administrativnog odbora, Odbora za izbore, Komisije za tumačenje zakona i komisija za utvrđivanje autentičnih tekstova zakona i drugih akata Skupštine;
- 3) Pretres izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1957 godinu;
- 4) Ekspoze Predsjednika Republike Josipa Broza Tita o radu Saveznog izvršnog veća u periodu od 1954—57 god.;
- 5) Izbor Predsjednika Republike;
- 6) Izbor članova Saveznog izvršnog veća.

Govornici: Petar Stambolić, Đuro Pucar, Vladimir Simić, Mika Špiljak, Josip Broz Tito.

PRETSEDAVALI

PETAR STAMBOLIĆ I VLADIMIR SIMIĆ

Početak u 18 časova

Pretsedavajući Petar Stambolić: Drugovi narodni poslanici, otvaram prvu zajedničku sednicu Saveznog veća i Veća proizvođača. Konstatujem da postoji kvorum i da Skupština može punovažno odlučivati na zajedničkoj sednici.

Po Ustavnom zakonu, Predsednik Republike, potpredsednici i sekretar Skupštine i Savezno izvršno veće biraju se na vreme za koje je izabrana i Savezna narodna skupština. Ove svoje funkcionere i organe novoizabrana Skupština bira na prvoj zajedničkoj sednici svojih domova. Prema tome, a saglasno i odluci domova koju su oni doneli na osnovu svojih poslovnika, na dnevni red ove zajedničke sednice treba da budu stavljeni izbori: Predsjednika Republike, potpredsjednika, i sekretara Skupštine i Saveznog izvršnog veća.

Dalje, Savezno izvršno veće podnelo je Skupštini svoj izveštaj za 1957 godinu, koji je dostavljen narodnim poslanicima. Savezno izvršno veće obavestilo je Skupštinu da će Predsednik Republike drug Tito na zajedničkoj sednici domova dati svoj ekspoze o radu Saveznog izvršnog veća u periodu od 1954 do 1957 godine.

Najzad, radi potpunog konstituisanja Skupštine potrebno je da izaberemo članove Administrativnog odbora, Odbora za izbore, Komisije za tumačenje zakona i komisija za utvrđivanje autentičnih tekstova zakona i drugih akata Skupštine.

S obzirom na izloženo, predlažem ovaj dnevni red:

1) Izbor predsjednika, potpredsjednika i sekretara Skupštine;

2) Izbor članova Administrativnog odbora, Odbora za izbore, Komisije za tumačenje zakona i komisija za utvrđivanje autentičnih tekstova zakona i drugih akata Skupštine;

3) Pretres izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1957 godinu;

4) Ekspoze Predsjednika Republike druga Tita o radu Saveznog izvršnog veća u periodu od 1954 do 1957 godine;

5) Izbor Predsjednika Republike;

6) Izbor članova Saveznog izvršnog veća.

Da li Skupština usvaja predloženi dnevni red? (*Glasovi: Usvaja!*).

Konstatujem da je predloženi dnevni red usvojen.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Izbor predsjednika, potpredsjednika i sekretara Skupštine.

Prema članu 12 Poslovnika Savezne narodne skupštine, izbor predsjednika, potpredsjednika i sekretara vrši se javnim glasanjem, ukoliko nema predloga da se vrši tajnim glasanjem.

Ima li predloga za tajno glasanje? (Nema).

Pošto takvog predloga nema, izbor će se vršiti javnim glasanjem. Po Poslovniku, najpre se bira predsjednik, zatim svaki potpredsjednik i, najzad, sekretar. Predloge kandidature može podneti najmanje dvadeset narodnih poslanika. Ima li kakvih predloga kandidature za predsjednika Skupštine? (*Đuro Pucar: Molim za reč*). Ima reč narodni poslanik Đuro Pucar.

Đuro Pucar (*Izborni srez Livno, NR Bosna i Hercegovina*): Na osnovu člana 11 Poslovnika Savezne narodne skupštine, za pret-

sjednika Savezne narodne skupštine predlažem, u ime dvadeset i četiri narodna poslanika i u svoje ime, dosadašnjeg pretsjednika Savezne narodne skupštine, druga Petra Stambolića. (Dugotrajan aplauz).

Predlagači: Aceva Vera, Arsov Ljupčo, Biljanović Voja, Brkić Zvonko, Danilović Uglješa, Doronjski Stevan, Družić Ivo, Humo Avdo, Jovović Desimir, Juričić Vlado, Knežević Danilo, Komar Slavko, Krajačić Ivan, Luković Slavko, Medan Savo, Nedeljković Raja, Potrč Jože, Pucar Đuro, Radosavljević Dobrivoje, Stefanović Svetislav, Saćiri Ismet, Šarac Zaim, Šnuderl dr Maks, Tomšić Vida.

Pretsedavajući Petar Stambolić: Drugovi, pošto sam ja kandidovan za pretsednika, mislim da bi za vreme izbora trebalo da sednicom rukovodi drug Vladimir Simić.

Pretsedavajući Vladimir Simić (Izborni srez Beograd — Stari Grad II, NR Srbija): Da li ima još kakvog predloga za izbor pretsjednika Savezne narodne skupštine? (Niko se ne javlja).

Pošto je Skupština postupila po članu 12 Poslovnika, to pozivam Narodnu skupštinu da glasa.

Ko je za predlog da pretsednik Savezne narodne skupštine bude drug Petar Stambolić, molim neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Prolašavam da je za pretsjednika Savezne narodne skupštine jednoglasno izabran drug Petar Stambolić. (Dugotrajan aplauz).

Molim druga pretsjednika Stambolića da zauzme mesto. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić (Izborni srez Kosovska Mitrovica, Autonomna Kosovsko-Metohiska Oblast, NR Srbija): Drugovi, zahvaljujem se na izboru.

Nastavljamo rad. Treba da izaberemo potpretsednike Skupštine.

Prema članu 5 Poslovnika, Skupština ima dva ili više potpretsjednika. Dosadašnja Skupština imala je dva potpretsjednika. Međutim, s obzirom na dosadašnje iskustvo, vrstu i obim zadataka koji stoje pred Saveznom narodnom skupštinom predlažem da izaberemo tri potpretsjednika.

Da li Skupština usvaja ovaj predlog? (Glasovi: Usvaja!).

Konstatujem da je predlog prihvaćen.

Prema Poslovniku, svaki potpretsednik bira se posebno.

Da li ima predloga kandidature za prvog potpretsjednika? (Đuro Pucar: Molim za reč). Ima reč Đuro Pucar.

Đuro Pucar: Po istom članu i u ime istog broja poslanika, predlažem za potpretsjednika druga Vladimira Simića. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Čuli ste predlog da se za potpretsjednika izabere narodni posla-

nik Vladimir Simić. Ima li neko drugi predlog? (Nema).

Stavljam na glasanje ovaj predlog. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je za potpretsjednika Savezne narodne skupštine izabran drug Vladimir Simić. (Aplauz).

Bira se drugi potpretsednik Skupštine. Ima predlog drug Đuro Pucar.

Đuro Pucar: Za potpretsjednika Skupštine, u ime iste grupe poslanika predlažem Pavla Gregorića. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Čuli ste predlog da se za potpretsjednika izabere narodni poslanik Pavle Gregorić.

Ima li drugog predloga? (Nema).

Stavljam na glasanje ovaj predlog. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je za potpretsjednika Skupštine izabran drug Pavle Gregorić. (Aplauz).

Bira se treći potpretsednik Skupštine. Ima predlog drug Pucar.

Đuro Pucar: Za potpretsjednika u ime iste grupe poslanika predlažem druga Franca Leskoška. (Aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Čuli ste predlog druga Pucara da potpretsednik bude Franc Leskošek. Da li ima neko drugi predlog? (Nema).

Stavljam na glasanje ovaj predlog. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je za potpretsjednika Skupštine izabran drug Franc Leskošek. (Aplauz).

Prelazimo na izbor sekretara. Predlog će podneti drug Pucar.

Đuro Pucar: U ime iste grupe poslanika za sekretara Savezne narodne skupštine predlažem druga Mitra Bakića, dosadašnjeg sekretara. (Dugotrajan aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Čuli ste predlog da se za sekretara Skupštine izabere drug Mitar Bakić. Da li ima drugih predloga? (Nema).

Stavljam na glasanje ovaj predlog. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je za sekretara Savezne narodne skupštine izabran drug Mitar Bakić. (Aplauz).

Drugovi narodni poslanici, još jedanput, u ime svoje i drugova koje ste izabrali u rukovodstvo Skupštine, zahvaljujem na poverenju i izjavljujem da ćemo se založiti da zadaci koji stoje pred Saveznom narodnom skupštinom budu izvršeni. (Aplauz).

Time je ova tačka dnevnog reda završena.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Izbor odbora i komisija Skupštine.

Izbor se vrši na osnovu kandidatskih lista. Za svaki odbor ili komisiju, listu može podneti deset narodnih poslanika. Najpre treba da izaberemo Administrativni odbor.

Ko ima predlog? (*Mika Špiljak*: Molim za reč).

Reč ima narodni poslanik *Mika Špiljak*.

Mika Špiljak (NR Hrvatska): Na osnovu člana 103 Poslovnika, a u ime grupe narodnih poslanika, predlažem za članove Administrativnog odbora: Jožeta Borštnara, Safeta Filipovića, Peru Georgijevskog, Sinanija Hasanija, Srbu Josipovića, Svetislava Popovića, Jelicu Radojčević, Božu Rkmana, Mikloša Saboa, Radovana Stijačića i Josipa Špiraneca.

Predlagači: Vera Aceva, Ljupčo Arsov, Voja Biljanović, Zvonko Brkić, Uglješa Danilović, Stevan Doronjski, Ivo Družić, Avdo Humo, Srećko Ježovnik, Desimir Jovović, Vlado Jurčić, Danilo Knežević, Slavko Komar, Ivan Krajačić, Slavko Luković, Savo Medan, Raja Nedeljković, Jože Potrč, Đuro Pucar, Dobrovoje Radosavljević, Svetislav Stefanović, Ismet Šaćiri, Špiljak Mika, dr Maks Šnuderl i Vida Tomšić.

Pretsednik Petar Stambolić: Čuli ste predlog druga Mike Špiljka. Da li ima drugih predloga? (Nema). Stavljam predlog druga Mike Špiljka o izboru Administrativnog odbora na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je predlog koji je dao drug Špiljak usvojen.

Prelazimo na izbor Odbora za izbore. Drug Špiljak će dati predlog.

Mika Špiljak: Na osnovu člana 103 Poslovnika Savezne narodne skupštine ista grupa poslanika predlaže ove članove za Odbor za izbore: Mihaila Apostolskog, Franiu Gažija, Živojina Krunića, Miloša Ledineka, Gruju Novakovića.

Pretsednik Petar Stambolić: Čuli ste predlog za izbor Odbora za izbore. Ima li neko drugi predlog? (Nema). Stavljam predlog druga Špiljka na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je predlog članova Odbora za izbore koji je podneo drug Špiljak usvojen.

Dalje, treba da izaberemo Komisiju za tumačenje zakona. Drug Špiljak ima predlog.

Mika Špiljak: U ime iste grupe narodnih poslanika, za članove Komisije za tumačenje zakona predlažem narodne poslanike: ing. Mirka Bizjaka, Dimeta Bojanovskog, Josipa Cazija, Živojina Čurčića, Gojka Garčevića, Petra Relića, Petronija Savovića, Franca Simonića, dr Zaima Šarca.

Pretsednik Petar Stambolić: Čuli ste predlog druga Špiljka za izbor članova Komisije za tumačenje zakona. Ima li drugih predloga? (Nema). Stavljam ovaj predlog na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je predlog za izbor članova Komisije za tumačenje zakona prihvaćen jednoglasno.

Ostalo je da izaberemo još četiri komisije za utvrđivanje autentičnih tekstova zakona i drugih akata Savezne narodne skupštine na srpskom, hrvatskom, slovenačkom i makedonskom jeziku. Reč ima drug Špiljak.

Mika Špiljak: U ime iste grupe narodnih poslanika, predlažem za članove komisija za utvrđivanje autentičnih tekstova zakona i drugih akata Skupštine, i to za srpski jezik: Živana Dimitrijevića, Čedu Đurđevića, Žarka Župunskog; za hrvatski jezik: Đuru Kladarina, Rikarda Sutlovića, Ivana Šibla; za slovenački jezik: Živka Bernota, Ivana Krefta, Zimu Vrščaja; za makedonski jezik: Gligora Gečevskog, Veselinku Malinsku, Nauma Naumovskog.

Pretsednik Petar Stambolić: Čuli ste predlog za izbor četiri komisije za utvrđivanje autentičnih tekstova. Ima li drugog predloga? (Nema). Stavljam ovaj predlog na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je predlog za izbor četiri komisije za utvrđivanje autentičnih tekstova na srpskom, hrvatskom, slovenačkom i makedonskom jeziku usvojen.

Time je ova tačka dnevnog reda iscrpena.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: Pretres izveštaja Saveznog izvršnog veća za 1957 godinu. Izveštaj je dostavljen svim narodnim poslanicima. (Videti u prilogu).

Otvaram pretres o ovom izveštaju. Da li neko traži reč? (Niko se ne javlja). Pošto se niko ne javlja za reč, pitam Skupštinu da li prihvata izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1957 godinu? (*Glasovi*: Prihvata!).

Konstatujem da je izveštaj Saveznog izvršnog veća za 1957 godinu prihvaćen.

Prekidam današnju sednicu, a nastavak sednice zakazujem za sutra u 8 časova pre podne.

Molim vas, jedan trenutak. Možda drugovi nisu obavešteni, ali posle četvrt sata ili pola sata ponovo će se održati sednice po domovima sa jednom tačkom dnevnog reda, koju će predložiti Administrativni odbor.

(Sednica je prekinuta u 18 č 40 min).

Nastavak 19 aprila 1958 godine u 8 č i 5 min.

Pretsednik Petar Stambolić: Drugovi narodni poslanici, nastavljamo rad prve zajedničke sednice.

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda: Ekspoze Pretsednika Republike druga Tita o

radu Saveznog izvršnog veća za period od 1954 do 1957 godine.

Dajem reč drugu Titu. (Buran i dugotrajan aplauz).

Pretsednik Republike Josip Broz Tito (Izborni srez Beograd — Čukarica NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, od izbora Saveznog izvršnog vijeća do danas proteklo je nešto više od četiri godine. Zahvaljujući povjerenju i podršci Savezne narodne skupštine prošlog saziva, Savezno izvršno vijeće bilo je u stanju da u tom vremenu vrši funkcije i poslove koji su mu povjereni Ustavom, zakonima i drugim odlukama Skupštine. O svojoj djelatnosti Savezno izvršno vijeće je, pored drugih oblika saradnje sa Narodnom skupštinom, podnosilo redovno svake godine i izvještaj. Ono to čini i danas podnoseći izvještaj za proteklu 1957 godinu, koji vam je uručen.

Dopustite mi, drugovi i drugarice, u momentu kad dosadašnje Savezno izvršno vijeće završava svoj rad, a prije nego što ovdje izaberemo novo Vijeće, da učinim jedan kratak opšti osvrt na protekli četvorogodišnji period društvenog, privrednog i političkog razvitka naše zemlje, u kome je pred Narodnom skupštinom i Saveznim izvršnim vijećem najvažniji zadatak bio dalje usavršavanje našeg društvenog i državnog sistema. O tome procesu, koji se odvijao u skladu sa našim materijalnim mogućnostima, u skladu sa stepenom razvitka socijalističke svijesti i iskustvima iz svakodnevne prakse, o raznim oblicima naše aktivnosti kako na unutrašnjem, tako i na spoljopolitičkom planu, a isto tako i o nekim zadacima i problemima koji stoje pred Skupštinom i Saveznim izvršnim vijećem, htio bih danas da govorim u ovom ekspozu.

Izgradnja društvenog i državnog sistema. — U našem Ustavnom zakonu od 1953 godine dati su bitini principi za izgradnju socijalističke demokratije i društvenih odnosa na već stvorenim osnovama društvene svojine nad sredstvima za proizvodnju, radničkog samoupravljanja i osnovnih oblika samoupravljanja radnog naroda uopšte. Danas, na kraju ovog mandatnog perioda Saveznog izvršnog vijeća, u toku koga su postavljeni principi naše socijalističke izgradnje bili dalje razvijani i primenjivani u praksi, mi već imamo pred sobom korisno iskustvo o snazi i vrijednosti socijalističke demokratije koju u našim sopstvenim uslovima ostvarujemo. Mi već imamo i niz novih i razvijenih oblika našeg društvenog i političkog sistema, pa zato mislim da sa samopouzdanjem možemo reći da je to naše iskustvo potvrdilo i osnovne principe i čitav naš politički i ustavni poredak. To u suštini znači da se u novim oblicima našeg sistema učvršćuju socijalistički društveni odnosi, na čijoj osnovi i može da se gradi i ostvaruje socijalistička demokratija. Takva naša stvarnost doprinijela je da još više ojača moralno-političko jedinstvo naših naroda i oni su danas čvrsto

okupljeni oko jedinstvenog programa izgradnje nezavisne i miroljubive, socijalističke Jugoslavije.

Protekli period je donio dalju afirmaciju radničkog i društvenog samoupravljanja, osnovne ustanove našeg društvenog i političkog uređenja. Rezultati ostvareni u radničkom samoupravljanju pokazuju jasno da je ono dalo potstrek i pojačalo stvaralačku inicijativu proizvođača, koji su u našem društvu sada dobili mjesto koje im i pripada kao tvorcima svih materijalnih vrijednosti, a samim tim su dobili i veće mogućnosti da razvijaju proizvodne snage i prošire proizvodnju. Na osnovi radničkog samoupravljanja mogli smo ići dalje u prelaznju iz državnih u društvene oblike svojine nad sredstvima za proizvodnju, kao što smo, polazeći od toga, mogli i da ostvarimo nov odnos između države i privrede odnosno društva uopšte i između planiranja, s jedne, i samostalne privredne inicijative i aktivnosti privrednih organizacija, s druge strane. Razvitak radničkog samoupravljanja došao je do izražaja i u zakonima koje je Savezna narodna skupština usvojila na kraju prošle godine, prema kojima su rješavanje radnih odnosa, uspostavljanje i prestanak radnog odnosa, utvrđivanje ličnih dohoda i druga prava raspolaganja u okviru opštih načela našeg sistema, stvar odlučivanja samih neposrednih proizvođača.

U proteklom četvorogodišnjem periodu postignuti su krupni rezultati i u razvitku radničkog samoupravljanja i u sistemu privređivanja. Radnički savjeti u preduzećima i organi društvenog samoupravljanja raspolažu danas sa oko 73% vrijednosti ukupnog društvenog proizvoda socijalističkog sektora, što dokazuje da se u našoj zemlji u praksi ostvaruju principi neposredne socijalističke demokratije.

Radničko samoupravljanje uključivalo je svake godine veći broj radnika u upravljanje raznim oblastima privredne djelatnosti u našoj zemlji. Dok su 1953 u našim preduzećima bila 157.874 člana radničkih savjeta, na kraju 1957 godine taj broj se popeo na 240.644. Za posljednje tri godine, godišnje je u radničkim savjetima radilo prosječno preko 200.000 radnika. I žene i omladina postepeno dobijaju sve veći broj mjesta u našim radničkim savjetima i upravnim odborima.

U prošlom četvorogodišnjem periodu učinjen je krupan korak u daljoj izgradnji, jačanju i osposobljavanju našeg komunalnog sistema. Samoupravljanje radnog naroda u komunama postalo je osnov i u isto vrijeme unutrašnja snaga cijelog mehanizma upravljanja i državnog uređenja naše zemlje. Sam sistem komunalnog uređenja razvijao se dalje i postao je jednostavniji, tako da danas imamo samo dvije lokalne samoupravne karike: opštinu i srez. Političko-teritorijalno preuređenje naše zemlje omogućilo je da se broj opština i srezova znatno

smanji i da se tako postavi realnija materijalna i društvena baza komunalnom sistemu. Blagodareći tome imali smo pri kraju prošle godine 1.193 opštine i 95 srezova. Na toj osnovi treba sada dalje izgrađivati naš komunalni sistem i eventualne promjene ovakve teritorijalne podjele svesti samo na opravdane i najmanje korekture.

Naše komune, po svom radu i ulozi u životu naroda uopšte, osjećaju se ne samo lokalno, u gradovima i drugim naseljima, već i kao jedan od osnovnih faktora našeg društvenog i političkog sistema. One su dobile niz novih funkcija i ovlašćenja, a njihova materijalna osnova se proširuje i one iz godine u godinu raspolazu sve većim sredstvima zajednice. Zbog toga komune postaju značajne institucije vlasti i upravljanja radnog naroda. Učešćem u radu narodnih odbora i njegovih savjeta, preko zborova birača i drugih oblika lokalnog samoupravljanja i neposredne demokratije, milioni građana naše zemlje postali su aktivni učesnici u upravljanju društvenim poslovima.

Uporedo sa razvijanjem radničkog samoupravljanja i socijalističke komune, protekli period karakteriše razvijanje sve sadržajnijih i sve širih oblika društvenog samoupravljanja. Od državne uprave su se izdvojile, na osnovu društvenog samoupravljanja, društvene ustanove koje vrše razne javne i društvu potrebne i korisne službe u oblastima: prosvjete, kulture, nauke, narodnog zdravlja, socijalnog osiguranja i upravljanja stanbenim i drugim poslovima koji su od interesa za olakšavanje života našim građanima, našoj porodici, majkama i djeci, iznemoglim i slično. Na stotine hiljada ljudi ili rade u ovim ustanovama ili su korisnici odgovarajućih službi, ili tu kao predstavnici društvenih organizacija imaju mogućnost da svojim znanjem i iskustvom doprinose pravilnom ostvarivanju ovih važnih društvenih djelatnosti. Neposredna administrativna i birokratska kontrola koja bi mogla ometati inicijativu i slobodno obavljanje poslova u ovim ustanovama otklonjena je, kao što se u njima samim otklanjaju odnosi administrativnog komandovanja.

Sve ove institucije, koje su se uglavnom razvile u proteklom periodu, predstavljaju oblike jedne nove političke strukture socijalističkog društva. Naše društvo sve više stvara materijalne i druge uslove u kojima će proizvođač i potrošač, na bazi društvene svojine nad sredstvima za proizvodnju i slobodnog rada, predstavljati sve više svjesnu aktivnu i stvaralačku snagu.

Ali htio bih ovdje da naglasim da čitav ovaj demokratski mehanizam, ma kako bio značajan za naš socijalistički razvitak, nije sam sebi svrha, niti on treba da stvara neke izolovane samoupravne ćelije koje bi razbijale jedinstvo našeg društva i naše državne zajednice. Svi oblici društvenog samoupravljanja jesu sastavni

dio naše društvene i političke zajednice i oni postaju jači i bolji ukoliko funkcionišu kao dijelovi jedne usklađene cjeline.

I sam državni mehanizam, u užem smislu, pretrpio je u toku ovog perioda promjene u pravcu svoje demokratizacije i osposobljavanja za vršenje onih službi i funkcija koje spadaju u nadležnost državnih organa. Naše narodne skupštine postaju sve više ne samo zakonodavna tijela već i ustanove iz kojih potiču osnovne inicijative i političke odluke. Uvođenjem vijeća proizvođača u sva naša predstavnička tijela, od Savezne skupštine do opštinskog narodnog odbora, proširena je politička osnovica socijalističke demokratije i date su nove mogućnosti proizvođačima da ostvaruju svoj uticaj na donošenje osnovnih društveno-ekonomskih odluka. Izvršna vijeća su se stabilizirala i našla su svoje osnovne oblike i metode rada. Državna uprava je organizaciono učvršćena; ona ima danas jasne funkcije, ovlašćenja i odgovornosti; njoj ostaje da podigne nivo stručnog i političko-upravnog rada i da uspostavi odgovarajuće odnose između svojih organa, da bi obezbijedila izvršavanje naših saveznih i republičkih zakona i drugih odluka centralnih tijela.

Nezavisnost sudova predstavlja jednu od karakteristika ovog državnog mehanizma. Sudovi su doprinijeli pravilnom rješavanju odnosa i potvrdi raznovrsnih prava i interesa naših građana i organizacija, a na taj način uopšte i učvršćenju zakonitosti u našoj zemlji.

Ali mi ne možemo kazati da smo potpuno zadovoljni svim rješenjima i funkcionisanjem našeg novog društvenog i političkog sistema, koje treba da bude skladno, jer nam svakodnevna praksa pokazuje razne nedostatke, koje moramo uklanjati i taj sistem dalje usavršavati. No na osnovu dosadašnjeg iskustva smatram da možemo konstatovati da su naši putevi u tom pogledu utvrđeni i da je naš sistem u praksi već dobio osnovnu razradu i potvrdu.

Ja bi htio da istaknem ovdje samo dva osnovna pravca u kojima bi trebalo da se kreću naši novi napori i ostvaruju postojeći zadaci.

Prvi pravac obuhvata zadatke na daljem unutrašnjem usavršavanju ustanova koje smo već izgradili i o kojima sam maloprije govorio. U tom pogledu naročito će biti važna naša nastojanja da dalje usavršavamo radničko samoupravljanje i komunalni sistem.

U razvijanju radničkog samoupravljanja mi ćemo se i ubuduće oslanjati na samostalnost i inicijativu privrednih organizacija i na princip nagrađivanja prema radu, a u isto vrijeme ćemo činiti sve da obezbijedimo svim našim preduzećima i svim našim radnicima po mogućnosti jednake uslove privređivanja i nagrađivanja. Mi priznajemo lični interes i interes pojedinih kolektiva kao važnu pokretačku snagu privredne aktivnosti, ali istovremeno smo dužni da učvršćujemo društvenu svojinu kao opšte dobro

i stvar svih nas, i zato ne možemo dozvoliti da pojedine privredne organizacije, koristeći društvena sredstva za proizvodnju, samo zbog povoljnijih uslova rada, a ne zbog svog zalaganja, a ponekad i na račun drugih, neopravdano dolaze do većeg dohotka odnosno zarade i time do mogućnosti da sebi stvaraju privilegije. Potrebno je, dakle, usavršiti naš privredni sistem u tom smislu da on bude u stanju da na objekativan, takoreći automatski način ostvaruje iste uslove za sva preduzeća i za sve proizvođače.

U oblasti komunalnog sistema jačanje samostalnosti pojedinih komunala mora ići uporedo sa jačanjem osjećanja njihove solidarnosti sa čitavom našom zajednicom i produbljivanjem razumijevanja za opšte potrebe sresa, narodne republike i Jugoslavije kao cjeline. U tom pogledu biće veoma važno uporno nastojanje da se zakoni, planovi i druge odluke centralnih organa pravilno i dosljedno izvršavaju. S druge strane, potrebno je da naše komune više pokažu da su one pravi izraz i najneposredniji oblik našeg društvenog i političkog uređenja. U njima naši građani u najvećoj mjeri treba da osjećaju novu Jugoslaviju i njene nove društvene odnose. To zahtijeva da naše komune ojačaju i usavrše svoju unutrašnju organizaciju, kako bi bile u stanju da što potpunije i svestranije doprinesu razvitku naših gradova i drugih naselja, da u prvom redu vode brigu o ljudima, o standardu naših građana, o stvaranju boljih, lakših i kulturnijih uslova za život.

Drugi osnovni pravac naših napora ogledaće se u dovršavanju i upotpunjavanju našeg društvenog sistema.

U oblasti privrede potrebno je, prije svega, u skladu sa našim društvenim i političkim odnosima, dalje usavršavati mehanizam raspodjele dohotka i regulisati niz drugih pitanja iz oblasti privrednog sistema. U tom pogledu naročito je potrebno izvršiti odgovarajuće prilagođavanje u metodu rukovođenja privredom, u sistemu planiranja, u bankarskom sistemu, u režimu formiranja i raspolaganja sredstvima pojedinih fondova itd., kako bi se i sa te strane obezbijedili potrebni uslovi za skladnije i ravnomjernije kretanje privrede, za efikasnije funkcionisanje mehanizma privređivanja i za usmjeravanje privrednog razvitka u skladu sa potrebama zajednice kao cjeline.

U pogledu stvaranja uslova našim građanima za stvarnije i neposrednije uživanje prava koja imaju, potrebno je srediti stanbene odnose, učvrstiti stanbene zajednice, razvijati socijalne ustanove, uspostaviti bolji sistem zdravstvenih službi, dovršiti sistem socijalnog osiguranja i učvrstiti prava radnih ljudi.

Na području dalje izgradnje državnih organa i vršenja državnih funkcija potrebno je zaokružiti mehanizam državne uprave, raščistiti odnose između uprave i samostalnih ustanova i

organizacija, na novoj osnovi donijeti niz važnih političkih zakona o udruženjima, o zborovima, o štampi, o referendumu, — s perspektivom donošenja i novog Ustavnog zakona o pravima i dužnostima građana.

Mi moramo u slijedećem periodu obratiti mnogo veću pažnju školovanju i uopšte vaspitanju i obrazovanju kadrova. Tu je potreban jedan jasan vaspitni i školski sistem koji će odgovarati našim potrebama i zadacima jednog socijalističkog društva, koje ne može dovoljno brzo i uspješno da se razvija bez znanja, stručnosti i razvitka tehnike. Pritom hoću da podvučem ulogu i važnost nauke, proučavanja osnovnih naučnih pitanja i stvaranja uslova za široki, stvaralački teorijski naučni rad, koji za svaku zemlju, a naročito socijalističku, predstavlja nužnu potrebu na današnjem stepenu naučnih dostignuća.

Snaga i jedinstvo našeg društveno-političkog sistema zasnivaju se, prije svega, na društvenoj svojini, na svijesti naših radnih ljudi, na moralno-političkom jedinstvu naših naroda i na novim društvenim odnosima kao osnovnim elementima ovog jedinstva. Ali u tome vrlo značajnu ulogu imaju i savezni zakoni i aktivnost Savezne narodne skupštine, Saveznog izvršnog vijeća, republičkih narodnih skupština, sudova i organa uprave. Pored ovih institucija, mi moramo dalje razvijati mehanizam koji će sa svoje strane doprinositi ovom jedinstvu, preko organa kao što su ustavni sudovi, centri za društveno knjigovodstvo i takvi organi koji će, bez ograničavanja samouprave i miješanja u konkretne funkcije organa i organizacija, obezbjeđivati društveni pregled i društveni nadzor nad politikom korišćenja materijalnih sredstava zajednice i uopšte nad izvršavanjem zakona i planova. Rješavanju ovih pitanja moramo pristupiti sa dovoljno strpljivosti i sa puno odgovornosti i svijesti da bez uspjeha zajednice nema ni uspjeha pojedinaca, i da, dosledno tome, bez jedinstva i opšteg uspjeha Jugoslavije kao cjeline ne može biti uspjeha ni u razvitku pojedinih dijelova te cjeline.

Naše dosadašnje iskustvo je dovoljno bogato da nam može biti putokaz kako u preduzimanju daljih uspješnih mjera za postepeno ostvarivanje raznih zakonskih odredaba i zadataka, tako i u smjelom uklanjanju iz svakodnevne prakse svih onih elemenata koji bi mogli kočiti naš razvitak i pravilno funkcionisanje našeg društvenog sistema. Dosadašnji nedostaci u našem državnom i društvenom mehanizmu i propusti u našoj svakodnevnoj praksi, kao i njihovo negativno dejstvo na pravilan i efikasan razvitak društvenih odnosa u našoj socijalističkoj zajednici, imperativno od nas zahtijevaju da ih uporno uklanjamo i ubuduće izbjegavamo, jer to od nas traže i naši građani, koji su nam povjerovali visoki i časni zadatak da rukovodimo poslovima izgradnje naše socijalističke zemlje.

Privreda. — U proteklom četvorogodišnjem periodu treba istaći kao karakteristično: snažan porast proizvodnje u svim privrednim oblastima, naročito u industriji i poljoprivredi, povećanje zaposlenosti, porast opšte privredne aktivnosti, i na toj osnovi uspostavljanje ravnomjernijih odnosa između robnih i kupovnih fondova, a isto tako i donekle stabilnije odnose na tržištu i porast svih vidova potrošnje i životnog standarda.

Proširena materijalna osnova u proteklom četvorogodišnjem periodu omogućila je da se nastavi i da jače dođe do izražaja ranije započeti proces razvijanja radničkog i društvenog samoupravljanja. Na toj osnovi dalje je razvijan i upotrebljavan naš privredni sistem i razrađivani su metodi privređivanja.

Kada se ocjenjuje značaj svih ovih promjena i ostvarenih rezultata, potrebno je ukazati na uslove i osnovne faktore koji su opredjeljivali našu ekonomsku politiku u ovom periodu. Mi smo, naime, krajem 1953 godine završavali najveći dio programa ključne kapitalne izgradnje, kojom je bila postavljena solidna osnova našeg daljeg privrednog razvoja. U to vrijeme uglavnom su već bile prebrođene posljedice ekonomske blokade koja je u periodu od 1948 do 1953 godine pritiskivala naš privredni razvoj i uticala na programe naše izgradnje. Međutim, u tom istom periodu počele su da dolaze do izražaja i nepovoljne posljedice izazvane ranijom prilično jednostranom ali nužnom orijentacijom ulaganja prvenstveno u industriju, i to pretežno u njene bazične grane. Zaostajanje nekih privrednih oblasti i grana, a naročito poljoprivrede, transporta, prerađivačke industrije, stanbeno-komunalne i nekih drugih djelatnosti, za opštim privrednim razvojem, naročito za razvojem bazičnih grana industrije, počelo je u sve većoj mjeri da se ispoljava kao faktor nestabilnosti tržišta i cijena i kao smetnja podizanju standarda i bržem privrednom razvoju uopšte. Takvo stanje i napregnuti odnosi u raspodjeli, izazvani ranije velikim odvajanjima za potrebe ključne kapitalne izgradnje i narodne odbrane, ometali su u isto vrijeme dalji i širi razvoj sistema radničkog i društvenog samoupravljanja.

Stepen razvoja proizvodnih snaga koji je bio postignut na početku proteklog četvorogodišnjeg perioda omogućavao je, a problemi koji su se ispoljavali nužno su zahtijevali, da se, u okviru već ranije prihvaćene i sprovedene generalne linije naše privredne politike, izvrše odgovarajuća prilagođavanja. Trebalo je, naime, uspostaviti skladnije odnose u razvoju pojedinih privrednih oblasti i grana, i tako obezbijediti dalji, brži i ravnomjerniji opšti privredni razvoj, otkloniti neke disproporcije koje su se počele ispoljavati u našoj privredi i osigurati postepeno i stabilno poboljšanje životnog standarda stanovništva. Sve promjene koje su vršene u

proteklom četvorogodišnjem periodu u oblasti privredne politike bile su na toj liniji i one su u suštini značile konkretizaciju već ranije usvojenih osnovnih ekonomsko-političkih ciljeva u uslovima koji su dotadašnjim razvojem bili stvoreni.

Materijalna osnova ovih promjena stvarana je brzim porastom proizvodnje i nacionalnog dohotka, promjenama u strukturi proizvodnje i investicija, kao i odgovarajućim mjerama koje su preduzimane u cilju boljeg snabdijevanja i stabilizacije tržišta.

U ovom periodu vršene su izmjene u investicionoj politici, odnosno u strukturi investicija, u tom smislu što su povećavana ulaganja u one privredne oblasti i grane koje su u ranijem periodu zaostajale za opštim privrednim razvojem. Stalno i sistematski povećavana su ulaganja u poljoprivredu, saobraćaj, građevinarstvo, trgovinu i one grane industrije koje proizvode robu za široku potrošnju. U okviru takve opšte orijentacije u pogledu investicionih ulaganja nisu zapostavljene ni one bazične grane industrije čiji razvoj pretstavlja preduslov privrednog razvoja u budućnosti.

U ukupnim investicijama u osnovna sredstva učešće neprivrednih investicija povećano je od 12,6% u 1953 na 23,9% u 1957 godini. U okviru apsolutnog i relativnog povećanja neprivrednih investicija naročito je značajan porast ulaganja u stanbeno-komunalnu djelatnost: od oko 35 milijardi u 1953 na oko 80 milijardi u 1957 godini. Krupne izmjene izvršene su i u privrednim investicijama. U ukupnim investicijama u osnovna sredstva učešće poljoprivrede povećano je od 4,9% u 1953 na 10,2% u 1957 godini; u istom periodu učešće investicija u saobraćaj povećano je od 17,6% na 21,2%, a trgovine od 3,5% na 4,8%, uz istovremeno povećanje ulaganja u ostale privredne oblasti, dok je učešće investicija u industriju i rudarstvo smanjeno od 56,4% u 1953 na 34,4% u 1957 godini. Uporedo s tim vršena je i izmjena u strukturi ulaganja u industriju u pravcu jače orijentacije na energetiku, čime se obezbjeđuje bolje korišćenje postojećih kapaciteta, zatim u objekte prerađivačke industrije koji proizvode robu za široku potrošnju i uopšte u objekte koji daju brže rezultate. Takva orijentacija investicione politike u oblasti industrije imala je za posledicu da je učešće energetskih grana u ukupnim industriskim investicijama povećano od prosječno 29,6% u periodu 1947—1953 godine na 34,7% u 1956 godini, dok je u isto vrijeme učešće prerađivačkih grana industrije povećano od 16,7% na 24,7%, a bazične industrije smanjeno od 51,3% na 40,6%.

Za investiranja u ovom periodu karakteristično je, dalje, da su ukupna investiciona ulaganja povećana u odnosu na prethodni period. Bruto investiciona ulaganja u osnovna sredstva, računata po cijenama 1956 godine, po-

većana su od oko 387 milijardi danara prosječno godišnje u periodu 1947—1953 godine na oko 468 milijardi dinara prosječno godišnje u periodu 1954—1957 godine. Međutim, i pored ovoga povećanja, investiciona ulaganja predstavljala su manje opterećenje nego ranije, zbog toga što su ona vršena u uslovima znatno povećanog nacionalnog dohotka, što je njihov raspored na pojedine privredne oblasti i grane bio ravnomjerniji i što je efekat investiranja na porast proizvodnje i dohotka bio veći nego u ranijem periodu. Učešće bruto investicija u ukupnom društvenom proizvodu smanjeno je od prosječno 30,7% u periodu 1947—1953 godine na 27,4% prosječno godišnje u periodu 1954—1957 godine.

Ovakva investiciona politika predstavljala je ne samo jednu od pretpostavki za brži i ravnomjerniji privredni razvoj već i jednu od najznačajnijih poluga u sprovođenju politike postepenog poboljšavanja životnog standarda. U tom pogledu, investiciona politika je imala za cilj da omogući brži razvoj proizvodnje i da izmijeni njenu strukturu u pravcu bržeg porasta proizvodnje robe za široku potrošnju, da doprinese stabilizaciji tržišta, da obezbijedi povoljnije uslove za podizanje produktivnosti rada i da povećanje standarda u većoj mjeri veže za realno povećanje proizvodnje i dohotka.

Promjene koje su na ovim osnovama vršene u privrednoj politici u proteklom četvorogodišnjem periodu, zajedno sa promjenama u sistemu privređivanja u pravcu jačanja radničkog i društvenog samoupravljanja, dale su krupne rezultate.

Ukupan obim industrijske proizvodnje u periodu od 1953 do 1957 godine povećan je za 70%, što znači da se godišnje povećavao prosječno za 14%, dok je u periodu od 1949 do 1953 godine ukupan porast iznosio 10%, odnosno 2,5% u godišnjem prosjeku. Pored ovako snažnog porasta industrijske proizvodnje, značajne su i promjene koje su izvršene u njenoj strukturi u pravcu većeg porasta proizvodnje reproduktionog materijala i potrošne robe. Dok je u periodu od 1949 do 1953 godine prosječni godišnji porast proizvodnje reproduktionog materijala iznosio svega oko 2,5%, a proizvodnja potrošne robe je stagnirala, pa čak u nekim godinama bila i nešto manja, dotle je u periodu od 1953 do 1957 godine proizvodnja reproduktionog materijala i potrošne robe rasla prosječno za oko 15% godišnje i njihov ukupan obim na kraju 1957 godine bio je oko 73% veći u odnosu na 1953 godinu. U istom periodu, porast proizvodnje sredstava rada, koji je ranije iznosio prosječno 13% godišnje, bio je usporen i iznosio je prosječno oko 10% godišnje, a ukupan porast u ovom periodu iznosi oko 49%. Ove promjene još bolje osvjetljavaju podaci o obimu porasta proizvodnje pojedinih grana i proizvoda, naročito prerađivačkih grana industrije. Od 1953

do 1957 godine proizvodnja električne energije porasla je za 2,1 put, proizvodnja metalopreradaivačke industrije za 58%, elektroindustrije za 133%, hemiske industrije za 136%, proizvodnja namještaja za 75%, proizvodnja i prerada papira za preko 100%, proizvodnja tekstila, kože, obuće, gume, proizvoda prehrambene industrije za oko 70% itd.

Pored porasta industrijske proizvodnje i izmjena u njenoj strukturi, pored proširenja asortimana i poboljšanja kvaliteta proizvoda, došlo je i do značajnog povećanja produktivnosti rada. U vremenu od 1953 do 1957 godine produktivnost rada u industriji porasla je za ukupno 22,7%, što znači da je godišnje rasla prosječno za oko 4%.

Ovakvi uspjesi postignuti su ne samo zahvaljujući ranijim ulaganjima u industriju, koja su u ovom periodu počela da daju rezultate i koja su omogućila da se u relativno kratkom roku i u skladu sa povećanim potrebama tržišta uspješno izvrše promjene u strukturi proizvodnje, već i zahvaljujući tome što je produktivnost rada iz godine u godinu rasla uporedo sa rezultatima ostvarenim u politici stabilizacije privrede i jačanjem sistema radničkog samoupravljanja. To istovremeno predstavlja još jednu potvrdu pravilnosti naše ranije privredne politike, čije je težište, u borbi za izvlačenje zemlje iz zaostalosti, u prvo vrijeme bilo u orijentaciji na razvitak industrije. Pored toga, ovakvim rezultatima doprinijelo je velikim dijelom i dalje razvijanje sistema radničkog samoupravljanja i jačanje inicijative neposrednih proizvođača.

Veličina i značaj ovih rezultata još jače dolaze do izražaja kad se oni uporede sa tempom industrijskog razvoja koji je posljednjih godina ostvaren u nizu kako razvijenijih, tako i nerazvijenih zemalja. Ova upoređenja pokazuju da je naš tempo industrijskog razvoja bio brži, tako da su se razlike u stepenu industrijske razvijenosti između naše zemlje i industrijski razvijenih zemalja smanjivale, a povećavale su se u odnosu na nerazvijene zemlje. Slične tendencije zapažaju se i u kretanju ostvarenog nacionalnog dohotka po stanovniku, kao i u kretanju proizvodnje nekih važnijih proizvoda koji ilustruju nivo industrijske razvijenosti, a naročito proizvodnje i potrošnje energije. Štaviše, iz raspoloživih podataka proizilazi da je tempo našeg industrijskog razvitka bio brži u poređenju sa onim periodom industrijskog razvoja danas visoko razvijenih zemalja koji približno odgovara sadašnjoj fazi našeg razvoja.

Poljoprivreda je u prvim poslijeratnim godinama ne samo stagnirala već je u nekom pogledu i nazadovala, iz poznatih razloga — zbog maksimalnog napora na ulaganju u izgradnju bazične industrije. No u posljednjem četvorogodišnjem periodu povećani su napore čitave naše zajednice radi unapređenja poljo-

privrede. Ovi napori bili su usmjereni, s jedne strane, na povećanje ulaganja u cilju modernizacije, uvođenja savremenih tehnoloških procesa i intenzivnijeg načina poljoprivredne proizvodnje, a, s druge, oni su se kretali u pravcu likvidacije administrativnih mjera u poljoprivredi, u pravcu jačanja svih vrsta socijalističkih poljoprivrednih organizacija i oblika razvijanja socijalističkih odnosa na selu.

Na toj osnovi pristupilo se izradi perspektivnog programa unapređenja poljoprivrede, kao i izradi i sprovođenju akcionih programa pojedinih političko-teritorijalnih jedinica i poljoprivrednih organizacija. U tome pogledu naročito je bilo značajno donošenje rezolucije Savezne narodne skupštine o perspektivnom razvitku poljoprivrede i zadrugarstva, čiji su osnovni stavovi prihvaćeni i u perspektivnom planu našeg privrednog razvitka za naredni period. Ovako definisana opšta politika u poljoprivredi bila je praćena nizom odgovarajućih konkretnih mjera u oblasti raspodjele sredstava, investicionih ulaganja, politike cijena, poreza, regresa, fondova za unapređenje poljoprivrede itd.

Bruto ulaganja u osnovna sredstva u poljoprivredi povećana su od 20,8 milijardi dinara u 1953 na 53,4 milijarde dinara u 1957 godini, a za 1958 godinu cifra ulaganja u poljoprivredu dostiže do 70 milijardi dinara. Istovremeno su znatno povećana ulaganja i u obrtna sredstva. Pored povećanja saveznih sredstava za investicije u poljoprivredi, stalno i sistematski su povećavana i sredstva lokalnih organa i poljoprivrednih organizacija, tako da su ona u 1957 godini predstavljala oko 50% ukupnih ulaganja u poljoprivredu.

Politika ulaganja u poljoprivredu bila je u jačoj mjeri usmjerena na bržu aktivizaciju uložених sredstava, na bolje opremanje poljoprivrede savremenim agrotehničkim sredstvima, na poboljšanje i proširenje službi zaštite i unapređenja poljoprivrede, na jačanje socijalističkih poljoprivrednih organizacija i na podizanje onih objekata koji doprinose stvaranju što boljih uslova za razvoj poljoprivrede u narednom periodu. Kao rezultat napora koji su u tom pravcu činjeni, domaća proizvodnja važnijih poljoprivrednih mašina povećana je od oko 9.000 tona u 1954 na 20.000 tona u 1957 godini. Povećanom domaćom proizvodnjom i uvozom tih sredstava znatno je poboljšana snabdjevenost poljoprivrede svim vrstama poljoprivrednih sprava, mašina i reprodukcionog materijala. Broj traktora povećao se, naprimjer, od 9.500 komada u 1953 na 21.500 komada u 1957 godini, odnosno za oko 126%. Uporedo s tim preduzimane su i opsežne mjere za podizanje kadrova, u cilju boljeg rukovanja, održavanja i opravki ovih mašina. Proširena je mreža remontnih stanica, tako da ih sada ima 83 u cijeloj zemlji. Upotreba vještačkih đubriva povećana je od 7,6 kilograma po hektaru obradive površine u

1953 na oko 66 kilograma u 1957 godini, odnosno za preko 8,5 puta. Slični rezultati su ostvareni i u pogledu proizvodnje i upotrebe sortnog sjemena.

Politika regresa išla je za tim da omogući što veću potrošnju i upotrebu savremenih sredstava za proizvodnju. Pritom se, uslijed povećanja potrošnje ovih sredstava, i pored smanjenja regresa po jedinici proizvoda, ukupna masa regresa povećala, tako da je od 11 milijardi dinara u 1954 porasla na blizu 29 milijardi dinara u 1957 godini.

U cilju zaštite i boljeg iskorišćavanja zemljišta, pored sredstava fondova za vodoprivredu, samo iz sredstava Opšteg investicionog fonda u periodu od 1954 do 1957 godine odobreni su zajmovi za melioracione radove u iznosu od preko 25,5 milijardi dinara. Sa ovim sredstvima danas se izvode radovi na odvodnjavanju oko 750.000 hektara i na navodnjavanju oko 120.000 hektara poljoprivrednih površina, ne računajući melioracione radove u vezi sa izgradnjom kanala Dunav—Tisa—Dunav i novi program melioracija u NR Makedoniji, za koje su krajem 1957 godine odobrena posebna sredstva.

U okviru mjera za unapređenje poljoprivrede posebna pažnja je bila posvećena jačanju poljoprivrednih dobara i zemljoradničkih zadruga putem povećanih ulaganja u osnovne i obrtne fondove ovih organizacija, kao i proširenjem njihove uloge u proizvodnji i prometu poljoprivrednih proizvoda.

Kao rezultat svih ovih mjera u proteklom četvorogodišnjem periodu ostvareni su krupni uspjesi na unapređenju poljoprivrede, što je naročito došlo do izražaja u toku 1957 godine. Ukupna poljoprivredna proizvodnja u periodu od 1954 do 1957 godine povećana je u prosjeku za oko 20% u odnosu na prethodni četvorogodišnji period. Pritom je proizvodnja hljebnih žita povećana za 1%, kukuruza za 39%, šećerne repe za 20%, duvana za 82%, pamuka za 129% itd. Borba za visoke prinose uzela je, naročito posljednjih godina, tako široke razmjere kakvi se kod nas ne pamte. Tako su, naprimjer, u 1957 godini u povoljnijim klimatskim prilikama ostvareni dosad najveći prosječni prinosi kod nas: pšenice od 16 metarskih centi, a kukuruza od 22 metarske cente po hektaru. Bilo je, međutim, gazdinstava koja su postizala prinose pšenice od 50 do 70 metarskih centi i kukuruza od 70 do 120 metarskih centi po hektaru.

Učinjeni su i značajni napori u razvoju voćarstva i vinogradarstva, naročito u podizanju plantažnih nasada na socijalističkom sektoru, tako da su samo u toku posljednje dvije godine površine pod plantažnim voćnjacima povećane za oko 111%, a pod plantažnim vinogradima za 32%, u odnosu na 1954—1955 godinu.

Mjere koje su u proteklom periodu preduzimane u oblasti stočarstva bile su usmjerene na povećanje stočnog fonda i na kvalitetno poboljš-

7
 šanje stočarstva uopšte, kao i na stvaranje stabilnijih osnova za njegovo dalje i sistematsko podizanje. U tom cilju uvezen je i znatan broj visokoproduktivnih vrsta stoke, poboljšana je i proširena veterinarska služba i povećana je krmna baza. Sve ove mjere imale su za posljedicu da je ukupan broj stoke povećan u proteklom periodu, i pored toga što su nedostatak stočne hrane, uslijed slabijeg roda u 1956 godini, i uslovi tržišta nepovoljno djelovali na razvoj stočarstva. Tako, naprimjer, u periodu 1954—1957 godine ukupan broj goveda povećan je u odnosu na prethodni četvorogodišnji period prosječno za 4%, a krava za 7%, ukupan broj ovaca za 9%, svinja za 4% i živine za 32%, dok je proizvodnja mesa u prosjeku bila veća za 28%, mlijeka za 20% i jaja za 54%. Potrošnja mlijeka povećala se od 140 na 200 grama dnevno po stanovniku.

Treba naglasiti da u pogledu unapređenja stočarstva vlada kod nekih privrednika-stručnjaka priličan a neopravdan skepticizam, kao što je bio slučaj prije nekoliko godina i u pogledu primjene savremenog načina obrade u poljoprivredi. Ja smatram da i u unapređenju stočarstva treba smjelije ići naprijed.

Mjere koje su preduzimane u pravcu jačanja socijalističkih poljoprivrednih organizacija doprinijele su da se poljoprivredna dobra u većoj mjeri osposobe za savremeni način poslovanja, da likvidiraju razne slabosti, da organizaciono ojačaju i da iznalaze sve bolje forme organizacije rada i proizvodnje. U istom smislu ulagani su i posebni naponi za jačanje zemljoradničkih zadruga, kojima je data važna uloga u borbi za unapređenje poljoprivrede i razvoj socijalističkih odnosa na selu. Na zemljoradničke zadruge preneseni su važni zadaci u oblasti proizvodnje, prerade i prometa poljoprivrednih proizvoda. Otkup poljoprivrednih proizvoda preko zadruga povećan je od oko 24 milijarde dinara u 1953 na oko 130 milijardi u 1957 godini, odnosno za oko 5,5 puta. Samo u toku posljednje dvije godine fondovi zemljoradničkih zadruga porasli su za preko 15 milijardi dinara, dok su se njihova obrtna sredstva povećala za oko 5,5 puta u odnosu na 1953 godinu. U sve većoj mjeri proširivane su razne forme kooperacije zadruga sa individualnim poljoprivrednim proizvođačima. Dohodak zemljoradničkih zadruga povećan je od 10,9 milijardi u 1953 na 28 milijardi u 1957 godini. Međutim, i pored uspjeha koji su postignuti u poslovanju zadruga, u procesu njihovog razvoja ispoljile su se u ovom vremenu i izvjesne slabosti, posebno u njihovoj unutarnoj organizaciji, u prometu i u raspodjeli ostvarenog dohotka. Bilo je pojava nedovoljnog shvatanja uloge i zadataka zadruga, neracionalnog korišćenja sredstava, kao i tendencija brzog akumuliranja povećavanjem cijena na račun potrošača, što je otežavalo napore za stabilizaciju tržišta i cijena poljoprivrednih proizvoda. U daljem

razvoju zadruga potrebno je otkloniti ove i slične slabosti, kako bi zadruge u što većoj mjeri mogle da ispune svoje privredne i društvene funkcije.

Proizvodnja i prinosi na socijalističkim gazdinstvima rasli su brže nego na privatnim, i to kao rezultat mjera koje su preduzimane za jačanje socijalističkih poljoprivrednih organizacija i za primjenu savremenih metoda obrade u njima. U odnosu na privatna gazdinstva, prosječni prinosi na zadružnim gazdinstvima kod pšenice bili su u 1957 godini veći za 45%, a na poljoprivrednim dobrima za 58%. U proizvodnji kukuruza prinosi su na zadružnim gazdinstvima, u odnosu na prinose sa privatnih gazdinstava, bili u 1957 godini veći za 81%, a na poljoprivrednim dobrima za 87%. U tom pogledu slična je situacija i sa ostalim poljoprivrednim kulturama, kao i sa proizvodnjom mlijeka, vune i drugog. Sve ovo pokazuje da ostvareni rezultati u povećanju poljoprivredne proizvodnje proizilaze u prvom redu iz povećanih ulaganja i proširene primjene savremenih agrotehničkih mjera.

Iako se svi ovi rezultati mogu uzeti još uvijek kao početni, oni su potvrdili ogromne mogućnosti koje kod nas postoje u pogledu povećanja poljoprivredne proizvodnje i stvorili su široke perspektive za dalje unapređenje poljoprivrede i razvitak socijalističkih odnosa na selu.

Povećanje industrijske i poljoprivredne proizvodnje uticalo je i na razvoj ostalih privrednih oblasti i grana. To se prije svega odnosi na saobraćaj, koji je, i pored velikih teškoća koje je morao da savlađuje, sa uspjehom izvršavao svoje zadatke, zadovoljavajući u osnovi povećane potrebe naše privrede. Ukupan obim saobraćaja bio je u 1957 godini veći za oko 50% u odnosu na 1953 godinu. Ostvaren je porast prevoza u svim granama saobraćaja i on se kreće od 42% u željezničkom do 156% u drumskom saobraćaju.

Građevinska proizvodnja bila je na kraju 1957 godine po vrijednosti izvršenih radova za oko 20% veća nego u 1953 godini. Uporedo sa povećanjem proizvodnje mijenjala se i struktura građevinskih radova, i to u pravcu smanjenja učešća kapitalne izgradnje, a povećanja izgradnje objekata društvenog standarda. U proteklom četvorogodišnjem periodu izgrađeno je preko 146.000 stanova. Pa, ipak, s obzirom na obim sredstava koja su ulagana u stanbeni izgradnju ostvareni rezultati u podizanju stanova ne mogu se uzeti kao zadovoljavajući. Uzroci takvog stanja su, i pored povećanih ulaganja u bolje tehničko opremanje građevinarstva, u još uvijek nedovoljnoj efikasnosti ove djelatnosti, u skupom građenju i nepotrebnom i ne cjelishodnom luksuzu, kao i u nedovoljno racionalnom korišćenju raspoloživih sredstava za stanbeni izgradnju. Sve to nameće potrebu da

se ubuduće ovim pitanjima pokloni veća pažnja i da se obezbijedi brza i jeftinija izgradnja stanova.

Povoljan razvoj proizvodnje u svim privrednim oblastima doveo je do znatnog porasta nacionalnog dohotka, koji je u proteklom četvorogodišnjem periodu rastao prosječno za 8,8% godišnje u odnosu na prosječan porast dohotka od 2,4% u prethodnom periodu. Naročito je značajan porast nacionalnog dohotka u 1957 godini, koji iznosi 22% u odnosu na prethodnu godinu, čemu je dobrim dijelom doprinio visoki porast poljoprivredne proizvodnje.

Ukupna zaposlenost povećana je u minulom četvorogodišnjem periodu za 647.000 lica, što znači da je godišnje rasla prosječno za oko 160.000 lica. Time je u osnovi apsorbiran ne samo cjelokupan prirast aktivnog stanovništva, već je postignuto i izvjesno smanjenje rezervi radne snage u poljoprivredi. To je dovelo do daljeg pomeranja u strukturi stanovništva, tako da je učešće poljoprivrednog stanovništva u 1957 godini svedeno na oko 57% od ukupnog broja stanovništva.

Porast proizvodnje u proteklom periodu omogućio je da se znatno prošire privredni odnosi sa inostranstvom i da se ukupan obim naše spoljnotrgovinske razmjene poveća za oko 81%. Ukupan obim našeg izvoza porastao je od 57,1 milijarde dinara u 1953 na oko 119 milijardi dinara u 1957 godini, to jest za oko 110%. Ovo povećanje izvoza postignuto je stalnim porastom kako industriskog, tako i poljoprivrednog izvoza, s tim što je tempo porasta industriskog izvoza bio brži od tempa porasta izvoza poljoprivrednih proizvoda.

Mada je tempo porasta uvoza bio sporiji, zbog toga što je već ranije dostignut njegov visok nivo, obim uvoza u proteklom periodu bio je stalno veći od obima izvoza. Od ukupne vrijednosti uvoza, koja je 1953 godine iznosila oko 126 milijardi dinara, uvoz u 1957 godini dostigao je nivo od oko 198 milijardi dinara, odnosno povećao se za oko 72 milijarde dinara, ili za 60%. Opštem povećanju uvoza najvećim dijelom doprinijelo je povećanje uvoza materijala za reprodukciju i investiciono održavanje, koji je porastao za oko 62 milijarde dinara. Inače, oko polovine vrijednosti ukupnog uvoza otpada na uvoz hrane, mašina i transportnih sredstava. Nužno je pomenuti da je ovom povećanju u znatnoj mjeri uzrok pretjerano kupovanje licenci i mašina u vezi s tim. To govorim zbog toga što još uvijek postoji tendencija da se grade nove fabrike kakve već imamo, ili takve do čijih proizvoda možemo doći putem kooperacije već postojećih fabrika.

Takođe je znatno povećan i uvoz robe za široku potrošnju. Prema tome, povećanje uvoza u najvećoj mjeri proizilazi iz potrebe obezbjeđenja povećanog obima proizvodnje u industriji, poljoprivredi, transportu i ostalim djelatno-

stima, kao i iz nužnosti obezbjeđenja potrebnih robnih fondova za široku potrošnju.

Ovakvo kretanje izvoza i uvoza imalo je za posljedicu da smo u cijelom ovom periodu imali znatan deficit u našem trgovinskom bilansu. No i pored apsolutnog povećanja deficita, sopstveni devizni prihodi u sve većoj mjeri su pokrivali rashode našeg spoljnotrgovinskog poslovanja: od oko 58% u 1953 na oko 83% u 1957 godini. Deficit je pokriven sredstvima reparacija, kredita, zajmova i pomoći. Značajna je pritom činjenica da je učešće kredita i zajmova u inostranim sredstvima sve veće, a ostalih oblika sve manje, što je znak normalizacije u obezbjeđenju inostranih sredstava plaćanja.

U međuvremenu je takođe došlo i do promjena u regionalnom rasporedu naše spoljne trgovine. Prije svega došlo je do povećanja robne razmjene sa zemljama Istočne Evrope, Azije i Afrike, uz istovremeno povećanje volumena robne razmjene sa zemljama Zapadne Evrope i Sjeverne Amerike, dok je robna razmjena sa zemljama Latinske Amerike i protiv naših želja bila u opadanju. I pored ovih promjena, pri ukupnom porastu spoljnotrgovinske razmjene Zapadna i Istočna Evropa i dalje su ostale naše najvažnije tržište i one zajedno sa Sjevernom Amerikom učestvuju sa oko 87% u ukupnom obimu naše spoljnotrgovinske razmjene. Iako se razmjena sa zemljama Azije i Afrike gotovo udvostručila u posljednje četiri godine, one još uvijek učestvuju samo sa oko 12% u ukupnom obimu naše spoljnotrgovinske razmjene.

I pored uspjeha koji su postignuti u povećanju spoljnotrgovinske razmjene, ne može se zanemariti činjenica da još nisu iskorišćene sve mogućnosti kako u pogledu proširenja obima razmjene, tako i u pogledu efikasnosti spoljnotrgovinskog poslovanja. Mada su vršene promjene u organizaciji spoljnotrgovinske mreže, ona se u cjelini nije bitno izmijenila i sve teže je u stanju da odgovara složenim zadacima koji se pred nju postavljaju u vezi sa savremenim razvojem međunarodne trgovine. Ovu neefikasnost povećavaju takođe i slabosti u spoljnotrgovinskom i deviznom režimu, čime se umanjuje efekat porasta volumena robne razmjene.

Rezultati u kretanju privrede, porastu nacionalnog dohotka i proširenju spoljnotrgovinske razmjene, koji su naprijed prikazani, povoljno su se odrazili na kretanje svih vidova potrošnje, naročito potrošnje stanovništva, na stanje tržišta, kretanje cijena i životnog standarda.

Za razliku od prethodnog perioda, kada je lična potrošnja u pojedinim godinama stagnirala, pa čak i opadala, u proteklom četvorogodišnjem periodu ona je bila u stalnom porastu, tako da je na kraju 1957 godine u cjelini bila veća za ukupno oko 33% u odnosu na 1953 godinu. Prosječan godišnji porast lične potrošnje iznosio je u ovom periodu 7,4%, odnosno po

stanovniku 5,6%. Karakteristično je pritom da je lična potrošnja rasla sve brže ukoliko su više dolazili do izražaja rezultati u porastu proizvodnje, dohotka i stabilizacije tržišta, tako da je ova potrošnja samo u 1957 godini porasla za oko 13%. Izdaci za društveni standard porasli su istovremeno za ukupno oko 98%, što znači da su godišnje rasli prosječno za 18,6%.

Kao rezultat porasta proizvodnje i povećanja novčanih prihoda, kao i veće diferenciranosti u prihodima stanovništva, došlo je i do pozitivnih promjena u strukturi potrošnje stanovništva, uslijed većeg porasta potrošnje industrijskih proizvoda. Na taj način, i pored apsolutnog povećanja, učešće troškova ishrane smanjeno je u ukupnoj potrošnji stanovništva od oko 52% u 1953 na 47,7% u 1957 godini. Za ilustraciju promjena koje su u tom pogledu izvršene, značajno je navesti da je od 1953 do 1957 godine u ukupnoj potrošnji stanovništva povećana potrošnja: peći i štednjaka za oko 124%, posuđa za 135%, metalnog namještaja za 45%, radio-aparata za 525%, sapuna 61%, kućnog namještaja za 120%, tekstila za oko 80%, obuće za 64%, električne energije za 120% itd. U cjelini je takođe povećana i potrošnja prehrambenih proizvoda. Potrošnja masnoća povećana je, naprimjer, od 8 na 9,3 kilograma po stanovniku, šećera od 8 na 13 kilograma; potrošnja žitarica ostala je nepromijenjena u cjelini, s tim što je potrošnja pšenice povećana po stanovniku za 11 kilograma, a za toliko je smanjena potrošnja kukuruza u ljudskoj ishrani. Stalno se povećavala i potrošnja povrća. Jedino su se u potrošnji mesa i voća ispoljila jača kolebanja, tako da je potrošnja ovih proizvoda u 1957 godini bila čak i manja, uslijed slabijih prinosa i poremećaja na ovom tržištu.

I pored povećanja svih vidova potrošnje, u proteklom četvorogodišnjem periodu došla je do izražaja tendencija postepene stabilizacije tržišta, mirnijeg kretanja cijena i porasta zaliha robe. Međutim, dok je kretanje cijena industrijskih proizvoda u cjelini, a naročito posljednjih godina, bilo u osnovi stabilno, cijene poljoprivrednih proizvoda bile su veoma kolebljive i ispoljavale su tendenciju stalnog porasta, što je došlo do izražaja čak i u jednoj tako rodnoj godini kao što je bila prošla. Iako su na ovakvo kretanje cijena poljoprivrednih proizvoda djelovali mnogi faktori, kao što su, naprimjer, porast kupovnih fondova i potrošnje, izmjena strukture stanovništva, korekcije cijena poljoprivrednih proizvoda, nedovoljna opremljenost trgovine itd., ostaje činjenica da su na ovakvo stanje velikim dijelom uticale i razne subjektivne slabosti i nedostaci u organizaciji poljoprivrednog tržišta. Takvo stanje umnogome je otežavalo napore za stabilizaciju tržišta i cijena i umanjilo je značaj ostvarenih opštih rezultata u porastu standarda.

Uzimajući u obzir porast zaposlenosti, prihoda i potrošnje stanovništva, kao i kretanje troškova života i realnih plata, koje su u periodu 1953—1957 godine povećane između 8% i 17%, može se konstatovati da su u proteklom periodu u cjelini uspješno ostvarivani zadaci privredne politike u pogledu porasta životnog standarda. Međutim i pored opštih rezultata treba istaći da kretanje standarda nije bilo ravnomjerno kod svih kategorija stanovništva, na što je, pored nejednakih uslova u ostvarivanju ličnih dohodaka, uticala i bolja ili slabija organizacija snabdjevenosti poljoprivrednog tržišta na pojedinim područjima. Zbog toga treba nastojati da se u narednom periodu, jednom dosljednijom politikom, otklanjaju slabosti koje su se do sada ispoljile, da bi na taj način u većoj mjeri mogli da dođu do izražaja opšti rezultati u razvitku naše privrede. U tom pogledu, pored mjera koje se i dalje moraju preduzimati za unapređenje trgovine i prometa, posebno poljoprivrednih proizvoda, naročiti značaj imaće mjere koje treba da osiguraju čvršću kontrolu i regulisanje cijene, što pretstavlja jedan od važnih faktora u sređivanju ovog tržišta i obezbjeđivanju uslova za realno podizanje životnog standarda.

Perspektive našeg privrednog razvoja. — Drugovi i drugarice, iako su dosada, u cjelini gledano, ostvareni veliki rezultati u razvitku proizvodnih snaga i jačanju opšteg privrednog potencijala naše zemlje, pred nama i dalje stoje krupni zadaci u tom pogledu i oni su formulisani u osnovnim smjernicama perspektivnog razvoja naše privrede za naredni period.

Prije svega treba istaći da ćemo mi i u narednom periodu morati da ulažemo znatne napore za dalje podizanje naše privrede i za njenu stabilizaciju, jer porast proizvodnih snaga zemlje pretstavlja jedan od osnovnih preduslova za ostvarivanje usvojenih ciljeva naše privredne politike. Od toga u prvom redu zavisi porast standarda i obezbjeđenje stabilnih odnosa u privredi. S druge strane, naša privreda, kao dio svjetske privrede, mora slijediti opšti ekonomski i tehnički napredak u svijetu, kako bismo sebi obezbijedili što bolje uslove u međunarodnoj robnoj razmjeni i u rješavanju problema našeg platnog bilansa sa inostranstvom.

Dosad postignuti rezultati u privrednom razvoju omogućuju nam da naš budući razvoj bude mirniji, sa manje napora i odricanja, nego što je bio u proteklom periodu. U tom pogledu nam stoje na raspoloženju još mnoge neiskorišćene mogućnosti, mnoge rezerve, a to se naročito odnosi na racionalnije korišćenje već izgrađenih kapaciteta i uopšte raspoloživih sredstava, na dalje usavršavanje sistema privređivanja i otklanjanje raznih slabosti. Jedna od osnovnih slabosti naše industrijske proizvodnje sastoji se u tome što neka preduzeća

još daju otpor kooperaciji sa drugim preduzećima, koja imaju slobodne neiskorišćene kapacitete i radije idu na trošenje deviza radi kupovanja raznih mašina ili licenci za sopstveno proširenje. To našoj privredi nanosi ne malo štete, jer nam povećava ionako veliki trgovinski platni debalans. Druga slabost je u tome što se sa investicijama ide suviše u širinu, što neki ljudi po republikama, ne gledajući na već postojeće kapacitete i preduzeća, teže i uporno nastoje da grade nova, svoja preduzeća, a to se, razumije se, odražava ne samo na platni bilans već i na životni standard naših građana. Zato u narednom periodu moramo posebnu pažnju posvećivati mjerama koje će, ne dirajući u osnovna samoupravna prava neposrednih proizvođača i lokalnih organa, obezbjeđivati usmjeravanje privrednog razvitka u skladu sa potrebama zajednice kao cjeline i čuvati osnovne proporcije u privredi.

To se naročito odnosi na kretanje svih vidova potrošnje. Dosadašnja iskustva pokazuju da, u uslovima postojanja znatnih decentralizovanih fondova, postoji mogućnost da se pretjera u obimu investicija i da se sredstva ovih fondova ne koriste uvijek saglasno ciljevima plana. Pretjerani obim investicija i necjelishodna upotreba ovih sredstava može negativno da djeluje na stabilizaciju tržišta i standarda. To isto važi i za budžetsku potrošnju, koja u posljednje vrijeme pokazuje tendenciju porasta. Zbog toga je potrebna veća kontrola, kako bi se i budžetski izdaci vršili u skladu sa našim materijalnim mogućnostima i potrebama daljeg privrednog razvoja. Obezbiđenje stabilnih odnosa u privredi traži, takođe, da se i lična potrošnja kreće u skladu sa porastom proizvodnje i dohotka. Odgovorajućim mjerama i većom disciplinom u njihovom sprovođenju mi moramo ne samo očuvati već i obezbjeđiti dalje rezultate u stabilizaciji tržišta i podizanju standarda.

Sve ove mjere moraju biti praćene i pojačanom aktivnošću svih organa, a naročito narodnih odbora, u pravcu poboljšanja snabdijevanja i otklanjanja raznih slabosti u oblasti prometa i trgovine. U ostvarivanju tih zadataka mi se ne možemo odricati primjene i izvjesnih administrativnih mjera, kada one, sa gledišta interesa zajednice i privrednog razvitka, budu neophodne. Napori koji u tom cilju budu činjeni treba da obezbijede da rezultati našeg privrednog razvitka u narednom periodu budu još veći.

Prosvjeta i kultura, socijalna i zdravstvena zaštita. — Privredni i društveni razvitak naše zemlje u toku posljednje četiri godine postavio je pred nas veoma značajne probleme iz oblasti prosvjete, nauke i kulture, kao i iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite. Nastojali smo da bolje uskladimo naš rad u ovim oblastima sa mogućnostima i potrebama našeg privrednog i društvenog razvitka nego što je to bio slučaj

u ranijem poslijeratnom periodu. No još uvijek smo daleko od toga da bismo mogli biti zadovoljni dosad postignutim rezultatima. Ovim oblastima društvene delatnosti trebalo je posvetiti veću pažnju i zbog toga što one imaju neposredan uticaj na podizanje životnog standarda, pa su na taj način od velikog značaja i za naš dalji privredni razvitak, a i za dalje razvijanje socijalističkih odnosa u našoj zemlji uopšte.

Rad Saveznog izvršnog vijeća u oblasti prosvjete i kulture bio je usmjeren na rješavanje veoma krupnih i značajnih pitanja, kao što su: dalje izgrađivanje sistema društvenog upravljanja, pravno regulisanje organizacije i rada kulturno-prosvjetnih ustanova i preduzeća i uopšte jače usklađivanje djelatnosti prosvjete, kulture i nauke sa opštim našim razvitkom i potrebama. U ovom periodu započet je rad i na reformi cjelokupnog našeg sistema vaspitanja i obrazovanja.

Veliki značaj za izgrađivanje sistema društvenog upravljanja u oblasti prosvjete i kulture i za organizaciono sređivanje prosvjetno-kulturnih ustanova i preduzeća imali su zakoni koje je donijela Savezna narodna skupština prošlog saziva, kao što su Opšti zakon o upravljanju školama i Opšti zakon o univerzitetima, zatim zakoni o filmu, pozorištima, izdavačkoj djelatnosti, radiodifuznim stanicama, kao i Zakon o organizaciji naučnog rada.

Društveno upravljanje i čitav proces deetatizacije nesumnjivo su unijeli krupne promjene u život i rad naših prosvjetnih, kulturnih i naučnih ustanova i institucija. Stvoreni su uslovi za puni razmah stvaralačke inicijative, a problemi čitavog našeg sistema vaspitanja i obrazovanja jasnije su sagledani, naročito sa stanovišta zahtjeva naše socijalističke izgradnje, razvitka proizvodnih snaga i podizanja društvene svijesti naših građana.

Uporedo sa organizovanim i sistematskim razvijanjem inicijative širokih krugova naših građana kroz društveno upravljanje, i sama zajednica je u proteklom periodu potsticala i usmjeravala pojedine aktivnosti u oblasti prosvjete, kulture i nauke. U tom pogledu, pored dotacija i subvencija, značajnu ulogu odigralo je osnivanje raznih namjenskih fondova kao što su Fond za kadrove u privredi, Fond za unapređenje filma, Fond »Moša Pijade« i niz drugih fondova osnovanih po republikama. Pored osnovnih sredstava, koja za normalan rad i razvoj prosvjetne, naučne i kulturne djelatnosti obezbjeđuju lokalni i republički organi, sredstva ovih fondova će svakako znatno doprinijeti razvoju ovih djelatnosti kojima su namijenjena.

U oblasti prosvjete htio bih, prije svega, da istaknem jednu vrlo pozitivnu i za naš dalji razvoj značajnu pojavu. Radi se o napretku u razvitku stručnog školstva. Naime, dok je u vrijeme prelaza na novi privredni sistem, počev od

1951 godine, došlo do ukidanja stručnih škola i naglog opadanja broja učenika u njima, dotle je od školske 1953—1954 godine broj učenika u svim vrstama stručnih škola u stalnom porastu. Tako je broj učenika u školama za kvalifikovane radnike porastao od 103.994 u 1953—1954 na 121.388 u 1956—1957 godini, to jest za 16,7%, a broj učenika u srednjim stručnim školama u istom periodu od 35.831 na 52.806 učenika, odnosno za 47,4%. Treba naglasiti da bi ovaj porast učenika stručnih škola bio još i veći da su posljednjih godina stručne škole mogle primiti sve one koji su htjeli da ih pohađaju i da kod privrednih organizacija postoji više razumijevanja za podizanje novih stručnih kadrova. Na ovako snažan porast broja učenika u stručnim školama svakako je uticala i povećana briga društvene zajednice za razvoj ovih škola preko fondova za kadrove u privredi, odakle su korišćena značajna sredstva za izgradnju novih, kao i za proširenje i opremu postojećih stručnih škola, njihovih radionica i domova. Od osnivanja ovih fondova do kraja 1957 godine zajednica je preko njih izdvojila za ove potrebe oko 20 milijardi dinara.

U pogledu stručnih škola, i pored sve većeg interesovanja omladine, postoji još uvijek niz neriješenih problema, naročito u odnosu na radnički podmladak. Ovi problemi se javljaju prvenstveno kao posljedica još uvijek nedovoljnog interesovanja privrednih organizacija za osposobljavanje mladih kvalifikovanih radnika, a isto tako i uslijed nedovoljne brige pojedinih lokalnih zajednica za obezbjeđenje minimalnih uslova za smještaj i život učenika u privredi.

Ukupan broj učenika i studenata je i dalje u stalnom porastu: od 2,189.857 u 1953—1954 porastao je na 2,597.444 u 1956—1957 godini, što pretstavlja povećanje od 18,7%.

Ovakav razvoj našeg školstva, uopšte uzev, sve više je u skladu sa našim potrebama da što prije otklonimo naslijeđenu zaostalost i da povećamo opštu i stručnu spremu naših radnih ljudi, a naročito neposrednih proizvođača. Takav razvitak, međutim, postavlja pred zajednicu i sve veće zahtjeve za obezbjeđenje neophodne nastavno-materijalne baze, a naročito školskog prostora u gradovima i industrijskim centrima, gdje se nastava još uvijek izvodi u tri, pa i četiri smjene. Ovaj problem je sagledan i prilikom izrade Društvenog plana, pa bi u vezi sa njegovim rješanjem bilo neophodno potrebno da narodni odbori srezova i opština učine krajnje napore da se iz naših škola što je prije moguće uklone treće i četvrte smjene.

Međutim naše školstvo se ne sukobljava samo sa problemima materijalnog karaktera. Ono, i pored svog brzog razvoja i nekih značajnih uspjeha u posleratnom periodu, još nije uspjelo da se i u njemu u dovoljnoj mjeri odraze duboki preobražaj i promjene nastale u

našem društvu. Pored ostalog, način stručnog osposobljavanja radnika nije odgovarao potrebama brze industrijalizacije naše zemlje. Naši radnici se moraju osposobljavati ne za zanatski, već za industrijski karakter proizvodnje, u skladu sa sadašnjim stepenom razvika tehnike, jer su u tom pogledu u našoj privredi nastale bitne promjene. Otuda i potreba za revizijom čitavog sistema obrazovanja i vaspitanja, uopšte, i potreba za izgradnjom novog sistema stručnog osposobljavanja kadrova u privredi, i to kako u pogledu stručnog školovanja, tako i u pogledu sticanja stručne spremlje praktičnim radom. Zbog toga i ovo pitanje treba rješavati uporedo sa radom na reformi školstva, jer se ustvari radi o istom problemu. Rad na reformi pokrenuo je, inače, veliki broj pitanja vezanih ne samo za vaspitanje i obrazovanje mladih generacija već i za obrazovanje odraslih, a pored toga i za određivanje novog mjesta i uloge škole i prosvjetnih radnika u našoj zemlji. O samom prijedlogu novog sistema obrazovanja i vaspitanja ne bih htio da govorim, jer će on uskoro biti dostavljen Narodnoj skupštini na razmatranje.

I u oblasti naučnog i kulturnog života imali smo u proteklom periodu pojačanu aktivnost skoro na svim područjima, što je takođe dobrim dijelom posljedica organizacionog sređivanja i usavršavanja sistema društvenog upravljanja.

U oblasti naučnog rada učinjen je u posljednje vrijeme značajan napredak: i u pogledu osnivanja raznih naučnih ustanova i porasta broja naučnog kadra, naročito mlađih kadrova, i u pogledu stvaranja povoljnijih uslova za njihov rad. Zakon o organizaciji naučnog rada, donesen prošle godine, i organi društvenog upravljanja pomoći će da se otklone slabosti kao što su neopravdano zaostajanje nekih grana nauke, nedostatak određenijeg plana u naučnoistraživačkom radu i druge slabosti koje su se dosad ispoljavale u ovoj oblasti.

Mreža kulturnih ustanova takođe je u proteklom periodu znatno i prilično ravnomjerno proširena. Ali to se ne bi moglo reći za sve kulturne ustanove, a naročito ne za neke koje imaju veliki značaj za masovno prosvjeđivanje naroda, kao što su biblioteke, bioskopi i druge. Biblioteke naročito ni po svom broju ni po knjižnom fondu još nisu sposobne da zauzmu ono mjesto koje bi trebalo da imaju u sistemu opšteg obrazovanja i kulturnog uzdizanja širokih slojeva stanovništva. Stanje bioskopske mreže takođe još uvijek nije zadovoljavajuće, naročito u velikim gradovima i selima.

Fizičkom vaspitanju naše omladine posvećivana je takođe značajna pažnja. Izgrađen je veći broj fiskulturnih objekata, ali nam je u tom pogledu potrebno još mnogo da bismo zadovoljili naše potrebe. Proizvodnja fiskulturnih rekvizita znatno je povećana, ali i to još uvijek nije dovoljno da bi potpuno pokrilo naše

12 potrebe. U osposobljavanju stručnih kadrova, koji nam još nedostaju, u posljednje vrijeme znatno se napredovalo. Nastavnici fiskulture školuju se u jednoj visokoj i jednoj višoj školi, kao i osam viših pedagoških škola i četiri srednje fiskulturne škole.

S obzirom da fizička kultura predstavlja veoma značajan faktor u čuvanju i jačanju zdravlja i radnih sposobnosti građana naše zemlje, mi ne možemo biti zadovoljni ovim što smo dosad postigli u tom pogledu, jer veliki broj djece i omladine još uvijek nije obuhvaćen ni jednim organizovanim oblikom fiskulture. To treba naglasiti, i pored toga što se broj onih koji se aktivno i sistematski bave tjelesnim vježbanjem stalno povećava, — a ne treba izgubiti iz vida da je jedan od razloga i već pomenuti nedostatak fiskulturnih objekata, prostorija, bazena i drugih uslova za fizičko vaspitanje.

U oblasti socijalne i zdravstvene zaštite, Savezno izvršno vijeće je u periodu od 1953 do 1957 godine posvećivalo posebnu pažnju izgradnji i daljem razvoju organa društvenog upravljanja, izgradnji službi socijalne i zdravstvene zaštite, izgradnji sistema finansiranja službe socijalnog osiguranja i zdravstvene službe, izgradnji organa državne uprave koji se bave problemima socijalne i zdravstvene zaštite i izgradnji zakonodavnog sistema u ovim oblastima.

U rješavanju problema iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite, Savezno izvršno vijeće se rukovalo principima na kojima je zasnovano naše socijalističko društveno uređenje, kao što su: pravo građana na rad, na zdravstvenu zaštitu i socijalnu sigurnost i pravo svih lica kojima su iz bilo kojih razloga potrebni društvena zaštita i pomoć. Pritom se moralo voditi računa da obim i visina pojedinih i ukupnih davanja po osnovu socijalne i zdravstvene zaštite budu u skladu sa materijalnim mogućnostima zajednice i sa našim opštim privrednim i društvenim razvitkom.

Socijalno osiguranje predstavlja, svakako, i po broju lica koja obuhvata, a i po utrošenim sredstvima, najznačajniji oblik socijalne zaštite u našoj zemlji. U periodu od 1954 do 1957 godine zabilježen je stalan i brz porast broja osiguranika, to jest lica koja su obuhvaćena socijalnim osiguranjem. Od 2,240.000 u 1954, broj aktivnih osiguranika je porastao na 2,822.000 u 1957 godini. Ukupan broj osiguranih lica u istom razdoblju porastao je od 5,907.000 na 7,500.000, što iznosi 41,1% od ukupnog broja stanovnika (prema 34,1% u 1954 godini).

Ukupni rashodi socijalnog osiguranja porasli su od 100 milijardi 274 miliona u 1954 na 165 milijardi 100 miliona u 1957 godini, a po jednom osiguraniku, u istom razdoblju, od 44.765 na 53.254 dinara. U odnosu na ukupan dohodak koji ostvaruju osiguranici, ukupni rashodi socijalnog osiguranja iznosili su 1954 go-

dine 12,3%, a 1957 — 12,1%. Porast rashoda naročito je veliki kod zdravstvenog osiguranja, gdje rashodi za zdravstvenu zaštitu rastu znatno brže od broja osiguranika, što je samo do neke mjere posljedica osnivanja većeg broja novih zdravstvenih stanica u preduzećima i većeg intenziteta korišćenja zdravstvenih usluga. To je dobrim dijelom posljedica i poskupljenja zdravstvenih usluga, ali i raznih slabosti u načinu obračunavanja ambulantno-polikliničkih ustanova.

Novim Zakonom o zdravstvenom osiguranju uveden je nov sistem u ovoj grani socijalnog osiguranja. Karakteristika tog sistema je prije svega u tome što se osiguranim licima obezbjeđuje preventivna zdravstvena zaštita, tako da su i prava osiguranih lica i obaveze onih koji učestvuju u ostvarivanju tih prava orijentisani prvenstveno na zaštitu zdravlja, a ne samo na brigu o oboljelima, kako je bilo ranije.

Novi Zakon o zdravstvenom osiguranju dao je već dosad dosta pozitivnih rezultata, kao što su: osnivanje većeg broja zdravstvenih stanica u preduzećima, jače korišćenje zdravstvenih usluga i istovremeno smanjenje broja izostanaka sa posla. Tako je, naprimjer, procenat izostanaka sa posla od 4,3% u 1954 smanjen na 3,9% u 1957 godini. U istom periodu broj pregleda po osiguraniku popeo se od 17,1% na 23,4%, a ukupni rashodi zdravstvenog osiguranja od 31 milijardu 555 miliona na 62 milijarde 800 miliona dinara. Treba, međutim, naglasiti da je u sistemu i praksi kod korišćenja prava iz socijalnog osiguranja potrebno još mnogo štošta da se uradi, kako na pojednostavljenju i ubrzanju postupka pri ostvarivanju ovih prava i uopšte u odnosu prema osiguranicima, tako i na racionalnijem trošenju sredstava iz socijalnog osiguranja i od strane službenika socijalnog osiguranja i od strane zdravstvenih radnika. U otklanjanju tih negativnih pojava treba posebno da se založe samoupravni organi socijalnog osiguranja i upravni odbori zdravstvenih ustanova.

U oblasti invalidskog i penzionog osiguranja, nastojanja Saveznog izvršnog vijeća bila su, prije svega, usmjerena na usklađivanje odnosa između penzija i plata i na poboljšanje materijalnog položaja penzionera u okviru raspoloživih sredstava koja se u tu svrhu izdvajaju. U tom pogledu naročito značajan bio je rad Zajedničke komisije Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog vijeća na reviziji cjelokupnog invalidsko-penzionog osiguranja, iz čega je proizašao i nov Zakon o penziskom osiguranju, koji je Savezna narodna skupština usvojila u decembru prošle godine, a i Nacrt novog zakona o invalidskom osiguranju, koji treba da i ovo osiguranje reguliše na novim osnovama. Pokazalo se, naime, da su problematike osiguranja invalida rada i penziskog osiguranja različite, pa se s toga prišlo razdvajanju ovih grana osi-

guranja koje su sve do kraja 1957 godine bile regulisane jednim zakonom.

Broj uživalaca invalidskih penzija i invalidnina popeo se od 173.700 u 1954 na 213.300 u 1957 godini. To pokazuje da su sredstva utrošena na invalidsko osiguranje bila u stalnom porastu, tako da su se od 11 milijardi 515 miliona u 1954 povećala na 17 milijardi 322 miliona u 1957 godini, — a istovremeno to pokazuje i da je dosadašnje usmeravanje invalidskog osiguranja samo na materijalno obezbeđenje lica onesposobljenih za rad bilo usko i jednostrano. U posljednje vrijeme, međutim, posvećuje se u tom pogledu, pored preduzimanja preventivnih mjera koje su usko vezane sa sistemom zdravstvenog i invalidskog osiguranja, sve veća pažnja i ponovnom osposobljavanju za rad i pronalaženju odgovarajućih zaposlenja za takva lica koja su ranije tretirana kao trajno ili bar za duže vrijeme nesposobna za rad.

U dosadašnjem opštem nivou materijalne zaštite invalida rada (invalidska penzija iznosila je 1954 godine prosječno 5.574 dinara, a 1957 — 6.333 dinara) ogleda se činjenica da je veći dio invalida rada imao mali staž i nisku kvalifikaciju, pa su uslijed toga morali biti razvrstani u niže penziske razrede.

Ukupni rashodi za penzije iznosili su 1954 godine 15 milijardi 552 miliona, a 1957, zbog porasta broja penzionera i mjera koje su preduzimane radi poboljšanja materijalnog položaja penzionera sa niskim penzijama, popeli su se na 21 milijardu 500 miliona dinara. U istom razdoblju prosječni iznos starosne penzije popeo se od 7.319 na 8.783 dinara.

Novi Zakon o penziskom osiguranju usvojio je novu skalu osiguraničkih razreda, koja je po iznosima veća za 24% od skale dosadašnjih penziskih razreda. Penzije će se povećati u prosjeku za 22,8%, a 20% uživalaca penzija, kod kojih će se vršiti ispravke u pogledu uslova za određivanje visine penzije, moći će dobiti povećani iznos penzija i do 50%.

Osim toga, za novi Zakon o penziskom osiguranju karakteristično je da se u njemu prava na penziju regulišu u skladu sa ličnim doprinosom pojedinaca, a svi radni ljudi izjednačeni su u pogledu utvrđivanja prava na penziju u većoj mjeri nego što je to bilo u ranijim propisima. U novom zakonu pravičnije je regulisano i pitanje prava na penziju građana koji su dali svoj poseban doprinos zajednici, kao što su učesnici u Revoluciji i Narodnooslobodilačkom ratu.

Da bismo imali potpuniju sliku o problematiki ove oblasti života naše zajednice, naveo bih još neke podatke. Broj povreda na poslu pokazivao je u proteklom periodu tendenciju relativnog porasta. U toku 1954 godine na radu je povređen 106.491 radnik, 1955 godine 120.254 radnika, 1956 godine 154.972, a u prvom polугоду 1957 godine — 57.477 radnika. Isto tako

je još uvijek prilično veliki i broj smrtnih slučajeva pri radu, mada se može konstatovati izvesno smanjenje: 1954 godine smrtno su stradala pri radu 633 lica, a 1956 godine 563. Osim toga, prema podacima prikupljenim prilikom pregleda radnih prostorija, proizilazi da prosječno oko 20% ovih prostorija ne odgovara minimalnim normativima higijensko-tehničke zaštite.

U vezi sa ovim potrebno je u narednom periodu posvetiti posebnu pažnju zaštiti pri radu, kako radi zaštite života i zdravlja radnika, tako i zbog velikih materijalnih gubitaka koji iz toga proizilaze za čitavu zajednicu. Takođe je potrebno organizaciono i kadrovski jačati službu inspekcije i u ovoj oblasti društvene djelatnosti.

Broj privremeno nezaposlenih u 1954 godini iznosio je 76.255, u 1955 godini 67.233, u 1956 godini 99.338 i u 1957 godini 115.904 lica. Ovo je postavilo zadatak pred organe vlasti da pronađu sredstva i forme (dopunska zaposlenja, razne servise i slično) za zaposlenje sve većeg broja radnika, da im obezbijede stručnu orijentaciju u izboru zanimanja, kao i mogućnost prekvalifikacije — kako za invalide rada, tako i za radnike iz suficitarnih zanimanja. U vezi sa ovim treba istaći da su primjenjivani i propisi kojima je regulisano pitanje materijalnog obezbeđenja radnika za vrijeme privremene nezaposlenosti, tako da je u 1954 godini isplaćeno 620.781.319 dinara, u 1955 godini 612.739.000, u 1956 godini 1.582.047.299, a u 1957 godini 1.984.772.713 dinara.

U oblasti zaštite ratnih invalida i članova njihovih porodica radilo se u posljednje četiri godine na ubrzanom rješavanju invalidskih predmeta i na daljem unapređivanju invalidske zaštite. U 1956 godini donijeta je Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o invalidskim pravnim nadležnostima, kojom su propisani povoljniji uslovi za sticanje invalidskog dodatka, tako da je proširen krug uživalaca toga dodatka na invalide I i II grupe, a predviđeni su i povoljniji uslovi za djecu palih boraca i samohrane roditelje.

Na poboljšanje invalidske zaštite u pojedinim njenim vidovima znatno su uticali i donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ratnim vojnim invalidima i Uredba o posebnom dodatku na djecu palih boraca koja se nalaze na školovanju. Maksimalni dodatak za ovu djecu, po ovoj uredbi, iznosi mjesečno 8.000, 9.000 ili 10.000 dinara, već prema tome da li je dijete u osmogodišnjoj, u srednjoj školi ili na fakultetu.

Broj korisnika ličnih ratnih invalidnina porastao je od 89.832 u 1954 na 94.558 u 1957 godini. Međutim broj korisnika porodičnih ratnih invalidnina smanjio se u istom razdoblju od 237.124 na 223.738. Ovo smanjenje uglavnom dolazi otuda što dosta veliki broj porodica uživa

vaju pravo na invalidnine na osnovu pogibije svojih članova u ranijim ratovima.

Ukupan broj korisnika ratnih invalidnina na kraju 1957 godine iznosio je 318.296 lica, a ukupni izdaci za invalidske prinadležnosti i zdravstvenu zaštitu iznosili su u 1954 godini 9.517.831.230 dinara, a u 1957 godini 10.786.324.000 dinara.

U oblasti raznih oblika dječje zaštite, zajednica pruža dodatkom na djecu, kao dopunskim prihodom radnih ljudi, najveću moguću zaštitu porodicama. Ovaj dodatak se isplaćuje za veliki broj djece i sredstva koja se za to izdvajaju predstavljaju znatan dio ukupnog dohotka radnih ljudi. U 1957 godini isplaćeno je oko 54 milijarde dinara za dodatke na 1.706.000 djece, prema 41 milijardi 650 miliona dinara isplaćenih za 1.556.000 djece u 1954 godini. U 1957 godini ovi dodaci iznosili su 13,9% od ukupnih plata. Tako je danas uspostavljen pravilniji odnos između dječjeg dodatka i plate.

Politika Saveznog izvršnog vijeća bila je u oblasti socijalne i zdravstvene zaštite usmjerena prije svega na uvođenje i izgradnju društvenog upravljanja u zdravstvenim ustanovama, u skladu sa izgradnjom našeg opšteg demokratskog mehanizma. Uporedo s tim, sve zdravstvene ustanove osim preventivnih prevjedene su na samostalno finansiranje, pa je na taj način stvorena ekonomsko-finansiska osnova za funkcionisanje društvenog upravljanja u zdravstvenim ustanovama.

Želio bih da istaknem neke od napora koje je zajednica učinila u proteklom periodu u ovoj oblasti. Od 1953 do 1957 godine broj ambulantno-polikliničkih ustanova porastao je od 1.162 na 2.040, broj zubnih ambulanti povećao se od 669 na 813, broj postelja u bolnicama od 64.000 na 79.000, a broj dispanzera i savjetovališta od 803 na 1.706.

Sa povećanjem broja zdravstvenih ustanova rastao je i broj usluga koje su te ustanove pružale. Tako je liječeno: u ambulantno-polikliničkim ustanovama 1953 godine 14.586.104 bolesnika, a u 1956 godini 18.950.893 bolesnika. U dispanzerskim ustanovama 1953 godine 2.023.955 bolesnika, a 1956 godine 2.680.218 bolesnika, u bolnicama 1953 godine 1.013.111 bolesnika, a 1956 godine 1.179.406 bolesnika. Ovi podaci pokazuju porast od 5.021.052 bolesnika liječena u vanbolničkim ustanovama i porast od 166.295 bolesnika liječenih u bolnicama. Ovako znatan porast broja bolesnika ni u kom slučaju ne treba pripisati pogoršanju zdravstvenog stanja građana, već drugim faktorima: povećanju prava građana na besplatnu zdravstvenu zaštitu, sticanju zdravstvene kulture i drugom.

Investicije uložene prije 1953 godine u izgradnju medicinskih škola počele su da daju rezultate. Broj medicinskih kadrova, naročito kadrova sa visokom medicinskom spremom

(ljekara i farmaceuta), raste ubrzanim tempom, tako da je umjesto 9.790 zdravstvenih radnika sa visokom stručnom spremom u 1954 godini, krajem 1957 godine bilo 14.157. Godišnje se broj ljekara povećavao prosječno za oko 1.000. Isto tako zadovoljava i godišnje povećanje broja farmaceuta. Međutim ne zadovoljava porast broja ljekara stomatologa, kojih i inače nemamo dovoljno.

U pogledu kadrova sa srednjom spremom, kao što su medicinske sestre, medicinski tehničari, babice i drugi, stvar još uvijek ne stoji dobro. Iako se broj tih kadrova u toku posljednje četiri godine povećao za preko 4.000 u odnosu na 1954 godinu, kada ih je bilo oko 12.000, ipak je brojno stanje ovog neophodnog kadra daleko ispod potrebnog minimuma. Nedostatak ovih kadrova predstavlja ozbiljan problem, koji se još više komplikuje raznim sistemima školovanja odnosno različitim stručnim kvalitetom srednjih medicinskih kadrova.

Zajednica je u toku proteklog perioda odvajala sve više sredstava za zdravstvenu zaštitu građana. Iz sredstava državnih organa i socijalnog osiguranja utrošeno je za zdravstvenu zaštitu u 1953 godini 24 milijarde 246 miliona, a u 1956 godini 46 milijardi 753 miliona dinara. Kao što se vidi iz ovih cifara, porast rashoda državnih organa i socijalnog osiguranja za zdravstvenu zaštitu bio je brži od porasta nacionalnog dohotka. Rashodi za zdravstvenu zaštitu u 1953 godini iznosili su 2,37% od nacionalnog dohotka, a u 1956 godini porasli su na 3,17%.

Na ovom polju i na polju zdravstvene zaštite mi ćemo morati da učinimo sve što nam dozvoljavaju naše materijalne mogućnosti, jer i pored značajnih uspjeha u toj oblasti i velikih materijalnih sredstava koja smo dosad tu uložili, ta služba još nije dovoljno razvijena.

Pravosuđe. — U cilju unapređenja pravosuđa doneseni su u proteklom periodu zakoni koji su veoma važni za rad sudova i drugih pravosudnih organa. To su u prvom redu zakoni organizacionog karaktera, kojima se rješavaju osnovna pitanja mjesta, uloge i ovlaštenja sudova, javnog tužništva i javnog pravobranioštva u našem sistemu državnog i društvenog uređenja. Tri zakona o sudovima, redovnim, privrednim i vojnim, zasnivaju se na zajedničkim načelima, koja su ustvari ustavna i na kojima se zasniva jedinstvo sudskog sistema kod nas. U istom periodu donesen je i Zakon o advokaturi, kojim je bitno izmijenjena organizacija advokature, u tom smislu što je i advokatura organizovana na načelima društvenog upravljanja, a time su ostvareni uslovi za njen dalji razvitak kao javne službe.

Pored ovih zakona, značajnih za organizaciju pravosudnih organa, donesen je i niz propisa iz oblasti pravosudnog zakonodavstva, među

kojima se po svom značaju izdvajaju Zakon o nasljeđivanju i Zakon o parničnom postupku.

Značajan uspjeh postignut je u pogledu daljeg proširenja mreže prvostepenih sudova i u njihovom približavanju narodu. U ovom periodu došlo je do osnivanja sreskih sudova i u nekim industriskim i rudarskim rejonima, koji su bili znatno udaljeni od sjedišta najbližeg sreskog suda, a mreža okružnih sudova usklađena je najvećim dijelom s političkoteritorijalnom podjelom na srezove.

Sudovi su, u uslovima stalnog usavršavanja našeg društvenog i državnog uređenja, i pored povećanog obima rada, u osnovi pravilno vršili svoje zadatke koji se ogledaju u zaštiti svih društvenih vrijednosti, a posebno u zaštiti prava i interesa građana, ustanova i privrednih i društvenih organizacija. Rad drugih pravosudnih organa, a u prvom redu organa javnog tužništva i javnog pravobranioštva, takođe je doprinio da se ovi zadaci sudova uspješno izvršavaju.

Da bi se mogla imati potpunija pretstava o obimu rada sudova i da bi se taj rad mogao ocijeniti, važno je istaći da oni donose godišnje prosječno oko 250.000 odluka u krivičnim predmetima, 1.000.000 odluka u sporovima i 2.400.000 drugih odluka.

U rješavanju svih ovih mnogobrojnih predmeta i problema sudovi su na osnovu zakona donosili rješenja koja su, štiteći interese zajednice i prava pojedinaca, pozitivno uticala na učvršćenje i dalje razvijanje socijalističkih odnosa. Među tim sudskim odlukama ima nesumnjivo i odluka koje nisu uvijek bile zakonite i pravične, ali takvih je odluka sve manje i danas predstavljaju izuzetke u sudskom radu. Jedna od slabosti sudova je u tome što ima primjera da se izriču kazne koje nisu srazmjerne težini učinjenog djela i ličnim svojstvima učinioaca. Takve neujednačenosti u kažnjavanju za iste radnje u krajnjoj liniji mogu dovesti i do izvjesne neravnopravnosti građana pred zakonom. Ali i pored toga, sudovi i drugi pravosudni organi postali su stabilan oslonac narodne vlasti i važan činilac u sprovođenju opšte politike Savezne narodne skupštine i republičkih narodnih skupština.

U radu sudova još postoje izvjesne teškoće, uglavnom objektivnog karaktera. Te teškoće dolaze zbog velikog broja predmeta u radu i još nedovoljnog broja sudija i stručnih saradnika, zbog još nedovoljnog obezbjeđenja materijalnim i tehničkim sredstvima za rad, a u nekim republikama naročito uslijed slabog smještaja, što takođe treba što brže rješavati, da bi se sudovi smjestili u odgovarajuće zgrade. To je naročito slučaj u nekim gradovima, kao, naprimjer, u Beogradu i drugima. Ove teškoće dovode do relativno sporog rješavanja predmeta, čime se umanjuje efikasnost sudske zaštite.

Narodni odbori su posljednjih godina pokazali mnogo više interesovanja za rad sudova nego ranije. Osim rijetkih izuzetaka, to interesovanje nije imalo za posljedicu nedozvoljene intervencije u konkretnim slučajevima ili uticanje na odluke suda. Naprotiv, veće interesovanje narodnih odbora za rad i probleme sudova omogućilo je da se još više učvrsti samostalnost sudova u rješavanju konkretnih odnosa i da se u još većoj mjeri obezbijedi zakonitost.

Iz podataka o radu sudova mogu se vidjeti i izvjesne negativne pojave, na koje zbog njihove učestalosti i opšteg, šireg značaja, treba i posebno ukazati. Prije svega, sudovi se pretrpavaju mnogobrojnim parnicama koje bi se mogle riješiti i vansudskim putem. Veliki broj preduzeća, naročito komunalnih, i ne pokušava da naplati svoja potraživanja od građana na jedan brži način, putem dostavljanja opomene. A efikasnost takvog načina naplate vidi se najbolje iz toga što u 90% slučajeva građani plaćaju takva dugovanja već na osnovu platnog naloga suda, što znači da spor uopšte nije ni trebalo voditi. Osim toga, mnoga preduzeća upuštaju se u parnice i onda kad znaju da su dužna, samo da bi dobila u vremenu i da bi mogla bez osnova da se koriste novčanim sredstvima koja pripadaju drugom preduzeću. Zatim, preduzeća po pravilu ne izvršavaju odmah obaveze po pravosnažnim sudskim odlukama, već iz istih razloga čekaju na prinudno izvršenje. Takvi postupci dovode do odugovlačenja i prouzrokuju nepotrebne i često visoke troškove, a u svakom slučaju pokazuju nepravilan stav prema sudskim odlukama.

Naročito su teške pojave u vezi sa prinudnim likvidacijama pojedinih privrednih organizacija. Ima preduzeća koja se zadužuju iako znaju da nisu u mogućnosti da vrate dug, ili zaključuju velike poslove za koje ne raspolazu dovoljnim sredstvima, čime često povlače u likvidaciju i druga preduzeća. Ima i slučajeva da pojedina preduzeća, pred samo otvaranje postupke likvidacije, isplaćuju samo nekim povjericima cjelokupna njihova potraživanja, tako da za druge povjerioce ne ostaje ništa. Sve ove pojave treba suzbijati, preduzimajući čak i krivične sankcije.

Rad javnog tužništva naročito je bio značajan u vezi s osnovnim zadatkom ovog organa da goni učinioce krivičnih djela. Podaci iz posljednjih nekoliko godina pokazuju da je pokretanje krivičnog postupka uglavnom svedeno na pravu mjeru, mada još uvijek ima slučajeva neopravdanog uzimanja građana na odgovornost.

Javno pravobranioštvo, kao najmlađa pravosudna ustanova, razvija svoju djelatnost u zastupanju imovinskih interesa federacije, narodnih republika i političkoteritorijalnih jedinica. U toku posljednje godine javno pravobranioštvo zastupalo je pred sudom zakonom

određena pravna lica u 81.970 slučajeva, što dovoljno svjedoči o značaju i potrebi ove službe. Naročito je značajna uloga javnog pravobranioštva u vezi sa ugovornim i drugim imovinsko-pravnim odnosima sa inostranim fizičkim i pravnim licima, a isto tako i u zastupanju u sporovima pred inostranstvom. U vezi s tim treba istaći da bi privredne organizacije i ustanove prilikom zaključivanja ugovora o poslovima sa stranim ugovoračima obavezno trebalo da konsultuju javno pravobranioštvo, kako bi se izbjegle štetne posljedice koje proističu iz ugovora zaključenih sa insolventnim partnerima, sa nedovoljno preciziranim obavezama inostranog partnera itd.

U cjelini uzeto, sudovi i drugi pravosudni organi uspješno su i u skladu sa odredbama Ustava i zakona vršili svoje zadatke, čime su odgovorili važnoj ulozi koju imaju u sistemu socijalističke demokratije. Često teški objektivni uslovi rada, naročito u sudovima, ukazuju na potrebu da se materijalnim pitanjima sudova posveti veća pažnja i da im se obezbijede bolje mogućnosti za rad.

Unutrašnji poslovi. — U periodu od 1954 do 1957 godine organi Uprave državne bezbjednosti, organi javne bezbjednosti i Narodna milicija povezani su kao jedinstveni organi unutrašnjih poslova. Zakon o organima unutrašnjih poslova odredio je mjesto organa unutrašnjih poslova u sistemu državne uprave uopšte. U opštini i srezu postoje jedinstveni organi unutrašnjih poslova, kao organi uprave narodnog odbora, koji obavljaju i izvjesne poslove iz isključive nadležnosti federacije. U skladu sa razvojem komunalnog sistema prenesen je niz poslova sa sreza na opštinu i u oblasti unutrašnjih poslova.

Osnivanjem savjeta za unutrašnje poslove, u opštinama 1955 godine, a u srezovima još ranije, omogućeno je sve većem broju građana da se uključe u vršenje određenih poslova iz ove oblasti. Savjeti za unutrašnje poslove imaju izvjesna prava i ovlašćenja koja nemaju ostali savjeti narodnih odbora. Tako, naprimjer, oni vrše nadzor nad radom organa unutrašnjih poslova, pretresaju i raspravljaju o preventivnim i drugim mjerama za sprečavanje i otkrivanje kažnjivih i društveno štetnih pojava, raspravljaju o materijalnim sredstvima potrebnim za unapređenje službe, a mogu, na osnovu posebnog ovlašćenja, izdavati i naređenja i uputstva ovim organima. U ovom periodu savjeti su se organizaciono razvili i učvrstili i u većini slučajeva postigli zadovoljavajuće rezultate. I pored izvjesnih slabosti kojih je bilo u njihovom radu, oni predstavljaju značajnu pomoć organima unutrašnjih poslova u srezu i opštini.

U opštoj ocjeni rada organa unutrašnjih poslova potrebno je istaći da su ovi organi naročito vodili računa o poštovanju principa zakonitosti, kome je, inače, dato posebno mjesto

i u novom Zakonu o organima unutrašnjih poslova. I, zaista, nezakoniti postupci ovih organa danas su rijetki i svakim danom ih je sve manje.

Neprijateljska djelatnost protiv državnog i društvenog uređenja ispoljava se u raznim formama i oblicima, počev od neprijateljske propagande i drugih oblika subverzivne djelatnosti pa do špijunaže. Ovom djelatnošću uglavnom su se bavili bivši kompromitovani političari, pripadnici kvislinških organizacija, reakcionarni dio klera, drugi deklasirani elementi i inostrani agenti. Služba državne bezbjednosti uspješno je otkrivala i sprečavala ovu djelatnost i u tom svom poslu imala je punu podršku naših građana.

Kriminalistička služba vodila je borbu i za sprečavanje izvršenja krivičnih djela i za otkrivanje izvršilaca tih djela. Tako je u proteklom periodu vodila izviđaje u 334.006 slučajeva. Ona je vodila istragu i protiv izvršilaca krivičnih djela protiv naroda i države, kao i u drugim, težim i komplikovanijim slučajevima kad joj je istraga bila povjerena od strane javnog tužioca ili istražnog sudije. Najveći broj krivičnih predmeta po kojima su radili organi unutrašnjih poslova odnosio se na krivična djela protiv društvene imovine, protiv privatne imovine, protiv života i tijela, i protiv službene dužnosti. Treba ukazati da su organi unutrašnjih poslova, naročito posljednjih godina, dobijali značajnu podršku i pomoć od organa radničkog upravljanja u sprečavanju i otkrivanju kriminala u privredi.

Služba izvršenja kazni postavlja se sve više na naučnu osnovu i uvode se savremeniji i naučno provjereni metodi prevaspitanja osuđenika. Posebna pažnja je posvećena odabiranju stručnih kadrova za vaspitače i druge službenike u kaznenoj administraciji. Vršena su i posebna kriminološka ispitivanja, u kojima su angažovani psiholozi, psihijatri i drugi stručnjaci.

Savezno izvršno vijeće pomilovalo je u prošlom četvorogodišnjem periodu 4.756 osuđenih lica, a uslovno su pušteni na slobodu 9.504 osuđena lica. Osim toga puštena su na slobodu i sva lica koja su bila osuđena zbog neprijateljske djelatnosti na liniji IB.

Broj administrativno kažnjenih za prekršaje u ovom periodu iznosi 2.178.000 lica, od kojih je preko milion kažnjeno zbog prekršaja protiv javnog reda i mira. Poseban problem predstavljaju prekršaji na javnim putevima, čiji broj raste iz godine u godinu. Ovo je djelimično posljedica i povećanja broja motornih vozila u saobraćaju. Radi smanjenja broja saobraćajnih prekršaja i podizanja discipline u saobraćaju, donesen je niz propisa i pojačana je kontrola saobraćaja na drumovima od strane saobraćajne Narodne milicije. U ovom periodu bilo je 24.476 saobraćajnih nesreća, u kojima je izgubilo život 2.218 lica, a povređeno 7.705.

Učešće Narodne milicije skoro u svim napred navedenim poslovima, u prvom redu u svojstvu izvršnog organa, bilo je značajno. Kvalitet rada ovih organa stalno se poboljšava, a broj žalbi i prigovora na postupke pojedinih milicionara opada.

Htio bih na kraju da podvučem da, iako razvitak novih odnosa u našem društvu stvara sve povoljnije uslove za rad organa unutrašnjih poslova, pred tim organima stoje složeni zadaci, za čije se izvršenje moraju stalno stručno osposobljavati i tehnički što bolje opremiti. Pri vršenju svoje dužnosti organi unutrašnjih poslova moraju uvijek imati u vidu da im je osnovni zadatak da zaštite naše društvo i njegove materijalne vrijednosti i da štite naše građane i njihova prava.

Narodna odbrana. — Aktivnost na području narodne odbrane bila je u skladu sa opštom politikom naše zemlje, koja se zasnivala na načelima miroljubive i aktivne koegzistencije u svijetu, na očuvanju nezavisnosti i integriteta, na zaštiti socijalističke izgradnje i aktivnom učestvovanju u raznim akcijama koje su imale za cilj učvršćenje mira i sporazumno rješavanje postojećih međunarodnih problema.

Komplikovana i zategnuta međunarodna situacija, trka u naoružavanju i stalna opasnost od oružanih sukoba zahtijevale su, i još uvijek zahtijevaju, znatne napore i materijalne žrtve naših naroda za jačanje oružanih snaga Jugoslavije, kako bi te snage mogle uspješno da brane zemlju ako bude potrebno. Ovi naponi su utoliko teži i neophodniji, ukoliko se sprema savremene armije veoma brzo usavršava i mijenja. U proteklom periodu postignuti su i u tom pogledu značajni uspjesi. Moralno-političko jedinstvo cjelokupnog ličnog sastava i borbena gotovost jedinica i ustanova čine Jugoslovensku narodnu armiju efikasnim faktorom bezbjednosti socijalističke izgradnje u našoj zemlji.

U okviru politike koju vodi naša zemlja, i dosljedno principima koji su naprijed izneseni, krajem 1956 godine poslat je u Egipat, u sastav vanrednih snaga Ujedinjenih nacija, jedan motomehanizovani odred Jugoslovenske narodne armije, što pretstavlja značajan doprinos održavanju mira i sprečavanju agresije u tom dijelu svijeta.

Ukoliko je to vojno-politička situacija dozvoljavala, preduzete su mjere za smanjenje brojnog stanja Armije. Ovo je praktično izvršeno skraćivanjem roka vojne službe kod izvjesnih rodova vojske, uvođenjem jednogodišnjeg vojnog roka za jedinice-hraniocce i smanjenjem starješinskog kadra. Starješinsko osoblje kome je prestala služba u stalnom sastavu Armije obezbijeđeno je odgovarajućim penziskim osiguranjem, a osim toga ukazana mu je pomoć u zaposlenju, tako da se veći broj ovih drugova uključio u djelatnost na građanskom sektoru.

Donošenjem Zakona o narodnoj odbrani i Zakona o Jugoslovenskoj narodnoj armiji. Zakona o vojnim sudovima, Zakona o vojnom tužioštvu i Zakona o vojnim pomorskim zastavama, kao i donošenjem niza uredaba, pravila, uputstava i naredaba za njihovu primjenu, — čitav pravni poredak u JNA saobražen je Ustavnom zakonu od 1953 godine. U ovim propisima kodifikovano je iskustvo Narodnooslobodilačkog rata i desetogodišnje poslijeratno iskustvo. Doneseni su, takođe, i propisi potrebni za sprovođenje u život svih pomenutih zakona, izuzev jednog manjeg dijela propisa koji se još nalaze u izradi.

Na osnovu Zakona o narodnoj odbrani organizovan je Savjet narodne odbrane, kao i njegov Sekretarijat, a formirani su i organi narodne odbrane u republičkim i lokalnim okvirima i oni su uspješno počeli da rade. Izvršeno je i usklađivanje organizacije vojnih teritorijalnih organa i njihovih nadležnosti sa novom političko-teritorijalnom podjelom zemlje i prenošenjem poslova na komune.

Vojna stručna nastava izvođena je na iskustvima Drugog svjetskog rata, a posebno na iskustvima našeg Narodnooslobodilačkog rata. Korišćena su u velikoj mjeri i poslijeratna iskustva. Ali ubuduće taj rad treba još više saobraziti zahtjevima i potrebama savremene i moderne armije. Međutim dosada se u tom pogledu nailazilo na znatne teškoće. Savremena vojna obuka ne može se izvoditi u kasarnama i na prigradskim vježbalištima. Ona traži prostrane poligone i odgovarajuće uslove za organizovanje kombinovanih vježbi uz sadejstvo svih vidova oružanih snaga. Zato je potrebno, i uprkos tim teškoćama, pronaći takve poligone i obezbijediti potrebna sredstva za nesmetanu obuku jedinica na njima.

Dosada je završeno osnovno školovanje cjelokupnog starješinskog kadra iz Narodnooslobodilačkog rata i prišlo se njegovom daljem školovanju u školama za usavršavanje i u višim vojnim akademijama. Posvećena je puna pažnja dobijanju visokokvalifikovanih kadrova sa fakultetskom naobrazbom putem stipendiranja građanskih lica i pripadnika JNA. Prilikom dodjelivanja stipendija građanskim licima, kao i prilikom prijema kandidata u vojne škole, davana je prednost djeci palih boraca i žrtava fašističkog terora.

Moralno-političko vaspitanje pripadnika JNA izvođeno je u duhu socijalističkih načela i na iskustvima Narodnooslobodilačkog rata. Težište rada u moralno-političkom vaspitanju i kulturno-prosvjetnom uzdizanju pripadnika JNA bilo je u izučavanju naše novije revolucionarne prošlosti, socijalističke stvarnosti, naše spoljne politike, osnovnih pitanja o karakteru i ulozi JNA, kao i na upoznavanju naučnih i kulturnih tekovina naših naroda.

Naučnoistraživački rad bio je usmjeren na osposobljavanje vojne industrije za proizvodnju tehničkih sredstava i ostale opreme koja je potrebna Armiji. Sva istraživanja su vršena u uskoj saradnji sa fakultetima, civilnim institutima i drugim naučnim ustanovama. Zahvaljujući rezultatima do kojih se došlo u toku istraživačkog rada, naša industrija je osposobljena za proizvodnju većeg dijela klasičnog naoružanja, a u toku su istraživanja u cilju stvaranja osnova za proizvodnju još savremenije tehnike.

Snabdijevanje i finansisko poslovanje u JNA prilagođeni su opštim propisima, uz potrebna odstupanja koja zahtijeva specifičnost organizacije Armije. Išlo se za tim da se potrebe Armije podmiruju prvenstveno iz domaće proizvodnje, a da se pritom ne vrši suviše veliki pritisak na tržište i da se sprovede što veća štednja. Jedan dio potrebe podmirivan je iz pomoći koja se od 1951 godine primala od Sjedinjenih Američkih Država. Kao što je poznato, primanje ove pomoći prekinuto je u decembru prošle godine poslije obostranog sporazuma a na naše traženje, pošto ta vojna pomoć u izmijenjenim međunarodnim odnosima nije više bila u skladu sa našom spoljnom politikom, sa politikom koegzistencije.

Vojna industrija je postigla vidne uspjehe u svom radu. Ti rezultati omogućili su da Armija postane dobrim dijelom nezavisna od inostranstva u pogledu njenog snabdijevanja savremenom tehničkom i ostalom opremom. Izvjesne vrste oružja mogu se već izvoziti i na inostrano tržište.

Slobodni kapaciteti vojne industrije, gdje god je to bilo moguće, angažovani su za proizvodnju robe za široku potrošnju.

Vojno građevinarstvo bilo je prvenstveno orijentisano na izgradnju objekata za smještaj vojnika i na izgradnju stanova za pripadnike JNA koji se nalaze u aktivnoj službi. Pored toga, podizan je znatan broj objekata za zdravstvenu zaštitu i razonodu ljudi, za smještaj vojnog materijala; građeni su pristanišni objekti, aerodromi itd. U proteklom četvorogodišnjem periodu izgrađeno je 249 kasarnskih objekata za oko 44.000 vojnika i 12.381 stan za pripadnike JNA. Međutim stanbeno pitanje pripadnika Armije koji su u aktivnoj službi i dalje ostaje ozbiljan problem i moraće se ulagati još znatni napor za njegovo rješavanje.

Sanitetska služba je postigla dobre rezultate u zdravstvenoj zaštiti pripadnika JNA i porodica vojnih osiguranika. Slobodni kapaciteti u vojnim bolnicama korišćeni su za liječenje građanskih lica.

Predvojnička obuka sprovedena je sa ciljem da se omladini daju ona osnovna vojna znanja čija se nastava može organizovati i sprovoditi van Armije, kako bi se vojna obuka u oružanim snagama mogla koncentrisati na savlađivanje savremene taktike i tehnike. Učestvovanje omla-

dinaca u predvojničkoj obuci kretalo se godišnje između 500 i 530 hiljada.

Jugoslovenska narodna armija pružala je u vanarmiskom vojnom vaspitanju svake godine znatnu pomoć u kadrovima, naoružanju, municiji, materijalnim i finansiskim sredstvima.

Gde god je to bilo moguće, težilo se da se vojna obuka poveže sa radom koji bi istovremeno bio koristan za narodnu privredu i zemlju uopšte. To se naročito uspješno sprovodilo u okviru naučnoistraživačkog rada, inženjerije, saniteta i veterine.

U okviru takvih nastojanja, inženjeriske jedinice su izgradile veći broj puteva i željezničkih pruga, kao i znatan broj objekata na njima. Obavljeni su znatni hidrotehnički i vodosnabdjevački radovi. Jedinice veze izgradile su veći broj telegrafskih i telefonskih linija. Osim toga, jedinice JNA aktivno su učestvovala u suzbijanju bujica, na pošumljavanju ogoljelog zemljišta i na mnogim drugim akcijama, naročito za vrijeme elementarnih nepogoda.

Saglasno politici aktivne i miroljubive koegzistencije, koju dosljedno vodi naša zemlja, JNA je uspostavila kontakte i razvila saradnju sa mnogim inostranim armijama. Saradnja se ostvarivala putem uzajamnih posjeta delegacija i ratnog brodovlja, slanjem i primanjem ljudstva na školovanje i usavršavanje, učestvovanjem na kongresima, održavanjem predavanja itd.

Na kraju treba istaći da je Jugoslovenska narodna armija bila veoma važan oslonac u očuvanju nezavisnosti naše zemlje i obezbjeđenju njene socijalističke izgradnje.

S obzirom na sve savršenija ratna sredstva, pred nas se postavlja ozbiljan zadatak da našu Armiju snabdijevamo odgovarajućom vojnom tehnikom, kako bi ona bila spremna da i ubuduće odgovori svome zadatku i uloži čuvara nezavisnosti naše socijalističke zemlje i njenog mirnog stvaralačkog razvitka.

Spoljna politika i međunarodni odnosi Federativne Narodne Republike Jugoslavije. — U situaciji međunarodne napetosti zbog neriješenih spornih problema, sve veće trke u naoružavanju i hladnoga rata, koji karakterišu prošli četvorogodišnji period, došla je do snažne afirmacije naša principijelna i miroljubiva spoljna politika, koja je doprinijela učvršćenju međunarodnog položaja Jugoslavije i jačanju njenog ugleda u svijetu. I u ovom periodu naša spoljna politika zasnivala se na istim osnovnim principima na kojima je ona izgrađivana čitavo vrijeme postojanja Federativne Narodne Republike Jugoslavije: na ulaganju napora za obezbjeđenje nezavisnosti i slobodnog socijalističkog razvitka zemlje; na našoj riješenosti da razvijamo saradnju sa svim zemljama na bazi uzajamnog poštovanja nezavisnosti, suvereniteta, ravnopravnosti, teritorijalnog integriteta i nemiješanja u unutrašnje stvari; na našem stalnom

nastojanju da se sačuva mir, da se otkloni zategnutost u međunarodnim odnosima, prevaziđe blokovska podvojenost i da se pristupi postepenom sporazumnom rješavanju međunarodnih problema; na razvijanju široke aktivnosti u Ujedinjenim nacijama i njihovim organima, da bi ova Organizacija ostvarila svoju univerzalnost i postala efikasan instrument mira, međunarodne saradnje i uzajamne pomoći. Drugim riječima, u čitavom proteklom periodu našu spoljnu politiku karakteriše istrajno nastojanje da se ostvari politika aktivne koegzistencije u međunarodnim odnosima.

Krupni uspjesi koje je Jugoslavija postigla u spoljnoj politici i u razvijanju odnosa sa drugim zemljama zasnivaju se na snažnoj podršci koju su takvoj politici davali narodi naše zemlje, na rezultatima ostvarenim u našem privrednom i društveno-političkom razvoju, na našoj aktivnosti u skladu sa određenim promjenama u razvoju međunarodnih odnosa uopšte i na dosljednom i nezavisnom zauzimanju stavova u našim međunarodnim akcijama.

U proteklom četvorogodišnjem periodu postavio se proces jačanja ravnopravnog položaja i aktivne uloge naročito manjih i novonastalih država u međunarodnom životu i sve jače je dolazila do izražaja svijest o potrebi međunarodne saradnje i povezivanja svijeta.

Formiranje više od dvadeset novih nezavisnih država u Aziji i Africi i njihova međunarodna afirmacija pozitivno su uticali na međunarodne odnose. Najveći broj tih zemalja, a prije svega najznačajnije među njima, uspjele su da ostanu neutralne, to jest van paktova, i da aktivno djeluju u pravcu jačanja politike koegzistencije i daljeg oslobađanja naroda koji su još uvijek zavisni ili poluzavisni. To je naročito došlo do izražaja na konferenciji u Bandungu 1955 godine.

Uključivanje ovih zemalja u rad Ujedinjenih nacija, čiji se broj članova proširio u proteklom periodu prijemom šesnaest zemalja na X zasjedanju Generalne skupštine UN, znatno je izmijenilo fizionomiju ove svjetske organizacije i pozitivno je djelovalo na jačanje opštih tendencija za iznalaženje sporazumnih rješenja. Ali se u toj Organizaciji još uvijek održavaju zategnuti međunarodni odnosi, naročito između velikih sila.

Opšti privredni razvoj u svijetu sve izrazitije pokazuje da je potrebno što potpunije uključivanje nacionalnih privreda u svjetsko tržište. Udruživanje nacionalnih privreda u šira privredna područja predstavlja samo jedan od znakova te potrebe. Ograničenja i diskriminacija, kao oruđe i posljedica hladnog rata, još uvijek onemogućavaju normalnu razmjenu dobara. Ipak, sve više preovlađuje tendencija da se ove veštačke barijere razbijaju i da se opšta međunarodna razmjena, pa i između zemalja Atlantskog i Varšavskog pakta, razvije i proširi.

U oblasti takozvane međunarodne privredne i tehničke pomoći nastao je nov značajan momenat kad je Sovjetski Savez počeo davati ovu pomoć na širem međunarodnom planu. Radi uklanjanja jaza između razvijenih i nerazvijenih zemalja, jednog od osnovnih problema savremenog svijeta, postignut je izvjestan napredak time što su se poboljšali izgledi za pružanje organizovane međunarodne pomoći nerazvijenim zemljama.

U nauci i tehnici zabilježeni su epohalni uspjesi. Na polju nuklearne nauke krenulo se snažno naprijed i danas naučnici mnogih zemalja nastoje da ovladaju procesom proizvodnje i primjene nuklearne energije u korist širokih slojeva naroda i čovječanstva uopšte. Kraj 1957 godine, kada su u interplanetarni prostor lansirani prvi vještački sateliti Zemlje, može ući u historiju čovječanstva kao vrijeme kad je čovjek učinio svoj prvi korak na putu u kosmos. Ali umjesto da pretstavljaju eru novog trijumfa ljudske misli i progressa uopšte, ovi uspjesi sve izrazitije ukazuju u postojećim uslovima na mogućnost uništavanja čovječanstva, ukoliko bi se ta strašna razorna sredstva upotreblila u ratne svrhe. Štaviše, u proteklom periodu došlo se do saznanja da eksperimentalne eksplozije nuklearnim oružjem stvaraju ozbiljnu opasnost za čitav biološki svijet.

U vezi sa tom velikom opasnošću od koje strepi čovječanstvo, mi sa radošću pozdravljamo kao značajan akt odluku Vrhovnog sovjeta Sovjetskog Saveza o jednostranom obustavljanju eksperimenata sa hidrogenskim i atomskim bombama. To je veliki doprinos uklanjanju opasnosti koja prijete živim bićima na Zemlji i znak dobre volje da se dođe do sporazuma i smirivanja u svijetu.

Svjetsko javno mnjenje sve odlučnije i organizovanije počinje da ustaje u zaštitu opštih interesa čovječanstva i protiv ugrožavajućih i neodgovornih postupaka pojedinih protagonista politike sile, koja objektivno ne može biti drukčije okarakterisana nego kao agresivna i osvajачka.

Međutim nasuprot objektivnim uslovima za učvršćenje mira i sporazumno rješavanje međunarodnih problema, situacija u svijetu ostala je i dalje bremenita opasnostima nastalim kao rezultat upornog nastojanja da se sprovedi politika sa pozicije sile. Apsurdnost takve politike, koja se zasniva na očigledno iluzornoj težnji da se postigne apsolutna nadmoć u naoružanju i da se tim putem nametnu »drugoj strani« rješenja koja odgovaraju sopstvenim užim interesima, dolazi do punog izražaja kad se ima u vidu da prednost jedne strane u otkrivanju novog oružja može biti samo privremena, da dejstvo savremenog oružja nije ograničeno nacionalnim granicama i geografskom udaljenošću i da je razorna moć ovog oružja takva da ugrožava i sam opstanak čovječanstva.

Mi živimo u doba u kome uporedo postoje socijalistički i kapitalistički sistem, u doba kad progres i moć čovjeka da vlada prirodnim silama dolaze sve više do izražaja i kada su ne samo dalji napredak nego i opstanak čovječanstva mogućni jedino ako se sporazumno rješavaju sporni problemi i razvija međunarodna saradnja, odnosno ako se u praksi ostvaruju koegzistencija i miroljubivo takmičenje zemalja različitih društvenih sistema. Zato smatramo da su bile korisne i pozitivne akcije i inicijative koje je Sovjetski Savez preduzimao u toku 1954 i naročito u prvoj polovini 1955 godine u cilju smanjenja međunarodne zategnutosti i stvaranja povoljnije atmosfere za međunarodne pregovore. Tako je došlo do prestanka rata u Indokini, do zaključenja državnog ugovora u Austriji, do uspostavljanja odnosa između SSSR i Savezne Republike Njemačke. Krupan događaj od širokog međunarodnog značaja predstavljala je i posjeta koju je sovjetska delegacija, sa drugom N. S. Hruščovom na čelu, učinila našoj zemlji, a isto tako i regulisanje odnosa između naših dviju zemalja i posjeta naše delegacije Sovjetskom Savezu. U takvim uslovima došlo je i do konferencije šefova vlada četiri velike sile u Ženevi, koja je povoljno djelovala na međunarodnu atmosferu. Došlo je i do niza neposrednih kontakata između najodgovornijih državnika zemalja različitih društvenih sistema, — i sve to pružalo je izgleda da će se postepeno ostvariti bolje uzajamno razumijevanje, kao nužan preduslov i za stvaranje potrebnog povjerenja.

Nažalost, uprkos ovim pozitivnim tendencijama, u drugoj polovini 1956 godine došlo je do ozbiljnog zaoštavanja u međunarodnim odnosima zbog oružanog napada na Egipat i situacije koja je stvorena u vezi sa mađarskim događajima. Iako je agresija na Egipat bila zaustavljena organizovanom akcijom Ujedinjenih nacija i otporom egipatskog naroda, u daljem razvoju međunarodne situacije došlo je do zaoštavanja suprotnosti i povećanja međunarodne zategnutosti, čemu su naročito doprinijeli događaji u Mađarskoj u oktobru 1956 godine.

Pored lokalnih žarišta, koja predstavljaju stalnu opasnost za svjetski mir, pojavila su se i nova. U 1957 godini došlo je do novog zaoštavanja situacije na Bliskom Istoku uslijed pritiska na Siriju, a zatim je počelo da se stvara novo žarište i na području Južne Azije, u Indoneziji, uz očigledno miješanje inostranih krugova. Uslijed odluke zapadnonjemačkog parlamenta da se u njemačkoj armiji uvede atomsko i raketno naoružanje došlo je posljednjih nedjelja do ozbiljnog zaoštavanja situacije i na najosjetljivijem području Evrope.

Čitav ovaj razvoj održava i povremeno povećava opasnost od novog rata, koji bi mogao da ugrozi čitavo čovječanstvo. Uzajamno nepovjerenje koje postoji povremeno potsjeća na

najakutnije faze hladnog rata, a trka u naoružavanju i dalje se nastavlja. Mada iskustvo iz prošlosti, a naročito iz posljednja dva svjetska rata, pokazuje da trka u naoružavanju nužno vodi katastrofalnim sudarima, dosada su ipak ostala bez uspjeha sva nastojanja da se u okviru Ujedinjenih nacija, i van njih, postignu makar i najograničeniji sporazumi o razoružanju.

U toku 1956 i 1957 godine ukazivale su se i neke realne mogućnosti za postizanje bar djelimičnih rezultata u razoružanju, prije svega u pogledu privremene obustave eksperimenata sa nuklearnim oružjem. Međutim umjesto da se na osnovu dodirnih stavova postignu nužni kompromisi, na posljednjem zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija učinjeni su pokušaji da se nadglasavanjem nametnu stavovi jedne strane, koji su neprihvatljivi za drugu. U postojećoj atmosferi nepovjerenja nije bilo moguće postići ni sporazum o proširenju Komisije Ujedinjenih nacija za razoružanje, pa su se pregovori o razoružanju našli u ćor-sokaku. Štaviše, poslije uspjeha koji je postigao Sovjetski Savez lansiranjem prvih Zemljinih satelita u naučne svrhe, u okviru programa geofizičke godine, na decembarskom zasjedanju Savjeta Atlantskog pakta zapadne sile su donijele odluku da naoružaju članice ovog pakta nuklearnim oružjem i da uspostave raketne baze, a takođe i da pojačaju vojni potencijal zapadnog sistema saveza. Odluka zapadnih zemalja o instaliranju rampi za lansiranje raketa sa atomskim glavama, u pojedinim zemljama, unijela je nov element opasnosti da se povrijedi bezbjednost, integritet i suverenitet i onih zemalja koje nisu uključene ni u atlantski ni u varšavski vojni savez. Samim tim se, u očitoj suprotnosti sa principima međunarodnog prava koja izričito zabranjuju proizvodnju oružja za masovno uništavanje, stvaraju nova opasna žarišta.

Stoga je potrebno da se neodložno pronađu putevi za izlaz iz postojeće opasne situacije, koja je nastala uslijed ponovnog zaoštavanja suprotnosti u svijetu. Obim i složenost postojećih međunarodnih problema jasno ukazuju da se ti problemi ne mogu riješiti u cjelini. Međutim isto tako je jasno da je neophodno pokušati da se ponovo uspostave kontakti i povedu pregovori na najvišem nivou. Zato smo ocijenili kao korisnu inicijativu koju je preduzela sovjetska vlada krajem prošle i početkom ove godine za obnavljanje razgovora između sovjetskih i zapadnih državnika i za održavanje sastanka na najvišem nivou. U tom smislu bilo je i drugih korisnih prijedloga, kao što su, na primjer, prijedlog vlade NR Poljske o stvaranju bezatomske zone u Centralnoj Evropi, apeli indiskog premijera Nehrua, prijedlog pretsjednika britanske vlade Makmilana o paktu o ne-napadanju, i drugi.

Sa svoje strane, mi smo još u decembru prošle godine istakli da je posljednji čas za pri-

premanje i održavanje sastanka na najvišem nivou velikih i malih zemalja, radi pronalaženja izlaza iz ove opasne međunarodne situacije i radi ispitivanja mogućnosti za postepeno rješavanje spornih problema. Mi smo duboko uvjereni da se mogu naći takva rješenja, jer je ogromna većina ljudi širom čitavog svijeta svjesna posljedica jednog novog oružanog sukoba i teži da se očuva mir i ostvari povjerenje u međunarodnim odnosima.

Imajući u vidu stepen nepovjerenja i suprotnosti koje postoje u gledištima predstavnika velikih sila, mi smatramo da bi bilo korisno da na takvom sastanku uzmu učešća i predstavnici zemalja koje ne pripadaju nijednom vojnom savezu i koje su dosadašnjom svojom aktivnošću dokazale da su privržene politici mira i međunarodnog sporazumijevanja, a doprinijele su i uspješnom rješavanju pojedinih međunarodnih spornih problema. Učešće predstavnika takvih zemalja kao što su, naprimjer, Indija, Švedska i Jugoslavija i druge na sastanku na najvišem nivou konstruktivno bi doprinijelo približavanju gledišta i pronalaženju takvih rješenja koja bi bila prihvatljiva za sve. Mi smatramo da u postojećim uslovima svaki sastanak na najvišem nivou može biti korisno da posluži ako omogućiti da se riješi ma i jedno, ili samo neka sporna pitanja, pod uslovom da se striktno poštuje pravo svih zemalja na nezavisnost, ravnopravnost i nemiješanje u unutrašnje stvari. U tom svijetlu mi i ocjenjujemo razne prijedloge u pogledu održavanja takvog sastanka. Mi smatramo da razna proceduralna pitanja u vezi s organizovanjem konferencije na najvišem nivou nisu nerješiva ako postoji i malo dobre volje i želje da dođe do konferencije, ako se realistički ocijeni da ni jedna strana ne može da naturi drugoj neprihvatljive prijedloge.

Pripreme i održavanje jednog takvog sastanka na najvišem nivou imali bi svakako mnogo realnije izgleda na uspjeh ako bi se već prije toga odustalo od raznih mjera pritiska, kao, naprimjer, od dalje trke u naoružavanju. odnosno ako bi se obustavili nuklearni eksperimenti u ratne svrhe i prestalo sa izgradnjom rampi za lansiranje raketa, itd. Jednostrana obustava hidrogenskih i atomskih eksperimenata Sovjetskog Saveza predstavlja svakako dobar primjer za poboljšanje međunarodne atmosfere.

Naše uvjerenje da mora doći do takve konferencije, bez obzira na prepreke koje još postoje, zasniva se na činjenici da je danas skoro svim ljudima jasno da sudbina čitavog čovječanstva u prvom redu zavisi od sporazuma između velikih sila u pogledu rješavanja raznih spornih pitanja, a isto tako i od razvijanja kontakata i saradnje, kao neophodnih preduslova za trajnije učvršćenje mira.

Rukovodeći se u spoljnoj politici već istaknutim principima i zasnivajući svoju međuna-

rodnu aktivnost na realnoj ocjeni međunarodne situacije, Jugoslavija je i u proteklom periodu preduzimala niz inicijativa i konkretnih mjera, kako na širem međunarodnom planu, tako i u razvijanju bilateralnih odnosa sa pojedinim zemljama, u cilju učvršćenja politike mira, međunarodnog sporazumijevanja i svestrane saradnje. U tom pogledu pokazalo se i u prošlom periodu da je pravilno naše stanovište o mogućnosti široke međunarodne saradnje jedne nezavisne socijalističke zemlje sa svim zemljama koje prihvataju za osnov saradnje principe ravnopravnosti i nemiješanja u unutrašnje stvari, poštovanja uzajamnih interesa i učvršćenja mira u svijetu.

U toku posljednje četiri godine Jugoslavija je na širem međunarodnom planu pružala punu i aktivnu podršku svim akcijama koje su vodile ublažavanju međunarodne zategnutosti, zalažući se za razvijanje miroljubive i ravnopravne međunarodne saradnje i za primjenu metoda sporazumijevanja u rješavanju međunarodnih sporova. Pored toga što smo se u sopstvenoj spoljnopoličkoj djelatnosti rukovodili politikom koegzistencije, mi smo činili i napore da se ta politika prihvati u širim međunarodnim razmjerama. To naše nastojanje izraženo je u nizu međudržavnih dokumenata, koje smo potpisali odnosno objavili u kontaktima sa inostranim državicima. Osim toga, na posljednjem zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, zajedno sa Indijom i Švedskom predložili smo deklaraciju o miroljubivoj koegzistenciji, koja je i usvojena.

Sa posebnom zabrinutošću Jugoslavija je gledala na lokalna žarišta sukoba i činila je sve da se ta žarišta uklone ili da se bar spriječi njihovo razbuktavanje. Na inicijativu predstavnika Jugoslavije, Ujedinjene nacije su preduzele vanrednu akciju radi zaustavljanja i likvidiranja agresije na Egipat, u jesen 1956 godine. Zajedno sa drugim zemljama učestvovali smo takođe u akciji da se spriječi opasan razvoj situacije u vezi sa Sirijom u jesen 1957 godine, a i sada u vezi sa zabrinjavajućim zaoštavanjem situacije i pritiskom na Indoneziju. Rukovodili smo se istim motivima i u naporima da se preko Ujedinjenih nacija i van njih pomogne proces uspostavljanja normalnog stanja u Mađarskoj, u interesu mađarskog naroda i mira uopšte.

U toku čitavog ovog perioda, Jugoslavija se aktivno zalagala za iznalaženje osnova u pregovorima o razoružanju, koje predstavlja jedan od glavnih međunarodnih problema, s obzirom na postojeću trku u naoružavanju i usavršavanje oružja za najmasovnije uništavanje. Jugoslavija je, naročito u toku 1956 i 1957 godine, preuzela više inicijativa i dala niz prijedloga radi iznalaženja dodirnih tačaka u stavovima najodgovornijih svjetskih sila, ali su i takva nastojanja u postojećim međunarodnim uslovima ostajala bez nekih vidnijih rezultata.

U saglasnosti sa politikom nezavisnosti i ravnopravnosti svih naroda i zemalja, naša spoljna politika je i dalje podržavala zavisne i poluzavisne narode u njihovim nastojanjima da ostvare svoju punu nacionalnu nezavisnost i ravnopravan položaj u međunarodnom životu. Pozdravili smo i podržali nezavisnost Kambođe, Laosa, Libije, Sudana, Tunisa, Maroka, Gane i Malaje i sa većinom tih zemalja uspostavili smo diplomatske odnose. S druge strane, naša zemlja je oštro osuđivala pokušaje mijenjanja u unutrašnje stvari pojedinih zemalja u Aziji i Africi, a naročito nastojanja da se, u sadašnjim uslovima, stvaranjem vojnih paktova i naturanjem raznih doktrina unosi nemir i razdor među tamošnje narode i da se tako otežava njihov ekonomski i društveni razvoj. U pogledu problema Alžira, Kipra, Goe i Zapadnog Irijana odlučno smo podržavali pravo naroda na samoopredjeljenje i osuđivali smo politiku pritiska i primjenu represivnih mjera, koji ne vode računa o poštovanju jednog od osnovnih načela Ujedinjenih nacija.

Na zasjedanjima Generalne skupštine i u radu Ujedinjenih nacija uopšte Jugoslavija je razvijala posebnu aktivnost u svim ovim pitanjima. Ona je naročito isticala potrebu ostvarenja univerzalnosti ove svjetske organizacije i zalagala se da se Narodnoj Republici Kini prizna zakonito pravo na predstavništvo u Ujedinjenim nacijama. Pored toga, naša zemlja je razvijala živu aktivnost naročito u Ekonomsko-socijalnom savjetu, u naporima da se ostvari opšta privredna saradnja u svijetu, a uklone metodi diskriminacije i privredne izolacije, kao i da se pruži organizovana međunarodna pomoć privredno nerazvijenim zemljama u njihovom razvoju. Radi toga se naša zemlja zalagala za afirmaciju ideje o formiranju Specijalnog fonda Ujedinjenih nacija za ekonomski razvoj i, zajedno sa drugim zemljama, uspjela je da se učine prvi koraci u pravcu realizacije tog fonda. Mi smo učestvovali i u formiranju Međunarodne agencije za mirnodopsku upotrebu nuklearne energije, pozdravljajući inicijativu pretsjedinika Sjedinjenih Američkih Država Ajzenhauera. Za svoju aktivnost i dosljedno miroljubive stavove, naša zemlja je dobila vidno priznanje Ujedinjenih nacija ponovnim izborom u Savjet bezbjednosti i Ekonomsko-socijalni savjet.

Krupni rezultati naše spoljne politike ostvareni su rješavanjem nekih međunarodnih pitanja koja su tangirala i neposredne interese Jugoslavije, a pored toga i proširenjem kontakata i veza u bilateralnim odnosima. Posebno pominjemo slijedeće rezultate.

1) Prije svega, treba istaći postepeno normalizovanje naših odnosa sa Sovjetskim Savezom i ostalim socijalističkim zemljama. Početni uspjesi u normalizaciji međusobnih odnosa, u drugoj polovini 1953 i u toku 1954 godine, omogućili su da je u maju 1955 došlo u Beogradu

do razgovora između delegacija Jugoslavije i Sovjetskog Saveza i do potpisivanja Beogradske deklaracije, koja je postavila solidne temelje za razvoj prijateljske saradnje na svim poljima uzajamnih odnosa. Kasnije je došlo do potpisivanja moskovskih deklaracija, u junu 1956 godine, i do Saopštenja o sastanku u Rumuniji, početkom avgusta 1957 godine. Svi ovi dokumenti su pokazali da, i pored izvjesnih razlika u gledištima na pojedina pitanja, postoji i široka istovjetnost u ocjeni osnovnih međunarodnih pitanja i zajednička zainteresovanost za razvijanje svestrane i prijateljske saradnje između naših zemalja. Ovakav povoljan razvoj naših odnosa sa Sovjetskim Savezom pozitivno je djelovao i na razvoj odnosa sa ostalim socijalističkim zemljama, a takođe je veoma povoljno djelovao i u širim međunarodnim razmjerama.

2) Krupan rezultat je postignut i kompromisnim rješenjem Tršćanskog pitanja, usvajanjem londonskog »Memoranduma o saglasnosti«, u oktobru 1954 godine. Radi postizanja ovog sporazuma naša zemlja je pružila očigledan primjer da je nužno u određenim situacijama, u interesu mira i međunarodnog sporazumijevanja, podnositi i znatne žrtve. Skidanjem s dnevnog reda ovog osjetljivog pitanja nije samo omogućena živa i korisna saradnja između dvije susjedne zemlje, nego je uklonjeno i jedno osjetljivo žarište sukoba u srcu Evrope, koje je negativno djelovalo na evropsku situaciju.

3) U ovom periodu zaključen je Bledski ugovor o savezu između naše zemlje, Grčke i Turske. O tom Savezu dato je u ime Saveznog izvršnog vijeća nekoliko izjava, a o njemu je bilo riječi i u ekspozeima u Saveznoj narodnoj skupštini. Od samog početka trojne balkanske saradnje, mi smo stalno isticali značaj razvijanja saradnje i razumijevanja između zemalja sa različitim društvenim sistemima upravo na Balkanu, na kome su se u toku dugog niza decenija ukrštali tuđi interesi i vršila miješanja spolja. Sa nastalim izmjenama u međunarodnim odnosima, vojni aspekt Balkanskog saveza izgubio je značaj, ali smo mi bili spremni da nastavimo saradnju na drugim područjima. Teškoće u odnosima između Turske i Grčke izazvale su stagnaciju u razvijanju trojne saradnje, ali ipak Balkanski sporazum predstavlja i danas politički faktor koji nam omogućava da razvijemo najbolje odnose sa Grčkom, a takođe i pozitivne odnose sa Turskom.

Smatramo da ideja o balkanskoj saradnji može korisno da posluži i u stvaranju atmosfere šireg prijateljstva i saradnje na području Balkana. Zato smo u jesen 1957 godine pozdravili inicijativu pretsjedinika rumunske vlade Kivu Stojke za ostvarenje šire balkanske saradnje. Jasno je da na tom putu još ima prepreka i otvorenih problema u međusobnim odnosima

23

balkanskih zemalja, koji se moraju postepeno otklanjati, ali rumunska inicijativa i duh kojim je ta inicijativa inspirisana zaslužuju da budu predmet interesovanja svih balkanskih zemalja.

4) U ovom periodu došlo je do uzajamnih posjeta državnih i državno-partiskih delegacija i do uspostavljanja neposrednih kontakta između rukovodilaca naše zemlje i rukovodilaca većeg broja zemalja Evrope, Afrike i Azije. Te uzajamne posjete i neposredna razmjena mišljenja veoma su mnogo doprinijeli međusobnom upoznavanju i uzajamnom razumijevanju, što se povoljno odrazilo i na razvijanju prijateljske i svestrane saradnje sa većinom tih zemalja. U okviru ovih posjeta došlo je do potpisivanja i objavljivanja većeg broja zajedničkih dokumenata, od kojih se, pored već pomenutih, posebno ističu zajedničke izjave sa predsjednikom indiske vlade Nehruom, krajem 1954, i burmanskim premijerom U Nuom, u početku 1955 godine, trojna izjava sa predsjednikom Naserom i premijerom Nehruom na Brionima, u julu 1956 godine, i zajednička izjava povodom posjete partisko-vladine delegacije NR Poljske, u septembru 1957 godine.

Imajući u vidu korisnost ovakvih kontakata za međunarodno sporazumijevanje i učvršćenje politike mira i aktivne koegzistencije, mi ćemo i ubuduće nastojati da ih dalje razvijamo sa svim zemljama koje u tom pogledu zauzimaju istovjetno stanovište.

5) U ovom periodu uspostavljeni su i prošireni naši neposredni odnosi sa nizom novih nezavisnih država Azije i Afrike. Početkom 1955 godine došlo je do uspostavljanja diplomatskih odnosa sa Narodnom Republikom Kinom. Iako nije proteklo mnogo vremena od uspostavljanja odnosa sa zemljama tog područja, ti odnosi su se razvijali veoma povoljno, u duhu prijateljske saradnje i razumijevanja, zahvaljujući sličnostima borbe za nacionalnu nezavisnost i bliskim gledištima na niz pitanja iz oblasti međunarodne politike.

Što se tiče razvoja naših bilateralnih odnosa sa pojedinim zemljama, njihov detaljan pregled sadržan je u redovnim godišnjim izveštajima koje je Savezno izvršno vijeće podnosilo Saveznoj narodnoj skupštini. Danas naša zemlja ima uspostavljene diplomatske odnose sa šezdeset i jednom zemljom, a sa još četiri zemlje održava konzularne odnose.

Sa zadovoljstvom možemo konstatovati da su danas naši odnosi sa svim susjedima normalizovani i da se, sa izuzetkom Narodne Republike Albanije, razvijaju povoljno, pri čemu se nastoji da se pojača uzajamna saradnja na privrednom, političkom i kulturnom polju. Sa Narodnom Republikom Rumunijom razvija se korisna i svestrana saradnja, čemu su mnogo doprinijele i uzajamne posjete vladinih delegacija. Tokom prošle godine došlo je do pozitivnog razvoja odnosa i sa Narodnom Republikom Mađar-

skom, kao rezultat zajedničkih nastojanja u tom pravcu. Mi smo pružili Mađarskoj, u granicama svojih mogućnosti, izvjesnu materijalnu pomoć u vidu kredita i nekih drugih olakšica radi njenog savlađivanja privrednih teškoća. Međudržavni odnosi sa Narodnom Republikom Bugarskom razvijaju se normalno na privrednom polju, dok saradnja na političkom i kulturnom polju još nije razvijena u saglasnosti sa postojećim uslovima.

Naši odnosi sa južnim i zapadnim susjedima povoljno se razvijaju. Višegodošnji prijateljski odnosi sa Grčkom omogućavaju da se razvija široka saradnja na svim poljima između dvije zemlje, bez obzira na razlike u društvenim sistemima. I sa Turskom se odnosi normalno razvijaju. Poslije rješenja Tršćanskog pitanja odnosi sa Italijom su se sve više poboljšavali i došlo je do razvoja plodne ekonomske saradnje: zaključeni su uzajamni sporazumi kojima je regulisan niz pitanja, uspostavljen je veoma živ malogranični promet, a u našoj spoljnotrgovinskoj razmjeni Italija se sada nalazi na prvom mjestu. Ali, pored svega toga, mi smo nedavno bili prinuđeni da preduzmemo korake kod italijanske vlade zbog instaliranja rampi za lansiranje raketa, koje ugrožavaju našu bezbjednost i integritet. Mi vjerujemo da će italijanska vlada posvetiti punu pažnju tom pitanju. U pogledu Austrije, sa uspostavljanjem njene nezavisnosti i proglašenjem neutralnosti, stvoreni su uslovi za razvoj dobrih susjedskih odnosa sa tom zemljom, naročito na osnovi dosljedne primjene odredaba Državnog ugovora koje se odnose na naše dvije zemlje. U tom pravcu preduzimaju se u posljednje vrijeme odgovarajući koraci i sa jedne i sa druge strane.

U odnosima sa istočnoevropskim socijalističkim zemljama zabilježeno je tokom posljednjih godina osjetno poboljšanje i razvijanje prijateljske i uzajamno korisne saradnje.

Sa Sovjetskim Savezom naši odnosi se razvijaju uspješno na političkom, ekonomskom i kulturnom polju. Posljednjih godina razvili su se uzajamni kontakti i došlo je do međusobnih posjeta predstavnika raznih oblasti javnog i društvenog života. Sovjetski Savez zauzima danas mjesto jednog od naših najačih partnera u spoljnotrgovinskoj razmjeni, a zaključeni su i sporazumi o davanju kredita našoj zemlji pod povoljnim uslovima i o realizovanju izgradnje pojedinih industrijskih objekata kod nas.

Sa Poljskom je tokom posljednjih godina došlo do živog kontakta i razvijanja prijateljske saradnje. Krupan doprinos u tom pravcu predstavljala je prošlogodišnja posjeta poljske partisko-vladine delegacije. U oblasti spoljne politike mi imamo mnogo istovjetnih gledišta, a plan poljske vlade o stvaranju bezatomske zone u Centralnoj Evropi mi smo posebno podržali. Na osnovu zajedničke odluke, naročita pažnja

posvećena je proširivanju vidova privredne saradnje.

Odnosi sa Čehoslovačkom takođe su se povoljno razvijali, posebno na ekonomskom polju, i mi smatramo da postoje uslovi za ostvarenje plodnije saradnje.

Što se tiče naših odnosa sa postojeće dvije njemačke države, mi smo u jesen prošle godine riješili da uspostavimo redovne diplomatske odnose i sa Demokratskom Republikom Njemačkom. Imali smo pritom u vidu i činjenicu da smo sa jednom od tih država, sa Saveznom Republikom, mi među prvima u Evropi uspostavili odnose, a da smo u međuvremenu de fakto bili uspostavili odnose i sa Demokratskom Republikom Njemačkom i da smo posljednjih godina jasno izrazili svoju namjeru da sa obje njemačke države želimo da održavamo odnose na podjednak način. Međutim vlada Savezne Republike uzela je ovaj naš korak kao povod za jednostrani raskid diplomatskih odnosa. Tako su sa Zapadnom Njemačkom ostali samo konzularni i privredni odnosi, koji su se nastavili i koji se dosada nesmetano održavaju, dok odnosi sa Istočnom Njemačkom postepeno sve više jačaju.

U odnosima sa zapadnim zemljama, mi smo i u proteklom četvorogodišnjem periodu ulagali napore radi proširenja ravnopravne uzajamne saradnje, na osnovu principa politike koegzistencije. U tom pogledu, i pored razlika u gledištima, koje su naročito dolazile do izražaja u načinu prilaženja pojedinim aktuelnim međunarodnim problemima i u ocjeni tih problema, zabilježeno je dalje jačanje odnosa i prijateljskih veza s tim narodima. Mi smo zbog toga smatrali, a smatramo i sada da ti odnosi — bez obzira na postojeće razlike u društveno-ekonomskim sistemima — mogu da služe kao dobar primjer koji pokazuje da je moguće ostvariti saradnju između zemalja sa različitim uređenjem, između velikih i malih, kao i između razvijenih i relativno nedovoljno razvijenih zemalja, pod uslovom da se poštuju principi nezavisnosti, ravnopravnosti i nemiješanja u unutrašnje stvari.

Na toj osnovi razvijali su se i naši odnosi sa Sjedinjenim Američkim Državama i može se reći da postoje potrebni uslovi da se oni i dalje uspješno razvijaju. Mi smo od SAD bez ikakvih političkih uslova primali već više godina ekonomsku i vojnu pomoć, na kojoj smo zahvalni. Ekonomska pomoć je do sredine 1953 godine davana i u tripartitnoj formi, u zajednici sa Britanijom i Francuskom, a otada su nastavile da je pružaju samo SAD. U međuvremenu, mi smo preduzeli korake da se umjesto te pomoći pristupi aranžmanima u formi dugoročne privredne saradnje i kredita, i danas to postaje sve izrazitiji vid uzajamnih privrednih odnosa. Kao što je poznato, na naše traženje došlo je krajem 1957 godine do prestanka primanja američke

vojne pomoći, i ta odluka nije negativno uticala na uzajamne odnose i na saradnju u pitanjima od zajedničkog interesa.

Sa Velikom Britanijom naši odnosi se povoljno razvijaju, a povremeno dolazi do kontakta odgovornih rukovodilaca naših dviju zemalja i do korisne razmjene mišljenja. Odnosi s tom zemljom, uopšte uzeti, nisu opterećeni nekim otvorenim problemima koji bi mogli negativno uticati, a u pogledu daljeg razvoja privredne i kulturne saradnje postoje povoljni uslovi.

U odnosima sa Francuskom, koji su tradicionalno bili dobri i pored izvjesnih razlika, nastupio je, nažalost, ozbiljan poremećaj zbog protivpravnog zadržavanja i zapljene tovara sa broda »Slovenija«. Mi smo povodom toga bili prinuđeni da preduzmemo opravdane energične korake, radi zaštite naših interesa i naknade štete, ali sa francuske strane još uvijek nisu donesene potrebne odluke u tom pogledu. Naša je želja da se odnosi sa Francuskom ponovo poboljšaju, jer je to i u našem zajedničkom interesu i u interesu evropske saradnje uopšte.

Sa zemljama Beneluksa, posebno sa Belgijom, a isto tako i sa skandinavskim zemljama naši odnosi se razvijaju na obostrano zadovoljstvo, u znaku stalnog proširenja prijateljskih veza.

Naši odnosi sa Kanadom se normalno razvijaju, posebno na privrednom polju i u kontaktima u Ujedinjenim nacijama.

Jugoslavija ima uspostavljene odnose i sa trinaest zemalja Latinske Amerike. Sa mnogim od njih razvija se saradnja u akcijama u Ujedinjenim nacijama, ali se privredna razmjena u toku posljednjih godina smanjila zbog izmjena u spoljnotrgovinskim režimima većine ovih zemalja.

U razvoju bilateralnih odnosa sa zemljama Afrike i Azije zabilježeno je u proteklom periodu više značajnih manifestacija. Sa Etiopijom i Egiptom razvijene su u međuvremenu od 1954 do 1956 godine uzajamne posjete šefova država i uspostavljena je prijateljska saradnja naročito na političkom i privrednom polju. Nedavno proglašenje Ujedinjene Arapske Republike između Sirije i Egipta, kojoj se naknadno pridružio i Jemen, pozdravili smo kao doprinos stabilizovanju situacije na području Bliskog i Srednjeg Istoka. Uvjereni smo da ćemo sa novom Arapskom Republikom razvijati isto tako plodnu i uspješnu saradnju kao što je to i ranije bio slučaj u našim odnosima sa Egiptom odnosno Sirijom.

U razvijanju prijateljske saradnje sa zemljama Južne Azije ističu se naši odnosi sa Indijom, Burmom i Indonezijom. Razvoj te saradnje proširio se na sve oblasti uzajamnih odnosa i tokom ovih nekoliko godina dao je vrlo plodne rezultate, kako od našeg međusobnog, tako i od šireg međunarodnog značaja. Između rukovo-

dećih ljudi naših zemalja ostvarena je razmjena zvaničnih i privatnih posjeta, a obavlja se korisna izmjena mišljenja putem korespondencije, posebno sa indiskim premijerom Nehruom i burmanskim premijerom U Nuom.

Takođe se razvijaju ekonomski i drugi odnosi sa Kambodžom, Avganistanom, Pakistanom, Iranom, Tajlandom, Japanom i Cejlonom, sa kojima su nedavno uspostavljeni neposredni diplomatski odnosi.

U posljednjim godinama, otkako su uspostavljeni diplomatski odnosi sa Narodnom Republikom Kinom, ostvarena je i sa tom prijateljskom zemljom plodna saradnja na političkom, ekonomskom i kulturnom polju. Došlo je do niza međusobnih posjeta u cilju neposrednijeg upoznavanja sa socijalističkom izgradnjom i iskustvima naših dviju zemalja i u tom pogledu postignuti su lijepi rezultati.

Sa Demokratskom Republikom Vijetnamom i Narodnom Republikom Mongolijom redovni diplomatski odnosi uspostavljeni su tek u toku prošle godine, ali su u razvijanju tih odnosa već zabilježeni uspješni rezultati naročito zahvaljujući posjeti pretsjednika Ho Ši Mina i posjeti mongolske vladine delegacije, sa pretsjednikom vlade Cedenbalom na čelu, našoj zemlji.

U pogledu razvijanja naših ekonomskih odnosa sa inostranstvom, potrebno je, kao dopunu onoga što sam već rekao u odjeljku o privredi, istaći da su sve veće mogućnosti i potrebe naše privrede nužno vodile i ka proširenju spolno-trgovinskih i privrednih odnosa ne samo u pogledu razmjene robe nego i u pogledu drugih oblika saradnje. Imajući u vidu da je jačanje privredne saradnje i razvijanje ekonomskih odnosa u isto vrijeme i jedan od preduslova za ostvarenje političke saradnje, naša zemlja je u svojim bilateralnim privrednim odnosima i pred međunarodnim forumima nastojala da doprinese ostvarenju šireg privrednog povezivanja u svijetu. Danas Jugoslavija ima zaključene privredne sporazume sa pedeset zemalja, dok se trgovinska razmjena obavlja sa još dvadeset i dvije zemlje. Zauzimajući stav i boreći se protiv diskriminacije i privredne izolacije pojedinih zemalja u međunarodnim privrednim odnosima, mi smo posebno ukazivali i na činjenicu da takve pojave zaoštravaju odnose među narodima, a pojedine zemlje lišavaju tekovina savremenih tehničkih dostignuća.

U cilju olakšanja tereta u našem spolno-trgovinskom bilansu, mi smo prošlih godina sa uspjehom riješili pitanje konverzije naših kratkoročnih i srednjoročnih dugova u dugoročne. Uspjeli smo takođe da putem ugovora regulišemo pitanje naših potraživanja u Zapadnoj Njemačkoj i Mađarskoj.

Zaključenjem mnogih sporazuma o privrednoj i tehničkoj saradnji, i drugim ugovornim formama, omogućeno je našoj privredi da se na

bazi reciprociteta koristi tehničkim dostignućima i iskustvima drugih zemalja, a s druge strane mnogi naši stručnjaci postali su blagodareći svom radu poznati u inostranim zemljama.

Uporedo sa razvijanjem naših političkih i privrednih odnosa razvijale su se i naše kulturne veze i saradnja sa nizom zemalja. U proteklom periodu ti odnosi su uspostavljeni i sa zemljama s kojima dotada nije postojala kulturna razmjena, kao što su Čile, Egipat, Japan, Kina, Mongolija i druge. Normalizacijom odnosa sa istočnoevropskim zemljama živo se razvila i kulturna razmjena sa tim zemljama. Sa devet država zaključene su i kulturne konvencije, dok se redovni kulturni odnosi održavaju sa četrdeset zemalja, od Kanade i Čilea do Burme, Kine i Japana. Ratifikovali smo, takođe, i Međunarodnu konvenciju o zaštiti kulturnih dobara u slučaju ratnog sukoba.

Duboko sam uvjeren, drugovi i drugarice narodni poslanici, da ćete se vi saglasiti sa izloženim akcijama i stavom u spolnoj politici naše zemlje, kao i sa načinom na koji su bili sprovedeni u djelo principi na kojima se ona zasniva, — s obzirom da je takva spoljna politika odgovarala i bitnim nacionalnim interesima naše zemlje i interesima zemalja sa kojima održavamo odnose i razvijamo saradnju, a samim tim i stvari mira i međunarodnog sporazumijevanja.

Drugovi i drugarice narodni poslanici, iz naprijed ukratko izloženog pregleda možemo vidjeti da je unutrašnji razvitak našeg društvenog sistema, od trećeg saziva Narodne skupštine do danas, bio vanredno bujan i plodan, da su postignuti veliki uspjesi u izgradnji i usavršavanju društvenog i državnog uređenja, da su baš u tom periodu postignuti krupni rezultati kako u industrijskoj proizvodnji, tako i u poljoprivredi, kako u radničkom upravljanju u preduzećima, tako i u društvenom upravljanju uopšte. Na polju kulture, nauke, zdravstvene zaštite, socijalnog zbrinjavanja itd. naši uspjesi su postignuti u skladu sa našim materijalnim mogućnostima, i oni su veoma značajni.

Zahvaljujući svojoj principijelnoj i veoma aktivnoj miroljubivoj spolnoj politici, naša zemlja je postigla veliki ugled u svijetu, naročito među narodima Azije i Afrike. Svi ti uspjesi mogli su biti ostvareni jedino blagodareći punoj podršci i zalaganju naših radnih ljudi i jedinstvu naroda nove, socijalističke Jugoslavije. Ja mislim da se svi slažete s tim da treba da produžimo našu spolnu politiku na istim principima, na principima miroljubive saradnje sa svim narodima, bez obzira na unutrašnje društvene sisteme pojedinih zemalja, da produžimo borbu za mir kome neodoljivo teže i naši narodi i čitavo čovječanstvo. (Dugotrajan aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Drugovi i drugarice narodni poslanici, saslušali ste ekspozice Pretsednika Republike druga Tita.

Da li se neko od narodnih poslanika javlja za reč? (Ne javlja se niko).

Pošto se niko ne javlja za reč, predlažem Skupštini da povodom ekspozea druga Tita usvoji jednu rezoluciju koju bismo sad pročitali. Da li se slažete? (*Glasovi: Slažemo se!*) (*čita*):

»Savezna narodna skupština, na zajedničkoj sednici Saveznog veća i Veća proizvođača, održanoj 19 aprila 1958 godine, donosi sledeću

REZOLUCIJU

Savezna narodna skupština prihvata u svemu opšti osvrt na društveni, privredni i politički razvitak Federativne Narodne Republike Jugoslavije sadržan u Ekspozeu Pretsednika Republike i odobrava politiku koju je na ovim područjima Savezno izvršno veće vodilo u periodu trajanja svog mandata od 1954 do 1957 godine.

Savezna narodna skupština smatra da problemi i zadaci koji su izloženi u Ekspozeu Pretsednika Republike treba da posluže kao osnova pretstojećih delatnosti i napora u oblasti društvenog, privrednog i političkog života i razvitka zemlje.

Savezna narodna skupština odaje priznanje Pretsedniku Republike i Saveznom izvršnom veću za njihov celokupni rad i vođenje politike u periodu od 1954 do prestanka njihovog dosadašnjeg mandata.«

(Dugotrajan aplauz).

Da li Skupština prihvata predloženu rezoluciju? Ko je za, neka digne ruku (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Konstatujem da je predložena rezolucija jednoglasno prihvaćena.

Dajem odmor od dvadeset minuta, posle čega ćemo nastaviti sednicu sa daljom tačkom dnevnog reda.

(Posle odmora)

(Ulazak pretsednika Josipa Broza Tita u salu narodni poslanici pozdravili su burnim aplauzom).

Pretsednik Petar Stambolić: Drugovi narodni poslanici, nastavljamo rad. Na redu je peta tačka dnevnog reda: Izbor Pretsednika Republike.

Dozvolite mi da pre početka izbora potsetim na neke članove iz Poslovnika koji se odnose na izbor. Predlog kandidature Pretsednika Republike može podneti dvadeset narodnih poslanika. Glasanje se vrši tajno, glasačkim listićima. Po izvršenoj kandidaturi, za vreme dok se glasački listići budu štampali, napravićemo kraći odmor. Hteo bih da upozorim drugove narodne poslanike na ona mesta u Poslovniku koja predviđaju način glasanja. Na glasačkom listiću ime kandidata je oivičeno debljom linijom. Sa desne strane nalazi se jedan kvadrat, i onaj poslanik koji glasa za treba u taj kvadrat da unese znak iks (x), a onaj poslanik koji glasa protiv ostavlja listić nepopunjen.

Sada prelazimo na izbor. Molim narodne poslanike koji su pripremili predlog kandidature

za Pretsednika Republike da ga saopšte Skupštini.

Ima reč narodni poslanik Lazar Koliševski.

Lazar Koliševski (NR Makedonija): Drugovi i drugarice narodni poslanici izlazeći pred ovaj visoki Dom da u ime pretsedništva Socijalističkog saveza i grupe narodnih poslanika oba veća narodne skupštine predložim kandidata za Pretsednika Republike Federativne Narodne Republike Jugoslavije, duboko sam uveren da mi našim predlogom samo izražavamo i potvrđujemo opštu i jedinstvenu želju i volju svih vas, naših naroda i svih građana naše socijalističke zajednice, da na čelu naše socijalističke države vidimo i dalje, ponovo druga Tita. (Svi narodni poslanici ustaju i dugotrajnim aplauzom pozdravljaju kandidaturu druga Josipa Broza Tita).

Zato na osnovu člana 74 Ustava i člana 73 Poslovnika Savezne narodne skupštine predlažem za Pretsednika Republike Federativne Narodne Republike Jugoslavije druga Josipa Broza Tita.

Predlagači: Predrag Ajtić, Spasenija Babović, Vladimir Bakarić, Anka Berus, Zvonko Brkić, Budo Bosnić, Josip Bosnar, Boris Aleksovski, Josip Cazi, Dobrica Ćosić, Mito Dimitrijević, Ivan Gošnjak, Maca Jagodić, Blažo Jovanović, Ante Jurjević, Edvard Kardelj, Milka Kufirin, Sergej Krajger, Lazar Koliševski, Franc Leskošek, Milka Minić, Karlo Mrazović, Ivan Maček, Cvijetin Mijatović, Marinko Miha, Zehra Muidović, Šefket Maglajlić, Mara Naceva, Đuro Pucar, Aleksandar Ranković, dr Ivan Ribar, Paško Romac, Đuro Salaj, Dušan Sekić, Vladimir Simić, Kemal Sejfula, Petar Stambolić, Dragi Stamenković, Boško Šiljegović, Spasoje Šarac, Velizar Škerović, Stevan Doronjski, Milan Trninić, Borko Temelkovski, Deva Veli, Jovan Veselinov, Veljko Vlahović, Voja Vucelić, Josip Vidmar, Svetozar Vukmanović.

Pretsednik Petar Stambolić: Čusi ste predlog kandidature za izbor Pretsednika Republike koji je u ime grupe narodnih poslanika podneo narodni poslanik Lazar Koliševski.

Da li ima neki drugi predlog? (Nema).

Objavljujem da je za Pretsednika Republike kandidovan samo drug Josip Broz Tito od grupe narodnih poslanika koji sačinjavaju:

Predrag Ajtić, Spasenija Babović, Vladimir Bakarić, Anka Berus, Zvonko Brkić, Budo Bosnić, Josip Bosnar, Boris Aleksovski, Josip Cazi, Dobrica Ćosić, Mito Dimitrijević, Ivan Gošnjak, Maca Jagodić, Blažo Jovanović, Ante Jurjević, Edvard Kardelj, Milka Kufirin, Sergej Krajger, Lazar Koliševski, Franc Leskošek, Milka Minić, Karlo Mrazović, Ivan Maček, Cvijetin Mijatović, Marinko Miha, Zehra Muidović, Šefket Maglajlić, Mara Naceva, Đuro Pucar, Aleksandar Ranković, dr Ivan Ribar, Paško Romac, Đuro Salaj, Dušan Sekić, Vladimir Simić, Kemal Sejfula, Petar Stambolić,

Dragi Stamenković, Boško Šiljegović, Spasoje Šarac, Velizar Škerović, Stevan Doronjski, Milan Trninić, Borko Temelkovski, Deva Veli, Jovan Veselinov, Veljko Vlahović, Voja Vucelić, Josip Vidmar, Svetozar Vukmanović.

Dajem odmor od dvadeset minuta, dok se izvrše pripreme za glasačke listiće.

(Posle odmora)

Pretsednik Petar Stambolić: Drugovi, nastavljamo rad.

Pošto su glasački listići spremljeni, treba prethodno po Poslovniku da izaberemo tri narodna poslanika koji će pomagati pri izboru. Predlažem narodne poslanike Dragog Stamenkovića, Krsta Markovskog i Olgu Vrabić. Da li se slažete? (*Glasovi:* Slažemo se).

Molim drugove koji su izabrani da zauzmu svoja mesta.

Sada će drugovima narodnim poslanicima biti podeljeni glasački listići. Ja bih hteo drugovima još jednom da skrenem pažnju na mesto iz Poslovnika o načinu glasanja: ko glasa *za*, uneće znak iks (x) u kvadrat koji se nalazi pored imena kandidata a ko glasa *protiv* ostaviće kvadrat nepopunjen.

Da li su svi narodni poslanici dobili glasačke listiće? (*Glasovi:* Jesu).

Znači da možemo pristupiti glasanju. Glasanje se vrši uz prozivanje.

Postavljene su dve kutije, da bi glasanje išlo brže, i narodni poslanik koji bude prozvan staviće previjeni listić u jednu od kutija.

Molim narodnog poslanika Markovskog da počne prozivanje.

(*Krsto Markovski* vrši prozivanje i narodni poslanici pristupaju glasačkim kutijama i stavljaju u njih glasačke listiće).

(Posle glasanja i prebrojavanja glasova)

Pretsednik Petar Stambolić: Drugovi narodni poslanici, nastavljamo rad.

Molim da saslušate rezultat glasanja. Glasala su po spisku 572 narodna poslanika. Opravdano je odsutno 14 narodnih poslanika, a kandidat za Predsednika se uzdržao od glasanja. Kandidat drug Tito, prema tome, dobio je svih 572 glasa.

(Svi narodni poslanici ustaju i dugotrajno i frenetično aplaudiraju).

Molim narodne poslanike da ostanu na svojim mestima za nekoliko časaka.

(Nekoliko trenutaka posle toga u skupštinsku dvoranu ušao je Predsednik Republike Josip Broz Tito u društvu s predsednikom Savezne narodne skupštine Petrom Stambolićem. Svi narodni poslanici ustaju i dugotrajno i burno aplaudiraju. Predsedniku Republike prilaze zatim i srdačno mu čestitaju na izboru za Predsednika Petar Stambolić, Aleksandar Ranković,

Edvard Kardelj, Vladimir Simić, Svetozar Vukmanović i drugi najviši državni rukovodioci).

Pretsednik Petar Stambolić: S obzirom na to da je za Predsednika Republike drug Tito bio jedini kandidat i da je dobio sve date glasove, proglašavam da je za Predsednika Federativne Narodne Republike Jugoslavije izabran jedno-glasno drug Josip Broz Tito. (Buran i dugotrajn aplauz).

Druže Predsedniče, molim da, saglasno Ustavu i Poslovniku Savezne narodne skupštine, date svečanu izjavu.

Pretsednik Republike Josip Broz Tito: Ja, Josip Broz Tito, svečano izjavljujem pred Saveznom narodnom skupštinom i pred narodom da ću dužnost Predsednika Republike izvršavati predano i vjerno, da ću se pridržavati Ustava, zakona i drugih odluka Narodne skupštine, da ću čuvati i braniti suverenitet i dostojanstvo Federativne Narodne Republike Jugoslavije i da ću sve svoje snage zalagati za dalji napredak i procvat slobodne socijalističke zajednice ravnopravnih naroda Jugoslavije.

(Svi narodni poslanici stojeći su saslušali davanje svečane izjave, koju je predsednik Tito zatim potpisao i predao predsedniku Savezne narodne skupštine Petru Stamboliću).

Drugovi i drugarice narodni poslanici (buran aplauz), ja sam duboko dirnut ovim visokim povjerenjem koje ste mi vi ovdje danas izrazili birajući me za Predsednika Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Obećavam još jedanput ovdje da ću vršiti svoju dužnost prema svojim umnim i fizičkim sposobnostima i obećavam da ću nastojati svim silama da opravdam to povjerenje koje ste mi vi ovdje danas izrazili. Osjećam ovom prilikom i veliku radost i ponos što ću prema svojim sposobnostima i dalje da služim našoj socijalističkoj domovini i što ću sve snage koje imam upotrebiti za dobrobit naroda naše zemlje.

Ja vam još jedanput, drugovi i drugarice, najljepše zahvaljujem. (Buran aplauz).

Pretsednik Petar Stambolić: Prelazimo na posljednju tačku dnevnog reda: Izbor članova Saveznog izvršnog veća.

Prema odredbama Poslovnika Savezne narodne skupštine, predlog za izbor Saveznog izvršnog veća, u koje mogu biti birani samo narodni poslanici Saveznog veća, podnosi grupa od dvadeset narodnih poslanika. Izbor se vrši na osnovu kandidatskih lista. Glasanje je javno i vrši se dizanjem ruku ako postoji samo jedan predlog kandidature.

Dalje, po članu 82 Ustavnog zakona, broj članova Saveznog izvršnog veća određuje Skupština prilikom izbora, s tim da taj broj ne može biti manji od 15.

Ima li kakav predlog o broju članova Saveznog izvršnog veća i predlog kandidatske liste za članove Saveznog izvršnog veća?

Reč ima narodni poslanik Miha Marinko.

Miha Marinko (NR Slovenija): Drugarice i drugovi narodni poslanici, na osnovu člana 82 Ustavnog zakona i člana 82 i 84 Poslovnika Savezne narodne skupštine, u ime grupe poslanika koju sačinjavaju: Predrag Ajtić, Spasenija Babović, Vladimir Bakarić, Anka Berus, Zvonko Brkić, Buda Bosnić, Josip Bosnar, Ivan Božičević, Josip Cazi, Mito Dimitrijevski, Marjan Dermastija, Marija Jagodić, Blažo Jovanović, Ante Jurjević, Milka Kufrin, Lazar Koliševski, Franc Leskošek, Dobrica Čosić, Milka Minić, Karlo Mrazović, Ivan Maček, Cvijetin Mijatović, Zehra Muidović, Šefket Maglajlić, Mara Naceva, Đuro Pucar, Isa Jovanović, Edo Jardas, dr Ivan Ribar, Paško Romac, Dušan Sekić, Vladimir Simić, Kemal Sejfula. Petar Stambolić, Dragi Stamenković, Boško Šiljegović, Spasoje Šarac, Velizar Škerović, Marijan Cvetković, Milan Trninić, Borko Temelkovski, Deva Veli, Jovan Veselinov, Veljko Vlahović, Voja Vucelić, Josip Vidmar, Svetozar Vukmanović, Boris Zihlerl, Elisie Popovski, i u svoje ime, predlažem za Savezno izvršno veće 34 narodna poslanika, i to: Babića Ljubo, Brečelja Marjana, Brkića Hasana, Blaževića Jakova, Crvenkovskog Krsta, Čolakovića Rodoljuba, Dapčevića Peka, Doronskog Stevana, Gošnjaka Ivana, Huma Avdu, Kardelja Edvarda, Komara Slavka, Krajačića Ivana, Krajgera Sergeja, Markovića Momu, Minčeva Nikolu, Penezića Slobodana, Popivodu Krsta, Popovića Milentija, Popovića Koču, Popovića Vladimira, Rankovića Aleksandra, Radosavljevića Dobrivoja, Salaja Đuru, Stefanovića Svetislava, Stojnića Velimira, Šentjura Lidiju, Todorovića Mijalka, Zekovića Veljka i šest pretседника republičkih izvršnih veća, koji prema Ustavu ulaze po položaju u sastav Saveznog izvršnog veća.

Pretседnik Petar Stambolić: Čuli ste predlog koji je u ime grupe narodnih poslanika podneo narodni poslanik Miha Marinko. Da li ima još neki drugi predlog? (Nema).

Stavljam najpre na glasanje predlog grupe poslanika da broj poslanika Saveznog izvršnog veća bude 34. Ko je za ovaj predlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Objavljujem da je Skupština jednoglasno utvrdila broj članova Saveznog izvršnog veća na 34 člana.

Stavljam na glasanje predlog kandidatske liste za članove Saveznog izvršnog veća koju je u ime grupe narodnih poslanika podneo drug Miha Marinkov. (Aleksandar Ranković: Molim da se pročita još jedanput predlog Mihe Marinka).

Pretседnik Petar Stambolić: Na predlog druga Aleksandra Rankovića ponovo ću pročitati kandidatsku listu koju je podnela grupa narodnih poslanika. (Čita predlog).

Aleksandar Ranković: (Izborni srez Beograd VI, NR Srbija): Mislim da pretседnici izvršnih veća narodnih republika po položaju ulaze u sastav Saveznog izvršnog veća i ne treba ih uvrštavati u spisak predloga članova Saveznog izvršnog veća.

Pretседnik Petar Stambolić: Čuli ste predlog druga Rankovića. S obzirom na to da po Ustavnom zakonu pretседnici republičkih izvršnih veća ulaze po položaju u Savezno izvršno veće, broj biranih članova Saveznog izvršnog veća treba da bude za 6 manji od utvrđenog broja. Ako smo utvrdili broj na 34, to bi predlog trebalo da sadrži 28. Da li se predlagač drug Miha Marinko slaže sa predlogom druga Rankovića da se ne uvrštavaju u spisak pretседnici republičkih izvršnih veća.

Miha Marinko: Ja pretседnike republičkih izvršnih veća nisam ni pročitao, a osim njih sam pročitao 28 članova.

Pretседnik Petar Stambolić: Pročitali ste Jakova Blaževića, a ostale niste.

Miha Marinko: Ne treba uzeti u obzir Jakova Blaževića.

Pretседnik Petar Stambolić: Prema tome, predlog je jasan i u smislu predloga koji je dao Aleksandar Ranković.

Da li ima još neko neki predlog? (Nema).

Stavljam na glasanje predlog kandidatske liste Saveznog izvršnog veća koju je u ime grupe narodnih poslanika podneo drug Miha Marinko. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko).

Prema tome, proglašavam da su u Savezno izvršno veće izabrani narodni poslanici koje je predložio narodni poslanik Miha Marinko u ime grupe narodnih poslanika, i to: Babić Ljubo, Brečelj Marjan, Brkić Hasan, Crvenkovski Krste, Čolaković Rodoljub, Dapčević Peko, Doroniski Stevan, Gošnjak Ivan, Huma Avdo, Kardelj Edvard, Komar Slavko, Krajačić Ivan, Krajger Sergej, Marković Moma, Minčev Nikola, Penezić Slobodan, Popivoda Krsto, Popović Milentije, Popović Koča, Popović Vladimir, Ranković Aleksandar, Radosavljević Dobrivoja, Salaj Đuro, Stefanović Svetislav, Stojnić Velimir, Šentjura Lidija, Todorović Mijalko, Zeković Veljko.

Josip Broz Tito: Molim za riječ.

Pretседnik Petar Stambolić: Ima reč Pretседnik Republike drug Tito.

Josip Broz Tito: Drugovi i drugarice narodni poslanici, dozvolite mi da vam najtoplije zahvalim na izboru Saveznog izvršnog vijeća, pošto sam ja po Ustavu pretседnik Vijeća.

I ja i drugovi koji su izabrani za članove Izvršnog vijeća smatramo taj akt kao znak povjerenja koje nas obavezuje da na ovim visokim odgovornim mjestima uložimo sve naše snage, i da na tom radu ne štedeći ni fizičke ni umne sposobnosti, opravdamo i vaše povjerenje

i povjerenje čitavog našeg naroda, koji nas je izabrao i poslao u ovaj visoki Dom sa uvjerenjem da ćemo savjesno vršiti svoju dužnost.

Da bismo mogli što bolje da vršimo svoje dužnosti, koje ste nam ovim izborom povjerili, nama je potrebna puna podrška, i vaša i čitavog našeg naroda. Mi smo svjesni svoje velike odgovornosti, ali duboko vjerujem, i obećavamo, da ćemo svoje obaveze savjesno izvršavati. Pred nama ima mnogo raznovrsnih zadataka, od kojih su neki naročito teški. Ali mi se teškoća ne bojimo, jer imamo dovoljno iskustva da bismo ih savladali i da bismo svoje zadatke izvršili onako kako će to najbolje odgovarati interesima čitave naše socijalističke zajednice.

Narodna skupština četvrtog saziva počinje svoj rad u vrijeme kada su naši narodi već postigli ogromne uspjehe i savladali najveće teškoće na putu izgradnje socijalizma u našoj zemlji, u vrijeme kada su već postavljeni čvrsti temelji u svima granama naše privrede i društvenog upravljanja. Naš zadatak će sada biti u tome da radimo dalje na usavršavanju našeg društvenog sistema i na otklanjanju svih nedostataka, kako onih koji su se dosad ispoljavali i koji još postoje, tako i onih koji će se pokazati u budućoj praksi. Nama će sada biti lakše zbog toga što već imamo jasno ocrtane oblike našeg daljeg razvoja u izgradnji socijalizma i što nam je perspektiva u tom pogledu jasna. Sada se radi o tome da mi sva naša stremljenja i aktivnosti

usklađujemo i ujedinjujemo s ciljem da naša socijalistička zajednica bude što monolitnija i jača. U našoj zemlji postoje svi elementi koji su potrebni da bismo to ostvarili, samo ih moramo dobro poznavati i pravilno usmjeravati.

Drugovi i drugarice narodni poslanici, mi smo u poslijeratnom periodu postigli velike rezultate u svestranoj izgradnji naše zemlje. Ali se svakako naši najveći uspjesi ogledaju u podizanju socijalističke svijesti naših građana, u jedinstvenom gledanju ne samo na naš unutrašnji razvoj već i na spoljopolitička pitanja, u monolitnosti naše društvene zajednice i jedinstvu naših naroda, — i baš te velike tekovine mi moramo dalje razvijati i jačati, jer su one garancija naših budućih uspjeha i pobjeda u stvaralačkom radu i borbi za veliku i srećniju budućnost naroda naše socijalističke zemlje. (Aplauz).

Pretsjednik Petar Stambolić: Pošto je s ovim dnevni red iscrpen, to zaključujem prvu zajedničku sednicu.

Od pretседnika domova zamoljen sam da saopštim da će se posebne sednice održati desetak minuta posle završetka ove sednice.

Takođe molim članove Saveznog izvršnog veća da dođu neposredno posle ove sednice u salu Zakonodavnog odbora.

(Sednica je zaključena u 14 č 20 min).

P R I L O Z I**IZVEŠTAJ****SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA ZA 1957 GODINU****SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE**

01 br. 118 — 58

7 aprila 1958 godine

Beograd

**PREDSJEDNIKU SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE**

Beograd

Savezno izvršno vijeće dostavlja Saveznoj narodnoj skupštini izvještaj o politici i djelatnosti koje je ostvarivalo zajedno sa saveznom upravom u toku 1957 godine a na osnovu ovlašćenja i dužnosti utvrđenih Ustavom, zakonima i drugim odlukama Skupštine.

Kao i u izvještaju za 1956 godinu nisu obuhvaćene djelatnosti saveznih komora i saveza komora, Saveznog zavoda za socijalno osiguranje, Narodne banke FNRJ i drugih jugoslavenskih banaka, organizacije željeznica i pošta, telegrafa i telefona, — s obzirom na status ovih institucija i na činjenicu da one podnose ili bi trebalo da podnose svoje izvještaje neposredno Saveznoj narodnoj skupštini.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Predsjednik Republike
Josip Broz-Tito, s. r.**SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA**

SNS(A)2

8 aprila 1958 godine

Beograd

IZVEŠTAJ**SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA ZA 1958 GODINU****I. DRUŠTVENI I DRŽAVNI SISTEM****1.**

Kao i 1956, tako je i protekla godina predstavljala niz napora i ostvarenja u pravcu sve punijeg afirmisanja, unutrašnjeg jačanja, postepenog razvika i usavršavanja društvenog i političkog sistema Jugoslavije. Zahvaljujući odgovarajućem materijalnom razviku naše zemlje, naročito industrijske proizvodnje, na osnovi iskustva i stalnih težnji da novim socijalističkim i demokratskim formama odgovara sve stvarnija socijalistička društvena sadržina, u toku 1957 godine još više je proširena društveno-ekonomska baza socijalističkih odnosa u proizvodnji i raspodeli čime se doprinelo jačanju statusa i samostalne uloge osnovnih socijalističkih faktora i snaga progressa u našoj zemlji: proizvođača na društvenim sredstvima za proizvodnju, radnih kolektiva, privrednih organizacija i komunala.

Od bitnog značaja u ovim naporima jeste promena izvršena u načinu raspodele koja, ustvari, znači jedan od osnovnih oblika rešavanja problema raspodele odnosno dovođenja raspodele u sklad sa postojećim društvenim odnosima u privrednoj organizaciji koja se zasniva na sredstvima za proizvodnju u društvenoj svojini. Pojedinač — proizvođač i radni kolektivi stekli su realnija i šira prava kako u formiranju odgovarajućeg dela proizvoda preduzeća u for-

mi ličnog dohotka, tako i u raspodeli odnosno učestvovanju u raspodeli društvenog proizvoda u vidu dohotka ostvarenog u preduzeću. Ovim novim rešenjima istiskuje se još jedan elemenat najamnih odnosa u našoj privredi, proširuje društvena funkcija neposrednih proizvođača i dalje jača status radničkih saveta. Pri tome i sama komuna jasnije se ispoljila kao društvena organizacija proizvođača i potrošača, jer se njeni prihodi zasnivaju direktno na doprinosu i radu samih proizvođača i građana. To ujedno doprinosi da se pravilnije postave odnosi između privrednih organizacija i političko-teritorijalnih zajednica koje dobijaju sve jače naglašene funkcije organizacija društvenog samoupravljanja.

Društveno-politički značaj radničkog i opšteg društvenog samoupravljanja afirmisan je kako zakonima i drugim aktima tako i sve većim društvenim interesom za rad i rezultate ovih institucija i javnom kontrolom nad ovom sve važnijom društvenom i političkom delatnošću u našoj zemlji. Prvi kongres radničkih saveta bio je najsnažnija manifestacija ove faze u razviku radničkog samoupravljanja. Društveno upravljanje je u celini uspostavljeno u ustanovama koje se bave naukom i u organizaciji naučnog rada.

Uporedo sa jačanjem materijalnog statusa komunala izvršen je u protekloj godini i dalji korak u proširenju prava i jačanju samostalnosti ovih osnovnih političkih organizacija i organa vlasti kod nas. Proširenje prava opštinskih narodnih odbora dovelo je do raščiscavanja odnosa između komune i sreza, otklanjanja niza ostataka administrativnog mešanja narodnog odbora sreza u delatnost opštinskog narodnog odbora. Jačanju statusa komunala treba da doprinese i proširenje i stabilizacija teritorijalne osnove opštine i sreza, kao i uvođenje veća proizvođača u sastav narodnih odbora svih opština.

Posebna pažnja bila je posvećena daljoj izgradnji državne uprave. U tom pravcu karakteristični su: proširenje nadležnosti, samostalnosti i političkog autoriteta državnih sekretarijata i sekretarijata izvršnih veća, organizaciono učvršćenje niza organa uprave, preciziranje statusa niza upravnih ustanova i komisija i funkcionalno povezivanje saveznih i republičkih organa uprave.

Za naš politički i državni sistem od velikog značaja je periodično obnavljanje najviših predstavničkih tela, narodnih skupština i narodnih odbora. Protekla godina je od značaja i u ovom pravcu. U pripremi izbora za sva naša predstavnička tela, tražena su i delimično nađena bolja i adekvatnija rešenja u izboru sistema. Ona se, uglavnom, sastoje u uvođenju delegatskog sistema za izbor sreskih narodnih odbora, principa apsolutne većine za dodeljivanje mandata u slučaju da u izborima učestvuje jedan kandidat, i u obrazovanju sreskih izbornih konferencija koje, kao delegatska tela zborova birača, treba da olakšaju rad samih zborova birača koji i dalje ostaju osnovne demokratske ustanove za kandidovanje poslanika svih narodnih skupština. Opravdanost takvih rešenja se manifestovala u već održanim izborima za narodne odbore a isti rezultat se očekuje i u izborima za narodne skupštine, marta 1958 godine.

2.

U toku 1957 održani su šesti redovni izbori radničkih saveta i upravnih odbora privrednih preduzeća.

Sastav radničkih saveta i upravnih odbora u preduzećima sa 30 i više radnika i službenika pokazuje sledeća tabela:

Tabela br. 1

SASTAV RADNIČKIH SAVETA U PREDUZEĆIMA SA 30 I VIŠE RADNIKA I SLUŽBENIKA

	Broj preduzeća	Ukupno članova radničkih saveta	O d t o g a								izabrani sa liste sindikalne podružnice
			radnika zaposlenih neposredno u proizvodnji		ž e n a		omladine do 25 god.		bili u ranijem radničkom savetu		
			svega	%	svega	%	svega	%	svega	%	
FNRJ	6314	128.607	98.228	76,4	19.987	15,5	19.798	15,4	51.742	40,2	126 080
Srbija	2453	48.907	37.008	75,7	6.989	14,3	7.093	15,5	20.112	41,1	48.087
Hrvatska	1609	34.819	26.377	75,8	6.010	17,3	5.257	15,1	13.877	39,9	34.333
Slovenija	1038	20.643	16.783	81,3	4.004	19,4	3.392	16,4	8.119	39,3	20.105
Bosna i Hercegovina	663	13.672	10.383	75,9	1.757	12,9	2.560	18,7	5.593	40,9	13.135
Makedonija	418	8.129	5.958	73,3	887	10,9	1.130	13,9	2.992	36,8	8.006
Crna Gora	133	2.437	1.719	70,5	340	13,9	366	15,0	1.049	43,0	2.417

Iz ovih i drugih službenih podataka mogu se izvesti zaključci o sastavu organa radničkog samoupravljanja u 1957 godini:

Broj članova radničkih saveta u većim preduzećima se povećao za oko 4.400 u odnosu na 1956 godinu (prema konačnim rezultatima za 1956 godinu bilo je u ovim preduzećima izabrano ukupno 124.204 člana radničkih saveta). Ovaj porast je, pre svega, posledica povećanja broja preduzeća sa 30 i više zaposlenih, kojih sada ima 325 više nego u 1956 godini.

Oko 40% članova radničkih saveta bilo je u toku 1957 godine ponovno izabrano u radničke savete, dok je u upravnim odborima nešto više od petine članova bilo u ranijem upravnom odboru. Daleko pretežna većina članova radničkih saveta birana je sa liste sindikalne podružnice (98,0%) a samo 2% sa liste grupe radnika.

U odnosu na 1956 godinu povećano je učešće žena u radničkim savetima; učešće žena u 1956 godini iznosilo je 12,9%, dok se u 1957 godini povećalo na 15,5%. Najviše žena u radničkim savetima ima u NR Sloveniji (19,4%), a najmanje u NR Makedoniji (10,9%). Učešće žena u upravnim odborima relativno je manje (9,8%).

Povećano je učešće omladine u radničkim savetima od 11,1%, koliko je iznosilo u 1956, na 15,4% u 1957 godini. Najveće je učešće omladine u radničkim savetima u NR Bosni i Hercegovini (18,7%) a najmanje u NR Makedoniji (13,9%). Učešće omladine u upravnim odborima iznosi prosečno u FNRJ 9,9%; prema tome znatno je slabije od učešća u radničkim savetima. U radničkim savetima nalaze se većinom mlađi ljudi. Od ukupnog broja članova 46% je starosti od 25—35 godina što sa 15,4% omladinaca iznosi ukupno 61,4%. Zatim dolaze članovi starosti od 35—46 godina (24,4%), od 45—55 godina (12,3%), a neznatan je broj članova sa 55 i više godina (1,9%). U upravnim odborima takođe ima najviše članova starosti od 25—35 godina (45,8%), i oni sa omladincima čine 55,7%, dakle više od polovine svih članova upravnih odbora. Zatim dolaze članovi sa 35—45 godina starosti (28,6%), sa 45—55 godina (13,7%), a najmanje ima članova sa 55 i više godina starosti (1,9%).

U radničkim savetima najviše je bilo kvalifikovanih (51,8%), zatim priučenih (19,3%) i visokokvalifikovanih (16,7%) a najmanje nekvalifikovanih radnika (12,2%). Među službenicima članovima radničkih saveta najviše je bilo sa srednjom stručnom spremom (46,5%), zatim sa nižom stručnom spremom (40,2%) a najmanje sa višom stručnom spremom (13,3%). U upravnim odborima ova struktura u odnosu na radnike je donekle drukčija, jer se na drugom mestu nalaze visokokvalifikovani radnici, zatim dolaze priučeni i na kraju nekvalifikovani radnici.

U preduzećima sa 7—29 radnika i službenika u kojima se ne bira radnički savet, već ceo radni kolektiv vrši njegove funkcije, bilo je u 1957 ukupno 86.440 članova kolektiva koji su vršili funkcije rad-

ničkih saveta i 24.121 član upravnih odbora. Za preduzeća, tj. radnje sa manje od 7 zaposlenih ne vodi se izborna statistika, s obzirom na to da se u njima ne bira ni upravni odbor, već ceo kolektiv vrši funkcije oba ova organa. Održan je uglavnom zakonom predviđeni srazmer između članova radničkih saveta iz reda radnika zaposlenih neposredno u proizvodnji odnosno osnovnoj privrednoj delatnosti preduzeća i članova iz reda ostalih radnika i službenika. Ovaj srazmer je za radnike zaposlene neposredno u proizvodnji povoljniji u radničkim savetima, nego u upravnim odborima.

3.

U toku 1957 godine komunalni sistem je još više zaokružen i učvršćen. Danas već preovlađuje shvatanje da opština u novom komunalnom sistemu ne bi smela da bude ni mala ni suviše velika. Mala i privredno nerazvijena opština često nije sposobna da vrši sve one funkcije koje su date opštini kao osnovnoj društveno-ekonomskoj zajednici građana, a velika opština može da pretstavlja udaljenje vlasti od građana, da onemogući njihovo direktno učešće u radu njenih organa, da na taj način suzi demokratizam koji je osnovni smisao komunalnog sistema. U prvo vreme — zbog raznih istorijskih, političkih i drugih razloga — nije se mogla na svim područjima odmah naći najpravičnija teritorijalna osnova za obrazovanje opština i srezova. Tek kasnije nastojalo se da se putem korekcija teritorijalnih granica nađe stabilniji sistem. U tom pravcu 1957 godina označava novu etapu. Izvršenim izmenama stvorena je solidna teritorijalna osnova koja, iako nije do kraja usavršena, predstavlja u dovoljnoj meri stabilizovan sistem. U toku 1957 godine ukinuto je 286 malih opština i 12 srezova. Prema tome, krajem 1957 godine umesto 1479 opština i 107 srezova, koliko je bilo u toku 1955 godine, na području Jugoslavije ima ukupno: 1193 opštine i 95 srezova.

Osim traženja pravilne teritorijalne osnove za obrazovanje opština, novi komunalni sistem otvorio je i pitanje nove teritorijalne osnove za obrazovanje srezova. Ako se pođe od činjenice da je u komunalnom sistemu srez zajednica opština, onda ta zajednica treba da bude toliko velika da se funkcije sreza ne odražavaju na rad i funkcije opština. Dvogodišnje iskustvo pokazalo je da je već samim snaženjem opština kao osnovnih zajednica postavljena i ozbiljna protivteža pojavama sreskog centralizma. To je, između ostalog, i uticalo što se na izvesnim područjima, na kojima se inače nisu ni mogli obrazovati teritorijalno dovoljno veliki srezovi, postavilo pitanje postojanja srezova uopšte.

Neznatan broj teritorijalno relativno malih srezova, težnja ka što većoj afirmaciji opština, razlozi štednje i maksimalnog korišćenja stručnih i drugih kadrova i sl. — bili su osnovni razlozi zbog kojih je došlo do potpunog ukidanja srezova u NR Crnoj Gori.

Uvođenjem veća proizvođača u svim opštinama znatno je proširena i masovna osnova narodnih odbora. Posle izvršene reorganizacije lokalne samouprave od 1955 godine, u svim opštinskim narodnim odborima bilo je ukupno 61 626 odbornika. Masovna osnova, međutim, bila je znatno proširena s obzirom na broj članova saveta i mesnih odbora. Krajem 1957 godine, posle izvršenih izbora za oba veća opštinskog odbora, u smanjenom broju opština bilo je ukupno 68.933 odbornika, a u mesnim odborima učestvuje danas oko 67.410 građana. Od tog broja 38.038 su članovi opštinskog veća, a 30.895 članovi veća proizvođača. Pored toga, s obzirom na novi način izbora sreskih narodnih odbora, 11.966 odbornika opštinskih narodnih odbora jesu i članovi oba veća sreskih narodnih odbora; 6.433 su članovi sreskih veća, a 5.533 članovi veća proizvođača.

Tokom 1957 godine izvršeno je proširenje nadležnosti opštinskih narodnih odbora i stvaranje njihove nove materijalno-fnansiske osnove.

Već propisima o nadležnosti narodnih odbora od 1955 godine bio je prenesen sa sreskih na opštinske organe znatan deo poslova. Pritom su neke razvijene opštine, a pre svega ranije gradske opštine s posebnim pravima, bile izgubile deo prava koja su ranije imale. Ovo je u tom periodu bilo opravdano iz razloga što je stvoren jedinstveni tip opštine po pravima i nadležnostima, što je komunalni sistem tek bio uveden, a opštine još nisu kadrovski bile potpuno osposobljene niti je bila odmah nađena adekvatna teritorijalna osnova za niz opština. U nadležnosti sreskih organa ostale su, pre svega, inspekciske nadležnosti, nadležnosti koje su proisticale iz prava osnivača prema raznim ustanovama (srednje škole, pozorišta i sl.), prava sreskih organa da na niz akata opštinskih organa daju prethodnu ili docniju saglasnost i sl.

Konsolidacijom komunalnog sistema u toku dve poslednje godine otpali su mnogi razlozi koji su uticali na navedena rešenja. Novo proširenje nadležnosti opština od 1957 odnosi se na inspekciske poslove, na prava prema određenim ustanovama i ukidanje sistema saglasnosti sreza. Ovim merama opštine su dobile realniju osnovu za ostvarenje svojih funkcija.

Novi principi raspodele dohotka privrednih organizacija, utvrđeni krajem 1957 godine, imaju uticaja na status i proširenje materijalne osnove opština. Novi izvori prihoda, naročito doprinosi budžetima iz ličnog dohotka radnika i službenika, mogu, uzev u celini,

već u toku 1958 godine da povećaju finansijska sredstva opština, ne računajući i druge izvore prihoda za čije su uvođenje ovlašćeni narodni odbori (opštinski porez na promet, vanredno oporezivanje dobiti i dr.).

Uvođenjem novog sistema raspodele dohotka stvoren je, na jednoj strani, nov uslov samostalnosti privrednih organizacija i znatno proširenje prava organa radničkog samoupravljanja, a na drugoj strani, i nov elemenat u međusobnom usklađivanju interesa između opštine i privredne organizacije, naročito nov elemenat međusobnog povezivanja i uticaja proizvođača i komune, kao osnovne teritorijalne zajednice proizvođača i potrošača. Sredstva komune su neposrednije zavisna od rada proizvođača a proizvođači u komuni neposrednije osećaju zajednicu kao faktor za ostvarivanje svojih zajedničkih interesa.

Sve ove promene imaju svoj načelni politički i ekonomski značaj. Opština je ojačala i proširila svoju funkciju usklađivanja ličnih i opštih interesa, usklađivanja interesa privrednih organizacija sa opšte društvenim interesima. Za ostvarivanje ove svoje funkcije, opštini su novim propisima data određena prava, kao što su: potvrda tarifnih pravilnika, propisivanje uslova rada u privrednim organizacijama, davanje opštini odnosno njenim organima prava da preduzimaju razne mere kojima se utiče na ravnomernije određivanje platnih fondova itd.

4.

Tokom oktobra 1957 godine, održani su u svim republikama izbori za narodne odbore.

Živa politička aktivnost i široko interesovanje birača za izbore osnovna su karakteristika izbora opštinskih narodnih odbora koji su se birali neposredno i u osnovi po istim izbornim principima kao i narodni odbori izabrani 1952 godine, s tim što su i veće proizvođača nenosredno birali proizvođači. Mada izborni zakon od 1957 godine nije predviđao obaveznu dvostruku kandidaturu za jedno odborničko mesto, birači su preko zborova birača koristili svoje pravo kandidovanja postavljanjem dve i više kandidatura. Za ukupno 38 038 odborničkih mesta u opštinskim većima učestvovao je skoro dvostruko veći broj kandidata (72 432). Nešto je manji ovaj odnos u izboru veća proizvođača: za 30.895 mesta bilo je istaknuto 56.086 kandidata.

Učešće kandidata u izborima i odnos između broja kandidata i izabranih odbornika narodnih odbora po narodnim republikama i autonomnim jedinicama, pokazuje ova tabela:

Tabela br. 2

IZBORI ZA OPŠTINSKE NARODNE ODBORE (1957 GODINE)

Narodna Republika	Opštinsko veće								Veće proizvođača					
	br. srezova	br. opština	br. izbornih jedinica	br. biračkih mesta	broj kandidata	broj izabranih odbornika	upisano birača	glasalo birača	broj kandidata			broj izabranih odbornika		
									svega	industrija	poljoprivreda	svega	industrija	poljoprivreda
FNRJ	95	1.193	20.934	34.093	72.432	38.038	11.102.790	9.314.066	56.086	24.215	31.871	30.895	13.628	17.251
Srbija	37	501	6.774	11.505	30.817	16.492	4.682.824	3.957.021	24.501	7.688	16.813	13.186	4.269	8.917
Od toga u:														
APV	11	161	1.383	2.840	9.527	4.777	1.195.503	998.186	7.588	2.234	5.354	3.811	1.127	2.684
AKMO	5	65	1.082	1.374	3.654	2.102	448.098	366.541	2.861	746	2.115	1.672	479	1.193
Hrvatska	27	278	5.312	8.368	19.656	9.554	2.692.496	2.308.940	14.948	7.104	7.844	8.006	4.114	3.892
Slovenija	9	122	2.401	4.448	6.029	2.971	1.036.864	875.548	4.821	3.249	1.572	2.470	1.708	762
BiH	15	191	4.220	6.125	9.567	5.402	1.712.475	1.380.531	7.199	3.695	3.504	4.286	2.184	2.102
Makedonija	7	73	1.594	2.611	4.526	2.773	732.475	590.581	3.321	1.785	1.536	2.268	994	1.274
Crna Gora	—	28	633	1.036	1.747	846	245.656	201.445	1.296	694	602	679*)	359	304

*) Nedostaju podaci za 16 odbornika.

Načelni značaj izbora za narodne odbore leži i u činjenici što je prvi put u našem izbornom sistemu primenjen princip delegatskog biranja i to za izbor oba veća sreskih narodnih odbora. Ovaj način izbora oslanja se na karakter sreza kao zajednice opština; on logično i politički proističe iz samog komunalnog sistema. S obzirom da je od izbora opštinskih odbora zavisio i sastav sreskog odbora — koji čine neposredno birani opštinski odbornici delegirani u oba veća sreskog odbora — ovi izbori imali su veći politički značaj i domašaj.

Sreski narodni odbori su formirani do kraja 1957 godine. Njihov delegatski način biranja je shvaćen i podržavan i od birača i od komuna. Politička vrednost ovakvog načina formiranja sreskih narodnih odbora treba da bude proverena na osnovu konkretnog rada odbora u narednom periodu. Interes za ove rezultate prelazi u izvesnom smislu komunalni sistem i proteže se na ceo politički sistem, koji je, isto tako, oblik višestepenog ujedinjenja osnovnih političko-teritorijalnih zajednica.

5.

Protekla godina je pokazala vitalnost našeg društvenog sistema i osnovnih principa i oblika na kojima gradimo naš državni sistem i ceo mehanizam upravljanja. Osnovni zadatak svih državnih organa i ustanova, organa društvenog samoupravljanja, političkih i društvenih organizacija — a to znači u prvom redu građana koji su u sve većem broju i sve aktivnije postaju upravljači zajedničkim društvenim poslovima — bio je u protekloj godini i biće u tekućem periodu uporan, svestran i zakoniti rad na jačanju i oživotvorenju principa i institucija društvenog i državnog uređenja, na stvaranju i razvijanju širih i adekvatnijih uslova za pravilno, usklađeno i zakonito funkcionisanje ovog složenog društvenog mehanizma.

Ostavljajući po strani materijalni razvitak naše zemlje, — koji je bio i koji će biti osnovni uslov za dalje afirmisanje i usavršavanje društvenog samoupravljanja i sistema socijalističkih društvenih odnosa i socijalističke demokratije — potrebno je ukazati na dva glavna pravca.

Mi moramo uporno nastaviti ostvarivanje i izvršavanje svih onih principa i jačati sve one institucije koje su u osnovi izgrađene i koje su se afirmisale u toku proteklih godina, a u znatnoj meri i u samoj 1957. Radničko samoupravljanje je ušlo u novu fazu svog razvitka donošenjem zakona o upravljanju sredstvima preduzeća, o raspodeli dohotka, o radnim odnosima, o udruživanju u privredi. Mi moramo ispitivati kakav će materijalni, društveni i politički rezultat ovi principi dati u praksi, i ispravljati, dopunjavati i usavršavati sve ono što se pokaže nepravilnim, ili nepotpunim. Utvrđujući samostalnost privrednih organizacija moramo nastojati da ove organizacije i radne kolektive u sve većoj meri stavimo u ravno-pravni položaj i da otklonimo sve pojave sebičnosti, partikularizma, nedovoljnog shvatanja da interes svakog preduzeća i svakog radnika zavisi od napretka i blagostanja cele društvene zajednice i svih radnih ljudi.

Društveno upravljanje, naročito u oblasti prosvete, kulture i nauke, danas je u celini uspostavljeno. Ostaje da se potpunije i jasnije razvije ovaj princip u oblasti upravljanja zgradama uporedo sa rešavanjem stanbenog pitanja. Sistematsko, organizaciono i pravno regulisanje zdravstvene službe i socijalnih ustanova pružiće priliku da, na osnovu iskustva, usavršimo mehanizam društvenog upravljanja i u ovim oblastima. U celini uzev, sistem društvenog samoupravljanja traži izvesna nova i bolja rešenja pitanja samostalnosti i finansiranja samostalnih ustanova s tim što se postavlja i problem kontrole zakonitosti njihovog rada.

U oblasti komunalnog sistema traži se preciziranje i jačanje položaja i uloge mesnih odbora, gradskih veća, nadzornih funkcija narodnih odbora, inspekcija i slično.

Uporedo s tim potrebno je dovršiti organizaciono učvršćenje naše državne uprave od opštine do federacije. Pri tome se posebna pažnja mora ukazati utvrđivanju pravnih i drugih sredstava na osnovu kojih će se u punoj meri, disciplinovano i usklađeno, obezbediti izvršenje zakona, društvenih planova i drugih propisa. Moraju se još potpunije i jasnije razraditi međusobni odnosi organa federacije i narodnih republika, narodnih republika i srezova i opština u ostvarivanju ovog vrlo važnog principa i uslova našeg društvenog i državnog uređenja.

Na ovim i drugim područjima našeg društvenog i državnog uređenja naši su stalni zadaci u pravcu usklađivanja sadržine i forme, usavršavanja metoda i odnosa, unošenja sistema, mirnoće, kulture i preciznosti u radu organa, ustanova, organizacija, upravljača i službenika. To zahteva dalje napore u podizanju ne samo društvenog značaja zakonitosti, već i svesti o poštovanju prava građanina. Istovremeno stalno stručno i idejno uzdizanje naših kadrova postavlja uslov kako za dalji razvitak i pravilno vršenje ovlašćenja državnih organa, tako i za puno ostvarivanje celog mehanizma društvenog samoupravljanja.

Na drugom mestu, iako pred nama ne postoje problemi kakve krupnije reorganizacije i reforme, sigurno je da se društveni i državni sistem nalazi u stalnom procesu kretanja, menjanja i dovršavanja.

U ovom smislu neki od osnovnih zadataka federacije već su u više mahova istaknuti i naša je dužnost da u nastupajućem periodu pristupimo njihovom bržem i sistematskom ostvarivanju. Naš sistem vaspitanja i obrazovanja treba da dobije svoje jasne principe, oblike i perspektive. Neophodni su nam ne samo raznovrsni stručni i naučni kadrovi, nego i sve obrazovani i kulturniji građani. Sistem banaka traži svoje potpunije pravno regulisanje i određenije utvrđivanje njihovog mesta i uloge u našoj privredi.

Od posebnog značaja je razvijanje daljeg mehanizma koji obezbeđuje ravnopravnost, samoupravnost i prava naših zajednica, ustanova i građana u okviru osnovnog jedinstva našeg društvenog i političkog uređenja. U tom pravcu već je ukazana potreba da se obrazuje mehanizam koji će vršiti funkcije »društvenog knjigovodstva i računovodstva« i da se uspostave samostalni organi koji će sudsko-pravnim putem automatski otklanjati nezakonitosti i učvršćivati Ustavom i zakonima priznata prava teritorijalnih zajednica, organizacija, ustanova i građana.

Najzad, naš neposredni i stalni zadatak je stvaranje, olakšavanje i ubrzavanje svih onih procesa koji učvršćuju i razvijaju socijalističke društvene odnose, demokratske oblike i metode, ulogu, zainteresovanost i prava proizvođača i radnih ljudi, nezavisnost, jedinstvo i snagu Jugoslavije kao socijalističke zemlje.

II. SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE I SAVEZNA UPRAVA

A. ORGANIZACIJA I RAD SAVEZNOG IZVRŠNOG VEĆA

1. Unutrašnja organizacija

1. Ostvarujući svoju funkciju i raznovrsne zadatke, Savezno izvršno veće je uspelo u 1957 god., za razliku od prethodnih godina, da se dobrim delom oslobodi niza upravnih poslova. Pored toga, praksa je pokazala da postavljeni princip treba još doslednije sprovesti. Da bi Veće moglo vršiti svoju funkciju političko-izvršnog organa Skupštine i da bi se moglo posvetiti rešavanju krupnih pitanja politike i problemima društvenog upravljanja, nužno je da se ono oslobodi neposrednog izvršavanja zakona, pa čak i donošenja ovih propisa ukoliko se odnose samo na sprovođenje već određene politike. Radi toga su pripremljene nove izmene i dopune Uredbe o preno-

šenju poslova u nadležnost saveznih i republičkih organa uprave, kojima će na državne sekretarijate i sekretarijate u Saveznom izvršnom veću biti prenesen još niz poslova iz dosadašnje nadležnosti Saveznog izvršnog veća. S tim u vezi potrebno je izvršiti i određene promene u pogledu broja i uloge odbora i komisija i metoda rada Veća.

Ostvarenje ovakve uloge Veća tražilo je dalje garancije funkcija i samostalne odgovornosti državnih sekretarijata, sekretarijata izvršnih veća i njima ravnih samostalnih organa uprave. I u ovom pravcu učinjene su u 1957 izvesne manje promene.

Pošto je i državni sekretar za unutrašnje poslove izabran za člana Saveznog izvršnog veća, to su danas svi savezni državni sekretari istovremeno i članovi Veća. Osim toga, izmenom Zakona o državnoj upravi utvrđeno je da se i za sekretara pojedinog sekretarijata Veća može postaviti i član Veća. Na osnovu ove izmene, a s obzirom na važne funkcije koje su stajale neposredno pred sekretarijatom: za rad, za saobraćaj i veze i za poljoprivredu i šumarstvo, Savezno izvršno veće je krajem 1957 god. na čelo pomenutih sekretarijata postavilo svoje članove.

I oni sekretari koji nisu članovi Veća imaju pravo i dužnost da prisustvuju sednicama Veća kada se na sednici nalaze pitanja iz delokruga organa kome oni stoje na čelu i da učestvuju u pretresanju i odlučivanju o tim pitanjima. Ista prava i dužnosti, pod istim uslovima, imaju kako drugi funkcioneri koji stoje na čelu saveznog organa uprave i imaju položaj državnog sekretara (pretsednik Komiteta za spoljnu trgovinu, direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje), tako i državni potsekretari koji su postavljeni za zamenika državnog sekretara.

Državni sekretari i državni potsekretari postali su ravnopravni članovi niza odbora Saveznog izvršnog veća. Izmenom Uredbe o organizaciji i radu Saveznog izvršnog veća, donetom početkom 1957 godine, državni sekretari i potsekretari mogu biti određivani ne samo za poverenike, nego i za pretstavnike Saveznog izvršnog veća u radu Savezne narodne skupštine.

Državni sekretari i državni potsekretari, kad po nalogu ili ovlašćenju Saveznog izvršnog veća vrše svoju dužnost u zemlji ili inostranstvu u okviru delokruga savezne državne uprave, imaju prava i dužnosti koja su uredbom utvrđena za članove Saveznog izvršnog veća.

2. U 1957 god. broj članova Veća je povećan od 32 na 33, računajući u taj broj i pretsednike republičkih izvršnih veća koji su po svom položaju članovi Veća.

Broj sednica Saveznog izvršnog veća u 1957 god. bio je nešto veći nego ranijih godina. Ukupno je održano 19 sednica, od kojih je jedna bila komemorativna povodom smrti pretsednika Savezne narodne skupštine Moše Pijade. Na svim sednicama bilo je ukupno 402 tačke dnevnog reda, ili prosečno 21 tačka na jednoj sednici. Najveći broj pitanja, oko 62%, odnosio se na predloge iz oblasti privrede. Iz oblasti prosvete i kulture bilo je 27 predloga, 31 predlog se odnosio na organizaciono-upravna pitanja, a po 14 predloga je bilo iz oblasti unutrašnje odnosno socijalne politike.

Kao i ranijih godina, Koordinacioni odbor, pored svog samostalnog delokruga, na 28 sednica, vršio je ulogu organa koji priprema sednice Veća. Ostali odbori su takođe radili uglavnom permanentno bilo na sednicama bilo kroz druge oblike svoga rada. Najčešće se sastajao Odbor za privredu, koji je u toku godine održao 38 sednica. I Odbor za perspektivni društveni plan, zbog donošenja perspektivnog plana, obavio je obiman posao na 19 održanih sednica. Odbor za unutrašnju politiku imao je 15 sednica (računajući i sednice u užem sastavu), Odbor za prosvetu i kulturu 7 sednica, Odbor za narodno zdravlje 17 sednica (računajući i sednice u užem sastavu), Odbor za socijalnu politiku 28 sednica (računajući i sednice u užem sastavu) i Odbor za organizaciono-upravna pitanja 6

sednica. Administrativna komisija održala je 7, Komisija za pomilovanja 3 i Komisija za pitanja produktivnosti rada i radne odnose 3 sednice.

3. Odbori i komisije Saveznog izvršnog veća radili su u sledećem sastavu:

a) Koordinacioni odbor:

1. Edvard Kardelj — pretsednik,
2. Aleksandar Ranković,
3. Svetozar Vukmanović,
4. Rodoljub Čolaković,
5. Veljko Zeković,
6. Ivan Gošnjak,
7. Koča Popović,
8. Moma Marković,
9. Mijalko Todorović,
10. Milentije Popović,
11. Avdo Humo,
12. Marjan Brečelj,
13. Pavle Gregorić.

b) Odbor za unutrašnju politiku:

1. Aleksandar Ranković — pretsednik,
2. Krsto Popivoda,
3. Dobrivoje Radosavljević,
4. Slobodan Penezić,
5. Ivan Krajačić,
6. Uglješa Danilović,
7. Strahil Gigov,
8. Svetislav Stefanović,
9. Stane Kavčič, pretsednik Odbora za unutrašnju politiku Izvršnog veća NR Slovenije,
10. Vojo Biljanović, pretsednik Odbora za unutrašnju politiku Izvršnog veća NR Crne Gore.

c) Odbor za perspektivni društveni plan:

1. Milentije Popović — pretsednik,
2. Miloš Minić, pretsednik Izvršnog veća NR Srbije,
3. Jakov Blažević, pretsednik Izvršnog veća NR Hrvatske,
4. Boris Krajger, pretsednik Izvršnog veća NR Slovenije,
5. Osman Karabegović, pretsednik Izvršnog veća NR Bosne i Hercegovine,
6. Ljubčo Arsov, pretsednik Izvršnog veća NR Makedonije,
7. Filip Bajković, pretsednik Izvršnog veća NR Crne Gore,
8. Franc Leskošek,
9. Slavko Komar,
10. Peko Dapčević,
11. Ivan Božičević, pretsednik Veća proizvođača Savezne narodne skupštine,
12. Sergije Krajger, direktor Saveznog zavoda za privredno planiranje,
13. Vojo Nikolić, državni potsekretar za poslove narodne odbrane.

d) Odbor za privredu:

1. Mijalko Todorović — pretsednik,
2. Avdo Humo,
3. Marjan Brečelj,
4. Nikola Minčev,
5. Hasan Brkić, pretsednik Komiteta za spoljnu trgovinu.

e) Odbor za prosvetu i kulturu:

1. Rodoljub Čolaković — pretsednik,
2. Krste Crvenkovski,
3. Slavko Komar,
4. Puniša Perović, savezni narodni poslanik,
5. Bogdan Osolnik, sekretar za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća,
6. do 11. članovi republičkih izvršnih veća odgovorni za pitanja prosvete i kulture.

f) Odbor za narodno zdravlje:

1. Pavle Gregorić — predsjednik,
2. Marjan Brečelj,
3. Ilija Došen, savezni narodni poslanik, predsjednik Izvršnog odbora Skupštine Saveznog zavoda za socijalno osiguranje,
4. Herbert Kraus, sekretar za narodno zdravlje Saveznog izvršnog veća,
5. Radomir Gerić, glavni savezni sanitarni inspektor,
6. Borislav Petrović, direktor Saveznog zavoda za narodno zdravlje,
7. do 12. članovi republičkih izvršnih veća odgovorni za pitanja narodnog zdravlja.

g) Odbor za socijalnu politiku:

1. Moma Marković — predsjednik,
2. Velimir Stojnić,
3. Ivan Maček,
4. Jovan Popović, sekretar Centralnog veća Saveza sindikata Jugoslavije,
5. Radovan Papić, sekretar za socijalnu zaštitu Saveznog izvršnog veća,
6. Zdenko Has, direktor Saveznog zavoda za socijalno osiguranje,
7. do 12. članovi republičkih izvršnih veća odgovorni za pitanja socijalne politike.

h) Odbor za organizaciono-upravna pitanja:

1. Veljko Zeković — predsjednik,
2. Uglješa Danilović,
3. Slobodan Penezić,
4. Vuksan Ljumović, sekretar za opštu upravu Saveznog izvršnog veća,
5. Leon Gersković, sekretar za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća,
6. do 11. članovi republičkih izvršnih veća odgovorni za organizaciono-upravna pitanja.

i) Administrativna komisija:

1. Uglješa Danilović — predsjednik,
2. Veljko Zeković,
3. Velimir Stojnić.

j) Komisija za pomilovanja:

1. Slobodan Penezić — predsjednik,
2. Filip Bajković,
3. Strahil Gigov.

k) Komisija za pitanja produktivnosti rada i radne odnose:

1. Franc Leskošek — predsjednik,
2. Krsto Popivoda,
3. Dragi Stamenković, predsjednik Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine,
4. Norbert Veber, predsjednik Odbora za pitanja rada i socijalnog osiguranja Veća proizvođača Savezne narodne skupštine,
5. Pašaga Mandžić, savezni narodni poslanik,
6. Ivan Buković, narodni poslanik Sabora Hrvatske, predsjednik Saveza poljoprivredno-šumarskih komora,
7. Franc Popit, savezni narodni poslanik,
8. Vladimir Vujović, sekretar Savezne industrijske komore,
9. Vojo Rakić, pomoćnik državnog sekretara u Sekretarijatu za opšte privredne poslove Saveznog izvršnog veća.

2. Tela i službe Veća

1. Pod neposrednim nadzorom Saveznog izvršnog veća nastavile su i ove godine rad Savezna komisija za nuklearnu energiju i Komisija za verska pitanja. Savezna komisija za nuklearnu energiju je i u proteklom periodu pomagala, koordinirala i usmerala

vala rad u oblasti nuklearnih nauka i nuklearne energije, razvijala istraživanja sirovinke baze i radila na svestranijem povezivanju sa organizacijama i istraživačkim ustanovama drugih zemalja.

Naučno-istraživački rad u institutima bio je usmeren u pravcu rešavanja niza naučnih problema iz područja fizike, hemije, elektronike, bihemije, biologije, medicine i reaktorske tehnike; kao i na osvajanju postupka za primenu radioizotopa. Problemi koji su rešavani bili su pretežno fundamentalnog karaktera, a drugim delom usko povezani sa pripremom kadrova, osvajanjem metoda za merenje i istraživanja, u vezi sa perspektivnim korišćenjem osnovnih mašina nuklearnih instituta.

Radilo se i na dovršavanju nultog reaktora, izgradnji istraživačkog reaktora od 6—10 MW kao i na pripremnim radovima za njihovu eksploataciju, na završnim radovima ciklotrona i pripremanja za njegovu eksploataciju kao i drugih mašina i uređaja.

Rezultati dosadašnjeg rada u institutima izneti su u oko 200 naučnih radova, koji su već publikovani ili se nalaze u štampi u domaćim i stranim časopisima.

Na području primene nuklearne energije nastavljani su radovi na daljoj organizaciji i sistematskom uvođenju nuklearne energije u praktičnu primenu. Pristupilo se ostvarivanju programa naučno-istraživačkog rada na polju praktičnog korišćenja radioizotopa i zračenja u industriji, poljoprivredi, medicini i energetici. U saradnji sa zainteresovanim organizacijama prišlo se ostvarivanju centara za primenu, zatim snabdevanju specifičnom nuklearnom opremom i materijalom kao i specijalizaciji potrebnih stručnjaka.

Sa predstavnicima industrije i projektantskim organizacijama razvijana je dalja saradnja na formiranju posebnih inženjerskih grupa koje će se posvetiti izučavanju nuklearne energije (nuklearne elektrane i propulzija brodova).

Posebna pažnja je posvećena pitanju organizovanja službe zaštite od jonizujućih zračenja. Formirana su četiri centra za zaštitu, u cilju lečenja bolesnika od radioloških bolesti, kontrolu atmosfere i voda na radiološku kontaminaciju itd.

Nastavljen je rad na istraživanju i utvrđivanju rezervi nuklearnih sirovina kao i u oblasti tehnologije za njihovu proizvodnju.

U prošloj godini Savezna komisija za nuklearnu energiju jačala je i proširivala veze sa nizom zemalja.

Sa NR Poljskom sklopljen je u aprilu sporazum o saradnji na području korišćenja nuklearne energije u mirnodopske svrhe, a sa Sovjetskim Savezom potpisan je februara protokol kojim se predviđa dalja saradnja između jugoslovenskih i sovjetskih organizacija i naučnih ustanova u oblasti istraživanja i korišćenja nuklearne energije u mirnodopske svrhe.

U cilju upoznavanja naučnih dostignuća kao i dogovora o mogućnostima proširenja saradnje, predstavnici naše zemlje posetili su veći broj zemalja, kao naprimer Francusku, Egipat, Grčku, Kanadu, Japan, Burmu i Indiju. Jugoslaviju je posetilo nekoliko predstavnika atomskih komisija drugih država i veći broj istaknutih stranih naučnika iz oblasti nuklearne energije. Naši naučnici sarađivali su na međunarodnim konferencijama, sa institutima drugih država razmenjivane su naučne i stručne publikacije, vršena je specijalizacija naših naučnih radnika u inostranstvu, a u naše institute dolazili su na specijalizaciju naučni radnici iz inostranstva.

Davana je puna podrška Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju, prilikom njenog organizovanja, učešćem na osnivačkoj konferenciji kao i ponudom za korišćenje rezultata koji su postignuti u našoj zemlji na raznim područjima korišćenja nuklearne energije u mirnodopske svrhe, a sa Evropskom organizacijom za nuklearna istraživanja (CERN) u Ženevi sarađuje se i dalje u okviru naših mogućnosti.

U toku 1957 god. povećan je broj članova Komisije na 25, tako da novi sastav sačinjavaju: predsjednik

Komisije — Aleksandar Ranković; potpredsjednici — Svetozar Vukmanović i Pavle Savić; članovi predsjedništva — Ivan Gošnjak, Milentije Popović, Veljko Zeković, Miladin Radulović; sekretar — Slobodan Nakićenović; članovi — Ljubomir Barbarić, Toma Bosanac, Miloš Bučar, Rade Bulat, Bela Bunji, Drago Grdenić, Božidar Guštin, Franc Kos, Herbert Kraus, Anton Moljk, Vojko Pavičić, Stojan Pavlović, Anton Peterlin, Milorad Piper, Milorad Ristić, Ivan Supek i Salom Šuica.

Komisija za verska pitanja nastavila je na istim osnovama svoj rad i u toku 1957 god. Ona danas ima sedam članova, i to: predsjednik — Dobrivoje Radosavljević; članovi — Milivoje Urošević, Selmo Hašimbegović, Anton Vratuša, Petar Ivićević i Mato Radulović; sekretar Miloje Dilparić.

2. Od stručnih saveta Saveznog izvršnog veća, kao njegovih savetodavnih organa za pojedine oblasti, u toku 1957 god. redovno je radio samo Pravni savet. Savet za komunalne poslove i urbanizam nije se sastajao, Glavni zdravstveni savet je ukinut oktobra 1957 god., a Savet za fizičku kulturu prestao je da radi u junu kada je osnovana Savezna komisija za fizičku kulturu.

Pravni savet, kao najviši pravni stručni organ Saveznog izvršnog veća, pretresao je nacрте zakona i drugih važnijih propisa i učestvovao u njihovoj izradi, davao je mišljenja o pravnim pitanjima i bavio se proučavanjem važnijih problema od značaja za izgradnju pravnog sistema u zemlji.

Pravni savet je davao stručna mišljenja i na pojedine predloge za obavezno tumačenje zakona. On je preuzeo organizovanje izdavanja zbornika zakona u Jugoslaviji i utvrdio oblike praćenja našeg zakonodavstva po pravnim granama i oblastima u cilju proučavanja primene i usavršavanja našeg zakonodavstva.

Sastav Pravnog saveta dopunjen je rešenjem Saveznog izvršnog veća sledećim članovima: Vuksan Ljumović, sekretar za opštu upravu Saveznog izvršnog veća; Vladimir Brajković, profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu; Vladimir Grosman, advokat iz Ljubljane; Mirko Hočevar, pomoćnik sekretara za opšte privredne poslove Izvršnog veća NR Slovenije; Tihomir Janjić, sudija Saveznog vrhovnog suda; Mustafa Kamarić, docent Pravnog fakulteta u Sarajevu; Ilija Kostić, generalmajor JNA; Milivoje Rukavina, javni tužilac NR Hrvatske; Božo Vujošević, sekretar za zakonodavstvo i organizaciju Izvršnog veća NR Crne Gore.

3. Određene poslove za Predsednika Republike vršio je Kabinet Predsednika Republike. Određene poslove za potpredsednike Veća i za Veće vršili su kabineti potpredsednika Veća. U okviru Administrativnog sekretarijata vršili su za Veće određene poslove: pomoćnik sekretara, načelnik sektora, Biro sekretara, Biro za pretstavke i pritužbe, Odeljenje za personalnu službu i Opšte odeljenje. I novinska ustanova »Službeni list FNRJ« vršila je određenu službu za Veće, a pre svega izdavanjem saveznog službenog glasila.

3. Pripremanje zakona

I u toku 1957 godine Veće i savezna uprava su pripremili niz zakona i drugih akata koje donosi Skupština. Znatna deo ovih akata je u obliku predloga dostavljen Skupštini. Broj ovih akata iznosi 70, i to: 40 predloga zakona, predlog jedne deklaracije, 6 predloga rezolucija i 24 predloga odluka koje je Skupština posle pretresanja usvojila.

Pojedine od ovih zakona pripremile su zajedničke komisije Skupštine i Veća. Ti zakoni su: o organizaciji naučnog rada, o radnim odnosima, o penziskom osiguranju, o javnim službenicima, o udruživanju u privredi. Svojim obimnim i upornim radom ove komisije su time ujedno i završile svoj zadatak. Zakon o advokaturi je pripremila komisija koju je imenovao Odbor za unutrašnju politiku Veća. I niz drugih nacрта zakona je delo rada kolektiva i komisija.

Uopšte, u toku 1957 god., Veće je zajedno sa pravnim organima uprave nastojalo da se u pripremi nacрта zakona i drugih važnijih akata koje donosi Skupština, angažuje što veći broj zainteresovanih društvenih ustanova i organizacija, službi, stručnjaka i građana. Ova demokratizacija procesa pripreme zakona je postala karakteristična za rad Veća. To, istina, u velikoj meri usporava zakonodavni proces, ali se mnogo više postiže u poboljšanju kvaliteta i političke osnove ovako pripremljenih zakona.

4. Uredbe i drugi propisi

Kao i ranijih godina, aktivnost odbora, sekretarijata i ostalih saveznih organa uprave izražena je u pripremanju i izradi propisa koje donosi Savezno izvršno veće.

U toku 1957 godine Savezno izvršno veće donelo je ukupno 85 uredaba (od toga 52 uredbe o izmenama i dopunama postojećih uredaba), 192 odluke, 2 uputstva, 161 rešenje, kao i statute ordena i medalja (računajući tu i izmene i dopune tih propisa).

Od ukupnog broja donetih uredaba otpada:

na oblast privrede — — — — —	56
na organizaciono-upravna pitanja i službeničke odnose — — — — —	21
na ostale oblasti — — — — —	8

Isto tako, Savezno izvršno veće je u toku 1957 godine ratifikovalo i odobrilo 208 međunarodnih ugovora i sporazuma.

Na osnovu ovlašćenja iz tačke II Odluke o potvrdi uredaba Saveznog izvršnog veća i o daljem radu na pripremi zakona o privrednom sistemu, Savezno izvršno veće donelo je 21 uredbu o izmenama i dopunama, od kojih je Savezna narodna skupština 16 potvrdila a 5 će biti upućene na potvrdu novoizabranoj Saveznoj narodnoj skupštini.

Savezno izvršno veće je nastojavalo da postepeno likvidira »uredbe sa zakonskom snagom«. U tom smislu su neke od ovih uredaba već postale novi zakoni (o raspodeli dohotka, o sredstvima privrednih organizacija, o udruživanju u privredi). Veće će ovaj kurs nastaviti kako bi se postepeno odstranile iz našeg pravnog sistema uredbe ove vrste.

B. SAVEZNA UPRAVA I SLUŽBENICI

1. Rad na daljem unapređenju savezne uprave

Aktivnost Saveznog izvršnog veća na području državne uprave bila je usmerena na njenom daljem organizacionom sređivanju, učvršćenju i poboljšanju kvaliteta rada uopšte. U tom cilju doneseni su na osnovu Zakona o državnoj upravi potrebni propisi i određeni akti.

Nastavljajući ostvarenje koncepcije Zakona o državnoj upravi, Savezno izvršno veće je i u toku 1957 god. nastojalo da se još više izrazi i omogući samostalnost i odgovornost sekretarijata kao najviših saveznih upravnih organa. To se odnosi na oba oblika sekretarijata — državne sekretarijate i sekretarijate Saveznog izvršnog veća koji se izjednačuju u svom opštem položaju i ovlašćenjima.

U skladu sa ovakvom politikom na čelo tri sekretarijata Veća postavljeni su, kao što je već pomenuto, članovi Saveznog izvršnog veća. Zatim je prenesen niz nadležnosti i ovlašćenja za donošenje propisa i drugih akata na državne sekretarijate, Komitet za spolnu trgovinu i sekretarijate Saveznog izvršnog veća. Proširenje nadležnosti ovih organa uprave vršeno je i u zakonima i propisima donetim u ovom periodu. U pripremi je i Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o prenošenju poslova u nadležnost saveznih i republičkih organa uprave. Ista koncepcija dolazi, ili treba da dođe, do izražaja i u pogledu svih odgovarajućih organa uprave narodnih republika, srezova i opština. Ona je sprovedena u Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o nadležnosti opštinskih i sreskih narodnih odbora i njihovih organa i u

Uredbi o nadležnosti opštinskih i sreskih narodnih odbora i njihovih organa donetih u decembru 1957 godine.

Rad na sređivanju savezne uprave ogleda se u više pravaca. Tako je regulisan položaj niza organa time što su doneti propisi o njihovom osnivanju ili im je određeno mesto u sistemu savezne uprave. Dosledno je sproveden princip iz Zakona o saveznim organima uprave da se uprave, komisije i upravne ustanove nalaze pod nadzorom određenog državnog sekretarijata odnosno sekretarijata Saveznog izvršnog veća. Odstupanje je učinjeno u onim slučajevima kad to opravdava priroda službe ili određena uloga. Ovim su odnosi u saveznoj upravi između organa uprave kao i između ovih i Saveznog izvršnog veća jasno postavljeni. Isto tako razrađena je — novim propisima — unutrašnja organizacija pojedinih organa uprave. Zasad su doneti ovi propisi o organizaciji i radu: uredbe o organizaciji i radu Sekretarijata za informacije Saveznog izvršnog veća, Uprave carina i carinarnica, Saveznog zavoda za statistiku, Saveznog zavoda za narodno zdravlje; pravilnici o organizaciji i radu Sekretarijata za zakonodavstvo i organizaciju, Sekretarijata za pravosudne poslove i Sekretarijata za opštu upravu. U pripremi su organizacioni propisi i za ostale savezne organe uprave. Ovim propisima treba ujedno da se reše i izvesna otvorena pitanja bližeg utvrđivanja delokruga i razgraničenja pojedinih organa uprave.

Znatna napor je učinjen u daljem razvijanju saradnje, koordinacije i stručne pomoći između saveznih i drugih organa uprave i to: kroz brojne stalne i privremene stručne komisije, savetovanja, seminare, konsultacije itd. Jača uloga i značaj stručnih saveta (Pravni savet i dr.) koji se obrazuju u pojedinim oblastima uprave. Oni daju mišljenje organima uprave kod kojih su osnovani o nizu pitanja iz njihovog delokruga. Znatno su poboljšani saradnja i povezivanje između saveznih i republičkih organa uprave. One se najčešće ostvaruju kroz savetovanja i dogovore prilikom rešavanja pojedinih problema od zajedničkog interesa ili obezbeđenja sprovođenja pojedinih propisa.

Posvećena je pažnja obezbeđenju sprovođenja zakona i kontroli zakonitosti uopšte. U tom cilju preduzete su mere za jačanje inspekciskih organa. Pored toga što je položaj ovih organa u načelu regulisan Zakonom o državnoj upravi, preduzete su mere i stvoreni izvesni uslovi za jačanje inspekciskih organa a naročito onih koji su dosad bili nerazvijeni. U radu na učvršćenju zakonitosti značajnu ulogu ima sprovođenje Zakona o opštem upravnom postupku. Zakonodavni odbor Saveznog veća Savezne narodne skupštine doneo je Odluku o usklađivanju uredaba o upravnom postupku i saveznih zakona sa Zakonom o opštem upravnom postupku. Doneta je takođe i Uredba o usklađivanju odredaba o upravnom postupku iz propisa bivše Vlade FNRJ, Saveznog izvršnog veća i saveznih organa uprave. Odgovarajuće propise doneli su i republički organi.

U cilju unapređenja administrativnog poslovanja javnih službi donesena je Uredba o kancelariskom poslovanju kojom se uvodi nov sistem organizacije i načina kancelariskog poslovanja kod svih organa državne uprave i u svim javnim službama. Zakonom o javnim službenicima ustanovljena je administrativna inspekcija kod saveznih, republičkih i sreskih organa uprave nadležnih za poslove opšte uprave, koja pored ostalog ima da se stara o unapređenju administrativnog poslovanja. Navedeni propisi već se primenjuju od 1 januara 1958 god. U istom cilju doneta je i Uredba o propisivanju, štampanju i izdavanju obrazaca kojom se na jedinstven način regulše ova materija i otklanjaju nepravilnosti i nedostaci u propisivanju i izdavanju kao i u organizaciji i distribuciji obrazaca koji su dosad postojali.

Danas imamo sređeniju, razvijeniju i stručno jaču i odgovorniju saveznu upravu. Ali organizaciono po-

stavljanje uprave je dug proces i ona je sama u stalnom procesu menjanja. Pritom ima i činjenica koje otežavaju rad uprave. Tu dolazi posebno otuđstvo materijalnih propisa koji regulišu tu delatnost odnosno službu u celini. To izaziva teškoće za sam redovni rad pojedinih saveznih kao i republičkih i lokalnih organa uprave (kao naprimer geodetska služba, hidrometeorološka služba, vodoprivreda i služba puteva).

2. Organizacija savezne državne uprave

Organizacija savezne uprave na kraju 1957 god. obuhvata:

Pet državnih sekretarijata, i to: Državni sekretarijat za inostrane poslove, Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane, Državni sekretarijat za unutrašnje poslove, Državni sekretarijat za poslove finansija, Državni sekretarijat za poslove robnog prometa.

Jedan komitet i jednu samostalnu upravnu ustanovu — Komitet za spoljnu trgovinu i Savezni zavod za privredno planiranje.

Dvanaest sekretarijata Saveznog izvršnog veća, i to: Sekretarijat za zakonodavstvo i organizaciju, Sekretarijat za opšte privredne poslove, Sekretarijat za industriju, Sekretarijat za poljoprivredu i šumarstvo, Sekretarijat za saobraćaj i veze, Sekretarijat za rad, Sekretarijat za prosvetu i kulturu, Sekretarijat za narodno zdravlje, Sekretarijat za socijalnu zaštitu, Sekretarijat za pravosudne poslove, Sekretarijat za informacije, Sekretarijat za opštu upravu.

Položaj i ovlašćenja sekretarijata Saveznog izvršnog veća ima i Sekretarijat Saveta narodne odbrane.

Devet uprava pod nadzorom državnih sekretarijata i sekretarijata Saveznog izvršnog veća, i to: Uprava carina, Uprava za tehničku pomoć, Savezna geodetska uprava, Uprava za patente, Savezna uprava za zaštitu bilja, Savezna uprava za poslove veterinarstva, Uprava pomorstva i rečnog saobraćaja, Uprava civilnog vazduhoplovstva, Savezna uprava za puteve.

Jedan inspektorat pod nadzorom Sekretarijata za narodno zdravlje — Savezni sanitarni inspektorat.

Dve direkcije pod nadzorom drugih organa uprave, i to: Direkcija objekata za opšte državne potrebe reprezentacije, Generalni komesarijat jugoslovenske sekcije za opštu međunarodnu izložbu u Brislu 1958 godine, sa položajem i ovlašćenjima direkcije.

Šesnaest upravnih ustanova, od kojih dve pod neposrednim nadzorom Saveznog izvršnog veća — Savezni zavod za statistiku i Savezni hidrometeorološki zavod, a četrnaest pod nadzorom drugih organa uprave, i to: Savezni ured za cene, Savezni zavod za urbanizam, komunalna i stanbena pitanja, Savezni zavod za produktivnost rada, Bibliografski institut, Državna arhiva FNRJ, Savezni zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja, Savezni institut za zaštitu spomenika kulture, Savezni zavod za narodno zdravlje, Prijemni centar, Biro za organizaciju uprave i privrede, Zavod za geomagnetska merenja, Savezni zavod za fotogrametriju, Savezni zavod za fizičku kulturu, Jugoslovenski registar brodova.

Petnaest komisija, od kojih sedam pod neposrednim nadzorom Saveznog izvršnog veća, i to: Savezna komisija za nuklearnu energiju, Komisija za verska pitanja, Komisija za kulturne veze s inostranstvom, Savezna komisija za fizičku kulturu, Savezna komisija za vodoprivredu, Savezna komisija za službeničke poslove, Savezna komisija za priznavanje prava na penziju po članu 73 stav 2 Zakona o penziskom osiguranju i osam pod nadzorom drugih organa uprave, i to: Komisija za medicinska i naučna istraživanja, Savezna komisija za standardizaciju, Jugoslovenska nacionalna komisija za saradnju sa OUN za ishranu i poljoprivredu (FAO), Jugoslovenska komisija za međunarodnu organizaciju rada (MOR), Jugoslovenska

nacionalna komisija za OUN za prosvetu, nauku i kulturu (UNESCO), Savezna komisija za pregled filmove, Nacionalna komisija za UNICEF, Komisija za saradnju sa međunarodnim zdravstvenim organizacijama.

Sest uprava u sastavu drugih organa uprave, i to: Savezna uprava prihoda, Uprava za invalidska i boračka pitanja, Ured za zaštitu jugoslovenske imovine u inostranstvu koji ima položaj i ovlašćenja uprave u sastavu samostalnog organa uprave, Uprava za mere i dragocene metale, Uprava za radiosaoobraćaj, Uprava za farmaceutsku službu i medicinsko snabdevanje.

Tri inspektorata u sastavu drugih organa uprave, i to: Savezni finansijski inspektorat, Devizni inspektorat, Savezni tržišni inspektorat.

Dve direkcije u sastavu drugih organa uprave, Direkcija za sirovine i Direkcija za ishranu.

Od navedenih upravnih organa osnovani su do podnošenja ovog izveštaja: Uprava za radiosaoobraćaj, kao organ uprave u sastavu Sekretarijata za saobraćaj i veze Saveznog izvršnog veća, Uprava za farmaceutsku službu i medicinsko snabdevanje kao organ uprave u sastavu Sekretarijata za narodno zdravlje Saveznog izvršnog veća, Savezni zavod za produktivnost rada kao upravna ustanova pod nadzorom Sekretarijata za rad Saveznog izvršnog veća, Zavod za geomagnetska merenja kao upravna ustanova pod nadzorom Savezne geodetske uprave, Savezni zavod za urbanizam, komunalna i stanbena pitanja kao upravna ustanova pod nadzorom Sekretarijata za industriju Saveznog izvršnog veća, Savezna komisija za fizičku kulturu kao organ uprave pod nadzorom Saveznog izvršnog veća, Savezna komisija za službeničke poslove kao organ uprave pod nadzorom Saveznog izvršnog veća, Savezna komisija za priznavanje prava na penziju po članu 73 stav 2 Zakona o penzijskom osiguranju, koja ima položaj i ovlašćenja uprave pod nadzorom Saveznog izvršnog veća, Uprava za invalidska i boračka pitanja kao organ uprave u sastavu Sekretarijata za socijalnu zaštitu Saveznog izvršnog veća i Direkcija objekata za opšte državne potrebe reprezentacije.

Ukinuti su: Komisija za lekove, Komisija za opojne droge, Komisija za plate u privredi. Do ukidanja ovih organa uprave došlo je usled izmenjenih odnosa i sadržaja rada nekih sekretarijata Saveznog izvršnog veća u čiji su delokrug preneseni poslovi ovih komisija.

Regulisan je status sledećih komisija: Komisije za vodoprivredu, Komisije za kulturne veze sa inostranstvom, Komisije za standardizaciju, Komisije za saradnju sa međunarodnim zdravstvenim organizacijama, Nacionalne komisije za UNICEF, Jugoslovenske nacionalne komisije za OUN za prosvetu, nauku i kulturu (UNESCO), Savezne komisije za pregled filmove, Jugoslovenske nacionalne komisije za Međunarodnu organizaciju rada (MOR) i Jugoslovenske nacionalne komisije za saradnju sa OUN za poljoprivredu i ishranu (FAO). Sve navedene komisije kao organi uprave nastavljaju rad pod nadzorom odgovarajućih organa uprave u čiji opšti delokrug spadaju poslovi navedenih komisija, osim Komisije za vodoprivredu i Komisije za kulturne veze sa inostranstvom koje su pod neposrednim nadzorom Saveznog izvršnog veća.

Regulisan je status: Saveznog zavoda za fotogrametriju, Uprave za patente, Ureda za zaštitu jugoslovenske imovine u inostranstvu, Saveznog hidrometeorološkog zavoda, Prijemnog centra i Komisije za tehničku pomoć.

Isto tako osnovani su Savet za pitanja organizacije i unapređivanje javne uprave pri Sekretarijatu za opštu upravu Saveznog izvršnog veća, Savet za informacije za inostranstvo pri Sekretarijatu za informacije Saveznog izvršnog veća kao i Savet za film i Savet za radiodifuziju i televiziju kao stručni saveti Sekretarijata za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća.

3. Rad organa savezne uprave

Iznoseći politiku i delatnost Saveznog izvršnog veća po pojedinim područjima, ovaj izveštaj ujedno daje i sadržaj rada organa savezne uprave, koji su u okviru svojih ovlašćenja i bili organizatori delatnosti i izvršioci politike Veća. U tom pogledu oni su izvršili i u toku 1957 godine mahom zamašan organizacioni i drugi posao na području koordinacije, kontrole, evidencije i usklađivanja u društvenom i državnom životu naše zemlje.

Osnovnu ulogu na području sprovođenja politike Veća imali su državni sekretarijati i sekretarijati Veća, na koje je Veće već prenelo znatan deo upravnih poslova, a koji svoje poslove vrše bilo neposredno bilo putem drugih samostalnih ustanova i organa (uprava, komisija, saveta, zavoda, inspektorata itd.), nad kojima vrše nadzor ukoliko nisu u njihovom sastavu. Državni sekretarijati i sekretarijati Veća, kao i drugi savezni upravni organi pripremali su ili donosili znatan broj propisa i izrađivali najveći deo zakonskih predloga. Oni su davali i inicijativu za donošenje novih propisa i za menjanje postojećih gde je to bilo potrebno. Najzad, oni su vršili nadzor nad sprovođenjem zakona i drugih propisa, bilo sami, bilo preko organa inspekcije i drugih službi i kontrole.

Ovi organi treba da razvijaju i ubuduće svestranu inicijativu kako u pripremi i donošenju propisa, tako i u rešavanju konkretnih problema i nadzoru nad sprovođenjem zakona i drugih propisa.

4. Kadrovi u državnoj upravi

Nastavljeni su naporu za podizanje stručnosti i jačanje zakonitosti u radu kadrova državne uprave.

Pored stručne obuke službenika dobijene na pripravnničkom stažu, kursevima i školovanju u upravnim školama, polaganjem stručnih ispita, posebno pažnja posvećena je tokom godine organizovanom i širokom obuhvatanju službenika putem seminara. Samo donošenje zakona i drugih organizacionih propisa i njihova dosledna primena znatno su doprineli poboljšanju funkcionisanja državne uprave i uticali na dalje stručno osposobljavanje službenika i podizanje kvaliteta njihovog rada.

Pri svemu tome, stručno stanje službenika još ne odgovara u celini potrebama naše uprave a naročito u srezovima i opštinama. Prema popisu službenika od 1 oktobra 1956 i 31 marta 1957 god. kojima su obuhvaćeni službenici na stručnim poslovima, bez kancelarisko-tehničkog osoblja i pomoćnih službenika, ovo stanje je sledeće:

Stanje na dan	Ukupno službenika	Sa nižom stručnom spremom	Sa srednjom stručnom spremom	Sa višom stručnom spremom
1.X.1956	70.968	34.706 (48,90%)	22.957 (32,35%)	9.565 (13,48%)
31.III.57	72.793	38.816 (53,32%)	24.588 (33,79%)	9.389 (12,9%)

Ovakav stručni sastav službenika državne uprave pretstavlja problem koji se mora stalno rešavati i sa pojačanom upornošću, naročito s obzirom na prenošenje niza novih poslova u nadležnost srezova i opština.

Tendencija opšteg porasta broja službenika državne uprave, izražavajući u nekim službama društvenu potrebu, odgovara i ovom opštem nivou kadrova. Njoj se mora protivstaviti politika postavljanja sposobnih i spremnih kadrova koji jedino mogu rešavati zadatke moderne uprave. Samo takvom politikom se može sprečiti neopravdani porast broja službenika, a naročito onih sa nižom spremom.

Poseban problem pretstavlja, naročito u opštinama i srezovima, znatan broj službenika koji nisu položili stručne ispite. Tako naprimer u NR Bosni i Hercegovini januara 1957 god. bilo je 5.782 ili 50,3% službenika

u organima uprave koji su bili obavezni na polaganje stručnog ispita. U NR Hrvatskoj 1/5 službenika u sreskim narodnim odborima i 2/5 službenika u opštim narodnim odborima ne može da napreduje jer nisu na vreme položili stručni ispit. Situacija je slična i u ostalim narodnim republikama. Prema ovim službenicima često se ne primenjuju zakonom predviđene sankcije mahom usled toga što narodni odbori ne mogu da ih zamene kvalitetnijim.

Kadrovski sastav državne uprave i povećane potrebe u stručnim kadrovima nalažu da se u narednom periodu pristupi planskom i sistematskom radu na stručnom uzdizanju službenika u smislu odredaba Zakona o javnim službenicima.

Pored postojećih visokih i viših škola, stručnom uzdizanju kadrova državne uprave, a naročito kadrova u narodnim odborima znatno će pomoći upravne škole. Dosad je otvoreno sedam ovih škola: u Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Sarajevu, Skoplju, Zagrebu i Ljubljani. Pet škola je počelo rad školske 1956/57 god. sa ukupno 664 slušaoca. Škole u Beogradu, Novom Sadu, Skoplju i Sarajevu završile su prvu školsku 1957 god. S uspehom prvu godinu je završilo 95,5% slušalaca. Od ukupnog broja slušalaca na prvoj godini 72% su službenici narodnih odbora, a od toga 70% su pre dolaska u školu bili na rukovodećim mestima. Od upisanih slušalaca drugog godišta ovih škola iz organa uprave narodnih odbora ih je 75,5%, a od toga pretežna većina sa rukovodećih mesta. Upravne škole ne mogu samo redovnim školovanjem obezbediti potrebne kadrove. Zato te škole prelaze i na nastavu za vanredne slušaoce.

Rešavanju ovih i niza drugih pitanja treba da doprinese novi Zakon o javnim službenicima donet krajem 1957. Ovaj zakon ne reguliše samo status službenika zaposlenih u državnoj upravi, već svih službenika angažovanih u javnim službama uopšte. Osnovni principi ovog zakona traže donošenje izvesnih dopunskih propisa, a naročito obrazovanje organa za službenička pitanja od čijeg rada zavisi u znatnoj meri sprovođenje niza naprednih i novih institucija čija je svrha učvršćenje položaja službenika i unapređenje javne službe uopšte.

Zakon o radnim odnosima i Zakon o penziskom osiguranju izjednačuju službenike javnih službi sa ostalim licima u radnom odnosu, obezbeđujući im na taj način i jednaka prava.

III. PRIVREDA

A. OSNOVI PRIVREDNE POLITIKE U 1957 GODINI

Privredna politika koju je Savezno izvršno veće sprovodilo u 1957 god., kao prvoj godini Društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije od 1957 do 1961 godine, utvrđena je Rezolucijom Savezne narodne skupštine od 7. XII. 1956 god. i na osnovu nje donetim Saveznim društvenim planom za 1957 godinu. U suštini ova privredna politika predstavljala je nastavak i dalju razradu već ranije usvojenih ekonomsko-političkih smernica našeg privrednog razvoja u narednom periodu, i zasnivala se na iskustvima, rezultatima i problemima ispoljenim u razvoju privrede 1956 godine. Na tim osnovama utvrđeni osnovni ciljevi privredne politike u 1957 godini bili su upravljeni na dalje povećanje proizvodnje, dalju stabilizaciju privrede i tržišta, u cilju stvaranja što povoljnijih uslova za opšti privredni razvitak, na razvijanje što slobodnijeg i skladnijeg funkcionisanja komunalnog sistema i radničkog samoupravljanja, kao i na sistematsko i brže povećanje produktivnosti rada.

U skladu sa ovim ekonomsko-političkim ciljevima u 1957 god. nastavljani su naponi za povećanje lične potrošnje i životnog standarda stanovništva, a pre svega radnika i službenika. Rešavanje ovoga za-

datka, kome je privredna politika dala prioritetni značaj, bilo je dovođeno u zavisnost od materijalnih mogućnosti, rezultata ostvarenih u povećanju produktivnosti rada i stabilizacije tržišta. Iz tih razloga naponi za postizanje ovog osnovnog zadatka naše ekonomske politike bili su praćeni naporima za opšti porast proizvodnje, posebno proizvodnje potrošnih dobara, za stvaranje uslova za brže povećanje produktivnosti rada u svim granama privrede, za čvršći položaj preduzeća i komuna i za stabilnije odnose na tržištu.

Investiciona politika bila je usmeravana na obezbeđenje stabilnijih ekonomskih odnosa, na osiguranje skladnijeg razvoja privrede, a naročito bržeg razvoja onih privrednih delatnosti koje su u ranijem periodu zaostajale. U tom cilju nastavljena je u ranijim godinama već započeta izmena strukture investicionih ulaganja. Povećana su ulaganja u poljoprivredu, saobraćaj i stanbeno-komunalnu izgradnju, a struktura ulaganja u industriju dalje se menjala u pravcu povećanja ulaganja u proizvodnju za potrebe lične potrošnje i izvoz, kao i u pravcu šire primene rekonstrukcija i racionalizacija, radi što ekonomičnijeg iskorišćavanja raspoloživih proizvodnih sredstava i ostvarenja što bržeg i boljeg efekta ulaganja. U vezi sa tim i politika novih investicija u većoj meri je povezana sa opštim materijalnim uslovima i potrebama sadanjeg i budućeg privrednog razvoja. U tom cilju tokom godine, u okviru rada na perspektivnom planu, detaljnije su razrađene osnove perspektivnog programa unapređenja poljoprivrede, čime je određena jasna i dugoročnija osnova njenog razvoja. Slični programi i detaljnije razrađeni zadaci dati su u okviru perspektivnog plana i za razvoj ostalih privrednih oblasti i grana.

Politika u oblasti spoljne trgovine bila je usmerena na proširenje spolnotrgovinske razmene a posebno na povećanje izvoza koji je trebalo da omogući porast uvoza sirovina i potrošne robe i da obezbedi uslove za smanjivanje deficita platnog bilansa. Težište u povećanju izvoza bilo je prvenstveno na izvozu industrijskih proizvoda s tim da se ograničava izvoz onih proizvoda, naročito poljoprivrednih, koji su od značaja za bolje snabdevanje unutrašnjeg tržišta.

Obezbeđenje stabilnijih odnosa i kretanja na tržištu zasnivalo se i na izdavanju znatnijih sredstava za obrtnu zalihu i rezerve, a njihovo povećanje dovođeno je u sklad sa potrebama proizvodnje i prometa. Sprovođenje ove politike bilo je u toku godine praćeno naporima za obezbeđenje što skladnijeg razvoja pojedinih vidova potrošnje i njihovog održavanja u okvirima materijalnih mogućnosti, odnosno raspoloživih robnih fondova kako bi se i s te strane podržali naponi za stabilizaciju tržišta. U tom cilju sprovedene su u toku godine odgovarajuće izmene u sistemu finansiranja budžetske potrošnje i preduzimane druge mere.

Politika jačanja radničkog samoupravljanja i komunalnog sistema zasnivala se na proširenju prava i povećanju sredstava na samostalnom raspolaganju privrednih organizacija, kao i sredstava raznih fondova kojima raspolazu organi društvenog upravljanja i narodni odbori u srezovima i opštinama. U vezi s tim u toku godine izvršene su odgovarajuće izmene u privrednom sistemu.

B. SPROVOĐENJE I REZULTATI PRIVREDNE POLITIKE U 1957 GODINI

U sprovođenju napred iznetih osnovnih zadataka privredne politike, Savezno izvršno veće preduzimalo je u toku 1957 god. niz mera u raznim oblastima privrede. Postignuti rezultati ogledaju se u daljem porastu opšte privredne aktivnosti, pre svega u snažnom porastu proizvodnje u svim privrednim oblastima a naročito u industriji i poljoprivredi, što je dovelo do porasta nacionalnog dohotka za oko 22% u odnosu na 1956 godinu. Ostvareni rezultati ogledaju

se dalje u porastu produktivnosti rada, u proširenju i povećanju spoljnotrgovinske razmene, u porastu potrošnje stanovništva kao i ostalih vidova potrošnje.

Industrija

Industrijska proizvodnja povećana je u 1957 god. za 17% u odnosu na prethodnu, a za 70% u odnosu na 1953 god. Ovako povoljan razvoj industrijske proizvodnje bio je omogućen u prvom redu znatno boljim i redovnijim snabdevanjem industrije reprodukcijom materijalom iz domaće proizvodnje i uvoza, a naročito dobrom poljoprivrednom godinom. Pored toga, na ostvarene rezultate u razvoju industrijske proizvodnje povoljno je delovalo poboljšano snabdevanje energijom svih vrsta, bolje iskorišćavanje sirovina i potpunije korišćenje kapaciteta, koje je bilo potpomognuto proširenjem kooperacije između pojedinih industrijskih grana i preduzeća. Na razvoj industrijske proizvodnje takođe je povoljno delovalo povećanje investicione i ostale domaće i izvozne tražnje.

U toku 1957 god. došlo je do daljih promena u strukturi industrijske proizvodnje. Pri ukupnom porastu industrijske proizvodnje od 17%, proizvodnja potrošne robe povećana je za 22%, sredstva rada za 16% i materijala za reprodukciju za 15%.

U ostvarivanju zadataka povećanja i skladnog razvoja industrijske proizvodnje, Savezno izvršno veće i njegovi organi, u saradnji sa odgovarajućim komorama i stručnim udruženjima proizvođača, posvećivali su tokom godine posebnu pažnju problemima snabdevanja, proizvodnje, plasmana i investicije. U tu svrhu tokom godine su doneseni i odgovarajući propisi. Isto tako, u cilju usklađivanja proizvodnje sa stanjem na tržištu preduzimane su i druge mere, kao što su izmena određenih najviših prodajnih cena, sniženje stopa poreza na promet, izmena koeficijentata za uvoz i izvoz, izmena regresa za pojedine proizvode itd. Paralelno s tim rešavani su i problemi kooperacije, proširenja asortimana proizvoda i boljeg iskorišćavanja slobodnih kapaciteta vojne industrije za proizvodnju civilnog sektora. U pogledu proširenja asortimana proizvodnje i kooperacije sa inostranim proizvođačima davane su dozvole za zaključivanje određenih ugovora o kooperaciji i pribavljanju licenci odnosno tehničkih dokumentacija i tehničke pomoći.

U toku godine bila je posvećena veća pažnja sastavljanju i sprovođenju programa za unapređenje industrijske proizvodnje i programa za istražne geološko-rudarske radove, kojima su se rešavali problemi proširenja sirovinске baze, zamene deficitarnih proizvoda, usavršavanja procesa proizvodnje, racionalnije korišćenje goriva i reprodukcijom materijala i druga pitanja modernizacije proizvodnje.

Nastavljen je rad na upotpunjavanju pravnih propisa kojima se regulišu pojedini problemi iz oblasti industrije. Donet je Zakon o elektroprivrednim organizacijama, a takođe i niz tehničkih propisa iz oblasti rudarstva, energetike itd. Razvijena je veća delatnost i na izradi jugoslovenskih standarda, a odobren je i registrovan veći broj патената.

Poljoprivreda i šumarstvo

1. Po veličini sredstava koja su ulagana u poljoprivredu, po obimu i raznovrsnosti mera koje su preduzimane u cilju unapređenja poljoprivrede, kao i postignutim rezultatima, 1957 godina pretstavlja značajnu godinu.

Izvršena investiciona ulaganja u poljoprivredu, računajući samo društvena sredstva, iznela su u protekloj godini oko 57 milijardi dinara. Istovremeno, zajednica je, na ime regresa poljoprivredi za nabavku veštačkog đubriva i drugog materijala po nižim cenama, isplatila oko 29 milijardi dinara. Ukupna suma investicija i regresa premašuje za oko pet puta ona sredstva koja su za te svrhe izdvajana u 1952 godini.

Znatno je povećana domaća proizvodnja poljoprivrednih mašina, dok je istovremeno uvezen veći broj traktora i drugih poljoprivrednih mašina iz inostranstva. Na taj način je u toku 1957 god. plasirano u poljoprivredu oko 12.000 komada raznih poljoprivrednih mašina, prema oko 6.000 komada u 1956 godini. Velika novčana sredstva ulagana su za proizvodnju i uvoz veštačkih đubriva. Ukupna potrošnja veštačkih đubriva u 1957 godini iznosila je oko 950.000 tona i bila je veća za oko 52% u odnosu na prethodnu godinu. U toku 1957 godine proizvedeno je oko 75.000 tona semenske pšenice i oko 15.000 tona semenskog kukuruza, u odnosu na 40.000 tona semenske pšenice odnosno 8.300 tona semenskog kukuruza u 1956 godini. Pored toga, uvezeno je iz Italije 6.500 tona visokorodnih sorti semenske pšenice, koje su u toku prethodne godine dale odlične rezultate. Takođe su ostvareni dobri rezultati i u pogledu proširenja proizvodnje sadnog materijala, u oblasti proizvodnje materijala za zaštitu bilja itd. Pojačan je i uvoz visoko produktivne priplodne stoke iz inostranstva.

Tokom godine sproveden je široki program mera za rešavanje najvažnijih pitanja unapređenja poljoprivrede. Odvajanjem znatnih sredstava za jačanje mehanizacije, za proširenje upotrebe hemijskih sredstava, za organizovanje proizvodnje, za obezbeđenje potrebnih količina kvalitetnog semena, kao i drugim merama, prišlo se, na široj osnovi, u prvom redu povećanju proizvodnje žitarica i povećanju prinosa po jedinici površine. U cilju što potpunijeg iskorišćenja zemljišta, donesen je Zakon o obrađivanju neobrađenog zemljišta. Preduzete su i druge mere, odgovarajućim savezним a naročito republičkim propisima, u pravcu uvođenja društvene kontrole nad korišćenjem zemlje.

Radi stabilizacije proizvodnje žitarica i uopšte stimulacije na povećanje poljoprivredne proizvodnje, u toku godine izvršene su i izvesne korekcije u ukupnim cenama žitarica. Pored toga, propisima je osiguran otkup svih količina belih žitarica i kukuruza kod zadruga i socijalističkih gazdinstava po garantovanim cenama. Ove mere imale su uticaj ne samo na povećanje setvenih površina, već i za veća ulaganja sredstava i rada u cilju dobijanja većih prinosa. Da bi se ubrzalo rešenje pitanja melioracije zemljišta donesen je Zakon o finansiranju izgradnje hidrosistema Dunav—Tisa—Dunav, kao i Zakon o finansiranju melioracija u NR Makedoniji, u kom cilju je zajednica obezbedila i odgovarajuća sredstva.

Uloženi su posebni naponi za jačanje socijalističkih poljoprivrednih gazdinstava i opštih zemljoradničkih zadruga. Osiguranjem većih kredita omogućeno je socijalističkim poljoprivrednim gazdinstvima brže upotpunjavanje izgradnje, snabdevanje opremom i povećanje obrtnih sredstava. Time je ubrzan proces njihovog prelaza sa zaostale na modernu proizvodnju, koja garantuje veće prinose uz manje proizvodne troškove. Na bazi niza olakšica u pogledu raspodele ukupnog prihoda, a naročito obezbeđenja neposredno stimulativne veze između povećanja dohotka i ličnih dohodaka lica zaposlenih u poljoprivrednim organizacijama, povećana je zainteresovanost radnih kolektiva za unapređenje proizvodnje i poslovanja. To je u mnogome doprinelo ostvarenim uspesima poljoprivrednih organizacija u ovoj godini, što se ogleda u veoma osetnom povećanju proizvodnje i produktivnosti rada.

U okviru mera za unapređenje poljoprivrede i razvoj socijalističkih odnosa na selu, u toku 1957 god. učinjeni su dalji krupni koraci u pravcu jačanja zemljoradničkih zadruga i proširenja njihove uloge u proizvodnji i prometu poljoprivrednih proizvoda. Propisima o kontrahiranju, otkupu, prometu poljoprivrednih proizvoda, kreditiranju, merama za usklađivanje poslovanja privrednih organizacija koje se bave prometom i preradom poljoprivrednih proizvoda sa zadrugnim organizacijama, odlukom o uplati doprinosa iz prometa žitarica u zadrugni fond za investicije,

oslobođenjem zadrugnih organizacija uplate saveznog poreza na dobit i drugim merama za jačanje privrednih aktivnosti zadruga, stvoreno je u 1957 god. više pogodnosti nego ijedne prethodne godine za povećanje akumulacije zadruga, za jačanje njihovih osnovnih i obrtnih sredstava i stvaranje uslova za razvijanje što veće aktivnosti zadruga na poslovima unapređenja poljoprivrede.

Zadruga su tokom godine zahvatile otkupom 52,3% tržnih viškova sela u odnosu na 22,2% u 1955 god. Znatno su porasli i fondovi zemljoradničkih zadruga. Iako se još ne raspolaže potpunim podacima o rezultatima kooperacije, raspoloživi podaci pokazuju da je kooperacija već sada dala dobre rezultate. Znatno je povećan broj individualnih gazdinstava koja su stupila u razne oblike kooperacije sa zadrugama a takode su prošireni oblici kooperacije kako u ratarstvu, tako i u ostalim poljoprivrednim granama.

Kao rezultat napred pomenutih mera za unapređenje poljoprivrede, uz istovremeno veoma povoljne klimatske uslove koji su postojali u toku protekle ekonomske godine, poljoprivredna proizvodnja povećana je u 1957 god. za 35% prema prethodnoj godini i za 10% prema 1955 god., odnosno bila je za 22% veća iznad njenog proseka u periodu 1930—1939 godine.

Naročito je značajno povećanje proizvodnje ratarstva, a posebno pšenice i kukuruza kod kojih je ostvarena dosad najveća proizvodnja. Najveći uspesi postignuti su na socijalističkim gazdinstvima, o čemu govori sledeći uporedni pregled prinosa najvažnijih ratarskih kultura po sektorima vlasništva:

Prosečni prinosi u 1957 god. u mc/ha

	opšti prosek	na socijalističkim poljoprivrednim gazdinstvima	na zadrugnim gazdinstvima	na individualnim seljačkim gazdinstvima
Pšenica	15,8	24,0	22,2	15,2
Kukuruz	21,9	39,1	37,6	20,8
Šećerna repa	246,0	294,1	280,0	233,7
Krompir	114,4	154,6	139,4	113,7
Suncokret	11,2	13,4	13,5	11,1

Ovaj pregled pokazuje da povećani prinosi na opštedruštvenim i zadrugnim gazdinstvima nisu rezultat samo povoljnih prirodnih uslova, već su oni rezultat u prvom redu većih ulaganja i šire primene agrotehničkih mera.

Usled nedostatka stočne hrane i nepovoljnih cena stoci u odnosu na cene stočne hrane, koncem prethodne godine i početkom 1957 osetno je smanjeno brojno stanje svih vrsta stoke, izuzev konja. Međutim, povoljniji uslovi za razvoj stočarstva u 1957 god. doveli su do izvesnog porasta stočnog fonda tako da je početkom 1958 godine broj svinja povećan za 15%, živine za 9%, ovaca za 1%, dok je broj konja ostao nepromenjen, a broj goveda bio je manji za 2% u odnosu na početak 1957 godine.

Nedostatak tehničkih kadrova u zadrugama predstavlja još uvek ozbiljan problem. Na 5.644 zadruga ima svega 1.362 stručnjaka od kojih su 142 sa fakultetom, 859 sa srednjom i 361 sa nižom poljoprivrednom školom. Svega oko 25% zadruga ima knjigovodu sa poznavanjem finansijskog poslovanja. Nepovoljno je stanje i u pogledu stručne spremlje upravnika. Naprimera, u 688 anketiranih zadruga u NR Hrvatskoj, 379 upravnika ima samo osnovnu školu.

Međutim, novi sistem nagrađivanja i povoljniji uslovi za rad i smeštaj stručnjaka na socijalističkim poljoprivrednim gazdinstvima povećali su interes studenata za upis na poljoprivredne fakultete i poljoprivredne škole. Broj novoupisanih studenata u 1957/58

godini na poljoprivredne fakultete iznosio je 1.480 prema 656 u prethodnoj školskoj godini. U istom periodu povećan je broj upisanih učenika u srednje poljoprivredne škole za 35,6% a u škole za poljoprivredne radnike za 13,3%. Osim toga, postoji veliki broj škola za poljoprivredne proizvođače koje je u školskoj 1956/57 godini pohađalo oko 9.000 proizvođača.

2. Mere koje su tokom godine bile primenjivane u oblasti šumarstva bile su usmerene na zadržavanje eksploatacije u šumarstvu približno na nivou prethodne godine. Ukupan obim seče nešto je smanjen u odnosu na prethodnu godinu. Pri tome je boljim iskorišćavanjem povećana proizvodnja nekih vrsta reprodukcionog drveta. Radovi na podizanju i melioraciji šuma bili su približno na nivou 1956 god.

Nešto su povećana i investiciona sredstva u šumarstvu s tim što je celokupno povećanje išlo na izgradnju šumskih komunikacija da bi se omogućilo iskorišćavanje neotvorenih šuma. Prvi put su u toku prošle godine dodeljena posebna sredstva iz Opšteg investicionog fonda za podizanje komunikacija u neotvorenim šumama.

U toku 1957 god. proširena je obaveza plaćanja doprinosa fondovima za unapređenje šumarstva u svim republikama na privatnim i zadrugnim šumama. Zadržane su ranije povlastice u plaćanju amortizacije i kamata na fond osnovnih sredstava za šumske komunikacije, a minimalna stopa doprinosa sreskim fondovima za unapređenje šumarstva ostala je na visini iz prethodne godine. Pored toga, doneseno je nekoliko propisa kojima se regulišu određena pitanja iz oblasti šumarstva; u toku je izrada još nekih važnijih propisa iz ove oblasti.

Saobraćaj

Politika Saveznog izvršnog veća u oblasti saobraćaja bila je i u toku 1957 god. usmerena prvenstveno na povećanje prevoznih mogućnosti saobraćaja u celini, na održavanje, rekonstrukciju i modernizaciju kapaciteta u svim granama saobraćaja.

U tom cilju privrednim organizacijama u saobraćaju bio je pružen niz povlastica u pogledu korišćenja amortizacionih fondova, smanjenja ili oslobođenja od plaćanja kamata na osnovna sredstva, ustupanja saveznog poreza na dobit za njihove investicione fondove, olakšica u pogledu plaćanja anuiteta itd.

Pored povećanih investicionih sredstava i napred iznetih povlastica, iz sredstava saveznog fonda regresa i dotacija u toku 1957 god. upotrebljeno je 2.102 miliona dinara za dotacije privrednim organizacijama pomorskog, rečnog i vazdušnog saobraćaja, s tim što je uslovima korišćenja sredstava ovih dotacija bila predviđena odgovarajuća stimulacija kolektiva za uštede u dodeljenim sredstvima dotacije.

Ukupan obim saobraćaja u 1957 god. povećan je u celini za oko 15% u odnosu na prethodnu godinu s tim što je robni saobraćaj povećan za 16%, a putnički za 11%. U odnosu na 1956 god. ukupan obim prevoza u železničkom saobraćaju povećan je u 1957 god. za 9%, u pomorskom saobraćaju za 26%, u rečnom saobraćaju za 49%, u javnom drumskom saobraćaju za 58% i u vazdušnom saobraćaju za 8%.

I pored povećanja prevoza u saobraćaju, ograničenost kapaciteta i dotrajalost vozniha sredstava, naročito železničkih, imala je za posledicu da u toku godine nisu mogle biti u potpunosti podmirene potrebe privrede u prevozu. Iz petogodišnjeg programa nabavke železničkih vozila, železnici je iz zaključenih ugovora tokom godine isporučeno oko 900 vagona. Međutim, i pored toga, zbog povećanja dnevnog utovara robe na železnici za oko 7% u odnosu na 1956 god., nepodmirenost privrede u prevozu železnice bila je gotovo ista kao i godinu dana ranije. Posebno se osećao nedostatak specijalnih kola i kola sposobnih za izvoz robe.

Povećanje prevoza u javnom drumskom saobraćaju rezultat je u prvom redu povećanja kapaciteta i većeg korišćenja auto-saobraćaja zbog nedovoljnih železničkih kapaciteta. Vozni park auto-saobraćaja povećan je u 1957 god. za 4.650 teretnih automobila i oko 700 autobusa, od čega su oko 80% iz domaće proizvodnje i 20% iz uvoza. Sa povećanjem brojnog stanja voznog parka povećana je i prosečna vozna nosivost vozila.

Kapaciteti pomorskog saobraćaja uvećani su u toku godine nabavkom 83.000 BRT brodova, dok su prevozne usluge u rečnom saobraćaju izvršene plovničkim parkom, koji je bio za 16 plovničkih jedinica veći nego u 1956 god. odnosno za 2,5% nosivosti. Ovo povećanje odnosi se na kapacitete za prevoz robe, dok su se kapaciteti putničkih brodova smanjili.

Vazdušni saobraćaj u 1957 god. karakteriše se povećanjem prevoza robe i putnika u domaćem saobraćaju a izvesnim smanjenjem prevoza našeg vazdušnog saobraćaja na međunarodnim linijama. Treba istaći, da je naše civilno vazduhoplovstvo u tekuću godinu ušlo sa manjom flotom od proseka u 1956 god. i da je za nove primljene avione »IL« trebalo tokom godine osposobljavati letačko i tehničko osoblje.

Ptt saobraćaj u celini je postigao bolje rezultate po obimu i kvalitetu usluga u 1957 nego u prethodnoj godini. Povećanim rezultatima ptt saobraćaja doprinela su i veća ulaganja koja su dovela do izvesnog proširenja kapaciteta u ovoj saobraćajnoj grani. Međutim, i pored ovog stanja ptt saobraćaj još ne odgovara potrebama. Ptt saobraćaj naročito nije u stanju da zadovolji potrebe u pretplatničkoj telegrafiji kao i zahteve u oblasti mesne telefonije s obzirom na nedovoljne kapacitete mesnih telefonskih centrala, naročito u većim mestima.

U sprovođenju Saveznog društvenog plana u oblasti saobraćaja tokom godine doneseni su potrebni propisi i preduzimane pojedinačne mere u pojedinim granama saobraćaja u cilju uspešnog ispunjenja postavljenih zadataka.

Građevinarstvo

Ukupna vrednost građevinske proizvodnje u 1957 god. veća je za oko 29% u odnosu na prošlu godinu, dok je obim ukupno ostvarenih efektivnih radnih časova u građevinarstvu veći za 15%. Ovako visoki nivo građevinske proizvodnje rezultat je visokih investicionih ulaganja koja su vršena u toku godine, veće proizvodnje građevinskog materijala i izuzetno povoljnih vremenskih prilika, naročito početkom i krajem godine, što je omogućilo da se izvođenje građevinskih radova vrši bez zastoja.

Od ukupno izvršenih građevinskih radova u 1957 god., oko 43% radova bilo je na objektima društvenog standarda. Tokom godine izgrađeno je oko 45.000 stanova. Međutim, ovi rezultati nisu bili u skladu sa obimom sredstava koja su ulagana u izgradnju stanova. Tome je, pored još uvek nedovoljne efikasnosti građevinarstva, doprinela često luksuzna gradnja, nedostatak normativa u stanbenoj izgradnji a takođe i nedovoljno racionalno korišćenje raspoloživih sredstava.

U okviru mera koje su preduzimane za unapređenje građevinarstva, tokom godine povećana su investiciona ulaganja u ovu delatnost i ona su vršena u skladu sa perspektivnim planom unapređenja građevinarstva. Međutim, i pored toga ni u ovoj godini nije došlo do vidnijeg povećanja efikasnosti građevinarstva.

Proizvodnja građevinskog materijala povećana je za 14% a poboljšano je i snabdevanje građevinarstva ostalim materijalima. Međutim, tražnja građevinskog materijala kod nekih proizvoda prevazilazila je proizvodnju, što je uticalo na smanjenje zaliha i dovelo, naročito pri kraju godine, do izvesnog porasta cena

nekih građevinskih materijala, naročito krovne lepenke, cigle i crepa.

Radi sređivanja prilika u oblasti građevinarstva i uvođenja više reda u poslovanje građevinske operative, u toku godine doneseni su propisi o ustupanju, uslovima izvođenja i izvođenju građevinskih objekata i radova. Ovim propisima određeno je da se radovi ustupaju putem javnog nadmetanja, čime su stvoreni uslovi za konkurenciju preduzeća i potsticanje sniženja troškova proizvodnje. Propisima o izvođenju građevinskih objekata i radova u sopstvenoj režiji, regulisano je pitanje izvođenja radova u režiji investitora u uslovima kada ne postoje mogućnosti da se radovi ustupe putem javnog nadmetanja ili iz drugih specifičnih razloga. Pripremljene su izmene postojećih propisa o projektovanju i građenju. U toku je izrada prednacrtu građevinskog zakona i zakona o izradi i odobrenju investicionih programa.

Zaposlenost i produktivnost rada

Ukupan broj zaposlenih u privredi prema podacima o broju aktivnih osiguranika, povećan je u toku godine za oko 177.000 novih radnika, što predstavlja porast od 7,7% u odnosu na prošlu godinu. Time je apsorbovan ne samo celokupan tekući priraštaj aktivnog stanovništva već je postignuto i izvesno dalje smanjenje postojećih rezervi radne snage u poljoprivredi. U okviru opšteg porasta zaposlenosti, zaposlenost u industriji porasla je za 11%, u poljoprivredi za 8,6%, u građevinarstvu za 6%, u saobraćaju za 3%, u trgovini i ugostiteljstvu za 1%, u zanatstvu i stambeno-komunalnoj delatnosti za 11,9% dok je nivo zaposlenosti u šumarstvu ostao nepromenjen.

Mereno odnosom porasta proizvodnje i zaposlenosti, u 1957 god. ostvaren je visoki porast produktivnosti u svim privrednim oblastima. U industriji ovaj porast iznosi oko 9%, u građevinarstvu 16% i u saobraćaju oko 8%. Na ovako ostvarene rezultate u kretanju produktivnosti pored ostalih faktora kao što su: bolje snabdevanje proizvodnje reprodukcijom materijalom, rekonstrukcije, racionalizacije i modernizacije u proizvodnji, delovali su povoljno i izvršena povećanja ličnih dohodaka na početku godine i sprovedene izmene u platnom sistemu.

I pored toga što ovi rezultati pokazuju značajan napredak oni se ipak još mogu smatrati kao početni s obzirom na velike rezerve koje postoje u mogućnostima za dalje povećanje produktivnosti u našoj privredi.

Nema sumnje da će novi sistem raspodele prihoda i druge mere u pravcu stimuliranja individualnih proizvođača i radnih kolektiva imati u ovom pogledu i nadalje vrlo važnu ulogu.

C. SPOLJNA TRGOVINA I PRIVREDNI ODNOSI SA INOSTRANSTVOM

U toku 1957 godine ostvareni su značajni rezultati u povećanju spolnotrgovinske razmene i u proširenju privrednih odnosa sa drugim zemljama. Naša spolnotrgovinska razmena koja je u toku godine bila pod uticajem visokog porasta proizvodnje i porasta unutrašnje potrošnje, u celini je bila za gotovo jednu trećinu veća nego prethodne godine.

Izvoz

Tendencije povećanja izvoza ispoljene u toku prethodne dve godine još jače su došle do izražaja u toku 1957 god. Ukupan obim izvoza ostvaren je u toku godine u iznosu od 118,1 milijardi dinara, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja povećanje od oko 21 milijardu dinara ili 22%. U tom okviru izvoz industrijskih proizvoda povećan je za 18,5 milijardi dinara ili za 29%, dok je izvoz poljoprivrednih proizvoda povećan za oko 2,1 milijarde dinara ili za 10% u odnosu na prethodnu godinu.

Najveći porast izvoza ostvaren je u onim industrijskim granama koje se baziraju na domaćim sirovinama, energetskim izvorima i ostalim prirodnim uslovima i koje imaju najpovoljnije uslove za stabilniji porast industrijskog i ukupnog izvoza.

Porast izvoza poljoprivrednih proizvoda nije bio tako izrazit kao kod industrijskih proizvoda. Zahvaljujući izvozu kukuruza krajem godine ostvareni izvoz ratarskih proizvoda bio je veći za oko 7% prema prethodnoj godini. Izvoz voća je više nego udvostručen, izvoz ostalih poljoprivrednih proizvoda i primarne prerade povrća je veći za 18%, lekovitog bilja i šumskih plodova za 45%, dok je izvoz stoke i proizvoda stočarstva, koji je činio oko polovinu ukupnog izvoza poljoprivrednih proizvoda, veći za oko 4% i pored mera koje su preduzimate za njegovo ograničenje.

U cilju što potpunijeg usklađivanja izvoza nekih proizvoda lične potrošnje sa potrebama unutrašnjeg tržišta pri kraju godine preduzete su odgovarajuće mere za smanjenje izvoza određenih proizvoda lične potrošnje. To smanjenje treba da se nadoknadi povećanjem izvoza onih industrijskih grana čiji izvoz u 1957 god. nije bio na nivou koji se predviđao (industrija nemetala, metalna i elektroindustrija, industrija celuloze, industrija duvana).

Nerobni prihodi povećani su u toku godine za oko 6 milijardi dinara i čine već blizu 30% ukupnih deviznih prihoda od izvoza. U regulisanju nerobnih plaćanja u inostranstvu od strane budžetskih i drugih organa izjednačeni su uslovi za sve interesente, tako da se ova plaćanja vrše sada po dvostrukom zvaničnom kursu.

Uvoz

Ukupan uvoz u 1957 god. iznosio je 198,5 milijardi dinara i veći je za 56,3 milijarde, ili za 39,5% od ostva-

renog obima uvoza u 1956 god. Međutim, ako se iz ukupno ostvarenog obima uvoza izdvoji uvoz koji ne tereti tekuća sredstva (oprema nabavljena inostranim sredstvima, pokloni, organizacije CARE, UNICEF i Crvenog krsta, uvoz za doradu, preradu i reeksport kao i uvoz za materijalne rezerve) onda je uvoz u 1957 god. po vrednosti za oko 39 milijardi dinara ili za 30% veći od ostvarenog uvoza u prethodnoj godini.

Od ukupnog povećanja uvoza u 1957 god. 36,6 milijardi dinara otpada na veći uvoz reprodukcioni materijala, 15,3 milijardi dinara na povećanje uvoza opreme i 5,9 milijardi dinara na povećanje uvoza robe lične potrošnje, dok je uvoz hrane smanjen za 1,5 milijardi dinara u odnosu na prethodnu godinu.

Ovakvo kretanje izvoza i uvoza imalo je za posledicu povećanje deficita tekućeg spolnotrgovinskog poslovanja. Međutim, i pored toga, sopstveni devizni prihodi pokrivali su u 1957 god. preko 80% rashoda tekućeg spolnotrgovinskog poslovanja prema 79,7% u prethodnoj godini. Osim toga, povećani uvoz, koji je uticao na porast deficita, delom je poslužio i za stvaranje većih zaliha osnovnih reprodukcioni materijala kod preduzeća.

Privredni odnosi sa inostranstvom

Naši privredni odnosi sa inostranstvom bili su i u 1957 god. obeleženi opštim nastojanjem da se privredna saradnja na bazi ravnopravnih odnosa proširi na što veći broj zemalja. Ova nastojanja došla su do izražaja u povećanju robne razmene sa svim područjima sveta, izuzev Latinske Amerike, što pokazuje sledeći uporedni pregled:¹⁾

u milijardama dinara

	uvoz		indeks	izvoz		indeks	trg. saldo	
	1956	1957	1956=100	1956	1957	1956=100	1956	1957
Ukupno:	142,2	198,4	139,5	97,0	118,1	122,6	— 45,2	— 80,9
u tome:								
Zap. Evropa*)	55,5	81,9	166,0	54,4	61,9	114,0	— 1,1	— 20,0
I. Evropa	31,4	39,3	125,0	22,1	29,7	134,0	— 9,3	— 9,6
Azija**)	8,0	13,0	153,0	6,4	7,8	122,0	— 2,1	— 5,2
Afrika	2,1	5,1	143,0	2,0	6,2	310,0	— 0,1	+ 1,1
S. Amerika***)	38,8	50,9	140,0	8,5	10,0	119,0	— 30,3	— 40,8
L. Amerika	5,6	4,3	77,0	3,3	0,7	22,0	— 2,3	— 3,6

*) uključivo Turska, **) sa Okeanijom, ***) samo SAD i Kanada.

1) Izvor: Komitet za spoljnu trgovinu.

Evropa i SAD predstavljaju u 1957 godini osnovna regionalna područja naše spoljne trgovine (oko 88%), dok razmena sa tržištima Azije, Afrike i Latinske Amerike, i pored znatnog porasta robne razmene, učestvuje sa oko 12% u našoj ukupnoj robnoj razmeni. U odnosu na 1956 god. uvoz iz Zapadne Evrope povećao se nešto više nego uvoz iz Istočne Evrope. U kretanju izvoza situacija bila je obratna. Na taj način udeo Zapadne i Istočne Evrope u našoj ukupnoj robnoj razmeni ostao je ustvari isti kao i u prethodnoj godini.

Pored rada na proširenju spolnotrgovinske aktivnosti, na razvijanju multilateralne i drugih oblika saradnje na bilateralnoj osnovi, kao i pronalaženja najpogodnijih oblika privredne saradnje sa pojedinim područjima, naša aktivnost na razvijanju ekonomskih odnosa sa drugim zemljama došla je do izražaja kroz delatnost i stavove Jugoslavije u Organizaciji Ujedinjenih nacija i drugim međunarodnim forumima i regionalnim organizacijama.

Pored zaključenja novih i obnove ranijih redovnih trgovinskih i platnih ugovora sa pojedinim zemljama, sa kojima naša zemlja održava trgovinske odnose, u toku 1957 god. naša zemlja zaključila je sporazume o vazdušnom saobraćaju sa Holandijom, Zapadnom Nemačkom i Belgijom, tako da sada imamo zaključene

sporazume o vazdušnom saobraćaju sa 17 zemalja. Pored toga, sa Austrijom je zaključen privremeni sporazum o međusobnoj naplati taksa za prolaz motornih vozila, čime je olakšan dalji razvoj međunarodnog drumskog saobraćaja sa Austrijom i preko nje sa drugim zemljama. Održan je informativni sastanak između Italije, Grčke, Turske i Jugoslavije o pitanju mogućnosti brže izgradnje puta Beograd — Đevdelijska — Solun — Istanbul, na kome je postignuta načelna saglasnost o potrebi izgradnje ovog puta i osnovana posebna radna grupa koja će se baviti proučavanjem tehničkih i finansijskih pitanja izgradnje ovog puta. Takođe se aktivno učestvovalo u pripremama za izradu nacrtu sporazuma o putnim prevozima koji treba da posluži kao baza za regulisanje drumskog saobraćaja sa Austrijom, Italijom, Bugarskom i Mađarskom.

Spolnotrgovinski i devizni sistem

Osnovne mere za regulisanje spolnotrgovinske razmene svodile su se u 1957 god. na dalju razradu odgovarajućih instrumenata kao što su obračunski kursevi, koeficijenti i premije. Na području izvoza posebne mere bile su preduzimate za one proizvode koji su na unutrašnjem tržištu bili deficitni, usled

čega su držani pod režimom zabrane ili kontingentiranja izvoza. Režim zabrane i kontingentiranja izvoza prilagođavan je proizvodnim mogućnostima i potrebama unutrašnjeg tržišta. Na području uvoza preduzete mere bile su ograničene na davanje osnovnih proporcija po pojedinim proizvodnim grupacijama s tim što je bilo prepušteno proizvođačima da sami vrše raspored uvoza unutar odgovarajućih grupacija. S obzirom na postepeni prelazak sa dotadašnjih bilateralnih na multilateralne oblike plaćanja sa inostranstvom, bilo je potrebno tokom godine vršiti odgovarajuća prilagođavanja u sistemu, koji se formirao u ranijim periodima. Ovim i drugim merama išlo se na veće približavanje uslovima koji postoje na spoljnjem tržištu.

U obračunskim kursovima koji su ranije bili svrstani u devet grupnih dispariteta, izvršeno je pregrupisanje u četiri grupe valutnih kurseva u odnosu na SAD \$.

Broj izvoznih koeficijenata smanjen je od 35 na 16, a kod uvoznih koeficijenata od 24 na 19. Smanjen je i raspon izvoznih koeficijenata od 0,50 do 3,00 na 0,50 do 2,00, a kod uvoza od 0,50—3,00 na 0,60 do 3,00.

U raspodeli deviza zadržani su i u toku 1957 god. krugovi po pojedinim proizvodnim grupacijama. Kod uslužnih delatnosti (saobraćaja i drugih usluga u robnom prometu sa inostranstvom) izvršene su izmene kvota deviza koje ostaju na raspolaganju privrednim organizacijama (retencione kvote) saglasno potrebama tih grana. Ranije devizno plaćanje transportnih i drugih troškova u međunarodnom robnom prometu zamenjeno je dinarskim.

Ovakav spoljnotrgovinski i devizni sistem i posebne mere koje su na ovom području tokom godine bile primenjivane, doprinele su da se u osnovi sprovedi i izvrši spoljnotrgovinska razmena predviđena Saveznim društvenim planom za 1957 godinu. Međutim, u sprovođenju zadataka naše privredne politike u oblasti razmene sa inostranstvom treba se i nadalje boriti za bržu likvidaciju tekućeg deficita platnog bilansa i za veću usklađenost ove razmene sa potrebama unutrašnjeg tržišta. U tom cilju mogu odigrati značajnu ulogu biro i pojedinih proizvodnih zajednica koji u 1957 god. nisu dovoljno došli do izražaja.

D. KRETANJE KUPOVNE SNAGE I UKUPNE POTROŠNJE

Godinu 1957 karakteriše, pored visokog porasta proizvodnje, i porast svih vidova unutrašnje potrošnje. Ukupan obim investicija veći je za oko 31%, budžetski rashodi viši su za 11,2%, a lična potrošnja stanovništva veća je za oko 13%, u odnosu na prethodnu godinu. Pored pozitivnog dejstva koje je porast potrošnje imao na kretanje proizvodnje i porast opšte privredne aktivnosti, ostvareni nivo porasta svih vidova unutrašnje potrošnje imao je i svojih nepovoljnih posledica. To se ogleda, pre svega, u daljem povećanju deficita tekućeg spoljnotrgovinskog bilansa izazvanog velikim porastom uvoza, pogotovu što je do ovoga porasta deficita došlo u godini u kojoj je ostvaren tako snažan porast proizvodnje i dohotka. Dalja negativna posledica ovakvog porasta unutrašnje potrošnje ogleda se u porastu cena poljoprivrednih proizvoda i nestabilnosti na tržištu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, na što su, pored porasta unutrašnje i izvozne tražnje, delovali i razni nedostaci i subjektivne slabosti u oblasti trgovine. To je omelo da se u većoj meri stabilizuju cene i tržište poljoprivrednih proizvoda i da više dođu do izražaja povoljni rezultati ostvarenog porasta proizvodnje i dohotka. Zbog toga je, naročito na kraju godine, primenjen niz mera čija je svrha da se kretanje pojedinih vidova unutrašnje potrošnje u većoj meri dovede u sklad sa kretanjem proizvodnje i raspoloživim robnim fondovima.

Investicije i fondovi

Ukupan obim investicija u osnovne fondove, zajedno sa investicijama iz opšte društvenih sredstava i sredstava stanovništva bio je u 1957 god. za oko 31% veći nego u prethodnoj godini i predstavljao je oko 28% ukupnog društvenog proizvoda. Investiciona ulaganja u osnovne fondove iz društvenih sredstava iznosila su u ovoj godini 491,5 milijardi dinara i bila su veća za oko 111 milijardi dinara ili za 29% u odnosu na prethodnu 1956 godinu.

Ovako visok nivo utroška investicionih sredstava mogao je biti ostvaren blagodareći visokoj industrijskoj proizvodnji, prenesenim zalihama iz prošle godine i znatno većem uvozu. Pored toga, na ostvareni nivo investicija uticao je i neobično visok priliv investicionih sredstava i njihov utrošak, koji nije bio u skladu sa porastom privredne aktivnosti. Zbog toga se u cilju izvršenja zadataka naše privredne politike u narednoj godini, a naročito u interesu rešavanja pitanja smanjivanja deficita platnog bilansa, očuvanja privredne stabilnosti i stalnog porasta standarda — postavlja zadatak, da se u toku ove godine ovaj problem detaljnije ispita i da se pronađu efikasniji metodi praćenja, regulisanja i usmeravanja investicija.

U 1957 god. ostvareni su zadaci društvenog plana u pogledu izmene strukture društvenih investicija u osnovna sredstva. Povećane su, pre svega, neprivredne investicije za preko 39 milijardi dinara ili za 52%, a njihovo učešće u ukupnim investicijama povećano je od 19,7% u 1956 god. na 23,3% u ovoj godini. U okviru ovih investicija najveći porast ulaganja ostvaren je u stanbeno-komunalnoj delatnosti. Tokom godine samo u gradovima izgrađeno je oko 22.000 stanova odnosno za oko 30% više nego u 1955 godini. Takođe su znatnije porasla ulaganja u oblasti prosvete i kulture.

Privredne investicije porasle su za oko 72 milijarde dinara ili za oko 23% a njihovo učešće u ukupnim investicijama smanjeno je od 80,3% u 1956 god. na 76,7% u 1957 god. Promene koje su izvršene u strukturi investicija pokazuje sledeći uporedni pregled:

u milijardama dinara				
	1956	Struktura	1957	Struktura
1. Industrija				
i rudarstvo	166,2	43,7%	176,0	35,8%
2. Poljoprivreda	33,6	8,8%	54,0	11,0%
3. Šumarstvo	8,6	2,3%	8,8	1,8%
4. Građevinarstvo	7,9	2,1%	13,9	2,8%
5. Saobraćaj	68,1	17,9%	95,2	19,4%
6. Trgovina	17,7	4,7%	24,2	4,9%
7. Zanatstvo	3,2	0,8%	5,1	1,0%
Svega privreda	305,3	80,3%	377,2	76,7%
8. Neprivredne investicije	75,1	19,7%	114,3	23,3%
Ukupno	380,4	100,0%	491,5	100,0%

Investicionu delatnost u 1957 god. karakterišu i znatno veća ulaganja iz sredstava i fondova narodnih republika i narodnih odbora, kao i porast ulaganja iz sredstava privrednih organizacija, što se vidi iz sledećih podataka:

u milijardama dinara			
	1956	1957	Indeks
			1956
Savezne investicije	134,3	164,2	122,3
Investicije NR i NO	129,2	177,4	137,0
Investicije privrednih organizacija	41,8	61,5	147,1
Ukupno neto investicije	305,3	402,9	132,0
Amortizacija	75,1	88,6	118,0
Ukupno bruto investicije	380,4	491,5	129,2

Iako su tokom godine preduzimane odgovarajuće mere u cilju usmeravanja investicija, ispoljene tendencije u prilivu i utrošku investicija ističu potrebu novih mera u pravcu izgradnje efikasnijeg sistema njihovog usmeravanja u narednom periodu i osiguranja veće discipline u investiranju, radi bržeg i skladnijeg razvoja privrede i uspešnog ostvarivanja zadataka privredne politike.

Investicionu politiku u oblasti industrije karakterisala je u ovoj godini dalja izgradnja energetskih objekata, završavanje ranije započetih, modernizacija i rekonstrukcija postojećih kapaciteta naročito u pregrađivačkoj industriji, s tim da su ulaganja vršena u objekte kojima se postižu veći efekti.

Investicionu politiku u poljoprivredi karakterisalo je u 1957 god. povećanje ukupnih sredstava za investicije, jačanje lokalnih investicionih fondova i fondova poljoprivrednih organizacija, usmeravanje investicionih sredstava Opšteg investicionog fonda na žitorno područje za mehanizaciju i melioracije, pored ulaganja u druge namene kod svih poljoprivrednih organizacija, bez ograničavanja područja, kao i jače usmeravanje na one investicije koje daju brže rezultate.

U toku godine u ukupnim ulaganjima u poljoprivredu ulaganja iz sredstava Opšteg investicionog fonda činila su oko 50%, a ostalih 50% predstavljala su ulaganja iz lokalnih fondova i sredstva poljoprivrednih organizacija. Pri tome su bile investicije u zemljoradničkim zadrugama u 1957 godini za oko 100% veće nego u 1955, a za preko 30% veće nego u 1956 godini.

Struktura ulaganja pokazuje, da su veća ulaganja bila u ona sredstva koja daju brže rezultate u proizvodnji, to jest u mehanizaciju, nabavku stoke, zasada i drugo s tim što je pitanju zaštite i boljeg korišćenja zemljišta takođe poklonjena velika pažnja. Samo za uvoznu opremu u poljoprivredi utrošeno je u 1957 god. 8.538 miliona dinara, iako je prvobitno bilo predviđeno 6.900 miliona dinara. Zbog izvanrednog roda kukuruza odobrena su tokom godine naknadna sredstva za izgradnju koševa za kukuruz.

Donošenjem Zakona o izgradnji hidrosistema Dunav-Tisa-Dunav i o finansiranju melioracionih radova u NR Makedoniji, federacija je preuzela na sebe obavezu da u saveznom budžetu obezbeđuje iznos sredstava potrebnih za izvođenje osnovnih melioracionih radova (osnovne kanalske mreže sa potrebnim objektima), kojima se u osnovi rešava pitanje integralne sanacije vodnog režima u oblastima od opšteg privrednog značaja, kao što su Bačka, Banat i suprotropski rejon NR Makedonije.

U toku godine završeni su radovi na odvodnjavanju površine od oko 90.000 hektara i navodnjavanju površine od oko 9.000 hektara. Utrošak sredstava stavljenih na raspoloženje za melioracione radove nije zadovoljavajući, iako je bio znatno veći (ukupno 6.553 miliona dinara) od utroška u 1956 god. (5.000 miliona dinara).

Za vodoprivredne radove (regulacije, odbrane od poplava, uređenje bujica) uloženo je iz sredstava federacije 1.885 miliona dinara, prema 1.100 miliona dinara u 1956 god.

U okviru ukupnih investicionih ulaganja u saobraćaj, ulaganja predviđena u Opštem investicionom fondu iznosila su 18.900 miliona dinara, od čega oko 12.000 miliona dinara za nabavku vozniha i plovniha sredstava. Pored toga, fondovi za puteve (republički, sreski, opštinski) do kraja 1957 god. raspolagali su sa oko 14.000 miliona dinara, što je omogućilo delimično poboljšanje putne mreže.

U cilju poboljšanja stanja železničkog saobraćaja i jačanja prevozne moći železnica, odnosno radi realizacije u 1957 godini odgovarajućeg dela programa perspektivnog razvoja železnica za period 1957—61 godine, železnicama je — pored obezbeđenja sredstava 50% poreza na dobit za investicije i korišćenja punog

kod Jugoslovenske investicione banke za nabavku vozniha sredstava u zemlji i inostranstvu, ustupanja amortizacionog fonda — bilo ustupljeno 67% ostvarenih deviznih sredstava za sopstvene potrebe, smanjena kamata na osnovna sredstva od 6 na 2%, dozvoljeno korišćenje 10% amortizacionog fonda za uvoz opreme. Iz raspoloživih sredstava železnice su prema odobrenom programu zaključile ugovore za nabavku vozniha sredstava iz domaće proizvodnje i uvoza. Od predviđene nabavke vozniha sredstava, železnicama je u toku godine isporučeno oko 1.000 kola. Investiciono održavanje železničkih prevoznih sredstava bilo je u toku godine bolje nego u prethodnoj godini. Od ustupljenih 50% poreza na dobit železnice su formirale poseban fond iz koga su uglavnom finansirani radovi za povećanje kapaciteta pruga i čvorova, proširenje ranžirnih stanica i drugo. Sredstva amortizacionog fonda skoro u potpunosti su korišćena za održavanje kapaciteta.

U drumskom saobraćaju ulaganje finansijskih sredstava u 1957 god. vršeno je za nastavljajanje radova na rekonstrukciji i modernizaciji magistralnih i priključnih puteva, kao i za tekuće održavanje puteva i nabavku vozniha sredstava. Investiciona sredstva ulagana su uglavnom za nastavak gradnje i rekonstrukciju magistralnih puteva: Ljubljana—Zagreb, Senj—Karlobag—Zadar, Beograd—Kraljevo, Sarajevo—Tuzla, i Titograd—Kolašin, kao i izvesnih priključnih pravaca kao što su put ka Kopru, Karlovac—Plitvice, Osijek—veza sa Autoputom, Banjaluka—Gradiška, Sarajevo—Zenica, Novi Sad—Bačka Palanka, Požarevac—Petrovac, Tetovo—Gostivar. Finansiranje radova na magistralnim putevima vršeno je iz sredstava federacije i JNA, dok su radovi na priključnim putevima finansirani iz sredstava republika. Investicioni radovi na lokalnim putevima (putevi III i IV reda) odvijali su se u manjem obimu zbog nedostataka finansijskih sredstava.

Ukupna ulaganja u puteve tokom godine iz svih ovih sredstava iznosila su oko 15,3 milijarde dinara od čega je federacija učestvovala sa oko 1,7 milijardi dinara, JNA sa oko 6,3 milijarde dinara, republike sa oko 3,6 milijardi dinara i lokalni organi sa oko 3,7 milijardi dinara. Pored sredstava u investicionim fondovima i amortizacionih sredstava preduzeća za potrebe drumskog saobraćaja u Opštem investicionom fondu bilo je u toku 1957 godine obezbeđeno oko 3,3 milijarde dinara za nabavku opreme iz domaće proizvodnje i uvoza, što je omogućilo da se broj teretnih automobila na kraju 1957 god. povećao za oko 22%, a autobusa za oko 26% u odnosu na prethodnu godinu.

U pomorskom saobraćaju kao rezultat ulaganja na proširenju kapaciteta pomorska flota povećana je za 83.600 BRT. U tome je 12 novih brodova sa 50.200 BRT, dok je 5 brodova kapaciteta 32.800 BRT nabavljeno u inostranstvu. Na taj način poboljšana je i starosna struktura brodova.

Ukupna investiciona ulaganja u rečni saobraćaj iznosila su u 1957 godini oko 2,1 milijardu dinara, i veća su za oko 650 miliona dinara nego u prethodnoj godini. Pretežan deo ovih ulaganja vršen je u plovne objekte čime je nosivost plovnog parka povećana za 2,5%.

Ulaganja u vazdušni saobraćaj vršena su za poboljšanje stanja na aerodromima, za poboljšanje i modernizaciju opreme, sigurnosnih uređaja i sistema telekomunikacija. U prošloj godini počeli su i radovi na izgradnji novog beogradskog aerodroma, za čije je pripreme i početne radove utrošeno 190 miliona dinara, dok je za 1958 godinu odobren iznos od 700 miliona dinara. U toku protekle godine našem civilnom vazduhoplovstvu pružena je pomoć za nabavke razne opreme od strane inostranih vazduhoplovnih kompanija, čiji avioni preleću našu zemlju (holandske, francuske, švajcarske i američke kompanije). Ova sredstva delom su korišćena i za obuku kadrova u našem

civilnom vazduhoplovstvu. Takođe je preko Tehničke pomoći UN (OACI) dobiveno 128.000 dolara, što je upotrebljeno za obuku našeg vazduhoplovnog kadra u zemlji i njegovo školovanje u inostranstvu.

Kao rezultat povećanih ulaganja u ptt saobraćaju tokom godine otvoreno je 30 novih pošta, pušteno u rad 3.700 novih telefonskih priključaka, dok se 9.000 priključaka nalazi u pripremljenoj fazi, a zaključeni su ugovori za isporuku još 11.000 priključaka. Uporedo sa ovim vršeno je i kabliranje nekih mesnih telefonskih mreža. Pušten je u saobraćaj i prvi moderni UKT uređaj kapaciteta 60 kanala na relaciji Beograd—Zagreb, čiji će se kapacitet u narednom periodu povećati još za 60 kanala. Pored toga pušteno je u rad još 11 trokanalnih i 6 dvanaestokanalnih visoko-frekventnih uređaja i izgrađena nova telefonska linija na kojoj će raditi dvanaestokanalni visokofrekventni sistem. Najzad, podignute su u nekoliko većih mesta nove poštanske zgrade za smeštaj ptt jedinica.

U okviru ukupnih investicionih ulaganja u trgovinu, ugostiteljstvu i turizmu u Opštem investicionom fondu u 1957 god. bio je izdvojen iznos od 3,2 milijarde dinara za investiciona ulaganja u ove delatnosti, od čega je 2 milijarde bilo namenjeno za uvoz opreme. Pored toga, data je mogućnost da se po osnovu investicionih kreditnih aranžmana uveze razna oprema za potrebe trgovine, ugostiteljstva i turizma u periodu od 1957—1959 godine. Sistemom investiranja vršeno je usmeravanje investicija iz prednjih izvora na određene namene u cilju postizanja što većih efekata.

U neprivrednim investicijama, pored već ranije pomenutog neracionalnog korišćenja povećanih društvenih sredstava za stanbenu izgradnju, nepovoljnu okolnost predstavljala je u 1957 god. dosta proširena izgradnja administrativnih zgrada. Na taj način sužavane su mogućnosti većeg podmirenja potreba u stanovima, otežavan brži privredni razvoj zemlje i zadovoljavanje drugih važnijih potreba. To nameće potrebu, da se u narednom periodu veća pažnja posveti boljem i celishodnijem korišćenju ovih sredstava.

Budžeti

U toku 1957 god. došlo je do znatnog porasta budžetskih prihoda i rashoda. Do porasta prihoda budžeta došlo je usled promena u sistemu njihovog finansiranja, veće naplate lokalnih poreza i taksa, kao i znatno veće privredne aktivnosti u svim oblastima. Ukupni prihodi budžeta bili su u 1957 god. veći za oko 61 milijardu dinara ili za oko 22% u odnosu na prethodnu godinu. Pri tome su prihodi saveznog budžeta bili veći za oko 43,5 milijardi dinara ili za oko 28%, dok su prihodi republičkih i lokalnih budžeta bili veći za 17,5 milijardi dinara ili za 14,5%. Ovaj porast prihoda saveznog budžeta najvećim delom je rezultat izmene u finansiranju budžeta prema kojima su narodne republike u 1957 god. dobijale dotacije preko saveznog budžeta, dok su u prethodnoj godini imale direktno učešće u porezu na promet van saveznog budžeta.

Ukupni rashodi budžeta bili su u 1957 god. veći za 34,8 milijardi dinara ili za 11,2% u odnosu na prethodnu godinu, dok je planom predviđena stopa porasta budžeta za 5,3%. U okviru ukupnog porasta budžetskih rashoda, rashodi saveznog budžeta bili su veći za 5,9 milijardi dinara, dok su rashodi budžeta narodnih republika bili veći za oko 8 milijardi dinara a rashodi narodnih odbora za 20,8 milijardi dinara u odnosu na prethodnu godinu.

Povećanje budžetskih rashoda odnosi se na administrativne izdatke, izdatke za neprivredne investicije i druge rashode, dok su izdaci za narodnu odbranu bili približno na nivou 1956 godine. Izdaci za državnu upravu veći su za oko 8 milijardi, za prosvetu i kulturu za 6,7 milijardi, za dotacije van budžeta 15,7 milijardi dinara. Samo lični rashodi, zbog povećanja plata i broja službenika, veći su za oko 14 milijardi

dinara. Ukupni rashodi svih budžeta, bez neprivrednih investicija porasli su u 1957 god. za 15,1 milijardu dinara ili 4,7% u odnosu na prethodnu godinu. Najveći deo povećanja saveznih rashoda otpada na investicije koje su u 1957 god. porasle za 5,1 milijardu dinara, dok su rashodi saveznog budžeta bez neprivrednih investicija povećani za ukupno 1,8 milijardu dinara ili za 1%. Znatno povećanje republičkih i lokalnih budžetskih rashoda rezultira takođe iz visokog porasta budžetskih investicija lokalnih organa, koje su povećane za 157,9%, dok su se ovi budžetski rashodi bez investicija ostvarili u predviđenim okvirima.

I pored povećanja prihoda budžeta, oni nisu bili u stanju da pokriju rashode, tako da su budžeti u celini bili u deficitu, ali je on bio manji nego prethodne godine. Deficit budžeta narodnih republika iznosio je oko 5 milijardi dinara. Budžeti lokalnih organa imali su suficit od 0,6 milijardi dinara, prema deficitu od 10,7 milijardi dinara u prethodnoj godini. U vezi sa tim treba istaći da su za pokriće jednog dela budžetskih rashoda narodne republike i narodni odbori koristili, u smislu zakonskih ovlašćenja, sredstva društvenih investicija i fondova i do kraja 1957 god. uneli u svoje budžete za pokriće deficita od 9,5 milijardi dinara. Međutim, kontrolom je ustanovljeno, da obaveza korišćenja sredstava za pokriće budžetske potrošnje nije dosledno sprovedena, što je uticalo na formiranje prikazanog deficita budžeta.

Društveni fondovi su, za razliku od budžeta, preneli iz 1956 god. znatne viškove sredstava, što je zajedno sa sredstvima ostvarenim u toku ove godine predstavljalo opasnost jačeg inflacionog pritiska. U vezi s tim preduzimane su razne mere ograničenja kreditiranja budžetske potrošnje, odnosno sprečavanje finansiranja ove potrošnje na teret pojedinih fondova van okvira njihovih sredstava. Kreditiranje budžetske potrošnje narodnih odbora uslovljeno je prethodnim korišćenjem 20% ostvarenih sredstava sopstvenih fondova. Takođe je rešeno pitanje obaveza i deficita budžeta iz ranijih godina na teret fondova iz sredstava obavezne rezerve i putem srednjoročnih kredita kod banke. U finansiranju budžetske potrošnje, kao i u oblasti privrede, sproveden je princip da se u tekućoj godini mogu trošiti samo sredstva formirana u protekleim godinama. Sprovođenje ovog principa u ovoj godini u oblasti budžetske potrošnje izvršeno je samo delimično tako da će se postupnim sprovođenjem ovog principa on u potpunosti ostvariti do 1960 godine.

U vezi sa oporezivanjem stanovništva treba istaći da se uvođenje oporezivanja prihoda od poljoprivrede, na bazi katastra, već otpočetka pozitivno odrazilo na povećanje proizvodnje mada osnovne greške u katastru, usled njegove zastarelosti i neažurnosti u promenama, kako u odnosu na kulture, tako i u odnosu na imovinske odnose, predstavljaju još i sada izvor niza problema na tome sektoru. U toku 1957 godine obračunat je novi katastarski prihod gotovo za celu teritoriju Jugoslavije, tj. za oko 17 hiljada katastarskih opština, odnosno za oko 51,3 miliona parcela. Takođe je rađeno na usklađivanju novih lestvica katastarskog prihoda. Međutim, one još nisu primenjene s obzirom na izvesne prigovore koji su učinjeni na predlog novih lestvica. Prema tome, ostaje da se i dalje radi na usklađivanju i korekturama obračuna katastarskog prihoda da bi se u čitavoj zemlji, na jedinstven način, moglo pristupiti obračunu i naplati poreza na dohodak od poljoprivrede. U vezi sa tim treba istaći, da je nivo poreskih opterećenja poljoprivrednih proizvođača zaostao za porastom njihovih novčanih prihoda, koji je bio vrlo veliki, kako zbog dobrog roda, tako i zbog relativno visokih cena poljoprivrednih proizvođača.

U toku godine je konstatovano da su poreske osnovice za oporezivanje zanatlija relativno niske i nerealne i da oporezivanje ovih poreskih obveznika nije u skladu sa njihovim prihodima, što u daljoj razradi sistema i praksu oporezivanja treba ispravljati.

Narodne republike i srezovi koristili su u toku godine svoja ovlašćenja za povećanje fakultativnih prihoda. Međutim, još i sada u nizu srezova poresko opterećenje nije u skladu sa novčanim primanjima i dohotkom poreskih obaveza. U celini posmatrano, poresko opterećenje ne prelazi snagu poreskih obveznika. Do popisa nepokretne i pokretne imovine došlo je kod svega 3,7% poreskih obveznika, a do prinudne prodaje samo kod 0,1% poreskih obveznika.

U izvršenju obaveza federacije tokom 1957 god. uredno su isplaćene otplate i odgovarajuće kamate po zajmu federacije, koje su upisale privredne organizacije na teret svojih sredstava za samostalno raspolaganje početkom 1956 god. Po tome osnovu isplaćeno je 3.710 miliona dinara. Po prvom i drugom narodnom zajmu, po obavezama na osnovu eksproprijacije i izdvajanja zemljišta u opšti zemljišni fond isplaćeno je 2.620 miliona dinara. Obaveze za nacionalizovanu imovinu isplaćivane su samo u vidu akontacija bivšim vlasnicima koji nemaju drugih izvora prihoda za izdržavanje. Uredno su isplaćene i obaveze prema nosiocima pojedinih odlikovanja u skladu sa odgovarajućim zakonskim propisima.

U protekloj godini vršena je uredna isplata i naših obaveza po inostranim dugovima, isplata anuiteta, kao i obaveza po nacionalizovanoj imovini i po tome osnovu isplaćeno je 9.620 miliona deviznih dinara.

U toku 1957 godine kontrola sprovođenja finansijskih propisa vršena je preko posebnih upravnih organa, u prvom redu preko finansijske inspekcije. U toku 1957 godine organi finansijske inspekcije izvršili su 23.259 pregleda u organizacijama, organima i ustanovama. Tom kontrolom je ustanovljeno da 18.402 miliona obaveza nije uplaćeno budžetu i fondovima, da je 376 miliona pogrešno naplaćeno regresa, da 76 miliona iznose manjkovi i pronevere, da je 2.494 miliona dinara iz obrtnih sredstava nenamenski utrošeno za investicije. Na temelju utvrđenih povreda podneto je 6.068 prijava nadležnim organima za gonjenje i kažnjavanje i izdato 10.000 rešenja za otklanjanje nepravilnosti i uplatu utvrđenih zaostataka.

Putem devizne inspekcije vršena je kontrola deviznog i spoljno-trgovinskog poslovanja. Rešenjima deviznih inspektora uplaćeno je u savezni budžet, odnosno u korist razlika u ceni po poslovanju sa inostranstvom ukupno 721 milion dinara, a po prijavama koje su date sudovima šteta se procenjuje na preko 1,1 milijardu dinara. Ukupno je izrečeno novčanih kazni i konfiskovano raznih vrednosti za preko 56 miliona dinara, koji je iznos takođe uplaćen u savezni budžet.

Tokom godine bio je takođe povećan i obim poslovanja naših carinskih organa, što je rezultat porasta spoljno-trgovinske razmene i prometa.

Tržište i cene

U celini posmatrano, tržište u 1957 god. karakteriše visoka tražnja. Značajan je bio porast robnih fondova iz domaće proizvodnje i uvoza, tako da je tržište bilo znatno bolje snabdeveno nego u prethodnoj godini. Međutim, na tržištu su se ispoljavale različite tendencije. Dok je tržište industrijskih proizvoda bilo u osnovi stabilno a indeks njihovih cena ostao tokom godine u celini nepromenjen, cene poljoprivrednih proizvoda bile su u toku godine u stalnom porastu.

Cene industrijskih proizvoda na malo sve do oktobra meseca bile su na nivou prethodne godine a onda su porasle za oko 1% i na tom nivou zadržale se do kraja godine. Ovo povećanje maloprodajnih cena industrijskih proizvoda nastupilo je zbog porasta cena obuće, veštačkih dubriva, pamučnih tekstilnih proizvoda i nekih drugih proizvoda.

Cene usluga porasle su u 1957 god. u proseku za oko 6% u odnosu na prethodnu godinu.

Na tržištu poljoprivrednih proizvoda, pri opštem porastu cena, porast cena bio je brži kod otkupnih nego kod maloprodajnih cena.

Otkupne cene poljoprivrednih proizvoda bile su na kraju 1957 god. za oko 13% više u odnosu na isti period prethodne godine, dok su maloprodajne cene bile više za oko 8%. Prosečan nivo otkupnih cena bio je za celu godinu za oko 4% viši nego u 1956 god. i pored toga što je poljoprivredna proizvodnja bila znatno veća. Na formiranje ovako visokog nivoa cena poljoprivrednih proizvoda delovalo je više faktora. Tokom godine garantovane su visoke cene za žitarice u cilju stimuliranja proizvodnje ovih važnih proizvoda; porasla je unutrašnja i izvozna tražnja; izvoz nije bio uvek dovoljno usklađen sa potrebama unutrašnjeg tržišta i prilivom robnih fondova, naročito stoke i stočnih proizvoda; osetno je smanjen stočni fond krajem prethodne godine. Tome treba dodati još i razne subjektivne slabosti, a naročito nedovoljnu efikasnost organizacije prometa poljoprivrednih proizvoda. Porast cena poljoprivrednih proizvoda bio je najizrazitiji kod stoke i stočnih proizvoda, zatim kod žitarica i nekih vrsta voća, dok su kod ostalih poljoprivrednih proizvoda bila relativno mala pomeranja.

Jedan od faktora koji je doprineo ovakvom stanju jeste i nedovoljno staranje o problemima tržišta i snabdevanju od strane lokalnih organa. Pravni i ekonomski instrumenti koji su stajali na raspolaganju a i raspoloživa sredstva lokalnih organa nisu bili u dovoljnoj meri korišćeni za poboljšanje stanja trgovine i snabdevanja kao i otklanjanje ispoljenih slabosti.

Ocenjujući sve ove faktore i njihov značaj na stanje tržišta i kretanje cena poljoprivrednih proizvoda, Savezno izvršno veće preduzelo je krajem godine niz mera u cilju sređivanja tržišta i stabilizacije cena poljoprivrednih proizvoda. Ove mere upravljene su na bolje opremanje trgovine, na veću kontrolu prometa i cena i na otklanjanje raznih organizacionih i drugih slabosti koje su uslovile ovakav razvoj tržišta poljoprivrednih proizvoda. U tom pravcu data su i šira ovlašćenja i povećana prava i dužnosti lokalnih organa u oblasti praćenja i intervencije na tržištu.

Preduziman je i niz mera za povećanje domaćeg i inostranog turističkog prometa i za njegovo unapređenje. Tako je donesena Odluka o premiranju sezonskog pansionog ugostiteljstva davanjem popusta turistima na pansion od 10% u sezoni i 25% van sezone. Pojednostavljen je sistem izdavanja viza inostranim turistima i izvršeno smanjenje taksa na vize. Olakšana je procedura oko ulaska motornih vozila stranih turista i smanjene su takse na ova vozila po osnovu reciprociteta, a takođe je pojednostavljen i sistem carinskog pregleda stranih turista. Poboľšan je sistem menjačke i uvedena depozitna služba. Povećan je iznos sredstava koja strani turisti mogu uneti u našim novčanicama i uvedena premija koja se isplaćuje turistima prilikom zamene deviza itd.

Ukupan obim prometa u ugostiteljstvu u 1957 god. iznosio je 74,5 milijardi dinara, što je za oko 15% više od ostvarenog prometa u prethodnoj godini.

Ukupna ulaganja u ugostiteljstvo iznosila su 4,2 milijarde dinara ili za 1,4 milijarde više nego u 1956 god. Sredstva su pretežno ulagana za rekonstrukciju i adaptaciju postojećih ugostiteljskih objekata, kao i za nabavku opreme.

Porast turističkog prometa nastavljen je i u 1957 god. Promet domaćeg turizma povećan je po broju posetilaca za 9,5%, a po broju noćivanja za 29%, dok je promet inostranih turista povećan po broju posetilaca za 25%, a u broju noćivanja za 47% u odnosu na 1956 godinu.

Pored premiranja pansionog ugostiteljstva, zajednica je i u ovoj godini dala dotaciju društvenim organizacijama u iznosu od 600 miliona dinara za proširenje kapaciteta.

Devizni priliv ostvaren od inostranog turizma iznosi oko 2,7 milijardi deviznih dinara, ili 600 miliona deviznih dinara više od ostvarenog priliva u prethodnoj godini.

Rad tržišne inspekcije bio je u toku godine poboljšan i proširen. Organizacija službe inspekcije tržišta nešto je poboljšana u toku godine. U srezovima je stanje uglavnom zadovoljavajuće, ali u opštinskim narodnim odborima ova služba ne odgovara. Ona postoji samo u oko 38% od ukupnog broja opština. Tokom godine preduzet je niz mera i za poboljšanje rada tržišnih inspekcija izradom odgovarajućih uputstava i priručnika za rad tržišnih inspektora. Iako je brojno stanje kadrova tržišne inspekcije povećano, ono još ne zadovoljava, jer sadašnji broj ovih inspektora predstavlja samo oko 60% potrebnog broja.

Potrošnja stanovništva i životni standard

Visok porast novčanih prihoda stanovništva i porast robnih fondova, kao rezultat porasta domaće proizvodnje i uvoza, uz relativno stabilne odnose na tržištu, imali su za posledicu visok porast potrošnje stanovništva.

Ukupni novčani prihodi stanovništva bili su u 1957 za oko 167 milijardi dinara ili za 23,8% veći u odnosu na prethodnu godinu. U okviru ovakvog porasta ukupnih novčanih prihoda stanovništva, platni fond bio je veći za 86,7 milijardi dinara ili za 24,9%, pri čemu je platni fond u privredi porastao za 27,6% a platni fond van privrede za 16,7%. Do porasta plata došlo je u svim privrednim oblastima i on se kreće od 23,6% (u građevinarstvu) do 31,8% (u trgovini i ugostiteljstvu) i 36,5% (u zanatstvu). Porast platnog fonda delom je rezultat porasta zaposlenosti a delom povišenja plata, koje su u proseku porasle za 16%, čime su premašena očekivanja društvenog plana za ovu godinu.

Socijalna primanja stanovništva povećana su u ovoj godini za 12,2 milijarde dinara odnosno za 10,7% u odnosu na prethodnu godinu.

Prihodi sela od otkupa poljoprivrednih proizvoda veći su za 47,4 milijarde dinara ili za 35,9% u odnosu na prethodnu godinu. Ovaj porast prihoda sela delom je rezultat povećane poljoprivredne proizvodnje i tržišnih viškova a delom rezultat povišenja cena. U isto vreme poreska davanja sela povećana su samo za 6 milijardi dinara (10% u odnosu na 1956). Takvo stanje u kretanju prihoda i nerobnih rashoda doprinelo je snažnom porastu kupovne snage seoskog stanovništva.

Prihodi od zanatstva i prevoznih usluga porasli su za 2,4 milijarde dinara ili za 7,5%, dok su ostali prihodi stanovništva bili veći za 18,3 milijarde dinara ili za 24,7% u odnosu na 1956 god.

Kupovna snaga stanovništva uvećana je takođe i potrošačkim kreditima, koji su u toku godine porasli za ukupno oko 25 milijardi i dostigli iznos od 68 milijardi dinara (što u odnosu na ukupan platni fond čini 16%). Iako su potrošački krediti, uvećavajući kupovnu snagu stanovništva, imali i pozitivan uticaj na razvoj tržišta, potstičući proizvodnju i potrošnju onih roba koje bi se bez posredovanja kredita trošile a time i proizvodile u manjem obimu, ipak u celini posmatran tempo porasta ovih kredita bio je brz s obzirom na povećanje drugih vidova kupovnih sredstava stanovništva.

Poreska davanja stanovništva su zaostajala. Ona su u celini bila veća za 11% i nisu bitnije uticala na sužavanje kupovne snage stanovništva.

Ovakvo kretanje novčanih prihoda, nerobnih rashoda i na toj osnovi povećani kupovni fondovi stanovništva omogućili su da izdaci stanovništva za robu i usluge značajno porastu. Ovi izdaci iznosili su u 1957 god. ukupno oko 807 milijardi dinara i veći su za 155 milijardi dinara ili za oko 24% u odnosu na prethodnu godinu. Samo izdaci stanovništva za robu i ugostiteljstvo (bez kupovine investicionog i reproduktionog materijala koje vrši selo i ustanove za gotov novac) iznosili su oko 704 milijarde dinara i veći

su za 133 milijarde dinara nego u 1956 godini. Na taj način ukupna lična potrošnja stanovništva porasla je za 13% u odnosu na prethodnu godinu, čime su premašena predviđanja Saveznog društvenog plana za 1957 godinu, koji je računao sa porastom lične potrošnje od 9%.

U toku godine došlo je i do pozitivnih promena u strukturi potrošnje. Povećala se potrošnja industrijskih proizvoda a posebno trajno potrošnih dobara. U ukupnoj potrošnji učešće troškova ishrane smanjeno je od 51,3% u 1956 god. na 47,7% u ovoj godini, dok je učešće ostale potrošnje povećano u istom periodu od 48,7% na 52,3%. Pored toga, povećani su u toku godine izdaci na zdravstvo i druge vidove socijalnog osiguranja, što je takođe uticalo na povećanje potrošnje radnika i službenika.

Ulozi na štednju u toku godine porasli su za blizu 10 milijardi dinara i dostigli iznos od 27,5 milijardi dinara.

U vezi sa napred prikazanim kretanjem novčanih prihoda stanovništva, a posebno kretanjem platnih fondova i prosečnih plata treba istaći da su troškovi života u tekućoj godini porasli za svega oko 2%. Iako se ne misli umanjiti značaj negativnih posledica koje je na porast troškova života imao poremećaj na tržištu poljoprivredno-prehranbenih proizvoda i razne subjektivne slabosti koje su ga prouzrokovale, od značaja je napomenuti da su troškovi života u mnogim evropskim zemljama porasli u većem obimu nego kod nas.¹⁾

S obzirom na porast prosečnih plata od 16% i porast troškova života za 2%, realne plate bile su u proseku u 1957 god. veće za 14%, od čega u privredi 17% a van privrede 5%. No, taj porast nije bio ravnomeran po pojedinim kategorijama stanovništva, što je zavisilo od uslova privređivanja i ostvarenja dohotka, kao i orijentacije pojedinih privrednih organizacija u njenoj raspodeli, a pre svega od različitih kretanja cena poljoprivrednih proizvoda po pojedinim regionima. U vezi s tim treba istaći da su uslovi snabdevanja u velikim gradovima bili najnepovoljniji.

Treba istovremeno napomenuti, da u toku protekle godine nisu potpuno iskorišćeni svi objektivni uslovi za razvoj standarda. Pored ostalog, nije bilo dovoljno doslednosti ni dovoljno staranja o snabdevanju tržišta a naročito većih gradova i industrijskih centara, kao ni o organizaciji i prometu robe, a posebno poljoprivrednih proizvoda. Ti faktori i porast cena poljoprivrednih proizvoda delom su uticali da nisu bili ostvareni veći rezultati u porastu standarda. To je umanjilo značaj ostalih rezultata koji su postignuti u oblasti standarda radnika i službenika. Iz tih razloga u daljem sprovođenju politike podizanja standarda posebna pažnja mora biti poklonjena ovim pitanjima.

E. PROMENE U PRIVREDNOM SISTEMU

Ostvarujući postavku Saveznog društvenog plana za 1957 godinu da već u toj godini treba osigurati odnose raspodele koji će u većoj meri nego dotadašnji odnosi stimulirati unapređenje proizvodnje i podizanje produktivnosti rada, odnosno koji će neposrednije vezati sredstva kojima raspolaze privredne organizacije i komune za ostvarene uspehe organizacija ili privrednu aktivnost građana komune, Savezno izvršno veće je početkom godine dalo predlog za odgovarajuće izmene Saveznog društvenog plana i donelo nove propise o raspodeli ukupnog prihoda i o platama radnika privrednih organizacija, kojima su te postavke sprovedene u život. Na istoj liniji izmenjeni su početkom godine i neki propisi o sredstvima privrednih organizacija, propisi o raspolaganju sredstvima društvenih fondova i drugi.

¹⁾ Porast troškova bio je u mesecu septembru 1957 god. u Velikoj Britaniji, Belgiji i Francuskoj 4%, u Austriji i Norveškoj 5%, u Holandiji 7%, u Finskoj čak i 11%, u Jugoslaviji 2% u odnosu na isti mesec prethodne godine.

Ove izmene su imale privremen i prelazan karakter, pošto odnosi i zadaci, utvrđeni planom, nisu tada dozvoljavali osetniju preraspodelu očekivanog dohotka. Ali, istovremeno se pristupilo radu na iznalaženju osnova za korenitije izmene i trajnija rešenja koja je trebalo kasnije ostvariti.

Novi odnosi uvedeni ovim izmenama pokazali su se stimulaturnijim od ranijih, ali su se u konkretnoj raspodeli pokazale ponegde i izvesne negativne pojave. Naime, privredne organizacije u odsustvu odgovarajućeg društvenog uticaja izdvajale su ponekad nesrazmerno velike iznose u lične dohotke umesto u svoje fondove ili su uvodile neadekvatne oblike nagrađivanja pojedinih članova kolektiva u vidu neosnovanog premiranja i sl. Takve tendencije imale su nepovoljnih posledica na opšte odnose raspodele i izazvale druge, pre svega političke teškoće.

Zbog ovakvih pojava morali su propisi o raspodeli za 1957 god. biti dopunjeni koncem godine pojačanjem prava komune odnosno njenog veća proizvođača da za pojedine organizacije može odrediti obavezan procenat izdvajanja dohotka u njihove fondove, nezavisno od odnosa ostvarenih u prethodnoj godini, i da može zahtevati reviziju pravilnika o premijama. Glavnom zadružnom savezu dato je pravo da može odrediti najveći procenat učešća zadrugama u ostvarenom dohotku zadruga i sl. Ove naknadne izmene nisu u osnovi menjale ranijim propisima utvrđenu samostalnost privrednih organizacija u raspolaganju sredstvima koja su im pripadala utvrđenim odnosima raspodele. One su samo omogućavale suzbijanje eventualnih ekscesa u manjem broju organizacija koji su unosili poremećaje u već relativno stabilizovane odnose.

U toku godine regulisani su na novoj osnovi i mnogi drugi odnosi koji se tiču uslova poslovanja privrednih organizacija i koji su takođe dali šire okvire za samostalnu delatnost privrednih organizacija na principima radničkog samoupravljanja, odnosno stimulaturnije delovali na razvijanje proizvodnje.

U protekloj godini sprovedeni su u život i propisi o fondovima obrtnih sredstava privrednih organizacija doneseni u 1956 god. Utvrđeni su i predati privrednim organizacijama početni fondovi obrtnih sredstava ili posebni krediti i otpočelo se sa kreditiranjem potreba u stalnim obrtnim sredstvima na bazi dugoročnih zajmova. Privrednim organizacijama omogućeno je, ipak, da sredstva potrebna za povećanje poslovanja dobijaju i dalje putem kratkoročnih kredita. Obrtna sredstva privrede u celini iznosila su na kraju godine ukupno 213,4 milijarde dinara ili za 21% više u odnosu na kraj prethodne godine. Najveći porast obrtnih sredstava ostvaren je u poljoprivredi (za oko 47%), u trgovini (za oko 21%) u industriji (za oko 19%), što je bilo u skladu sa kretanjem proizvodnje, prometa i zaliha.

Na uslove proizvodnje i realizaciju proizvoda povoljno su delovale i izmene tarife poreza na promet proizvoda u pravcu smanjenja ili ukidanja ovog poreza za osnovni reprodukcion materijal. U istom smislu delovale su i izvesne izmene u režimu poslovanja s inostranstvom.

U cilju stabilizacije odnosa na tržištu u 1957 godini je dalje proširen princip trošenja sredstava za investicije tek po isteku godine u kojoj su ta sredstva ostvarena. Sa fondova privrednih organizacija proširen je ovaj princip i na sve druge decentralizovane društvene fondove, s tim da se on ima ostvarivati postepeno.

Sve ove promene u sistemu raspodele i privredivanja imale su pozitivan značaj i za život komuna i razvoj njihove samoupravnosti. Njihovi odnosi prema privredi postavljeni su na stabilniju osnovu kako u pogledu formiranja njihovih prihoda za budžete i društvene investicione fondove kojima one upravljaju, tako i u pogledu njihovih mogućnosti da utiču na kretanje privrede i na njen razvoj u skladu sa opštim

interesima, na kojoj osnovi se jedino može osigurati i njihov stvarni interes.

Najznačajniji deo rada na razradi privrednog sistema izvršen je donošenjem zakona o radnim odnosima, o doprinosima iz dohotka privrednih organizacija, doprinosima iz ličnih dohodaka radnika, o udruživanju u privredi i o elektroprivrednim organizacijama.

Svim ovim propisima privrednim organizacijama su potpuniše i šire određena prava u korišćenju društvenih sredstava za proizvodnju, uslova i načina sticanja ovih sredstava; njima su time osigurani i osnovni uslovi ne samo za prostu nego i za proširenu reprodukciju kao i pravo da u skladu sa zakonima i društvenim planovima samostalno koriste društvena sredstva i da samostalno raspoložu čistim prihodom koji ostvare svojom delatnošću. Na taj način, ostvareni su realni uslovi za likvidaciju ostataka administrativnog utvrđivanja plata radnika i ranijih krutih okvira za izdavanje sredstava za druge potrebe privrednih organizacija. Prema ovim promenama, privredne organizacije, kad iz ukupnog prihoda naknade vrednost sredstava utrošenih u njihovoj delatnosti i izvrše utvrđene obaveze prema zajednici, samostalno raspodeljuju ostatak vrednosti njihovog produkta, odnosno svoj čist prihod na lične dohotke radnika i fondove kojima same raspoložu.

Sredstva fondova privrednih organizacija i dalje su po nameni podeljena na osnovna, obrtna i rezervna sredstva te sredstva zajedničke potrošnje, ali o njihovoj nameni odlučuje radnički savet privredne organizacije prilikom njihovog izdvajanja iz čistog prihoda. Organima upravljanja privredne organizacije data su i određena prava da u procesu reprodukcije mogu ovu namenu pod određenim uslovima, menjati, osiguravajući tako ovim sredstvima najpovoljniju strukturu koja odgovara konkretnim potrebama privredne organizacije.

Izmenjeni su bitno i uslovi sticanja sredstava putem kredita. Privredne organizacije mogu sada sredstva stečena putem zajma vratiti i iz reprodukovane vrednosti ovih sredstava, pre svega iz amortizacione vrednosti osnovnih sredstava, a ne samo iz akumulacije kako je ranije bilo. Time je njihova kreditna sposobnost proširena i ostavljena im mogućnost da zajam vrate pod uslovima koji najviše odgovaraju njihovim konkretnim prilikama. Ovim su ujedno društvena sredstva postala pokretljivija tako da se lakše mogu koristiti tamo gde su najpotrebnija i gde će dati najveći efekat.

Određene su i obaveze privredne organizacije prema zajednici u vezi s korišćenjem sredstava za proizvodnju koja su uvek društvena sredstva, a posebno obaveza plaćanja određenih doprinosa zavisnih od veličine i kvaliteta društvenih sredstava koja koriste. U ovom pogledu nije, međutim, bilo bitnih izmena u odnosu na ranije propise, osim što su privredne organizacije sada oslobođene plaćanja dvostruke kamate na sredstva stečena putem zajma.

Sva ova prava i obaveze rešeni su u osnovi jedinstveno za organizaciju svih privrednih delatnosti, ali je društvenim organima koji donose planove privrednog razvoja dato pravo da organizacijama pojedinih delatnosti mogu utvrditi drukčije obaveze ili ih osloboditi od njih u skladu s planovima njihovog razvoja i uslovima pod kojima posluju.

Obaveze privrednih organizacija prema zajednici regulisane su sada Zakonom o doprinosu iz dohotka privrednih organizacija. Na deo dohotka koji odgovara sumi minimalnih ličnih dohodaka radnika ne plaća se ovaj doprinos, a progresivna skala izdvajanja ovog doprinosa ostavlja organizacijama utoliko veći čist prihod ukoliko je dohodak iznad minimalnih ličnih dohodaka veći. Zbog specifičnih uslova poslovanja trgovinskih organizacija zakonom je predviđeno da se na istom principu progresije izdvaja dec njihovog čistog prihoda u investicioni fond komune

za potrebe investicija u trgovini, s tim da komuna može odgovarajući iznos ostaviti i pojedinim organizacijama za istu svrhu. Za privredne organizacije koje posluju pod izuzetno nepovoljnim uslovima utvrđena je posebna skala sa blažom progresijom izdvajanja ovog doprinosa. Za manje trgovinske, ugostiteljske, zanatske i komunalne privredne organizacije ostavljena je i dalje mogućnost da sve doprinose plaćaju paušalno. Inače, i ovaj, kao i ostali zakoni koji se odnose na raspodelu ukupnog prihoda privrednih organizacija, daje pravo predstavničkim organima da mogu, u skladu s društvenim planom, ustupiti organizacijama pojedinih delatnosti delimično ili u potpunosti deo doprinosa koji pripada odnosno političkoteritorijalnoj jedinici.

Vezivanja sredstava opšte potrošnje za lične dohotke — utvrđeno Zakonom o doprinosu budžetima iz ličnih dohodaka radnika — protegnuto je ne samo na celu privredu nego i na lične dohotke ostvarene iz radnog odnosa u neprivrednim delatnostima. U privredi ono ima i poseban značaj, jer progresivnost i ovog doprinosa omogućava, da se njime posredno utiče na veličinu ličnih dohodaka u uslovima samostalne raspodele čistog prihoda privrednih organizacija na lične dohotke i fondove, da se u strukturi cene uspostavi pravilniji odnos između troškova vezanih za korišćenje sredstava za proizvodnju i ličnih dohodaka i time jače potstakne ekonomisanje živim radom itd.

Društveni fondovi za opštu potrošnju i, posebno, fondovi komuna dobili su ovim oblikom raspodele adekvatnu osnovu koja i ovu potrošnju povezuje sa principom raspodele prema radu. To potstiče interes komuna za razvijanje privredne aktivnosti građana i podizanje produktivnosti njihovog rada na njihovom području, za racionalnije i štedljivije korišćenje svih društvenih sredstava i sl. Ovim zakonom je uveden u sistem raspodele princip koji stavlja opštu potrošnju na području političkoteritorijalne jedinice u zavisnost od veličine ovih prihoda, a ne prihode u zavisnost od »potreba« koje su se ranije, kao i prihodi, utvrđivale administrativnim putem. Taj će princip s razvojem privrede i uklanjanjem većih razlika u razviku pojedinih krajeva dolaziti sve više do izražaja.

S obzirom na posebne uslove poslovanja organizacija pojedinih privrednih delatnosti i na politiku njihovog razvoja utvrđenu društvenim planom, a koristeći ovlašćenja utvrđena u donesenim zakonima, Savezno izvršno veće je predložilo Narodnoj skupštini ili je samo, u okviru svojih ovlašćenja, donelo posebne odluke kojima se ovakvim organizacijama daju potrebne olakšice u plaćanju društvenih doprinosa odnosno kojima se ovi doprinosi delimično ili u celini ustupaju u korist fondova tih organizacija. To se posebno odnosi na poljoprivredne organizacije, zemljoradničke zadruge, transportne organizacije, rudnike uglja i dr.

Novim Zakonom o udruživanju u privredi dozvoljeno je privrednim organizacijama da mogu osnivati poslovna udruženja sa raznim proizvodno-tehničkim (kooperacija, koprodukcija i sl.) ili komercijalnim ciljevima (nabavka sirovina, izvoz i sl.), kao i s ciljem zajedničkog vršenja određenih privrednih usluga (turističke usluge, zajednička otprema i transport robe itd.). Zakonom je data i mogućnost da se u okviru poslovnih udruženja obrazuju zajednički fondovi udruženih organizacija, s tim što će dohodak koji eventualno ostvari poslovno udruženje pripadati udruženim preduzećima i ona će odlučivati o njegovoj raspodeli. Poslovno udruženje ne ukida pravnu i ekonomsku samostalnost privrednih organizacija. Međutim, mogućnosti udruživanja na ekonomskoj osnovi zahtevale su jači nadzor zajednice nad poslovanjem udruženja, što je sve novim zakonom i obezbeđeno.

Prema ovom zakonu komore su i samoupravne organizacije preduzeća ali u upravljanju komorama, pored privrednih organizacija koje su u njih učla-

njene, učestvuju i određeni predstavnici društvene zajednice (veća proizvođača, izvršnih veća, određenih društvenih organizacija i ustanova), čime upravljanje komorama dobija obeležje šireg društvenog upravljanja. Takođe je sproveden princip obaveznog članstva u komorama svih oblasti privrede, s obzirom na to da komore vrše i određene društvene funkcije i da su one nosioci određenih društvenih zadataka koje više ne vrši država.

U 1957 godini Savezno izvršno veće je predložilo i Skupština donela i Zakon o elektroprivrednim organizacijama kojim se organizacija, poslovanje i međusobni odnosi elektroprivrednih organizacija postavljaju na novu osnovu.

Sve navedene izmene i dopune u raznim oblastima privrednog sistema ne iscrpljuju sav rad Saveznog izvršnog veća u protekloj godini na njegovoj razradi. Još niz pojedinačnih odluka, akcija, mera na raznim područjima takođe su predstavljali elemente razrade privrednog sistema i njegovog usklađivanja sa postignutim stepenom materijalnog razvoja. To se posebno odnosi na izvesne mere u vezi sa regulisanjem odnosa i kretanja na tržištu, na odnose u okviru privatne proizvodnje i njenog postepenog prevođenja na društvene oblike proizvodnje gde je od naročito značaja razvijanje novih oblika kooperacije zemljoradničkih zadruga s privatnim proizvođačima, zatim na rad na sređivanju katastra poljoprivrednih zemljišta odnosno na utvrđivanju realnog katastarskog prihoda i slično. O mnogim od ovih mera rečeno je nešto više na drugim mestima u ovom izveštaju.

Potrebno je, međutim, na kraju ponovo podvući da je Savezno izvršno veće pristupilo razradi privrednog sistema na široj osnovi u cilju njegove potpunije kodifikacije i usklađivanja već prevaziđenih odnosa s novim potrebama i mogućnostima. Kao što je već napred istaknuto, donesenim zakonima rešena su tek najvažnija pitanja uslova poslovanja privrednih organizacija ali ostaje da se i u ovoj oblasti donesu dalji zakoni, među kojima i zakon o privrednim organizacijama. Pored toga treba zakonski urediti još gotovo celu materiju o društvenom regulisanju privrednog kretanja i razvoja i doneti više zakona o kojima je već napred bilo govora — zakone o planiranju, o društvenoj kontroli i obračunu, o društvenim fondovima, o bankama i dr.

F. RAD NA PERSPEKTIVNOM PLANU

Saglasno utvrđenim ekonomsko-političkim ciljevima našeg privrednog razvoja u narednom periodu, kao i prethodno donetim odlukama i preporukama Savezne narodne skupštine, u toku prošle godine nastavljen je i dovršen obiman rad na pripremi i izradi Društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije od 1957 do 1961 godine, koji je usvojila Savezna narodna skupština trećeg saziva.

U izvršenju ovog zadatka bilo je neophodno analizirati i oceniti sve one krupne promene koje su učinjene u posleratnom periodu u oblasti razvoja proizvodnih snaga i materijalnih odnosa u našoj zemlji, promene u razviku privrednog sistema i proizvodnih odnosa, kao i probleme koje je stvorio privredni razvoj u prethodnom periodu. Posebno, bilo je nužno, u okviru rada na perspektivnom planu, oceniti i rezultate i probleme koji su se ispoljili u vezi sa sprovođenjem u život već utvrđenih ekonomsko-političkih ciljeva za naredni period, čija je primena došla do izražaja već u 1956 a naročito u 1957 god., kao prvoj godini novog petogodišnjeg plana.

Svi ovi momenti zahtevali su opsežna proučavanja i analize brojnih elemenata i raznovrsnih privrednih problema radi određivanja potpunije i sigurnije projekcije dugoročnog razvoja naše privrede.

Prilikom izrade plana bilo je nužno uzeti u obzir i dosadašnji razvoj privrednog sistema i izmenjeni karakter planiranja i plana u sistemu. Na bazi tih iskustava i osnovnih principa Marksove analize pro-

širene reprodukcije, naši organi za planiranje, savezni i republički, uz pomoć lokalnih organa, u saradnji odgovarajućih organa državne uprave, privrednih komora i udruženja, naučnih ustanova i učešća posebno angažovanih naučnih radnika, izvršili su u okviru rada na planu obiman analitičko-studijski rad, razradili osnovne elemente metodologije planiranja i na njenim osnovama pripremili Predlog društvenog plana privrednog razvoja Jugoslavije od 1957 do 1961 godine. Celokupnim ovim radom rukovodio je Odbor za perspektivni plan Saveznog izvršnog veća. U toku rada na planu, kako su pojedina od osnovnih pitanja bila prečišćavana, Savezno izvršno veće je odgovarajuće materijale, sa svojim predlozima, dostavljalo Saveznoj narodnoj skupštini koja je o njima zauzimala svoj stav. Tako je Savezna narodna skupština, u toku rada na planu, posebno razmatrala materijale i donela svoje zaključke o dosadašnjem i perspektivnom razvoju poljoprivrede i zadrugearstva, industrije, građevinarstva, lične i opšte potrošnje. Na taj način još pre konačne izrade nacrtu perspektivnog plana, odgovarajućim rezolucijama Savezne narodne skupštine bili su formulisani zadaci i utvrđena politika po najvažnijim pitanjima daljeg privrednog razvoja.

IV. SOCIJALNA POLITIKA I RADNI ODNOSI

1. Opšta organizacija socijalne politike

Na području socijalne politike Savezno izvršno veće je polazilo od potrebe stvaranja uslova za bolji i sigurniji život radnog čoveka. U tom cilju, ono je nastojalo da srazmerno sa jačanjem proizvodnih snaga, porastom proizvodnje i produktivnosti rada u zemlji postepeno raste i standard radnih ljudi. Tako je poklanjana naročita pažnja stanbenoj i komunalnoj izgradnji, osnivanju i usavršavanju stanbenih zajednica i raznih oblika samoupravljanja i samopomoći građana. Može se reći da su položeni temelji ovakvoj orijentaciji. No, to je tek početak i potreban je niz novih napora u tom pravcu. Svesna orijentacija komuna i društvenih organizacija, naročito sindikata, na takve ciljeve obezbeđuje da budući napredak u tom pravcu bude još brži i stvarniji.

Formiranje stanbenih zajednica otvara šire perspektive ne samo za rešavanje problema zaštite dece i brige za nemoćne i nesposobne za rad, nego i za pružanje pomoći zaposlenoj porodici, kao i za rešavanje ostalih problema života i standarda radnih ljudi. Otvaranjem raznih servisa za pomoć porodici, dečjih ustanova i ustanova za odrasle u stanbenim zajednicama pružice se pomoć onima kojima je ona neophodna. Savezno izvršno veće potstiče sve forme aktivnosti stanbenih zajednica i komunalnih službi i servisa u pravcu obezbeđenja radnim ljudima što boljih uslova rada, odmora i kulturnog života.

Na polju socijalnog osiguranja, Savezno izvršno veće je u 1957 godini usmerilo svoj rad prvenstveno na dalju izgradnju zakonodavnog sistema u skladu sa društveno-ekonomskim promenama i potrebama socijalnog osiguranja. Sem toga, iako je sprovođenje socijalnog osiguranja i upravljanje fondovima povereno posebnoj društvenoj službi, pri čemu državna uprava ima zadatak da ceni i prati zakonitost rada ove službe, Savezno izvršno veće poklonilo je punu pažnju u ovoj godini problemima učvršćivanja službe, njenog funkcionisanja i racionalnom trošenju sredstava socijalnog osiguranja.

2. Socijalno osiguranje

1) U 1957 god. organizacija sreskih zavoda za socijalno osiguranje prilagođena je nastalim administrativno-teritorijalnim promenama. Ukinuto je odnosno fuzionisano 7 sreskih zavoda tako ih danas ima 100. Tokom cele godine, u nastojanju da se uprosti

postupak ostvarivanja prava osiguranika, služba je bila orijentisana na učvršćenje administrativnog aparata, osposobljavanje službenika i usavršavanje metoda rada.

U oblasti finansiranja socijalnog osiguranja ostao je nerešen problem izravnjanja neravnomernosti koje postoje između narodnih republika u pogledu obaveza po socijalnom osiguranju i sredstava koja ostvaruju. Obaveze u pojedinim narodnim republikama su različite kao posledica razlika u privrednoj razvijenosti zdravstvene mreže, strukturi osiguranika i porodičnoj strukturi, dok im se sredstva obezbeđuju po jedinstvenoj stopi prema potrebama federacije kao celine. U 1957 god. proučavane su mogućnosti rešenja ovog problema bilo u tom smislu da se izravnjanje razlika vrši putem određenog prelivanja sredstava u okviru federacije (reosiguranje), bilo da se za dugoročna osiguranja, u kojima su rashodi u najvećoj meri objektivne prirode, ustanove jedinstveni opšti fondovi za celu federaciju. U skladu sa rešavanjem ovoga problema, na predlog Saveznog izvršnog veća, Savezna narodna skupština donela je Odluku o jedinstvenoj raspodeli stope u okviru federacije na zdravstveno osiguranje i dugoročna osiguranja, što se primenjuje od 1 januara 1958 godine.

Uopšte, ceo sistem organizacije i finansiranja socijalnog osiguranja treba ponovo da se pretrese sa stanovišta načela koja odgovaraju našim društveno-ekonomskim oblicima upravljanja i finansiranja i da se traže još bolja rešenja.

Ukupni prihodi i rashodi socijalnog osiguranja u 1956 i 1957 godini kretali su se:

Pokazatelj	Godina		Indeks
	1956	1957	
prihodi u milionima	133.093	167.400	125,8
rashodi	135.557	165.200	121,9

Za 1957 god. predviđeni ukupni prihodi fondova socijalnog osiguranja iznosili su 147 milijardi dinara. Ostvarenje prihoda išlo je ukorak sa kretanjem ostvarenih plata. Veće ostvarenje prihoda od predviđenih nastalo je, prvo, usled toga što je broj novoupisanih premašio očekivani prirast i, drugo, usled porasta nivoa plata.

Od ostvarenih sredstava utrošeno je 165,2 milijardi dinara, i to: 63,2 milijarde za zdravstveno osiguranje, 43,9 milijarde za invalidsko i penzisko osiguranje, 54,0 milijarde za dodatke za decu, 2,1 milijarde za obezbeđenje lica privremeno van radnog odnosa i 2 milijarde za rezervne i druge fondove.

Predračunom za 1957 god. rashodi su bili predviđeni u visini od 155,8 milijardi dinara, pa je, prema tome, izvršenje rashoda veće za 9,4 milijardi dinara od predviđenih.

Socijalnim osiguranjem danas je obuhvaćeno preko 7,5 miliona građana, tj. preko 41% od ukupnog stanovništva. U daljem razvijanju ove službe, pred zajednicom stoji važno pitanje proširenja osiguranja na ostalo stanovništvo. Potrebno je pripremiti propise za postupno uvođenje zdravstvenog osiguranja za poljoprivredne proizvođače i za celokupno osiguranje zanatlija. Sredstva koja su potrebna za pokriva prava treba da obezbede pretežnim delom ove kategorije građana. Pri tome obim prava odnosno potrebna sredstva treba da budu u granicama njihovih ekonomskih mogućnosti. U 1957 god. na zdravstveno osiguranje utrošeno je 59,9 milijardi dinara, što u odnosu na 1956 godinu predstavlja povećanje za 21,3%.

Godine 1956 i 1957 ovi rashodi su iznosili u milionima dinara:

Vrsta rashoda	Godina		Indeks
	1956	1957	
zdravstvena zaštita	34.875	42.800	122,7
naknade umesto plate	9.008	10.330	114,7
pomoć za opremu deteta	1.580	1.590	100,6
naknade i pomoći u slučaju smrti	589	580	98,5
ostali rashodi	3.342	4.600	137,6
U k u p n o :	49.394	59.900	574,1

Porast rashoda naročito je veliki u grani zdravstvenog osiguranja u kojoj rashodi za zdravstvenu zaštitu rastu znatno brže nego što raste broj osiguranika. Dok je broj zaštićenih lica od 1953 do 1957 god. porastao za 42,3%, rashodi zdravstvenog osiguranja porasli su za 35,3%, a same zdravstvene zaštite za 47,5%.

Ovakav razvoj jednim delom je rezultat stalnog proširivanja mreže zdravstvenih ustanova te u vezi s tim povećano je korišćenje zdravstvenih usluga od strane osiguranih lica. Međutim, pretežnim delom, ovaj porast je posledica poskupljenja zdravstvenih usluga usled povećanja plata zdravstvenog osoblja, opšteg porasta nekih cena na tržištu i dr. Na porast rashoda u 1957 god. posebno je uticala, pored navedenih faktora, i pojava oboljenja od gripa u drugoj pogovini godine. Epidemija gripa uticala je i na povećanje procenta izostanaka sa posla, koji se od 3,9% u 1956 god. popeo na 4,2% u 1957 god. Do epidemije izostanci su bili u opadanju u odnosu na prethodnu godinu. Procenjuje se da je pojava gripa prouzrokovala povećanje troškova za oko 2,5 milijardi dinara. Među uzrocima koji su delovali na povećanje rashoda zdravstvenog osiguranja, posebno na rashode ambulantno-polikliničkih usluga, ističe se i način obračuna zavoda i zdravstvenih ustanova po kome je pregled osnovna obračunska jedinica.

Zdravstvena ustanova organizovana na načelu samostalnog finansiranja naplaćuje naknade samo za kurativne usluge, tako da nije ekonomski zainteresovana da traži uzroke oboljenja i da preduzima preventivne mere. U cilju otklanjanja ovog nedostatka primenjen je i proučavan u 1957 god., u većem broju sreskih zavoda, drugi način obračunavanja zdravstvenih usluga, koji, kao osnovu, uzima broj zaštićenih lica na teritoriji pojedine zdravstvene ustanove a ne broj izvršenih pregleda.

Posebna pažnja je poklonjena organizovanjem prijemu osiguranika u zdravstvene ustanove i boljoj saradnji samih zdravstvenih ustanova, a u cilju manjeg gubljenja vremena i uprošćavanja postupka pri ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu. Ulaganjem znatnih sredstava fondova socijalnog osiguranja pomognuta je izgradnja i opremanje ambulanata opšte prakse, u prvom redu zdravstvenih stanica pri preduzećima. Na taj način usmeravani su razvoj i organizacija zdravstvenih ustanova u pravcu bolje zdravstvene zaštite. Preduzete su mere za pojednostavljenje i ubrzanje postupka ostvarivanja ostalih prava iz zdravstvenog osiguranja, kao što su naknade umesto plate, pomoći, putni troškovi i sl. Rashodi invalidsko-penziskog osiguranja u 1957 god. pokazuju, u odnosu na 1956 god., normalan porast i ravnomerno kretanje koje odgovara očekivanom porastu broja korisnika invalidsko-penziskih davanja. To se najbolje vidi iz ovog pregleda:

Vrsta davanja	Rashodi u milijardama			Br. korisnika u 000		
	1956	1957	Indeks	1956	1957	Indeks
Invalidska penzija i invalidnine	14,4	17,0	118,1	199	213	107,0
Starosne penzije	11,8	13,8	116,9	121	128	105,8
Porodične penzije	7,0	8,4	120,0	143	146	102,1
U k u p n o :	33,2	39,2	118,1	463	487	105,2

Zakonom o penziskom osiguranju od decembra 1957 god. obim prava osiguranika doveden je u sklad sa ekonomskim mogućnostima zajednice. Bitna je novina odmeravanje prava iz penziskog osiguranja na temelju doprinosa pojedinca koji se odražava u njegovom ličnom dohotku odnosno plati i trajanju rada, tako da je visina prava srazmerna ličnom dohotku i doprinosu pojedinca zajednici.

Po novom zakonu prosečan penziskim osnov iznosi 73% od prosečne plate, što je povoljnije nego u bilo kom penziskom sistemu. Prema tome, dalje povišenje penzija može se očekivati jedino uporednim povećanjem opštih prihoda radnih ljudi, tj. od porasta proizvodnje i produktivnosti rada. Sem toga, novim zakonom otklonjene su zastarele odredbe ranijih propisa koji su donošeni u drukčijim uslovima.

U ovoj godini dodeljena su dva jednokratna dodatka: uživaocima penzija i invalidnina, svaki u visini od po 50% zakonskog osnova penzije i invalidnine. Radi pravilnije primene propisa doneto je Rešenje o načinu određivanja dužnosti na kojima se provedeno vreme računa za radni staž sa uvećanjem za polovinu.

U 1957 god. broj korisnika dodatka kao i rashodi za dodatke na decu povećani su u odnosu na 1956 godinu u nešto većoj meri, što se vidi iz ovog pregleda:

Pokazatelj	Godina		Indeks
	1956	1957	
Broj korisnika dodatka u 000	823	828	100,6
Broj dece u 000	1673	1706	102,0
Rashodi za dodatke na decu u milionima dinara	48654	54000	111,0

Porast broja korisnika i dece za koju se isplaćuje dodatak odnosno rashoda objašnjava se središnjim imovinskih odnosa, tako da se deo osiguranika odredkao prava vlasništva u cilju sticanja dodatka a osiguranici su vlasnici na imanjima dobijenim po Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji dobili su dodatak koji odgovara imovnom stanju njihovog domaćinstva.

3. Dečja zaštita

Briga za decu bez roditelja, decu palih boraca i žrtava fašizma bila je i u ovom periodu u centru pažnje organa socijalne zaštite. Samo u 1957 god. za školovanje dece palih boraca i žrtava terora, federacija, republike i komune dale su oko 4 milijarde dinara. Još 107.000 dece palih boraca i žrtava fašizma nalazi se na brizi zajednice. U poslednjoj godini ta briga je bila nizom zakonskih propisa i pravno regulisana (Zakon o ratnim vojnim invalidima, Zakon o penziskom osiguranju, Uredba o posebnom invalidskom dodatku deci palih boraca i republički propisi o zaštiti žrtava fašističkog terora). Federacija je preuzela na sebe materijalnu obavezu za školovanje dece palih boraca, a za decu žrtava fašističkog terora narodne republike i sreski narodni odbori.

U poslednje dve godine pojačana je i briga za dečju ishranu, naročito ishranu školske dece organizovanjem školskih kuhinja čiji je broj rastao. (U 1956

godini bilo je 9.500 školskih kuhinja, a u 1957 godini 11.770 koje su davale dopunski obrok za preko 2 miliona školske dece).

Većim angažovanjem školskih odbora, društvenih organizacija, radnih kolektiva, broj dečjih letovališta iz godine u godinu raste. Tako je u 1957 bilo 495 letovališta za 155.000 dece, a pored toga organizovan je niz logorovanja, lokalnih izletišta i dnevnih boravišta čemu su naročito doprinele društvene organizacije (Savet društava za brigu i staranje o deci, izvidnici i planinke, Ferijalni savez i dr.).

Treba istaći veliku aktivnost društvenih organizacija u oblasti dečje zaštite, bilo u rešavanju konkretnih problema koje su primili na sebe, bilo u popularisanju savremenih shvatanja o dečjoj zaštiti i prosvetivanju građana. Naročito veliku aktivnost razvio je Savet društava za brigu i staranje o deci, Crveni krst, Savez boraca i dr.

4. Invalidska zaštita

Zakonska prava invalidske zaštite na dan 31. XII. 1957 god. uživalo je 28.857 ratnih vojnih invalida, 64.705 porodica palih boraca iz ranijih ratova i 60.236 ličnih i 166.795 porodica palih boraca iz Narodnooslobodilačkog rata. Ukupni izdaci za invalidsku zaštitu u 1952 god. iznosili su 7.758.366.000 dinara, a u 1957 god. 10.127.241.000. Invalidski dodatak uživalo je 41.215 lica.

Prema postojećim propisima zdravstvena zaštita obezbeđena je ratnim vojnim invalidima u svim vidovima, dok je uživaocima porodične invalidnine zaštita priznata u ograničenom obliku i kod nekih kategorija uslovljena ekonomskim stanjem, tj primanjem invalidskog dodatka. Posebno mesto u zdravstvenoj zaštiti ratnih vojnih invalida zauzima banjsko i klimatsko lečenje i snabdevanje protezama i ostalim ortopedskim pomagalicama. Težnja je da se kvalitet proteza i ortopedskih pomagala postepeno popravlja. Da bi se olakšalo kretanje najtežim invalidima preduzete su mere da se snabdeju manjim motornim vozilima. Isto tako, preduzete su mere da se invalidima od I do IV grupe obezbedi nabavka motornih vozila pod povoljnijim uslovima.

5. Ostali vidovi socijalne zaštite

Među ostalim vidovima socijalne zaštite treba naročito istaći dodeljivanje raznih vrsta socijalnih pomoći i zaštitu defektnih lica, koja nisu obuhvaćena drugim propisima, kao i zaštitu starih i iznemoglih lica.

Socijalne pomoći su jedan od najrazvijenijih oblika socijalne zaštite. Ovaj vid pomoći daje se žrtvama fašističkog terora, porodicama čiji se hranio nalaze na obaveznoj vojnoj službi u JNA i drugim materijalno neobezbeđenim licima pod određenim uslovima. Davanje socijalne pomoći, izuzev pomoći porodicama čiji se hranio nalaze u JNA, regulisano je republičkim propisima i propisima narodnih odbora, a sve ove pomoći isplaćuju se iz sredstava opština. Za sve ove vrste pomoći karakteristično je za period od 1952 do 1957 god. da su se finansijska sredstva naglo povećavala. Tako je u 1952 god. broj korisnika svih vrsta pomoći iznosio 121.673, a isplaćeno je 1.202.757.000 din., dok je u 1956 god. bilo obuhvaćeno 138.072 nosioca pomoći, a isplaćeno 2.158.201.000 din. Prema tome, od 1952 godine broj korisnika je povećan za 13,4%, dok su izdaci povećani za 79,5%.

Zajednica pruža defektnim licima stalne socijalne pomoći, besplatnu zdravstvenu zaštitu, besplatno školovanje i profesionalno osposobljavanje i pomaganje u njihovom zaposlenju, daje dotacije organizacijama ovih lica i obezbeđuje im razne druge povlastice i olakšice. Težište rada bilo je na rehabilitaciji i pomaganju u zaposlenju. Ova zaštita se dosad, uglavnom svodila na zaštitu slepih i gluvih lica, dok su ostala defektna lica zaštitom manje obuhvaćena. U

zaštiti gluvih i slepih znatnu aktivnost pokazale su njihove organizacije, koje pored društvenih funkcija vrše izvesne funkcije koje su na njih preneli državni organi. Ovim organizacijama zajednica daje dotacije iz budžeta i viška prihoda Jugoslovenske lutrije. Tako je Savez slepih u vremenu od 1952 do 1956 god. prosečno raspolagao godišnje sa oko 250.000.000 dinara, a Savez gluvih sa oko 200.000.000 dinara.

Važan vid zaštite je i briga o starim i iznemoglim licima. Pored socijalne pomoći, smeštajem u socijalne ustanove i sl., razvijane su, iako u nedovoljnoj meri, i druge vrste zaštite. Dok su ranije, uglavnom, obuhvatana lica bez sredstava za izdržavanje, sada se pokazala potreba da se obuhvate i ona lica koja imaju i sredstava, ali nema ko da se stara o njima. Ovaj problem je naročito otežan u velikim gradovima i industriskim centrima. Za sprovođenje jedne ovakve široke zaštite nema dovoljnog broja ustanova. Tako je ovakvih ustanova u 1956 god. bilo svega 114 sa kapacitetom od 9.581 mestom. Za izdržavanje ovih ustanova zajednica je dala 692 miliona dinara, dok su sami štićenici uplatili 135.161.000 dinara.

Pružena je pomoć i onim našim građanima koji se kao ekonomski emigranti vraćaju iz inostranstva. Zakonskim putem date su olakšice svim našim iseljenicima-povratnicima u sticanju prava na penziju, priznavanju radnog staža, zaposlenju i ostalim pogodnostima. Organi socijalne zaštite obratili su posebnu pažnju prihvatanju ovih lica, rešavanju njihovih problema i uključivanju mlađih u radni odnos. Na sprovođenju ovih zadataka naročito su bile aktivne matice iseljenika.

U ovom periodu posvećena je veća pažnja i školovanju kadrova zaposlenih u službama socijalne zaštite. Od 1952 god. do danas otvoreno je 5 škola za socijalne radnike sa rangom više srednje škole. U cilju upoznavanja sa tuđim iskustvima upućivani su socijalni radnici na specijalizaciju u inostranstvo i vršena razmena stručnjaka sa drugim zemljama.

Međutim, i pored ovih uspeha ostaje i dalje problem jačanja službe, naročito sreskih i opštinskih upravnih organa. Posebno se postavljaju pitanja stručnih kvalifikacija kadrova koji rade u ovoj službi i njihovog ustaljivanja.

6. Rad i radni odnosi

Pored rada na pripremi Zakona o radnim odnosima u toku 1957 god. doneseni su i sledeći propisi: Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o higijensko-tehničkim zaštitnim merama na morskim brodovima, Naredba o određivanju skraćenog radnog vremena u privrednim organizacijama za proizvodnju elektroda i ferolegura i Odluka o osnivanju saveznog centra za obrazovanje rukovodnih kadrova u privredi.

U 1957 god. radilo se na sprovođenju analitičke procene radnih mesta, i to: I i II faze (popis i opis radnih mesta i analiza i stepenovanje radnih mesta) u industriji i I faze u saobraćaju. Dalje, izvršene su bile pripreme za donošenje propisa za II fazu procene u saobraćaju i I i II faze u građevinarstvu. Analitička procena radnih mesta treba da posluži uspostavljanju pravilnijih odnosa u nagrađivanju za rad unutar privrednih organizacija, na osnovu tačnije procene težine odnosno vrednosti radnih mesta, što će uz sve ostalo imati svog posebnog i neposrednog odnosa na povećanju produktivnosti rada.

Po pitanju stručnog osposobljavanja kadrova u privredi u toku 1957 god. nastavljen je rad na prvom nacrtu nomenklature i opisa zanimanja radnika u privredi. Štampanjem ovog materijala stvorena je osnova za iscrpniju diskusiju i donošenje odgovarajućih mera. Pri Sekretarijatu za rad obrazovana je posebna komisija, sastavljena od predstavnika zainteresovanih državnih organa i privrednih organizacija, kojoj je stavljeno u zadatak da organizuje posao na izradi nomenklature i opisa zanimanja u privredi. Isto tako, nastavljena je izrada posebnih propisa o

sticanju stručne spremlje, dok su neki propisi iz ove oblasti već objavljeni u toku 1957 godine.

Jedan od najtežih problema u vezi sa Opštim uputstvom o sticanju stručne spremlje praktičnim radom u preduzeću jeste problem neujednačenosti republičkih propisa o programima za pojedine struke. Stoga je, pod rukovodstvom Sekretarijata za rad Saveznog izvršnog veća, preduzeta akcija da se u saradnji sa republičkim sekretarijatima za rad izrade jedinstveni programi za sve predmete opšteg obrazovanja, dok bi se za stručne predmete izradili zajednički ispitni programi samo za najvažnije struke, na čemu se u ovom pravcu već radi.

U politici raspodele sredstava Saveznog fonda za kadrove išlo se na to, da se pomoći iz sredstava fonda za izgradnju i opremu škola i za sistematsko usavršavanje kadrova u privredi dodeljuju u skladu sa potrebama privrede u kadrovima određene vrste stručnosti.

7. Posredovanje rada

U toku 1957 god. bilo je prijavljeno biroima za posredovanje rada 525.925 slobodnih radnih mesta, što je više za 105.987 nego u prethodnoj godini.

Preko biroa za posredovanje rada u ovom periodu tražilo je zaposlenje 738.443 lica ili prosečno mesečno 61.537, što je više za 89.327 lica nego u 1956 god., dok je zaposleno 585.032 lica ili prosečno 48.753 mesečno, a što je više za 114.776 lica nego u 1956 god. Međutim, i pored toga u 1957 god. bilo je prosečno 115.904 nezaposlenih lica ili 15% više nego u 1956 god. Ovaj broj rezervne radne snage smanjio se u sezoni građevinskih i poljoprivrednih radova tako da je pao na nivo iz 1956 godine, pa čak i ispod njega. Od ukupnog broja lica koja su tražila zaposlenje bilo je 30,4% žena. U ukupnom broju rezervne radne snage u 1957 god. ima 51,4% žena. Ostatak nezaposlene radne snage je pretežno nekvalifikovan. Ako je bilo i kvalifikovanih radnika, oni su uglavnom bez dovoljne stručne spremlje i radnog iskustva, pretežno mlađa radna snaga.

Organi službe posredovanja rada su — pored usmeravanja rezervne radne snage na upražnjena mesta — osnivali razne radionice i servise iz svojih redovnih i dopunskih sredstava i na taj način stvorili mogućnost za zapošljavanje većeg broja lica. Osim toga, preduziman je niz mera za stručno osposobljavanje i prekvalifikaciju nezaposlenih lica.

U oblasti profesionalne orijentacije nastojanja biroa za posredovanje rada bila su usmerena na otvaranje novih savetovašta, centara i referada za izbor zanimanja; delatnosti profesionalnog prosvetavanja putem otvaranja izložbi, izdavanjem raznih publikacija, održavanjem predavanja po školama, organizovanjem poseta učenika preduzećima itd.

U toku 1957 god. biro za posredovanje rada evidentirali su 257.747 slučajeva novčanih naknada, što znači da je prosečno mesečno ostvarivalo pravo na novčanu naknadu oko 20.895 nezaposlenih lica ili 18% ukupnog broja prijavljenih lica, što u odnosu na 1956 god., kada je prosečno mesečno ostvarivalo novčanu naknadu 16,3% pretstavlja povećanje.

Naime ukupnih davanja nezaposlenim licima od strane biroa za posredovanje rada, u 1957 god. isplaćeno je oko 1.984.772.000 d.n., od čega otpada na novčanu naknadu dinara 843.236.746, na povlašćenu vožnju u cilju zaposlenja 1.359.904, na zdravstvenu zaštitu 518.567.388 i na dodatak na decu 621.608.675 din.

Pošto se Zakonom o radnim odnosima krug korisnika prava na novčanu naknadu proširuje i poboljšavaju uslovi za ostvarivanje pojedinih prava, pretpostavlja se da će se u 1958 god. povećati broj korisnika prava na novčanu naknadu.

8. Zaštita na radu

Prenošenjem velikog broja poslova inspekcije rada na opštine postavilo se i pitanje kadrova, koje

je pretstavljalo i još pretstavlja jedan od centralnih problema ove službe. Prvi korak ka njegovom rešavanju učinjen je donošenjem Uredbe o zvanjima inspektora rada.

Posebna pažnja posvećena je donošenju zaštitnih propisa. U završnoj fazi izrade nalazi se veći broj pravilnika o zaštitnim merama (pravilnici o zaštitnim merama pri ronilačkim radovima, pri radu na preradi i obradi metala, pri radovima na teretnim dizalicama i dr.). Pored toga, pristupilo se reviziji propisa koji su objavljeni još prvih godina po oslobođenju. U 1957 god. objavljene su izmene i dopune Pravilnika o higijenskim i tehničkim zaštitnim merama na morskim brodovima, a izrađeni su i dopunski propisi o zaštiti rada na ribarskim brodovima, kao i izmene i dopune Pravilnika o higijenskim i tehničkim zaštitnim merama pri radu na eksploataciji šuma. Radeno je i na Nacrtu zakona o inspekciji rada, koji je uglavnom već završen.

Izvršene su i ankete o stanju zaštite i uslova rada učenika u privredi, u poljoprivredi, na železnicama i u tekstilnoj industriji, čiji će rezultati poslužiti kao baza i orijentacija za izradu i reviziju sadašnjih propisa.

U protekloj godini prikupljena odnosno izrađena je iscrpna dokumentacija i analiza problematike zaštite rada, koja je obuhvatila pregled dosadašnjeg razvika, učestalosti povreda na radu, profesionalnih i drugih oboljenja u vezi sa radom, nedostatke higijensko-tehničke zaštite i nepravilnosti iz radnih odnosa, kao i neke posebne probleme iz oblasti zaštite rada. Pored toga, radi obezbeđenja potrebnog uvida u pojave kršenja propisa o radnim odnosima, prikupljen je i obrađen materijal sa terena i dat osvrt na ovaj problem, kako bi poslužio kao osnovica za vođenje određene politike od strane nadležnih organa.

U toku prvog polugodišta 1957 god. organi inspekcije rada registrovali su 57.447 povreda na radu i 268 smrtnih slučajeva. Broj smrtnih slučajeva je manji kako u odnosu na prethodnu godinu (563 slučajeva), tako i uopšte, jer broj zaposlenih u 1957 god. premašuje broj zaposlenih ranijih godina. Što se tiče radnih prostorija utvrđeno je da određeni postotak ne ispunjava uslove postavljene kao minimum za obezbeđenje života i zdravlja zaposlenih lica. Tu se radi mahom o nasleđenim radnim prostorijama. Dalje, inspektori rada su evidentirali razne druge nedostatke na pojedinim radnim mestima: nedovoljna površina i kubatura prostorija, nedostaci u ventilaciji, osvetljenju, grejanju, neotstranivanju buke i vibracije, nedovoljnoj zaštićenosti raznih mašina, aparata i uređaja, nezaštićenosti protiv požara, protiv udara od električne struje, pomanjkanju zaštitne obuće i odeće i raznih drugih zaštitnih sredstava (kao što su zaštitnici za lice, zaštitne naočare, kecelje, respiratori i dr.) neophodnih za obezbeđenje rada na radnim mestima. Pored toga, neka preduzeća nisu raspolagala sanitetskim materijalom za pružanje prve pomoći ili nemaju lica osposobljena za pružanje ovakve pomoći itd.

U prošloj godini zabeleženo je 44.300 slučajeva kršenja propisa o radnim odnosima. Od toga otpada na nezakonite otkaze 10.120, na nezaključivanje i kršenje kolektivnih ugovora 1.508, na neplaćeni prekovremeni rad 2.883 na neplaćeni noćni rad 2.235, na neplaćeni rad na dane nedeljnog odmora i državnih praznika 3.513, na nepravilnosti u vezi sa korišćenjem godišnjeg odmora 2.157, na nepravilnosti u vezi sa odlaskom na vojnu vežbu ili otsluženje vojnog roka u JNA 429, na kršenje propisa o platama i zaradama 5.395, na nepridržavanje propisa o zaštiti ratnih vojnih invalida, invalida rada i ostalih lica sa smanjenom radnom sposobnošću 781, na nepravilnu primenu propisa o trudnicama i majkama dojiljama u radnom odnosu 221, na kršenje propisa o učenicima u privredi 7.281, na nedostatke i manjkavosti pravila o radu 448, i na ostale nepravilnosti iz radnih odnosa 7.400.

9. Međunarodne veze

U toku 1957 god. sklopljeno je više konvencija i sporazuma koji regulišu međunarodna pitanja iz oblasti socijalnog osiguranja. Tako su potpisane konvencije o socijalnom osiguranju sa: Čehoslovačkom, Velikom Britanijom, Mađarskom, Italijom i Bugarskom, kao i sporazumi za primenu konvencije sa Luksemburgom i Holandijom.

Međunarodna saradnja na polju socijalnog osiguranja manifestovala se pored učestvovanja naših predstavnika na međunarodnim konferencijama i time što je naša zemlja omogućila i pomogla održavanje zasedanja Saveta MUSS-a, njegovih odbora i podgrupa koje je održano maja meseca u Dubrovniku.

U protekloj godini postignuti su dalji uspesi na učvršćivanju naše saradnje sa MOR-om i na jačanju naše aktivnosti u ovoj organizaciji.

Na 40-om zasedanju Konferencije MOR-a učestvovali su i naši delegati. Na ovom zasedanju diskutovalo se i odlučivalo o veoma značajnim pitanjima (automatizacije i njenih socijalnih posledica, prinudnog rada, diskriminacije u pogledu zanimanja i zaposlenja, nedeljnog odmora u trgovini i biroima, uslovima rada i zaštiti domorodačkog stanovništva u nezavisnim zemljama). Aktivnost naše delegacije bila je naročito uspešna podnošenjem predloga i amandmana u vezi sa diskusijom o pitanju prinudnog rada. Aktivnost naše delegacije bila je takođe zapažena i korisna i u Komisiji za rezolucije gde su naši delegati znatno doprineli ublažavanju preteranosti pojedinih predloga u postavljanju rezolucija na realnu i za većinu prihvatljivu osnovu. Isto tako, sa naše strane data je inicijativa za vanredan sastanak vladinih delegacija na kome se diskutovalo tzv. pitanje statusa poslodavačkih delegata, što danas predstavlja aktuelan politički problem MOR-a, a čijem smo pravilnom rešavanju od samog početka postavljanja ovog problema nastojali da doprinesemo.

Učestvovali smo na zasedanjima Komisije za metalnu industriju i Komisije za gvožđe i čelik. Na ovim sastancima tretirana su pitanja iz oblasti industrije, od kojih su neka i kod nas aktuelna kao što su uvođenje automatizacije i njene posledice, preduzimanje mera za sprečavanje nesreća na poslu, procena radnih mesta, socijalni problemi i uslovi rada u ovim industrijama. Isto tako, ostvareno je učešće na tripartitnom zasedanju o problemima svih rudnika, sem rudnika uglja.

U ovoj godini ostvaren je tešnji kontakt sa Međunarodnim biroom rada u cilju upoznavanja sa novim odnosima u proizvodnji kod nas, odnosno sa novim položajem naših radnika-proizvođača do čega je došlo uspostavljanjem sistema radničkog upravljanja. Biro je odredio specijalnu misiju koja je u dva maha boravila u našoj zemlji i tom prilikom obišla razne organe, ustanove i organizacije kao i po nekoliko preduzeća u Beogradu, republičkim centrima i drugim mestima.

Međunarodni biro rada priprema sada studiju o sistemu radničkog upravljanja u našoj zemlji.

V. NARODNO ZDRAVLJE

U toku protekle godine učinjeni su značajni napori za rešavanje otvorenih pitanja u oblasti narodnog zdravlja. Zajednička komisija Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća nastavila je rad i u ovoj godini i pripremila Nacrt zakona o organizaciji zdravstvene službe.

Pozitivan rezultat su nastojanja da se sjedine preventiva i kurativa u oblasti zaštite narodnog zdravlja i da se zdravstvena zaštita što više približi radnim ljudima, organizovanjem zdravstvenih stanica u naseljima i preduzećima. Sve ove mere imale su za rezultat da je morbiditet radnika i službenika u 1957 god. osetno pado.

Borba protiv zaraznih i masovnih oboljenja, naročito vakcinacija protiv zaraznih bolesti, dali su isto tako dobre rezultate. Tome je doprinelo i donošenje posebnih propisa o vakcinaciji protiv određenih zaraznih bolesti.

Donošenjem Zakona o javnim službenicima rešeno je nekoliko važnih pitanja sa područja statusa, napredovanja i nagrađivanja zdravstvenih službenika. Ovaj zakon je rešio i neka druga pitanja u oblasti narodnog zdravlja. Odredbe o lekaru opšte prakse koje daju određenu fizionomiju lekara kome se teži, doprinose da se reši jedan od akutnih problema zdravstvene službe. Narodne republike su ovlašćene da privatnu profesionalnu delatnost zdravstvenih službenika regulišu u skladu sa svojim mogućnostima i stepenom razvijenosti zdravstvene službe. U sprovođenju ove politike u Narodnoj Republici Sloveniji donesen je Zakon o privatnoj praksi zdravstvenog osoblja.

Tokom protekle godine posvećena je posebna pažnja proučavanju zdravstvenog osiguranja poljoprivrednog stanovništva i stvaranju uslova za njegovo sprovođenje. Kako se to pitanje nije moglo rešiti u celini, u pojedinim mestima samoinicijativno se pristupilo dobrovoljnom osiguranju poljoprivrednog stanovništva. Osim toga, pojačan je rad na stvaranju uslova za što skorije postepeno uvođenje obaveznog osiguranja poljoprivrednog stanovništva.

Dalje jačanje komunalnog sistema pozitivno je delovalo na razvoj i osamostaljenje zdravstvene službe. Narodni odbori opština i srezova nastoje da stanovništvu obezbede i lečenje i preventivnu zaštitu. Na osnovu toga, došlo je i u toku protekle godine do osnivanja novih zdravstvenih ustanova ambulantno-polikliničkog tipa, naročito zdravstvenih stanica u preduzećima.

Sve razgranatiji rad zdravstvene službe i povećani obim zdravstvenih usluga koje se pružaju stanovništvu doveli su do povećanja rashoda zdravstvenih ustanova. Dosadašnji način finansiranja zdravstvene službe u takvim uslovima nije mogao da odgovori u potpunosti, pa je došlo do daljeg povećanja zaduživanja narodnih odbora kod zdravstvenih ustanova. Pitanje finansiranja zdravstvene službe i likvidiranje dugova predstavlja problem koji traži što skorije rešenje.

Prilikom investiranja u objekte zdravstvene službe nije se u protekloj godini ostvario predviđeni plan investicione izgradnje. Zato ostaje zadatak da se povećanim investicijama u narednom periodu ovaj zastoj naknadi.

1. Organizacija i rad zdravstvene službe

Broj zdravstvenih ustanova u toku 1957 god. znatno je uvećan, pošto izgradnja jednog dela započetih objekata nije završena. Brojno stanje je danas sledeće: 3.050 zdravstvenih ustanova, odnosno specijalizovanih odeljenja sa pretežno kurativnim zadacima; 1.700 zdravstvenih ustanova odnosno specijalizovanih odeljenja sa pretežno preventivnim zadacima.

Broj lica koja se leče u zdravstvenim ustanovama stalno raste, pre svega usled povećanja broja zdravstvenih osiguranika, boljeg poznavanja prava na zdravstvenu zaštitu, porasta broja zdravstvenih ustanova i širenja zdravstvene prosvetnosti. U bolnicama je lečeno 1,297,224 bolesnika, a u ambulantno-polikliničkim ustanovama izvršeno je 16,679,518 prvih pregleda, odnosno prosečno oko 1 pregled na svakog stanovnika. Dispanzerski rad i lečenje zuba znatno zaoštaju za radom ambulantno-polikliničkih ustanova, što se naročito uočava u obavljanju njihovih preventivnih zadataka.

Dok su u gradovima sa pretežno zdravstveno osiguranim stanovništvom zdravstvene ustanove dobro iskorišćene, u malim mestima i selima nije isti slučaj,

pošto na korišćenje zdravstvenih ustanova utiče i privatna praksa lekara.

Veće korišćenje zdravstvene zaštite od strane zdravstveno osiguranog stanovništva, odrazilo se povoljno na zdravlje radnika i službenika, što se može zaključiti iz stalnog smanjivanja odsustvovanja sa posla, dužeg trajanja života i niže prosečne smrtnosti.

U toku 1957 god. javila se epidemija aziskog gripa koji je bio uglavnom blagog oblika, te je izazvao samo manje poremećaje usled izostajanja sa posla. Druge zarazne bolesti kretale su se u dosadašnjim prosečnim granicama.

Smanjuje se smrtnost od tuberkuloze. Smanjuju se obolevanja od malarije i komplikacije u toku i posle porođaja, a takođe izvesna venerična oboljenja.

Vakcinacija je sprovedena bolje nego prošlih godina. Usled opasnosti od epidemije poliomielitisa vrši se u NR Sloveniji obavezna vakcinacija dece mladih godišta.

Ambulantno-polikliničke ustanove uvele su u programe svoga rada i preventivne akcije, iako je to još nedovoljno naročito zbog malog broja medicinskih sestara i nedostataka finansiskih sredstava.

Zdravstvena prosvetnost se širi ali još uvek nedovoljno sistematski. Društvene organizacije, a naročito Jugoslovenski Crveni krst i stručne organizacije zdravstvenih radnika, uspešno su sarađivale sa zdravstvenom službom na izvršavanju pojedinih zadataka zaštite narodnog zdravlja. Njihova saradnja ispoljila se naročito na zdravstvenom prosvetivanju, stručnom usavršavanju, tečajevima prve pomoći, prikupljanju dobrovoljnih davalaca krvi, borbi protiv alkoholizma, vakcinaciji, patronažnoj službi, stručnoj i popularnoj štampi itd. Međutim, zainteresovanost tih organizacija za rad zdravstvenih ustanova u smislu društvene pomoći i društvenog nadzora bila je manja.

2. Kadrovi i škole

Ukupan broj lekara na kraju 1957 god. iznosio je oko 11.000, što znači da na jednog lekara dolazi 1.636 stanovnika. Pošto dobijamo godišnje prosečno oko 1.000 novih lekara možemo očekivati da u skoroj budućnosti zadovoljimo osnovne potrebe.

Broj stomatologa je nedovoljan. Ima ih svega 300. Kako godišnje na sva tri stomatološka fakulteta diplomira manje od 100 studenata, to će na ovom području još izvesno vreme osoblje sa srednjom stručnom spremom morati da obavlja poslove za koje se zahteva fakultetska. Proučava se mogućnost skraćivanja trajanja studija na stomatološkim fakultetima.

Farmaceuta ima blizu 3.000. S obzirom da na dva farmaceutska fakulteta diplomira godišnje 150 studenata to ovaj kadar više ne predstavlja problem.

Ukupan broj srednjih medicinskih kadrova iznosi blizu 12.000, od kojih 9.000 otpada na medicinske sestre. Ovaj broj je svakako nedovoljan. Tako u zdravstvenim ustanovama odnos između lekara i srednje medicinskog osoblja iznosi 1:1,5 a trebalo bi da bude 1:3. Glavni uzrok tome je nedovoljan kapacitet postojećih srednjemedicinskih škola. Radi se na otvaranju novih i povećanju postojećih škola ove vrste.

I u toku ove godine broj kadrova povećao se uglavnom samo u ustanovama koje se pretežno bave kurativom. Utvrđeno je da do zdravstvenih službenika najteže dolaze higijenski zavodi, sanitarne inspekcije, upravna služba, antituberkulozna zaštita i neke teoriske grane medicine.

Prema poslednjim podacima u ustanovama sa pretežno kurativnim zadacima uposleno je oko 9.564 lekara, tj. jedan lekar na 1.880 stanovnika a u ustanovama sa pretežno preventivnim zadacima samo oko 1.192 lekara odnosno 1 lekar na 15.000 stanovnika. Škola za medicinsko osoblje (bez fakulteta i bez tečajeva pri bolnicama) ima 68, sa ukupnim kapacitetom od 5.600 učenika; od toga 51 srednja i viša škola. Iako je to izvestan napredak u poređenju sa ranijim

stanjem, još je nedovoljno škola za spremanje tako neophodnog srednje medicinskog kadra.

3. Medicinsko snabdevanje

Na području medicinskog snabdevanja zdravstvenih ustanova postignuti su značajni rezultati. U 1957 god. izdato je za uvoz gotovih lekova, farmaceutske hemikalije i droga 1.150 miliona deviznih dinara, dok je farmaceutska industrija utrošila za uvoz sirovina 1.176 miliona. U odnosu na prethodnu godinu uvez je povećan za oko 20%.

Snabdevanje zdravstvenih ustanova lekovima i sanitetskim materijalom u 1957 god. došlo je, međutim, u velike teškoće, jer zdravstvene ustanove — tačnije narodni odbori — duguju vrlo velike iznose snabdevačima, koji usled toga nisu u mogućnosti da iz uvoza i domaće proizvodnje obnavljaju sveže залиhe. Ovakva situacija se mora brzo rešiti.

Prema još nesređenim podacima, u toku godine povećana je potrošnja lekova za najmanje 20% u odnosu na raniju godinu. Pored objektivnih razloga za povećanje potrošnje lekova, kao što su porast broja socijalnih osiguranika, priraštaj stanovništva, kulturni i ekonomski nivo, uočene su i pojave neracionalnog propisivanja lekova. U vezi s tim razmatra se donošenje odgovarajućih mera kako bi se otklonile pojave i teškoće koje su se ispoljile u radu apotekarskih ustanova i u službi snabdevanja zdravstvenih ustanova.

Porast potrošnje lekova i sredstava za lečenje nameće i potrebu daljeg unapređenja medicinske proizvodnje.

Preduzete mere za perspektivni razvoj hemisko-farmaceutske industrije treba da ubrzaju njen razvoj s obzirom na značaj koji ova vrsta proizvodnje ima kako za zdravstvenu službu tako i za privredu. Posebno treba istaći potrebu proizvodnje antibiotika u zemlji i niza drugih lekova i sredstava za lečenje, čemu hemiska i druge grane industrije, i pri današnjem stepenu njihovog razvitka, mogu pristupiti.

4. Finansisko poslovanje zdravstvene službe

U 1956 god. (za 1957 god. podaci još nisu sređeni) izdato je za zdravstvenu službu iz sredstava državnih organa i socijalnog osiguranja 46.753 miliona dinara, što iznosi 3,17% od nacionalnog dohotka. Od ovih rashoda budžeti su snosili 11.000 miliona, ili 23,55%, a fond socijalnog osiguranja 35.745 miliona, ili 76,45%.

Na kurativu je utrošeno 42.753 miliona dinara, a na preventivu oko 4.000 miliona. Izdaci za preventivu se prema ranijim godinama postepeno povećavaju, iako odnos između izdataka za kurativu i izdataka za preventivu još uvek pokazuje da preventiva nije dovoljno razvijena.

Način obračunavanja pojedinih naknada za zdravstvene usluge, naročito za ambulantno-polikliničke, pokazao je izvesne nedostatke. Uveden je, radi ispitivanja, nov način obračunavanja naknade u mnogim ambulantno-polikliničkim ustanovama: zdravstvena ustanova i zavod za socijalno osiguranje zaključuju ugovor o zdravstvenoj zaštiti kojima određuju i paušalnu naknadu za ugovorenu zdravstvenu zaštitu. Težnja je da se ugovaranjem zdravstvene zaštite ambulantno-poliklinička ustanova više zainteresuje i obaveže na preventivu i na staranje o zdravstvenom stanju građana.

Normalan rad mnogih zdravstvenih ustanova, naročito stacionarnih, ometen je zbog dugovanja pojedinih narodnih odbora opština. Republička izvršna veća i republički organi preduzimali su razne mere u cilju likvidacije ovih dugovanja, ali se one ne smanjuju. Krajem 1957 god. dugovanja narodnih odbora opština koja potiču iz 1955—1957 god. iznosila su oko 2.100 miliona dinara.

Za 11 meseci 1957 god. investicije iz budžeta narodnih odbora za zdravstvenu zaštitu iznosile su u FNRJ svega 760,5 miliona dinara, što je svakako

vrlo malo. Iz viškova socijalnog osiguranja u 1957 god. utrošeno je za investicionu izgradnju zdravstvenih ustanova (bez meseca decembra) 2.747 miliona dinara. Ukupne investicije u 1957 god. biće znatno niže nego u 1954, 1955 i 1956 god., kada su investicije iznosile od 4.954 do 8.421 milion dinara.

Sredstva za investicije su prvenstveno utrošena na onim započetim objektima koji su se mogli brzo osposobiti za rad.

5. Međunarodne veze

Međunarodne veze i dalje su se razvijale preko saveznih organa, zdravstvenih ustanova, fakulteta i društava.

U 1957 god. sklopljen je sa Poljskom sporazum o saradnji u oblasti zaštite narodnog zdravlja. Pored postojećih konvencija i sporazuma između naše zemlje i zemalja koje se graniče sa FNRJ, ove godine su zaključene konvencije o sprečavanju i suzbijanju zaraznih i parazitarne bolesti sa Rumunijom i Mađarskom.

U toku 1957 god. korišćena su sredstva raznih međunarodnih organizacija, prvenstveno Svetske zdravstvene organizacije, u cilju usavršavanja zdravstvenih radnika. Pomoć Svetske zdravstvene organizacije za učešće jugoslovenskih zdravstvenih radnika na raznim kursovima i seminarima, bila je znatno veća od ranijih godina.

U 1957 god. održana je u našoj zemlji Balkanska konferencija za malariju, koju je organizovala Svetska zdravstvena organizacija. Broj stranih stipendista na usavršavanju u Jugoslaviji povećava se iz godine u godinu. Ovaj porast se naročito osećao u poslednje dve godine.

Potreba za stranim stručnjacima smanjuje se iz godine u godinu i dolazak stranih stručnjaka u 1957 godini bio je sveden na najmanji broj. Sve češće traže se usluge naših stručnjaka u rešavanju raznih problema u okviru rada Svetske zdravstvene organizacije.

U 1957 god. Jugoslaviji je odobrena pomoć od strane UNICEF-a u visini od 650.000 dolara. Ova suma u prvom redu upotrebljena je za izgradnju mlečara i za podizanje demonstracionih centara za rehabilitaciju dece — invalida.

U toku 1957 god. puštene su u redovan rad mlečare podignute uz pomoć UNICEF-a u Banja Luci i Novom Mestu, a u probni rad mlečare u Kragujevcu i Novom Beogradu.

Demonstracioni centar za rehabilitaciju dece invalida u Beogradu, pored osnovne namene pomoći deci, služi i kao praktična baza studenata i za podizanje potrebnih kadrova za ovu službu za čitavu zemlju.

Za 1957 god. Jugoslavija je dala doprinos UNICEF-u u visini od 60 miliona dinara. UNICEF je od 1948 do kraja 1957 god. dodelio Jugoslaviji, po svim programima, pomoć u visini od 18.927.000 dolara. Jugoslovenski doprinos u istom vremenskom razdoblju, a za potrebe dece drugih zemalja, iznosi 374.053.964 dinara. Jugoslavija je u zemlji utrošila do kraja 1956 god. 11.912.986.012 dinara za izvođenje programa pomoći UNICEF-a za koje je dobijena pomoć u dolarima.

VI. PROSVETA, NAUKA I KULTURA

U toku 1957 god. delovanje Saveznog izvršnog veća u oblasti prosvete, nauke i kulture bilo je usmereno, pre svega, na dalji razvitak sistema društvenog upravljanja u tim oblastima, na sređivanje organizacije naučnog rada, na primenu i preduzimanje mera za razvoj materijalne osnove i stručnog nivoa pojedinih delatnosti iz oblasti prosvete, nauke i kulture.

U skladu sa tim u perspektivnom planu privrednog razvitka utvrđene su osnovne smernice za dalji razvoj prosvete, nauke i kulture. Preduzete su i mere za obezbeđenje posebnih materijalnih sredstava za brži razvitak stručnog školovanja. Po završenoj javnoj diskusiji o reformi školstva, pripremaju se odgovarajući dokumenti koji će biti upućeni Saveznoj narodnoj skupštini. Sredinom 1957 god. obrazovana je Zajednička komisija Savezne narodne skupštine i Saveznog izvršnog veća za pitanja univerziteta, visokih i viših škola, koja treba da predloži mere za rešavanje pojedinih pitanja od važnosti za ovu oblast školstva. U Zakonu o javnim službenicima usklađeni su principi nagrađivanja prosvetnih, naučnih i kulturnih radnika sa principima nagrađivanja službenika u drugim službama. Preduzete su mere za poboljšanje rada postojećih prosvetnih saveznih organa i formirana nova upravna i stručna tela koja treba da doprinesu uspešnijem rešavanju problema iz ovih oblasti. Sklapanjem novih međunarodnih ugovora kao i organizovanjem i potsticanjem veza i uzajamne saradnje sa drugim zemljama u raznim oblastima prosvete, nauke i kulture, Savezno izvršno veće je omogućilo dalje razvijanje i učvršćivanje kulturne saradnje sa inostranstvom.

1. Sprovođenje društvenog upravljanja

Zakonom o organizaciji naučnog rada uvedeno je i u oblasti nauke društveno upravljanje i time je uglavnom završen osnovni zakonodavni rad na uvođenju društvenog upravljanja u svim oblastima prosvete, nauke i kulture.

Na osnovu ranije donetih saveznih zakona o uvođenju društvenog upravljanja u pojedinim delatnostima iz oblasti prosvete, nauke i kulture, u toku godine posebna pažnja je posvećena donošenju republičkih zakona i drugih propisa kojima se bliže određuje organizacija i upravljanje pojedinim ustanovama. Tako je završeno donošenje republičkih zakona o univerzitetima, a istovremeno se prišlo i donošenju statuta univerziteta i fakulteta, kao i statuta ustanova iz oblasti kulture. Sav taj rad je doprineo daljoj razradi sistema društvenog upravljanja, a naročito regulisanju odnosa, koji nastaju uvođenjem društvenog upravljanja, između društvene zajednice i prosvetnih, naučnih i kulturnih institucija.

Treba istaći sve veće tendencije uspostavljanja šire saradnje između istorodnih prosvetnih, kulturnih i naučnih institucija iz cele zemlje. Tako je obrazovana Zajednica Jugoslovenskih univerziteta, koja omogućava rešavanje niza problema koji su od zajedničkog interesa za dalji uspešan razvoj univerziteta. Osnovano je Kulturno-prosvetno veće Jugoslavije, što omogućava tešnje povezivanje organizacija koje se bave masovnim kulturnim radom. Pri Udruženju izdavačkih preduzeća i organizacija FNRJ formirana su savezna koordinaciona tela po pojedinim oblastima izdavačke delatnosti radi uspešnijeg određivanja, osnovnih smernica izdavačke politike. U cilju poboljšanja repertoarske politike pri uvozu filmova, formiran je Koordinacioni odbor Saveta za izbor filmova.

Rešavajući niz pitanja iz života i rada škola, školski odbori ostvaruju sve veći uticaj na samu školu i njen unutrašnji život. Dosadašnja iskustva pokazuju da će u daljem izgrađivanju društvenog upravljanja biti potrebno još veće osamostaljenje školskih odbora, naročito u rešavanju materijalnih i kadrovskih pitanja, što će doprineti otklanjanju ostataka administrativnih odnosa koji još uvek postoje u ovoj oblasti.

U skladu sa daljim razvojem komunalnog sistema proširene su kompetencije komuna i u oblasti prosvete i kulture. Donošenjem Zakona o izmenama i dopunama Zakona o nadležnosti narodnih odbora srezova i opština proširena je samoupravnost opština, kao i nadležnost saveta za prosvetu i kulturu, koji sve više postaju nosioci prosvetne i kulturne politike na svom području.

2. Rad na reformi školstva

Komisija za reformu školstva Odbora za prosvetu Savezne narodne skupštine završila je aprila 1957 god. rad na Predlogu sistema obrazovanja i odgoja u FNRJ uz koji je priložena i opsežna dokumentacija o dosadašnjem razvoju svih vrsta škola. Savezno izvršno veće stavilo je pred'og Komisije na javnu diskusiju koja je trajala do 1 novembra 1957 god. U toku su konačne pripreme osnovnih dokumenata o školstvu. Posebna komisija u Veću radi i na izradi Nacrta opšteg zakona o školstvu. U Saveznom zavodu za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja tekao je rad na daljoj razradi nastavnih planova i programa i unutrašnje organizacije života i nastave u školama. U prvoj polovini 1958 god. nacrti novih nastavnih planova i programa za osnovne škole i gimnazije, sa potrebnim komentarima i uputstvima, biće predloženi odgovarajućim organima. Za dalju razradu reforme svih tipova škola za stručne kadrove vrše se organizacione i druge pripreme, pošto ovaj rad zahteva najtešnju saradnju mnogih organizacija, i institucija, naročito privrednih.

Rad na reformi škola de'ovao je znatno na kretanje prosvetnog života i potstakao prosvetne organe, školske odbore i prosvetne radnike na rešavanje značajnih nastavnih i školskih problema uopšte. Pedagoškom i stručnom usavršavanju nastavnog kadra i upoznavanju sa savremenim problemima nauke i nastave prilazi se s mnogo više sistema, pa se u tu svrhu osnivaju i pedagoški centri kao posebne institucije. Određene su izvesne eksperimentalne škole u kojima se proveravaju nova rešenja u životu škole i nastavno-vaspitnog procesa, zasnovana na stavovima izraženim u predlozima Komisije za reformu školstva. U cilju povezivanja škole s praktičnim životom, uno-

šenja elemenata tehničkog vaspitanja, razvijanja raznovrsnih oblika nastavnog procesa i jačanja funkcije škole kao vaspitne institucije, u mnogim školama, naročito osmogodišnjim, već započinje jedan proces šire reforme. Istovremeno se u izvesnom broju škola prišlo radu po nastavnom planu i programu reformisane škole. Tako se u preko 80 osmogodišnjih škola na teritoriji NR Hrvatske radi po novom nastavnom planu i programu. Isto tako se i u NR Sloveniji nastava izvodi po novim nastavnim planovima i programima u prva tri početna razreda u svim osmogodišnjim školama. Primena novih nastavnih planova i programa omogućila je proveravanje njihove vrednosti.

Nesumnjivo je da će sprovođenje reforme školstva zahtevati i znatnija društvena ulaganja u školstvo, naročito s obzirom na teške materijalne uslove pod kojima škole danas rade. Ovaj problem sagledan je i prilikom izrade Perspektivnog plana privrednog razvoja.

3. Stanje i problemi u oblasti prosvete

Škole za opšte obrazovanje. — U školskoj 1956/57 god. u cel'oj zemlji posebna pažnja posvećena je sređivanju mreže osmogodišnjih škola i preduzimanju mera za unapređenje rada u tim školama. Obavezno školovanje i danas se ostvaruje u osnovnim, višim osnovnim i osmogodišnjim školama i nižim gimnazijama. Prerastanje svih prelaznih oblika obaveznog školovanja u jedan jedinstveni tip osmogodišnje škole jeste proces koji će, verovatno, duže trajati.

Kretanje broja učenika i škola u kojima se ostvaruje obavezno školovanje pokazuje sledeći pregled:

Stupnjevi obaveznog školovanja	U č e n i c i			Š k o l e		
	1955/56	1956/57	% povećanja	1955/56	1956/57	% povećanja
UKUPNO ¹⁾	2,036.370	2,174.672	6,8	14.538	14.385	— 10,5
Niži stupanj (I—IV)	1,443.231	1,552.403	7,5	14.154	14.116	— 0,3
Viši stupanj (V—VIII)	593.139	622.269	4,9	5.572	5.298	+ 5,2

Prema tome, broj učenika u školskoj 1956/57 god. povećao se u odnosu na prethodnu školsku godinu, i to: na nižem stupnju za 7,5%, a na višem za 4,9%, odnosno za obavezno školovanje u celini 6,8%. Međutim, i pored povećanja ukupnog broja učenika na nižem stupnju obaveznog školovanja, u školskoj 1956/57 god. bilo je u cel'oj zemlji oko 90.000 dece od 7-10 godina koja nisu pohađala osnovnu školu, u prvom redu zbog udaljenosti od škola do mesta stanovanja ili drugih razloga.

Broj škola u kojima se ostvaruje obavezno školovanje smanjio se u protekloj godini za 153, ili 10,5%, prvenstveno zbog toga što je u procesu sređivanja njihove mreže došlo do spajanja nedovoljno razvijenih škola i uključivanja dosadašnjih nižih gimnazija u osmogodišnje škole.

Broj gimnazija (samostalnih viših i potpunih koje imaju V—VIII razreda) i broj učenika u njima izgleda ovako:

Više gimnazije	Školska godina		Smanjenje u %
	1955/56	1956/57	
Škole	271	284	8,5
Učenici	88.311	84.141	4,5

Problem školskog protsora u svim školama, a naročito u školama za obavezno školovanje u većim gra-

dovima i industriskim centrima, osećao se u 1957 god. u još oštrijem formi nego ranije. Iz podataka jedne ankete, koja je obuhvatila 30 gradova u cel'oj zemlji, vidi se da se od ukupnog broja anketiranih školskih zgrada u jednoj smeni koristi samo 11,5%, u dve smene 40,7%, u tri smene 37,7%, a nisu retki slučajevi da se školske zgrade koriste i u četiri pa i u pet smena. Ima pojava da se problem nedostatka školskog prostora pokušava da reši skraćivanjem školskih časova na 40 pa čak i na 30 minuta.

Mada su u školskoj 1956/57 god. učinjeni prilični naponi u cilju smanjenja isuviše obimnih nastavnih planova i programa, postignuti rezultati nisu zadovoljavajući.

Preduzete su mere za izdvajanje zajedničkih udžbenika za isto jezično područje. Pitanje udžbenika je postalo akutnije zbog izvesnog poskupljenja cena udžbenika u školskoj 1956/57 godini.

U proteklom periodu pristupilo se intenzivnijem radu na stručnom usavršavanju nastavnog kadra putem seminara i kurseva. Istovremeno je došlo i do daljeg širenja mreže pedagoških centara. U svim narodnim republikama još uvek nedostaje znatan broj nastavnog kadra i to kako predmetnih nastavnika za viši stupanj osmogodišnjih škola, tako i učitelja. U nekim narodnim republikama znatnije se oseća nedo-

¹⁾ Broj škola u kojima se ostvaruju niži i viši stupanj obaveznog školovanja ne daje zbir »ukupnog«, jer ima škola u kojima se ostvaruju oba stupnja.

statak i profesorskog kadra za gimnazije i učiteljske škole (Makedonija, Bosna i Hercegovina).

Stručne škole. — Povećani su naponi zajednice i briga svih zainteresovanih faktora za srednjanje stanja i proširenja mreže stručnih škola. U ovom periodu dolazi do izražaja i povećano interesovanje srezova za razvoj stručnih škola. Prilikom razrade perspektivnih planova njihovog privrednog razvoja, još su se jasnije pokazale posledice nepovoljne kvalifikacione strukture kadrova u privredi. To je, svakako, doprinelo otvaranju novih i proširenju kapaciteta postojećih stručnih škola. Osim toga trebalo je prihvatiti na dalje školovanje omladinu koja je završila obavezno osmogodišnje školovanje, što se kao problem naročito postavlja u gradovima i industrijskim centrima.

Na kraju školske 1956/57 god. u školama za kvalifikovane radnike i srednjim stručnim školama bilo je 174.406 učenika, a u školskoj 1955/56 god. 162.477. Porast broja učenika nije bio ravnomeran u svim vrstama stručnih škola. Tako, dok je broj učenika u školama za kvalifikovane radnike ostao u odnosu na broj učenika u prethodnoj školskoj godini u osnovi nepromenjen, dotle se ukupan broj učenika u srednjim stručnim školama povećao sa 41.942 u školskoj 1955/56 god. na 52.806 u školskoj 1956/57 god., tj. za 25,9%. Procenat povećanja broja učenika u pojedinim srednjim stručnim školama iznosio je u tehničkim 19,9%, poljoprivrednim 36,4% i ekonomskim 33,3%.

Povećao se ukupan broj učenika koji po završenoj osmogodišnjoj školi nastavljaju školovanje u stručnim školama. Tako, dok je u I razred škola za kvalifikovane radnike i u I razred srednjih stručnih škola bilo upisano na početku školske 1955/56 god. 29.519 učenika sa prethodno završenom osmogodišnjom školom, dotle se na početku školske 1956/57 godine ovaj broj povećao na 38.493 učenika, tj. za 30,4%.

Zbog ograničenosti kapaciteta stručnih škola i njihovih radionica, u ove škole nisu mogli biti primljeni svi učenici koji su želeli da u njima nastave školovanje. Rezultati jedne ankete, kojom su bile obuhvaćene 304 stručne škole u 30 razvijenijih gradova i industrijskih centara, pokazuju da se na početku 1957/58 godine za upis u prvi razred škola za kvalifikovane radnike i srednjih stručnih škola prijavio 53.701 učenik, a da su upisana samo 34.372, što znači da nije moglo biti upisano 19.329 učenika, tj. 36,0% od ukupnog broja prijavljenih.

Sagledavajući potrebe u školskom i radioničkom prostoru stručnih škola, zajednica je u 1957 god. izdvojila, putem fondova za kadrove u privredi, značajna sredstva, kako bi se ne samo stvorili normalniji uslovi za rad u postojećim, već prišlo i izgradnji novih stručnih škola.

U 1957 god. došlo je do reorganizacije fondova za kadrove u privredi. Ukinuti su fondovi za kadrove pri saveznim i republičkim privrednim komorama i umesto njih obrazovani su jedinstveni fondovi za kadrove za sve privredne grane, i to: Savezni fond, republički i sreski fondovi. Novom organizacijom fondova omogućeno je ne samo efikasnije poslovanje, već su, proširenjem organa uprave ovih fondova, stvorena u okviru srezova, narodnih republika i federacije takva tela u kojima su okupljeni predstavnici svih faktora koji su zainteresovani za pravilno usmeravanje daljeg razvoja stručnih škola. U 1957 god. povećan je doprinos za kadrove. Sredstva svih fondova za kadrove iznosila su, zajedno sa neutrošenim sredstvima iz 1956 god., oko 15 milijardi dinara.

Praviha raspodela i racionalno korišćenje sredstava zahtevalo je, pre svega, usklađivanje perspektivnog razvoja stručnog školstva sa sadašnjim i perspektivnim potrebama u kadrovima za privredu. U tom cilju u svim narodnim republikama izgrađeni su, u saradnji sa zainteresovanim privrednim granama, perspektivni planovi razvoja mreže stručnih škola.

Donošenje ovih planova omogućilo je da se već u 1957 god. počne sa proširivanjem mreže stručnih škola. Iz fondova za kadrove obezbeđena su investiciona sredstva za 241 školski, radionički i domski objekat, i to: za proširivanje 96 postojećih školskih zgrada, radionica i domova, za dovršenje 57 ranije započetih i za izgradnju 88 novih zgrada za škole, radionice i domove. U 1957 god. za podmirivanje svih namena fondova za kadrove utrošeno je oko 7,5 milijardi dinara, od čega za građevinske radove i opremu oko 5 milijardi dinara.

Izvršeno je poboljšanje nastavnih planova i programa za postojeće stručne škole, a jednovremeno su izrađeni nastavni planovi i programi i za novootvorene vrste odnosno oteke stručnih škola. U nekim republikama donet je niz novih propisa koji detaljnije tretiraju organizaciju i rad pojedinih vrsta stručnih škola, što predstavlja značajan doprinos za organizaciono srednjanje i učvršćivanje tih škola.

Međutim, i pored navedenih dostignuća u razvoju stručnih škola u prethodnoj godini, postoji još uvek niz nerešenih pitanja koja stvaraju ozbiljne teškoće u srednjanju stanja i unapređenja tih škola kao što su: nedostatak kvalifikovanih nastavnika, status i karakter pojedinih škola, planovi i nastavni programi i sl. Karakteristično je, naprimer, da se, i pored izvesnog porasta broja učenika u privredi u preduzećima društvenog sektora u ovoj godini, 36% od ukupnog broja učenika u privredi obučava u radionicama privatnog sektora. Neophodno je da se ovim problemom više nego dosad pozabave kako organi radničkog samoupravljanja u privrednim organizacijama, tako i nadležni organi u narodnim odborima. Isto tako, s obzirom na masovnost spremanja kvalifikovanih radnika putem učenja u privredi, posebnu pažnju treba posvetiti otklanjanju slabosti i rešavanju osnovnih problema u radu škola za učenike u privredi, naročito u pogledu postepenog pretvaranja postojećih mešovitih škola u škole po strukama (u školskoj 1956/57 godini 44,3% svih učenika u privredi koji su bili obuhvaćeni školama školovali su se u mešovitim školama), jer je to jedan od bitnih uslova za uspešnije stručno obrazovanje budućih neposrednih proizvođača. Potrebno je, takođe, učiniti dalje napore u cilju smanjenja broja učenika u privredi koji nisu obuhvaćeni školama (12.628 učenika u privredi, tj. 12,7% od njihovog ukupnog broja, nije u školskoj 1956/57 godini uopšte bilo obuhvaćeno školama).

Više škole. — U razvoju viših škola treba istaći pojavu otvaranja novih vrsta škola, kojima se omogućava prvenstveno zaposlenim licima, koja nemaju formu spremu srednje škole, dalje školovanje i usavršavanje u struci. Na taj način više škole dobijaju posebno mesto u našem školskom sistemu. U školskoj 1956/57 god. došlo je do osnivanja izvesnog broja novih vrsta viših škola. Tako su u svim republikama, izuzev NR Crne Gore, osnovane upravne škole. Isto tako su u NR Srbiji počele rad više komercijalne, a u NR Bosni i Hercegovini je došlo do osnivanja viših tehničkih škola. Otvaranjem novih viših škola, njihov ukupan broj povećao se sa 25 u školskoj 1955/56 god. na 35 u školskoj 1956/57 godini. Isto tako se i broj studenata povećao sa 7.605 na 9.994, tj. za 31,4%.

U vezi sa naglim razvojem ovih škola potrebno je ovim pitanjima upornije se baviti, sa više sistema i zajedničkih kriterijuma, nego dosad.

Univerziteti, visoke škole i umetničke akademije. — U razvoju univerziteta i drugih visokih škola u 1957 god. od značaja je završavanje pravnog regulisanja organizacije i rada ovih škola, pojačana tendencija za usklađivanje njihove delatnosti, kao i početak odlučnijih akcija za srednjanje nastavnih pitanja, a naročito trajanja studija.

Posle zakona o univerzitetima, koje su još u 1956 god. donele NR Srbija, NR Makedonija i NR

Bosna i Hercegovina, u prošloj godini donele su ove zakone i NR Hrvatska i NR Slovenija. Isto tako, donesen je zakon i o Visokoj školi za fizičko vaspitanje u Beogradu. Doneti su i zakoni o umetničkim akademijama; fakultetskim statutima, čije se donošenje prihvodi kraju, data je pravna osnova za dalje sređivanje stanja u oblasti visokog školstva. Dosad su doneseni statuti za polovinu od ukupnog broja fakulteta. Utvrđeni su jedinstveni uslovi za upis na univerzitete u celoj zemlji.

U školskoj 1956/57 god. broj studenata je u odnosu na prethodnu godinu ostao uglavnom isti. Tako je u školskoj 1955/56 god. bilo 62.423 studenata, a u školskoj 1956/57 god. 62.273. Četvrtina od ukupnog broja studenata (oko 15.000) smešteno je u studentske domove kojih ima 26, a u 34 studentska restorana hrani se oko 26.000 studenata.

U toku prošle godine, naročito prilikom pripremanja fakultetskih statuta, vršena je gotovo na svim fakultetima dalja revizija nastavnih planova i programa. U sledećoj godini trebalo bi to da se okonča i time da sigurnija osnova za rešavanje ovih i drugih pitanja (dužina studija, savremenost nastave i sl.).

Školovanje i obrazovanje odraslih. — Karakteristično je pojačano interesovanje i u ovoj godini dobrog dela aktivnog stanovništva za dalje obrazovanje i usavršavanje. Posebno je potrebno istaći porast broja majstorskih škola za poljoprivredne proizvođače i radničkih odeljenja srednjih stručnih škola. Broj majstorskih škola u školskoj 1955/56 god. iznosio je 59 sa 5.124 polaznika a u školskoj 1956/57 god. povećao se na 80 škola sa 7.337 polaznika. Otvorene su 24 nove škole za poljoprivredne proizvođače, tako da je njihov broj u školskoj 1956/57 god. iznosio 274 sa 8.809 polaznika. Porastao je i broj učenika u radničkim odeljenjima srednjih stručnih škola. Dok su u školskoj 1955/56 god. ova odeljenja bila organizovana u 53 srednje stručne škole i pohađalo ih je 4.279 učenika, u školskoj 1956/57 god. broj ovih škola se povećao na 63 a broj polaznika na 5.386 učenika.

Pojačano je angažovanje privrednih i društvenih organizacija kao i radničkih i narodnih univerziteta, na daljem stručnom obrazovanju postojećih kadrova. Organizovanje posebnih službi za stručno osposobljavanje kadrova u preduzećima kao i organizovanje stalnih i sistematskih oblika ovoga rada omogućuje daleko uspešnije korišćenje materijalnih i kadrovskih mogućnosti koje objektivno postoje u pojedinim kolektivima. I aktivnost radničkih univerziteta, na kojima je u toku 1956 god. održano 4.239 predavanja kojima je prisustvovalo 651.000 slušalaca, u znatnoj meri potpomaže rad na obrazovanju odraslih. Orijentacija radničkih univerziteta na raznovrsne oblike obrazovanja odraslih, a naročito njihovo angažovanje u organizovanju kurseva za stručno usavršavanje i za sticanje viših kvalifikacija radnika, u znatnoj meri potpomaže podizanje ne samo opšteg nivoa neposrednih proizvođača već i poboljšanje njihove kvalifikacione strukture.

Međutim, i pored svega toga, broj aktivnog stanovništva koje ima manju školsku spremu od osmogodišnje još uvek je veliki. Prema tome, pred nama u oblasti opšteg i stručnog obrazovanja, a naročito stručnog obrazovanja neposrednih proizvođača, stoje i dalje veliki zadaci.

Fizička kultura. — Imajući u vidu značaj fizičke kulture i potrebu da se ubuduće još brže rešavaju problemi iz ove oblasti, Savezno izvršno veće je osnovalo Komisiju za fizičku kulturu, kao organ uprave. Narodnim republikama je data preporuka da postupe na isti način. Prilikom izrade društvenog plana privrednog razvoja sagledani su osnovni problemi fizičke kulture i na osnovu toga određene smerice za njen budući razvoj. Pritom je ukazano na potrebu većih ulaganja od dosadašnjih u ovoj oblasti, naročito u gradovima i industriskim centrima.

Na inicijativu raznih društvenih organizacija i republičkih organa za prosvetu činjeni su napori da se rad na fizičkom vaspitanju omladine kvalitetno poboljša.

Otvorena je Savezna prednjačko-trenerska škola u kojoj je već započeto pripremanje prve generacije studenata za buduće rukovodioce i instruktore u fiskulturnim organizacijama.

4. Nauka

U 1957 god. postojalo je oko 180 naučnih ustanova van fakulteta, a broj nastavnih i nastavno-naučnih ustanova na svim univerzitetima i fakultetima iznosio je oko 540. Stalni naučni kadar van fakultetskih ustanova brojao je oko 3.200 naučnih i stručnih saradnika, asistenata i drugih visokokvalifikovanih stručnjaka. U radu nekih naučnih ustanova nema dovoljno međusobne koordinacije, niti postoji uvek određen plan naučno-istraživačkog rada. Sve to dovodi do izvesne razbijenosti istraživačke delatnosti, do paralelizma u tematici i samim tim do nedovoljno racionalnog korišćenja i opreme i kadrova.

Zakon o organizaciji naučnog rada koji je donesen u toku 1957 god. predstavlja osnovu za rešavanje pitanja iz oblasti upravljanja, finansiranja i koordiniranja naučnog rada. Zakon bi trebalo da doprinese otklanjanju mnogih slabosti u dosadašnjem radu naučnih ustanova, a društveno upravljanje da omogući tešnje povezivanje naučnih ustanova sa praksom i usklađivanje njihovog rada sa potrebama našeg razvika.

Zakonom je predviđeno osnivanje Saveznog i republičkih saveta za naučni rad, čiji je zadatak da obezbede plansku politiku razvijanja nauke i naučnih kadrova, međusobno povezivanje rada naučnih ustanova i usklađivanje njihovog rada sa potrebama prakse, naročito privrede. Rešavanju ovih zadataka će naročito doprineti i formiranje Fonda za naučni rad, čije je osnivanje takođe predviđeno zakonom.

5. Kultura

Problem materijalne osnove za rad kulturnih institucija posvećena je glavna pažnja prosvetnih organa. On je rešavan bilo propisima kojima se u pojedinim oblastima kulturnih delatnosti ustanovljavalo novi sistem finansiranja, bilo dotiranjem iz posebnih fondova. Iz sredstava Saveznog i republičkih fondova za unapređenje kulturnih delatnosti prvenstveno su pomagane one aktivnosti koje doprinose međurepubličkoj kulturnoj saradnji i povezivanju kulturnih institucija sa terenom van svog sedišta. Tako je iz sredstava Saveznog fonda organizovano gostovanje naših najpoznatijih pozorišnih i muzičkih ansambala po svim republikama. Osnovan je Fond za unapređenje likovne umetnosti »Moša Pijade« čime je u oblasti likovnog stvaralaštva data povećana materijalna podrška prvenstveno za razvoj mladih kadrova.

Biblioteke. — Prema podacima iz 1956 god. broj biblioteka porastao je u odnosu na prethodnu godinu od 4.073 na 5.062 biblioteke; naročito raste broj školskih biblioteka. Pa ipak u toku godine stanje nije bilo zadovoljavajuće, naročito u narodnim bibliotekama. Međutim, još u nizu opština nema biblioteka, a i one koje postoje mahom su slabo opremljene knjigama. Status mnogih biblioteka nije sreden. Pozitivna je inicijativa nekih društvenih organizacija za formiranje dečjih biblioteka ili dečjih odeljenja u narodnim bibliotekama. U cilju poboljšanja stanja bibliotek službe, donet je Zakon o bibliotekama u NR Bosni i Hercegovini. To je prvi zakon u toj oblasti u našoj zemlji. Priprema se Opšti zakon o bibliotekama.

Izdavačka delatnost. — Izdavačka delatnost porasla je i po obimu a poboljšana je i po kvalitetu izdanja. Inicijativom izdavačkih saveta i udruženja izdavača poboljšana je struktura izdavačke de-

latnosti. Porast izdavačke delatnosti vidi se iz sledećih podataka:

Poreklo autora	Dela		Tiraž u 000	
	1955	1956	1955	1956
Ukupno:	5.105	5.276	22.511	26.351
Domaći autori	4.498	4.660	19.793	23.501
Strani autori	607	616	2.718	2.850

Iz fonda za unapređenje izdavačke delatnosti prvenstveno su dotirana dela iz oblasti popularno-naučne i dečje literature i udžbenici.

U cilju povećanja investicionih sredstava izdavačkih preduzeća i usklađivanja raznolike prakse u pojedinim republikama, saveznim propisima određena je jednoobrazna srazmera u raspodeli dela dobiti koji ostaje u investicionom fondu izdavačkih preduzeća i dela koji se uliva u fondove za unapređenje izdavačke delatnosti.

Kinematografija. — Povećana je produkcija umetničkih i dokumentarnih filmova, što se vidi iz sledećih podataka:

Vrsta proizvedenih filmova	Godina		Procenat povećanja
	1956	1957	
Dugometražni igrani	13	14	7,7
Dokumentarni	85	93	9,4
Nastavno-prosvetni	22	27	22,7
Ostali kratki filmovi	84	67	2,0

Nizom propisa razrađene su opšte postavke iz Osnovnog zakona o filmu koje se odnose na zaštitu domaćeg filma, na koprodukciju između domaćih i inostranih filmskih preduzeća i na uslove pod kojima ustanove i organizacije mogu prikazivati filmove.

Savezni centar za nastavni i kulturno-prosvetni film se posebno bavio kopiranjem filmova na usku traku, tako da su u toku 1957 god. kopirana 42 igrana filma u 397 kopija i 100 kulturno-prosvetnih filmova u 1.937 kopija. Danas imamo na traci od 16 mm oko 8.000 kopija kvalitetnih domaćih filmova. Broj kino-projektora za usku traku povećan je od oko 600 u 1956 god. na oko 1.500 u 1957 god., od čega se oko 450 nalazi u školama, a ostali služe za prikazivanje filmova po selima u kojima nema stalnih bioskopa. U republikama je održano 36 kurseva za osposobljavanje kino-operatera, a radi se na sistematskom prevodenju i publikovanju stručne literature iz te oblasti. Ustanovljeni su centri po srezovima i time je proširena mreža ustanova koje se bave kulturno-prosvetnim filmom.

U 1957 god. ustanovljen je savezni doprinos za finansiranje domaće kinematografije. Time je obezbeđen stalan izvor ravnomernih prihoda čime se omogućuje porast domaće filmske proizvodnje, jer će deo prihoda koji se ostvaruju u eksploataciji filmskog fonda automatski priticati u fond za unapređenje domaće kinematografije.

Za unapređenje i zaštitu domaće filmske proizvodnje, iz Saveznog fonda za unapređenje kulturnih delatnosti data je finansijska pomoć za organizaciju smotre najboljih domaćih filmova u toku protekle godine (»Pulski festival«).

Formiran je Savezni savet za film kao stručni savetodavni organ Sekretarijata za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća, koji treba da doprinese unapređenju rada u toj oblasti.

Radiodifuzija i televizija. — U cilju unapređenja radio-službe, formiran je Savezni savet za radiodifuziju i televiziju kao stručni savetodavni organ Sekretarijata za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća, koji treba da doprinese unapređenju službe radiodifuzije i televizije. Započeti su radovi na

uvodenju televizije i razrađen je osnovni plan njenog etapnog razvoja. Služba televizije treba da se izgrađuje jedinstveno za celu zemlju. U protekloj godini vršilo se eksperimentalno prikazivanje domaćeg televizijskog programa u Zagrebu i Ljubljani.

Pozorišta. — U 1957 god. nastavljen je rad na konsolidaciji profesionalnih pozorišta. U ovoj godini zatvorena su tri manja pozorišta, tako da je krajem sezone 1956/57 godine bilo 57 profesionalnih pozorišta. U mestima u kojima su pozorišta zatvorena organizovana su gostovanja većih pozorišnih kuća.

U cilju unapređenja domaćeg dramskog stvaralaštva, iz sredstava Saveznog fonda za unapređenje kulturne delatnosti pružena je pomoć za održavanje smotre domaće drame — »Sterijino pozorište« — na kome su učestvovala mnoga pozorišta.

Zaštita spomenika kulture. — U zaštiti spomenika kulture nisu bili dovoljno aktivizirani lokalni organi vlasti i rad u ovoj oblasti je pretežno počivao na republičkim zavodima za zaštitu spomenika. U praksi su prevaziđena rešenja postavljena dosadašnjim propisima u ovoj oblasti, pa se pojavila potreba da se odnosi između komune i stručnih službi zaštite spomenika kulture novim propisima što celishodnije usklade. U tom cilju pristupilo se izradi novih zakonskih propisa.

Muzeji i arhive. — S obzirom na nepovoljne uslove za rad mnogih muzeja i arhiva, naročito zbog nedostatka prostora za smeštaj i izlaganje muzejske i arhivske građe, nameće se potreba da se u narednom periodu obrati veća pažnja poboljšanju uslova rada u postojećim ustanovama. Otvaranje novih muzeja i arhiva trebalo bi vršiti samo ako su prethodno obezbeđeni svi uslovi, naročito materijalni, neophodni za njihovo normalno funkcionisanje.

6. Međunarodna saradnja u oblasti prosvete, nauke i kulture

U toku protekle godine zabeleženo je dalje proširivanje i razvijanje kulturne saradnje sa drugim zemljama. Ovu saradnju ostvarivali su ne samo Komisija za kulturne veze s inostranstvom, Akademski savet FNRJ, Jugoslovenska nacionalna komisija za UNESCO, Sekretarijat za prosvetu i kulturu i Sekretarijat za informacije, već i veliki broj ustanova, instituta i društvenih organizacija iz oblasti prosvete, nauke i kulture.

Komisija za kulturne veze sa inostranstvom u 1957 god. radila je na proširivanju kulturne saradnje. Tako su, pored sporazuma postignutih ranijih godina, potpisani sporazumi s Čehoslovačkom, Belgijom, Kinom i Egiptom. Pored toga, održavani su kontakti i razmene sa nizom drugih zemalja Evrope, Azije, Afrike i Amerike. U 1957 god. te veze su održavane sa 35 zemalja na području muzičkih i pozorišnih gostovanja, likovnih izložbi, sudelovanja na međunarodnim konkursima, festivalima i drugim manifestacijama, u vidu razmene poseta kulturnih i naučnih radnika, zatim razmenom stipendija, lektora stranih jezika itd. Pružena je pomoć savezima književnika, likovnih umetnika, filmskih radnika, arhitekata, bibliotekara, umetnika primenjene umetnosti i dr. za održavanje i razvijanje kulturnih veza sa inostranstvom. Prošle godine u našoj zemlji, pored niza inostranih umetnika, gostovali su i: Stratfordsko Šekspirovo pozorište (Engleska), Pozorište lutaka Obrascova (SSSR), Kinesko pozorište senki, Bugarsko narodno pozorište, Prasko narodno pozorište (ČSR) i Rumunska filharmonija.

Od većih jugoslovenskih umetničkih kolektiva gostovali su u inostranstvu: opera i balet iz Beograda, Zagreba, Ljubljane i Sarajeva, Beogradsko dramsko pozorište, Pionirsko pozorište, Zagrebački solisti, Slovenačka filharmonija, radio i dečki hor i veći broj amaterskih društava.

Znatna aktivnost ispoljena je i na području likovne umetnosti. U inostranstvu su bile priređene ove izložbe: grafika u Francuskoj (u Lionu i Parizu), Mek-

siku, Čileu, Japanu; slikarstvo u Italiji, Poljskoj, Norveškoj, Engleskoj, Kanadi, Belgiji, Libanu; kopije fresaka — u Kanadi, Japanu, SAD; primenjena umetnost — na Trienalu (Milano) i Etnografska izložba u Zapadnoj Nemačkoj. Od inostranih izložbi bile su organizovane u našoj zemlji ove: Italijansko savremeno slikarstvo i skulptura, Poljsko slikarstvo, Švajcarski plakat, Norveška grafika, Kineska grafika i Flamanška umetnost XVII veka.

Komisija je omogućila odlazak u inostranstvo 37 kulturnih naučnih radnika, kao i odlazak delegacije univerzitetskih profesora u Egipat. Radi sklapanja sporazuma o kulturnoj saradnji i utvrđivanja godišnjih planova, kulturne delegacije putovale su u Kinu, Poljsku i SSSR, a u Jugoslaviji su boravile kulturne delegacije Čehoslovačke i Belgije.

Akademski savet je u 1957 god. radio na izvršenju programa u okviru Međunarodne geofizičke godine i na razmeni naučnih radnika s Poljskom akademijom nauka.

U protekloj godini jugoslovenski delegati učestvovali su na 15 međunarodnih konferencija, kongresa i seminara koje je UNESCO organizovao ili čije je održavanje pomagao. Jugoslavija je, takođe, uzela učesća i na XX konferenciji Međunarodnog biroa za prosvetu, koja je održana jula meseca u Ženevi.

Na inicijativu Jugoslovenske nacionalne komisije, u oktobru 1957 god., u Dubrovniku je održana II Konferencija evropskih nacionalnih komisija za UNESCO. Konferenciji je prisustvovalo 100 delegata predstavnika 24 evropske nacionalne komisije, dok je 6 van-evropskih država poslalo svoje posmatrače. Konferencija je imala za cilj da učvrsti i razvije veze između evropskih nacionalnih komisija za UNESCO i da omogućiti izmenu iskustava nacionalnih komisija, kao i gledišta o sadašnjem i budućem programu Organizacije.

U okviru direktne pomoći državama članicama Jugoslavija je od UNESCO-a primila pomoć u iznosu od 10.000 dolara za opremu jednog radničkog univerziteta, za organizovanje seminara o društvenim posledicama industrijalizacije na omladinu i seminara o aktuelnim problemima univerziteta.

U toku protekle godine znatno su proširene međunarodne veze u oblasti prosvete preko Sekretarijata za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća. Tako su zvanične prosvetne delegacije SSSR-a i Čehoslovačke i grupa prosvetnih radnika iz Poljske posetile našu zemlju radi boljeg upoznavanja s razvojem i problemima u oblasti prosvete. U istom cilju prosvetna delegacija naše zemlje posetila je Čehoslovačku. U SSSR-u je boravila i delegacija profesora jugoslovenskih univerziteta.

U toku protekle godine u cilju proučavanja izvesnih problema iz oblasti školstva, korišćena je Tehnička pomoć UNESCO-a u ukupnom iznosu od 37.250 dolara. Na osnovu ove pomoći 12 prosvetnih radnika posetilo je veći broj evropskih zemalja i izvršena je nabavka opreme za potrebe nekih stručnih škola. U toku godine korišćena je i tehnička pomoć na osnovu bilateralnih sporazuma i to sa: SAD — za slanje 7 stipendista za proučavanje stručnog školstva i nabavku opreme za Institut za eksperimentalnu fonetiku (škole engleskog jezika u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu i Skoplju); Francuskom — za nabavku opreme za Hemiski institut Filozofskog fakulteta u Skoplju i za Tehnički fakultet u Sarajevu u ukupnom iznosu od 3.000.000 frs., i Velikom Britanijom — za slanje oko 10 univerzitetskih radnika koji bi u Engleskoj proučavali probleme industrije i poljoprivrede.

U 1957 god. korišćeno je 188 stipendija inostranih vlada, koje su bile namenjene mladim naučnim radnicima sa naših univerziteta i drugih naučnih institucija u cilju stručnog usavršavanja. Ove stipendije dodeljivale su vlade sledećih zemalja: Velike Britanije (23 stipendije), Francuske (42 stipendije), Zapadne Nemačke (7 stipendija), Holandije (6 stipendija), Danske (2 stipendije), Kine (4 stipendije), Indije (6 stipendija),

Bugarske (2 stipendije), Sovjetskog Saveza (6 stipendija), Poljske (5 stipendija), Rumunije (6 stipendija) i Belgije, Švedske, Norveške i Čilea (po jedna stipendija).

Pored ovih stipendija u prošloj godini dodeljeno je još 30 stipendija koje će se koristiti u 1958 godini, i to Velika Britanija (20 stipendija) i Zapadna Nemačka (10 stipendija).

Tokom godine korišćeno je i 5 stipendija UNESCO-a, u ukupnom trajanju od 37 meseci, za usavršavanje u raznim naučnim oblastima i zemljama (SAD, Indija i Italija). Nekoliko grupa jugoslovenskih radnika koristilo je UNESCO-ove tzv. putne stipendije za obrazovanje radnika.

Stipendije jugoslovenske vlade koristilo je 87 stranih stipendista iz 26 zemalja. Stipendije su davane uglavnom za postdiplomske specijalizacije, a najveći broj je korišćen za izučavanje srpskohrvatskog jezika i jugoslovenske književnosti.

Pri Sekretarijatu za prosvetu i kulturu Saveznog izvršnog veća u 1957 god. obrazovana je Komisija za izbor kandidata za stipendije za školovanje i usavršavanje u inostranstvu. Isto tako, formiran je i Savet za stipendije kao stručni savet Sekretarijata, koji proučava pitanja davanja stipendija za školovanje i usavršavanje u inostranstvu.

VII. UNUTRAŠNJA POLITIKA

A. UNUTRAŠNJI POSLOVI

1. U toku 1957 god. postignuti su u unutrašnjem razvitku zemlje novi značajni uspesi. Socijalistički društveni odnosi još više su se afirmisali, a društveno-politički sistem dalje ojačao. Socijalistička svest i društvena disciplina manifestovali su se kroz svakodnevnu političku aktivnost radnih ljudi na daljoj izgradnji i učvršćenju naše socijalističke zajednice.

Međutim, sve to ne znači da nema i takvih elemenata koji se ne mire sa socijalizmom i koji se još nisu odrekli neprijateljskog rada, pokušavajući da ometaju sprovođenje mera na daljem jačanju i razvijanju našeg društvenog sistema. To su u prvom redu bivši kompromitovani političari, ostaci pripadnika bivših kvislinških organizacija, jedan deo klera i drugi negativni i deklasirani elementi. Neprijateljska aktivnost ovih elemenata bila je u toku 1957 god. u izvesnom porastu, mada ona, usled izolovanosti takvih lica, uopšte nije postizala efekat koji su ona želela. To, između ostalog, jasno pokazuju i rezultati izbora za opštinske i sreske narodne odbore u oktobru 1957 god. Ova aktivnost se ispoljava uglavnom u pojačanoj usmenoj i pismenoj propagandi protiv poretka, u pokušajima oživljavanja organizovanog rada nekih grupica, kao i u potsticanju na razne negativne pojave u našem unutrašnjem životu.

Porast ove aktivnosti bio je u najvećoj meri uslovljen pojačanom delatnošću nekih reakcionarnih i antijugoslovenski raspoloženih krugova u inostranstvu, njihovom propagandom i drugim oblicima neprijateljske aktivnosti prema našoj zemlji. Takvoj aktivnosti posebno su pogodovali neki događaji u svetu krajem 1956 god, kao i izvesno zaostravanje međunarodnih odnosa tokom 1957 god. Pod uticajem tih događaja, a i uz neposrednu podršku nekih krugova u pojedinim zemljama, u toku 1957 god. zapazena je povećana aktivnost prema našoj zemlji raznih emigrantskih grupica, što je takođe uticalo na delatnost pomenutih elemenata u zemlji. Ovi elementi su pokušavali da zloupotrebe sve veću demokratičnost našeg društvenog uređenja.

No, ostavši u zemlji bez ikakve podrške i oslonca u ostvarivanju svojih političkih aspiracija, delatnost ovih elemenata nailazila je na otpor naših radnih ljudi. Organi državne bezbednosti su u toku 1957 god. s uspehom obavili svoje zadatke i na vreme otkrivali i onemogućavali napred navedenu neprijateljsku aktivnost, imajući u svom radu punu podršku naših građana.

2. I u 1957 god. znatno se povećao putnički saobraćaj s inostranstvom. Na 79 graničnih prelaza za međunarodni saobraćaj registrovano je preko 5,500.000 prelazaka, od čega oko 4,600.000 otpada na malogranični promet. Za putovanja u inostranstvo dobila su odobrenje 152.862 naša građanina, dok su 162.553 građanina dobila odobrenje za tranzit, repatrijaciju i iseljavanje. U isto vreme našu zemlju je posetilo oko 600 000 stranaca.

U ovom povećanom kretanju u međunarodnom saobraćaju neznatan broj lica je napustio zemlju, bilo da se nisu vratili po isteku rokova odobrenih za boravak u inostranstvu bilo da su nedozvoljeno prešli granicu. Kad se uzme u obzir da veliki broj ovih lica, posle kraćeg boravka u inostranstvu, traži povratak u zemlju, onda se i ovaj broj lica ostalih u inostranstvu postepeno smanjuje. Tako se u toku 1957 god. vratilo preko 3.500 lica, a znatan je broj i onih koji traže da se povrate i o kojima su postupci u toku. Uporedo sa povratkom ovih lica raste i broj onih koji su duže vremena boravili u inostranstvu kao ekonomski i drugi emigranti. U 1957 god. izdato je 1.089 odobrenja za repatrijaciju.

Treba istaći da su uzroci ostanjavanja naših građana u inostranstvu obično ekonomske prirode, avanturizam i sl., što pokazuje i broj lica koja naknadno traže da se vrate u zemlju. Međutim, često se u inostranstvu ovome daje karakter političkih bekstava. U tom smislu vrši se propaganda ili psihološki pritisak pojedinih grupa, organizacija pa i državnih organa nekih zemalja prema našim građanima koji putuju u inostranstvo.

3. Zaštita bezbednosti građana i imovine pretstavlja vrlo važan vid aktivnosti organa unutrašnjih poslova. Za prvih devet meseci 1957 god. organi unutrašnjih poslova postupali su po 113 976 slučajeva krivičnih dela. Od krivičnih dela po kojima su postupali organi unutrašnjih poslova za to vreme na prvo mesto po svojoj brojnosti dolaze krivična dela protiv imovine (56,2%). Od toga su 28% dela sa različitim oblicima prisvajanja društvene imovine. Krivična dela protiv života i tela po svojoj brojnosti dolaze na drugo mesto (12,8%) od ukupnog broja prijavljenih. Među njima, po svojoj brojnosti, ističu se lakše i teške telesne povrede. Preko polovine ovog broja krivičnih dela izvršeno je pod dejstvom alkohola. Krivična dela protiv sigurnosti ljudi i imovine iznose 4,8% od ukupnog broja prijavljenih krivičnih dela.

Usled sve većeg razvika automobilizma, broj saobraćajnih nesreća raste. Tako je za prvih 9 meseci 1957 god. zabeleženo 3.820 saobraćajnih nesreća u kojima je izgubilo živote 497 lica (dva lica više nego za celu 1956 god.), a teško su povređena 2.092 lica. U saobraćajnim nesrećama izgubilo je živote 49 dece od 4 do 14 godina, kao i 18 dece ispod četiri godine. Od toga broja jedna trećina dece stradala je kao pešaci — gaženjem.

Ovo povećanje broja poginulih (150 više nego u istom periodu 1956 god.) ne može se objasniti samo povećanjem broja motornih vozila u saobraćaju. Povećanje saobraćajnih nesreća dolazi, pored slabog stanja puteva i dotrajalosti jednog dela voznog parka, u prvom redu iz nediscipline učesnika u saobraćaju — kako vozača motornih vozila tako i pešaka — a i nedovoljne stručnosti jednog dela vozača motornih vozila.

Organi unutrašnjih poslova, pored kontrole saobraćaja na javnim putevima, preduzimali su i niz drugih mera, u prvom redu vaspitnih u saradnji sa školskim organima i društvenim organizacijama, u cilju zaštite dece školskog i pretškolskog uzrasta od saobraćajnih nesreća.

Pored nastojanja nadležnih državnih i društvenih organa i pojedina udruženja i društvene organizacije koje se bave napređenjem saobraćaja, preduzimali su izvesne mere koje doprinose većoj sredenosti i disciplini u drumskom saobraćaju.

Stalni i sve brži razvitak i porast saobraćaja na javnim putevima, osetni porast saobraćajnih nesreća, kao i drugi problemi koji se javljaju u vezi sa povećanjem prometa u drumskom saobraćaju, traže da se i organizaciji odgovarajućih službi za bezbednost saobraćaja posvećuje veća pažnja. Neophodno je da se i ove službe razvijaju u skladu sa zahtevima sve razvijenijeg prometa.

Kao i ranijih godina organi kriminalističke službe učestvovali su i u sprovođenju prethodnog postupka, u izvidajima i istragama. Tako su za prvih devet meseci 1957 god. po zahtevima javnih tužilaca imali u radu preko 41.000 izvidajnih predmeta, a na zahtev istražnih sudija sproveli istrage u 2.852 krivična predmeta.

4. Organizaciona struktura Narodne milicije, njen raspored po stanicama i način vršenja službe — pretežno patroliranje i pozorišna služba — upućuju njenu aktivnost u prvom redu na preventivno delovanje. Pored te njene funkcije, veoma je obimno i značajno njeno učešće u radu svih organa u službi unutrašnjih poslova, kao i saradnja sa drugim organima — tužilstvom, sudom, inspekcijama i sl.

Posebno treba istaći delatnost Narodne milicije na održavanju reda i mira. Na otkrivanju krivičnih dela i njihovih učinilaca. Pored ostalog, u toku 10 meseci 1957 godine, milicija je podnela 82.241 krivičnu prijavu i otkrila 48 305 izvršilaca krivičnih dela. Istovremeno je podnela i 347.857 prijava za prekršaje.

5. Prekršaji u 1957 god. su u osetnom padu. Za prvih 9 meseci 1957 god. za prekršaje je kažnjeno oko 70.000 lica manje nego u istom periodu u 1956 god. I pored toga, broj kažnjenih za prekršaje nije mali: on iznosi 449.846 kažnjenih lica. Na broj prekršaja znatno utiče, između ostalog i kampanjsko sprovođenje nekih mera, slabo organizovanje pojedinih akcija (cepljenje, neredovno odlaženje dece u školu i sl.), nedovoljna upućenost građana u sopstvene obaveze.

U praktičnom ostvarivanju politike kažnjavanja za prekršaje, pojavljuju se neki problemi koji se tiču u prvom redu novčanih kazni, a zatim stručne spremlje i školskih kvalifikacija sudija za prekršaje.

Propisima Osnovnog zakona o prekršajima normirano je načelo da kazna za prekršaje može da se kreće najviše do iznosa od 10.000 dinara. Međutim, u praksi se dosta često dešava da se za određene prekršaje izriču novčane kazne čak i do milion dinara, što je omogućeno propisima, koji predviđaju na podružju privrede ovako visoke kazne za prekršaje, čiji je motiv izvršenja materijalna zainteresovanost. Sudiji za prekršaje je ostavljeno da sam ceni da li će izreći manju ili veću novčanu kaznu, pa se u praksi često primenjuju najviše kazne i onda kada prekršaj nije motivisan sticanjem materijalne koristi.

Stručne kvalifikacije najvećeg broja sudija za prekršaje ne zadovoljavaju. Od ukupnog broja (920) opštinskih sudija za prekršaje, oko polovina njih (458) ima samo osnovnu školsku spremu ili spremu do 4 razreda srednje škole. Samo mali broj ovih sudija (120), mahom u najrazvijenijim opštinama, raspolažu stručnom spremom koja se po važećim propisima traži za vođenje administrativno-kaznenog postupka. Od 127 sreskih sudija za prekršaje samo njih 52 raspolaže propisanom školskom spremom. I ovo pitanje traži brže zadovoljavajuće rešenje.

6. S aktivnošću u pravcu borbe protiv društveno opasnih delatnosti u tesnoj vezi je i pitanje izvršenja kazni, koje je po svojoj prirodi složeno i osetljivo. Složenost i osetljivost ovog pitanja proističe iz okolnosti, da kazna u našem sistemu izvršenja kazni ima za cilj u prvom redu popravljavanje čoveka i njegovu socijalnu readaptaciju, davanjem pomoći osuđenim licima za njihovo prevaspitavanje i popravljavanje, nastojanjem da ova lica odaberu pravilan put u životu i da u buduću ponovo ne čine kažnjiva dela.

Služba izvršenja kazni se stalno poboljšava. Prevaspitavanjem, humanim postupanjem sa kažnjenicima i njihovim osposobljavanjem za kvalifikacije i

rad u industriji, zanatima, poljoprivredi, građevinarstvu itd., sve veći broj kažnjenih je osposobljen za samostalan i pošten život po izdržanoj kazni. Posebna pažnja u tom pogledu posvećena je maloletnicima i drugim mladim prestupnicima.

Na osnovu sve bogatijeg iskustva službe izvršenja kazni na prevaspitavanju osuđenih i kažnjenih lica, pristupilo se i smelijem osnivanju tzv. otvorenih kazneno-popravnih ustanova, primenjivanju nagradnog odsustva i sl. Te mere su dale zadovoljavajuće rezultate.

7. Sa stanovišta bezbednosti građana i imovine, od posebnog značaja su delatnost na organizovanju civilne zaštite i poslovi u vezi sa zaštitom od požara. Osnovnu brigu za organizaciono jačanje i obezbeđenje sredstava za osposobljavanje ovih službi imale su komune, dok se uloga organa unutrašnjih poslova, kao nadležnih državnih organa na ovom području delatnosti, svodila uglavnom na regulatorno kontrolnu funkciju.

Rad na civilnoj zaštiti odnosi se na pripreme za njeno organizaciono usklađivanje sa potrebama i zahtevima koje bi nametnuo jedan savremeni rat, kao i na njeno osposobljavanje da i u mirnodopskim uslovima obavlja poslove koji po svojoj prirodi spadaju u njen delokrug rada — ukazivanje pomoći od elementarnih nepogoda, poplava, snežnih lavina, zemljotresa i dr. U 1957 god. je poboljšano stanje u oblasti zaštite protiv požara. To se odrazilo i u znatno manjim štetama pricinjenim požarom, koje u 1957 god. iznose oko milijardu i 300 miliona dinara, ili za oko 900 miliona manje od štete pricinjene u 1956 god. Ali opasnosti od požara nisu otklonjene. Usled naglog privrednog razvoja zemlje dolazi sve više do koncentracije materijalnih dobara — industriskih, poljoprivrednih i dr. Međutim, sredstva za zaštitu od požara ne povećavaju se srazmerno ni po obimu ni po savremenosti.

Istina, Osnovni zakon o zaštiti od požara koji je stupio na snagu 3 maja 1956 god. obezbedio je stvaranje izvesne materijalne osnove za snabdevanje vatrogasnih jedinica potrebnom tehničkom opremom, u koju svrhu je predvideo osnivanje sreskih vatrogasnih fondova. Prihode ovih fondova sačinjavaju iznosi od 4% od premije za osiguranje od požara koje Državni osiguravajući zavod naplati na području sreza i 2% od poreza na dohodak naplaćenog u srezu, kao i dotacije političko-teritorijalnih jedinica. Ali ova sredstva za obezbeđenje vatrogasne službe savremenom opremom su više nego skromna.

Naše vatrogastvo je osim nekih krajeva — ne samo mlado i nerazvijeno po stručnosti za opsežnu i složenu problematiku preventivne vatrogasne službe, već nedostaju i najnužniji rukovodeći kadrovi u vatrogasnim jedinicama, a naročito u dobrovoljnom vatrogastvu.

Iako je pitanje preventivnih mera za zaštitu od požara umnogome rešeno time što je građenje novih objekata uslovljeno obaveznom vođenjem računa o merama protiv požara prilikom projektovanja, revizije glavnih projekata, odobravanja uže lokacije i izdavanja građevinskih dozvola, ipak problem preventivnih mera za zaštitu od požara nije u celini rešen.

8. Služba državljanstva, matična i prijavno-odjavna služba rade uspešno. To važi i za kontrolu prometa oružja, municije i eksplozivnih sredstava, kao i vršenje poslova održavanja reda i mira.

Zakonitost u radu službenika unutrašnjih poslova je sve veća. To se između ostalog vidi iz činjenice da je na postupke ovih organa u toku godine bilo podneto svega 1.106 žalbi i prigovora, od kojih samo 476 osnovanih.

9. Stručnom uzdizanju službenika unutrašnjih poslova posvećuje se stalna pažnja. U 1957 god. završilo je razne škole (školu za unutarnju upravu — rang srednje škole, školu za podoficire Narodne milicije, škole za milicionare i druge) koje su organizovane

pri Saveznom i republičkim sekretarijatima za unutrašnje poslove preko 2.500 službenika unutrašnjih poslova. U Višoj školi za unutrašnju upravu školuje se 465, a u drugim višim upravnim školama oko 50 službenika. Osim toga u školskoj 1957/58 godini na srednje škole (pretežno gimnazije) i fakultete upisano je 2.995 službenika.

10. Posle događaja od 23 oktobra 1956 godine u Mađarskoj, naša zemlja — rukovodeći se isključivo humanitarnim razlozima u duhu principa Povelje OUN — pružila je pravo prvog azila i prihvatila oko 19.850 izbeglica. Za staranje o njima Savezno izvršno veće formiralo je privremenu komisiju za izbeglice, koja se u svom radu na rešavanju nastalog problema oslanjala na Savezni državni sekretarijat za unutrašnje poslove, koristeći se njegovim aparatom. Ova komisija koristila je i znatnu pomoć Crvenog krsta.

Ured Visokog komesara OUN za izbeglice ponudio je Saveznom izvršnom veću pomoć oko zbrinjavanja, repatrijacije i preseljavanja izbeglica u druge zemlje, u duhu odluke Generalne skupštine OUN. Savezno izvršno veće je drugom polovinom decembra 1956 god. obavestilo Visokog komesara da prihvata njegovu pomoć. Radi uspešnijeg rešavanja svih problema u vezi sa izbeglicama, Savezno izvršno veće saglasilo se da Visoki komesar OUN za izbeglice uspostavi i svoj privremeni ured u Beogradu, koji je u svom radu najtešnje sarađivao sa Privremenom komisijom za mađarske izbeglice, koju je formiralo Savezno izvršno veće.

U zimskim mesecima 1956/57 god., kada se u zemlji nalazio najveći broj izbeglica, bilo je organizovano 35 prihvatilišta u raznim privrednim, ugostiteljskim i turističkim objektima i društvenim domovima. Za potrebe zbrinjavanja i opskrbe ovako velikog broja izbeglica morala su se izdvojiti i znatna materijalna i finansijska sredstva. Do kraja 1957 god. na zbrinjavanju izbeglica utrošeno je 4.569.013.000 dinara, od kojeg iznosa je najveći deo (3 milijarde) iz odobrenih kredita Narodne banke. Pomoć koju su izbeglicama dale Liga društava Crvenog krsta i druge karitativne organizacije iz inostranstva u ishrani, odeći i sanitarnom materijalu, doprinela je da se izdaci za ove potrebe ne povećavaju još više.

Polazeći sa stanovišta proklamovanih načela i primenjivane prakse u rešavanju pitanja izbeglica, Savezno izvršno veće je preko Ureda Visokog komesara postavilo zahtev da se Jugoslaviji naknade troškovi izdržavanja mađarskih izbeglica. Dosad je isplaćeno 651.378.900 dinara, a dato je uveravanje da će i ostali negativni finansijski bilans biti nadoknađen našoj zemlji.

Uz napore koje je uložila naša zemlja i pomoć koju je dao Ured Visokog komesara, problem mađarskih izbeglica u našoj zemlji je u celini rešen. Od ukupnog broja izbeglica vratilo se u svoju zemlju 2.766 lica, u našoj zemlji nastanilo se 620, umrlo je 9, a ostala lica su otišla u razne druge zemlje.

B. PRAVOSUĐE

1. Stanje i opšti problemi

U oblasti pravosuđa Savezno izvršno veće je i u protekloj godini delovalo u pravcu daljeg jačanja sudova i drugih pravosudnih organa, nastojeći da se rad ovih organa u prvom redu odvija na osnovu dosledne i jednoobrazne primene zakona. Na ovom području Savezno izvršno veće je, u granicama svojih ovlašćenja, uticalo da se stvore što povoljniji uslovi za samostalan i nesmetan rad sudova, javnog tužništva i javnog pravobranilaštva.

Na području pravosudnog zakonodavstva protekla godina obeležena je donošenjem Zakona o parničnom postupku, koji upotpunjuje sistem sudskog procesnog prava, i Zakona o advokaturi koji je, uvodeći društveno upravljanje u advokaturi i određujući prava i dužnosti advokata, stvorio uslove za dalji razvitak

advokature kao javne službe. Uporedo je pripremana predviđena revizija Krivičnog zakonika, a izrađen je i Nacrt zakona o privrednim prestupima.

Rad pravosudnih organa u protekloj godini pokazuje njihovu dalju stabilizaciju. Ovi organi su završili zamašan posao kako u pravcu zaštite opštih društvenih interesa, tako i u pravcu zaštite prava građana, ustanova i organizacija. Oni su zadržali i još više razvili poverenje građana prema pravosuđu.

Podaci iz protekle godine pokazuju da se priliv predmeta kod pravosudnih organa povećava, ali u poređenju sa ranijim godinama to povećanje nije znatno. Poslovi u svim pravosudnim organima, a posebno u sudovima, zadržavaju raniji nivo.

Kadrovski sastav pravosudnih organa privlači posebnu pažnju. U pravosudnim ustanovama nema dovoljno mlađih pravnika, a od onih koji vrše praksu u sudovima i javnom tužioštvu veći deo se opredeljuje za druge dužnosti. Tako, naprimer, prosečna starost sudija sreskih sudova iznosi 40 godina, sudija okružnih sudova 46 godina, a sudija republičkih vrhovnih sudova 51 godinu.

Materijalni uslovi za rad pravosudnih organa po pravilu su se u izvesnoj meri. Otkako su sreski sudovi prešli na finansiranje narodnih odbora, zapaža se mnogo veća briga narodnih odbora za sud i za stvaranje uslova za njihov rad. Mnoge sudske zgrade su urednije nego ranije, zahvaljujući pomoći narodnih odbora. Međutim, neki sudovi su još u teškoj situaciji, bez najosnovnijih uslova za rad.

Nekoliko problema iz oblasti pravosuđa zaslužuju posebnu pažnju.

Na osnovu statističkih podataka iz ranijih godina mogla se zapaziti osetna razlika između broja lica protiv kojih je pokrenut krivični postupak i broja osuđenih lica. U skladu sa smernicama Odbora za unutrašnju politiku Saveznog izvršnog veća ovom pitanju je u protekloj godini poklonjena veća pažnja i podaci iz prvog polugodišta govore da su u tom pravcu već postignuti uspehi.

Iz podataka o izrečenim kaznama za pojedina krivična dela vidi se izvesna neujednačenost u kažnjavanju. Postoje znatne razlike u odmeravanju kazne, primeni uslovne osude, izricanju novčane kazne itd. U toku ove godine prići će se bližoj analizi ovog pitanja da bi se u mogućnoj meri otklonile neujednačenosti u kažnjavanju.

Podaci iz rada istražne službe ukazuju na potrebu da se pitanja u vezi sa istražnom službom svestrano prouče i nađu rešenja za kvalitetniji i brži rad u prethodnom postupku.

Mreža sreskih i okružnih sudova u zemlji je dosta neujednačena. Iako je ovo pitanje zavisno od niza uslova očigledno je da u svim narodnim republikama ne postoje jednaka merila za osnivanje prvostepenih sudova. Predloženo je da se u republikama u kojima je broj sreskih i okružnih sudova nedovoljan ispitaju mogućnosti za povećanje njihovog broja prema stvarnim potrebama i mogućnostima.

Razmatrano je pitanje sistematizacije radnih mesta u sudovima na osnovu jednakih kriterijuma. Analiza stanja u sudovima pokazala je da bi bolji razmeštaj kadrova mogao znatno uticati na poboljšanje sudskega rada u celini.

Konstanovano je da je broj sudija porotnika suviše veliki u nekim sudovima, a u drugim nedovoljan. Izboru sudija porotnika ne poklanja se jednaka pažnja. Zbog toga je stavljeno u dužnost republičkim sekretarijatima za pravosudnu upravu da preduzmu mere za otklanjanje navedenih neujednačenosti.

Neujednačenosti postoje i u korišćenju mogućnosti za rešavanje sporova vansudskim putem. Veliki broj preduzeća, naročito komunalnih, ne pokušavaju da svoja potraživanja prema građanima naplate mirnim putem, već odmah podižu tužbe. Ustvari preko 90% slučajeva građani mogu plaćati svoja dugovanja na osnovu platnog naloga suda, što znači da spor

uopšte nije trebalo voditi. Saznanje o ovom uticalo je tako da je već danas manje sporova, troškovi za stranke su takođe manji, a preduzeća dolaze brže do svojih potraživanja.

Isto tako postoji neujednačenost i u korišćenju drugih mogućnosti za vansudsko rešavanje sporova.

Zapažen je veliki broj izvršenja u toku prošle godine kod redovnih i kod privrednih sudova. Tako, naprimer, svaka druga presuda privrednog suda izvršava se prinudnim putem. Pošto su ovde u pitanju obaveze uglavnom preduzeća, to znači da se ona neopravdano izlažu nepotrebnim troškovima.

Poseban problem na sektoru imovinskog prava predstavljaju prinudne likvidacije privrednih preduzeća. Broj ovakvih likvidacija povećava se iz godine u godinu. U toku 1957 god. (do kraja novembra) primljeno je u privrednim sudovima 411 novih predloga za otvaranje postupka prinudne likvidacije, a zajedno sa zaostacima iz ranijih godina na dan 1 decembra 1957 god. ostalo je nerešeno 842 predloga.

Privredni sudovi u rešavanju prinudnih likvidacija nailaze na velike teškoće. Prikupljanje podataka o imovini preduzeća koja nije evidentirana i koja se nalazi na raznim područjima usporava rad suda.

U radu na predmetima prinudnih likvidacija zapaža se da pojedina preduzeća svojom krivicom dolaze u prinudnu likvidaciju, zadužujući se u vreme kada su postala insolventna. Isto tako zapaža se da pojedina preduzeća pre nastupanja prinudne likvidacije izvesnim poveriocima isplaćuju njihova potraživanja. To su sve radnje koje se mogu smatrati kao zloupotreba ovlašćenja na štetu društvene imovine.

Kao najčešći uzroci za otvaranje prinudnih likvidacija, prema sudskim podacima, pojavljuju se: nemamensko korišćenje obrtnih sredstava, nestručnost kadra, nepotrebnii troškovi za probne proizvodnje, nepostojanje osnovnih uslova za rentabilno poslovanje, fuzija prezaduženih preduzeća sa drugim preduzećima, veće pronevere u malim preduzećima i sl. Ovom pitanju se ima posvetiti posebna pažnja u tekućoj godini.

2. Redovni i privredni sudovi

Organizaciono-kadrovska pitanja

Na području FNRJ postoji 492 suda i to 454 redovna i 38 privrednih.

Pored vrhovnih sudova od ukupnog broja redovnih sudova ima: 376 sreskih i 70 okružnih, a pored Vrhovnog privrednog suda od 38 privrednih sudova 30 su okružni, a 7 viši privredni sudovi.

Teritorijalna nadležnost sreskih i okružnih sudova ne poklapa se uvek sa nadležnošću političko-teritorijalnih jedinica. U svakom srezu postoji nekoliko sreskih sudova, koji obuhvataju teritoriju jedne ili više opština. Nadležnost okružnih sudova prostire se na teritoriji jednog ili više srezova. Broj sudova zavisi od broja stanovnika, saobraćajnih veza, geografskog položaja, kao i od materijalnih i kadrovskih mogućnosti za osnivanje novih sudova.

Sadašnja mreža sreskih sudova uglavnom zadovoljava, a broj okružnih sudova moraće se prema mogućnostima, postepeno povećavati. Područje jednog okružnog privrednog suda obuhvata područja više okružnih redovnih sudova. Prilikom osnivanja okružnih privrednih sudova posebno se vodi računa da njihova nadležnost obuhvati jedno privredno područje. Sadašnji broj okružnih privrednih sudova uglavnom odgovara potrebama.

U svim sudovima radi ukupno 2.681 stalni sudija, od kojih 2.460 u redovnim sudovima i 221 u privrednim sudovima. Od 2.460 sudija redovnih sudova 183 ili 7,4% su bez pravnog fakulteta a od ovog broja 149 ili 9,8% samo u sreskim sudovima. Najveći procenat sudija bez pravne spreme je u NR Bosni i Hercegovini (25,4%), pa zatim u NR Makedoniji (10,0%). U privrednim sudovima nema sudija bez pravne spreme.

U sudovima ima 53.959 povremenih sudija (sudija porotnika) od kojih 48.827 sudija porotnika u redovnim sudovima, 33.722 su porotnici u sreskim, a 15.105 u okružnim sudovima. Od 5.132 povremenih sudija u privrednim sudovima 4.264 su povremeni sudije u okružnim privrednim sudovima, 829 u višim privrednim sudovima i 39 u Vrhovnom privrednom sudu. Po socijalnom sastavu porotnici u redovnim sudovima su 36,7% zemljoradnici, 12,6% radnici, 37,3% službenici, 4,5% zanatlije i 8,9% ostali (penzioneri, domaćice, slobodne profesije i dr.). Povremene sudije u privrednim sudovima su uglavnom pravnici i ekonomisti.

Stručnih saradnika ima u sudovima 707 i to u redovnim sudovima 635 i u privrednim sudovima 72.

U sudovima radi 6.518 administrativnih službenika (zemljišnoknjižnih, izvršnih, finansijskih, kancelarijskih), od kojih 5.952 u redovnim sudovima i 566 u privrednim sudovima.

Pomoćnog osoblja ima u sudovima 1.456 i to u redovnim sudovima 1.360 i u privrednim sudovima 96.

Najveće teškoće se pojavljuju prilikom popunjavanja sudova stručnim kadrom. Priliv stručnog kadra u sudove, naročito mlađih pravika, je relativno mali. Pored nedovoljnog broja sudija, stručnih saradnika i službenika za pojedine vrste poslova, teškoće se pojavljuju u tome što postojeći kadrovi nisu ravnomerno raspoređeni. Ima nedostataka i u pravilnom korišćenju stručnih saradnika i u njihovom pripremanju za sudski poziv. Odnos administrativnog osoblja prema stručnom (1,9:1) nije u srazmjeri s obimom i vrstom poslova u sudovima koji zahtevaju da se broj administrativnih službenika poveća.

Stanje i kretanje kriminaliteta

Podaci o stanju i kretanju kriminaliteta u poslednjim godinama pokazuju neznatne promene, kako u pogledu ukupnog broja krivičnih dela utvrđenih pravosnažnim sudskim odlukama, tako i u pogledu pojedinih važnijih grupa krivičnih dela. Prema podacima sudske statistike broj krivičnih dela u celini opada, mada se kod manjeg broja grupa krivičnih dela primećuje izvestan porast. Taj porast je neznatan, jer se broj krivičnih dela i u tim grupama kreće približno u granicama iz prethodnih perioda. Znači i struktura krivičnih dela ostala je uglavnom ista kao i ranijih godina.

Krivična dela protiv naroda i države, kao i krivična dela protiv čovečnosti i međunarodnog prava, i dalje su u opadanju (svega 885 ovih krivičnih dela u 1956 godini prema 2.582 u 1952 godini). To se odnosi kako na ova krivična dela u celini, tako i na pojedina krivična dela iz ove dve grupe.

Najbrojniju grupu krivičnih dela i dalje čine krivična dela protiv imovine, časti i ugleda i protiv života i tela. Te grupe krivičnih dela čine više od dve trećine svih krivičnih dela. Najbrojnija su krivična dela krađe, utaje i prevare. Najveći broj tih krivičnih dela odnosi se na oštećenja manje vrednosti.

Broj krivičnih dela protiv narodne privrede i dalje pokazuje osetno smanjenje prema stanju u ranijim godinama. Među krivičnim delima protiv života i tela, koja u celini pokazuju smanjenje u odnosu na prethodnu i ranije godine, najveću grupu i dalje čine krivična dela lake telesne povrede, a odmah zatim krivična dela ugrožavanja opasnim oruđem u svadi ili tuči. Krivična dela protiv službene dužnosti uglavnom nalaze se na istom nivou kao i prethodne godine, sa izvesnim povećanjem kod pojedinih krivičnih dela koja spadaju u ovu grupu. Najčešće se pojavljuju krivična dela zloupotrebe službenog položaja ili ovlašćenja, nesavesnog rada u službi i, naročito, pronevere.

Kriminalitet u privredi pokazuje izvesno opadanje, kako po broju novih dela, tako i po težini. Međutim, ima pojava izvesnih novih oblika ovog kriminala, koji se ne karakterišu namerom ličnog i neposrednog korišćenja, već namerom da se na protivpravan način koristi samoj privrednoj organizaciji. U 1952 godini

bilo je 28.521 krivično delo iz ove grupe. Taj broj se u 1955 godini smanjio na 17.053, a u 1956 godini na 14.234 krivična dela; u prethodnim podacima broj ovih dela u 1957 godini zadržava se na nivou prethodne godine.

Krivična dela maloletnika ne pokazuju bitno otpuštanje prema stanju u prethodnoj godini. Najbrojnija krivična dela koja čine maloletnici su krivična dela protiv imovine, života i tela i protiv javnog reda.

Prvostepeni privredni sudovi u toku protekle godine primili su znatno manji broj predmeta privrednih prestupa nego u prethodnoj godini. Za prvih jedanaest meseci 1957 godine primljeno je 5.619 optužnih predloga protiv privrednih organizacija odnosno odgovornih lica, dok je u 1956 godini bilo primljeno 9.476 takvih predloga. Smanjenje broja privrednih prestupa može se u izvesnoj meri pripisati većem stručnom usavršavanju pojedinih službi u privrednim organizacijama i širem delovanju organa radničkog samoupravljanja.

Među privrednim prestupima i dalje najbrojnije grupe čine povrede propisa o trgovinskoj delatnosti i trgovinskim preduzećima i radnjama, kao i o vođenju knjigovodstva u privrednim organizacijama.

Imovinski sporovi

U toku protekle godine broj imovinskopravnih i drugih građanskopravnih sporova pokazuje izvestan porast prema stanju u prethodnoj godini.

Posebnu i najveću grupu među tim sporovima čine sporovi u kojima učestvuju privredne organizacije i politickoteritorijalne jedinice, u kojima se u ovom ili onom obliku radi o zaštiti društvene imovine. Tih sporova samo u prvom polugodištu 1957 god. bilo je pred privrednim sudovima 152.261 od ukupno primljenih za to vreme 550.929 parničnih predmeta u svim sudovima.

Na povećanje broja sporova između privrednih organizacija često utiču različite slabosti u organizaciji poslovanja, kao neažurnost knjigovodstva i nedostatak evidencije u nekim organizacijama, preuzimanje obaveza koje se u postavljenim rokovima ne mogu izvršiti i sl. Veliki broj sporova uslovljen je i kreditnim sistemom koji zahteva od privrednih organizacija da svoja potraživanja u kratkom roku ostvare, pošto bi u protivnom bile lišene dela obrtnih sredstava koja im Narodna banka umanjuje za iznos neostvarenih potraživanja. Na povećanje sporova utiče i tendencija pojedinih privrednih organizacija da namerno odugovlače isplatu svojih dugovanja u cilju za državanja novčanih sredstava i rada s njima.

Ostali sporovi odnose se na raspravljanje različitih bračnih, porodičnih i imovinskopravnih odnosa između pojedinaca, kao i imovinskopravnih odnosa između privrednih organizacija, zadruga i ustanova s jedne i pojedinaca s druge strane, zatim na raspravljanje stanbenih, radnih i drugih odnosa.

Državni organi i privredne organizacije pojavljivali su se, po pravilu, kao tužena strana u sporovima zbog odgovornosti za naknadu štete i u vezi s radnim odnosno službeničkim odnosima. Ta vrsta sporova je u porastu.

Kroz rad sudova i drugih pravosnažnih organa uočavaju se i izvesne slabosti opšteg karaktera koje otežavaju rad u pravnoj zaštiti društvene imovine.

Nedostatak završene evidencije društvene imovine i nedostatak potpune dokumentacije o raznim spornim imovinskopravnim odnosima, u znatnoj meri otežava raspravljanje i brzu i efikasnu zaštitu društvene imovine.

S druge strane izvesni nedostaci prilikom zaključivanja ugovora, kao nedovoljna preciznost koja omogućava pojavu sporova ili nedovoljno poznavanje pravnih propisa iz oblasti privrednih poslova povodom kojih se ugovor zaključuje, nepotrebno angažuju društvenu imovinu i dovode do teškoća prilikom preduzi-

manja mera za njenu zaštitu. To su slabosti pravne službe u privrednim organizacijama, koje se mogu izbeći njenim jačanjem.

Upravni sporovi

Prema podacima za prvo polugodište 1957 god. vrhovni sudovi primili su 3.873 upravna spora više nego u istom periodu prethodne godine.

Najveći broj upravnih sporova pojavljuje se u vezi s primenom propisa o socijalnom osiguranju. Tako je u prvom polugodištu protekle godine od ukupnog broja rešenih upravnih sporova bilo 38,3% sporova iz ove oblasti. Neposredno za ovom grupom dolaze sporovi u vezi s primenom propisa o upravljanju stanbenim zgradama (17,4%), sporovi oko poreskih pitanja (15,2%) itd.

Kao podnosioci tužbe pojavljuju se, po pravilu, pojedinci, tj. lica koja smatraju da im je upravnim aktom povređeno kakvo pravo ili pravni interes (96,6%), a državni organi, koji su ovlašćeni za podnošenje tužbe u slučajevima kada je zakon povređen u korist pojedinca ili pravnog lica, samo izuzetno i vrlo retko (0,6%). Ovaj poslednji podatak upućuje na zaključak da ti propisi, koji su usmereni na zaštitu opštih interesa, još nisu u dovoljnoj meri sprovedeni u život.

Od ukupno 15.264 rešenih upravnih sporova u prvom polugodištu 1957 god. sudovi su u 6.130 slučajeva (40,2% svih rešenih sporova) tužbe uvažili i poništili upravna akta, uglavnom zbog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja ili povrede pravila postupka. Treba dodati da procenat korišćenja žalbe protiv odluka republičkih vrhovnih sudova (3.861 na 12.974 rešena spora protiv kojih je bilo mesta žalbi) nije visok i da ukazuje na pravilnost i ubedljivost odluka prvo-stepenih upravnosudskih organa. To se, uostalom, potvrđuje i neznatnim brojem uvaženih žalbi (747 na ukupno 4.007 rešenih žalbi).

Postupak u upravnim sporovima još i sada karakteriše izvesna sporost, jer se vrlo mali broj rešava u toku jednog meseca.

Dosadašnja primena Zakona o upravnim sporovima pokazuje da se sudska kontrola zakonitosti upravnih akata pokazala kao pogodno i efikasno sredstvo za učvršćenje zakonitosti u radu organa uprave u upravnim stvarima. Odluke vrhovnih sudova imale su potreban autoritet i izvršile su pozitivan uticaj na poboljšanje postupka pred organima uprave. Pojave nepostupanja po primedbama vrhovnih sudova ili odugovlačenja izvršenja sudskih odluka danas su retki izuzeci.

3. Javno tužništvo

U celoj zemlji ima 270 javnih tužništava, od kojih 191 sreskih, 71 okružnih, 6 republičkih, Javno tužništvo AP Vojvodine i Savezno javno tužništvo.

U NR Srbiji sa AKMO ima 53 sreska i 24 okružna javna tužništva, u NR Hrvatskoj 38 sreskih i 15 okružnih javnih tužništava, u NR Sloveniji 17 sreskih i 6 okružnih, u NR Bosni i Hercegovini 46 sreskih i 9 okružnih, u NR Makedoniji 15 sreskih i 5 okružnih, u NR Crnoj Gori 7 sreskih i 3 okružna i u AP Vojvodini 15 sreskih i 9 okružnih javnih tužništava.

Broj sreskih javnih tužništava je znatno manji od broja sreskih sudova tako da teritorijalna nadležnost jednog sreskog tužništva obuhvata i područja više sreskih sudova (68 sreskih tužništava obuhvataju područja po dva sreska suda, 21 tužništvo obuhvata područja tri sreska suda, 2 tužništva obuhvataju područja četiri sreska suda. Sresko tužništvo u Splitu obuhvata područje šest i na Rijeci sedam sreskih sudova). Teritorijalna nadležnost okružnih javnih tužništava poklapa se sa teritorijalnom nadležnošću okružnih sudova sa izuzetkom što za područje Okružnog suda u Zagrebu postoje dva okružna javna tužništva. Uporedo sa proširenjem mreže okružnih sudova biće potrebno i povećanje broja okružnih javnih tužništava.

U javnim tužioštvima ima 270 javnih tužilaca, 492 zamenika javnih tužilaca, 127 stručnih saradnika (sekretari, referenti, pristavi), 753 kancelariska i 128 pomoćnih službenika. Od ukupnog broja stručnog kadra (tužilaca, zamenika tužilaca, stručnih saradnika) 344 ili 39% su bez pravnog fakulteta. Od 191 sreskog javnog tužioca 129 nema pravnu spremu, a od 125 zamenika sreskih javnih tužilaca 63.

Prilikom rešavanja kadrovskih pitanja u javnom tužioštvu nailazi se na slične teškoće kao i u sudovima.

Prema podacima za prvo polugodište 1957 god. javna tužioštva su primila 187.729 krivičnih prijava (prema 206.041 u prvom polugodištu 1956 god.), od čega su bez pokretanja krivičnog postupka odbacila 52.468 prijava ili 27,7% (prema 47.709 ili 23% u prvom polugodištu 1956 god.).

U istom periodu smanjen je i broj slučajeva u kojima su javni tužioci pokrenuli krivični postupak protiv učinilaca krivičnih dela. Dok je u prvom polugodištu 1956 god. krivični postupak pokrenut protiv 72.563 lica, u prvom polugodištu 1957 god. broj pokrenutih postupaka iznosio je 59.664 što znači smanjenje za 17,7%.

Javna tužioštva su optužila sudu zbog počinjenih krivičnih dela 76.135 lica (prema 94.705 u prvom polugodištu 1956), što znači za 18,5% manje. Od toga broja optuženo je sreskim sudovima 63.561 lice, a okružnim sudovima 12.574 lica. Optužbe javnih tužilaca bile su uglavnom osnovane. Procenat osuđujućih presuda povećan je od 80,2% u prvom polugodištu 1956 na 81,2% u prvom polugodištu 1957 iz čega proizlazi da je osnovanost optužbi javnih tužilaca porasla.

Navedeni podaci ukazuju, da su javna tužioštva još više nego ranije posvećivala pažnju ispitivanju osnovanosti krivičnih prijava primljenih od građana, raznih inspekcija, organa unutrašnjih poslova i drugih državnih organa.

Opadanje ukupnog broja optuženja ukazuje i na činjenicu da kriminalitet uopšte pokazuje izvesne tendencije opadanja. Tako su naprimer, optuženja za krivična dela protiv naroda i države opala za 47,6%, za krivična dela protiv duševne imovine za 29,1% a za krivična dela tzv. opšteg kriminala za 11,9% (protiv života i tela, privatne imovine, javnog reda i saobraćaja itd.).

Javna tužioštva su nastojala da se mere obezbeđenja pritvora i istražnog zatvora primenjuju u strogo zakonomit okvirima, te da se, koliko god je to moguće, izbegava nepotrebno lišavanje slobode građana. Rezultat nastojanja u tom pravcu je smanjenje broja lišenih slobode a naročito broja lica protiv kojih je naređen istražni zatvor, kao i smanjenje broja lica puštenih na slobodu iz pritvora i istražnog zatvora usled obustave krivičnog postupka. Broj lica protiv kojih je naređen istražni zatvor smanjen je od 3.681 u prvom polugodištu 1956 na 2.692 u prvom polugodištu 1957 god., a broj pritvorenih lica od 11.399 na 11.075, dok je broj puštenih na slobodu usled obustave krivičnog postupka smanjen od 1.075 na 970.

U toku protekle godine javno tužništvo je u pravcu ujednačavanja sudske prakse i otklanjanja povreda zakona u pravosnažnim krivičnim odlukama razmotrilo 1.863 sudske presude i 400 drugih odluka u krivičnim predmetima. Tokom prve polovine 1957 god. Savezno javno tužništvo uložilo je 123 zahteva za zaštitu zakonitosti prema 76 u prvoj polovini 1956 god. Od 123 uložena zahteva za zaštitu zakonitosti 41 zahtev uložen je radi otklanjanja povreda zakona učinjenih na štetu maloletnika.

U pogledu krivičnog postupka još uvek je problem dugo trajanje postupka, nedovoljno proveravanje odbrane okrivljenika i savlađivanje raznih teškoća u vezi sa veštačenjem.

Savezno javno tužništvo stavilo je u prvom polugodištu 1957 god. 49 zahteva za ekstradiciju. U istom periodu nalazilo se u Saveznom javnom tužioštvu na rešavanju ukupno 5 zahteva za ekstradiciju

stranaca od čega 2 zahteva za tranzitnu ekstradiciju. Od zahteva koje smo mi postavili 3 su pozitivno rešena, a 6 negativno, dok se ostali nalaze na rešavanju. Savezno javno tužništvo rešilo je pozitivno ove postavljene zahteve za izručenje stranaca.

Teškoće u radu na ekstradicionom postupku pojavljuju se uglavnom usled nepostojanja konvencije o ekstradiciju sa nizom zemalja, usled odbijanja velikog broja postavljenih zahteva za ekstradiciju davanjem statusa »političkog izbeglice« kriminalcima, usled prebacivanja ekstradicionog prometa sa pravnog na politički teren, zahteva nekih država da se pored pravosnažnih presuda naših sudova dostavi i drugi dokazni materijal, sporog rešavanja i u opšte odugovlačenja ekstradicionog postupka.

Javni tužioci su težili da se broj gonjenja za privredne presteupe svede na najmanju meru. Do gonjenja za neznatne slučajeve dolazilo je sasvim izuzetno. U prvom polugodištu 1957 god. odbačeno je 1.828 prijava, dok je u 673 predmeta obustavljen prethodni postupak. Za isti period 1956 god. odbačeno je 3.710 prijava, a u 718 predmeta obustavljen je prethodni kazneni postupak. Javni tužioci su tokom prvog polugodišta 1957 god. u 3.420 predmeta podneli optužne predloge i privrednim sudovima optužili 3.336 privrednih preduzeća i drugih pravnih lica i 4.884 odgovorna lica. U istom razdoblju 1956 god. podneto je 5.165 optužnih predloga, kojima je optuženo 4.788 privrednih preduzeća i drugih pravnih lica i 6.261 odgovorno lice. Prethodni postupak vođen je u relativno malom broju predmeta (nešto više od 12% od ukupnog broja predmeta). Optužbe su uglavnom podnošene na osnovu samih prijava, koje su u izveštajnom periodu bile bolje i dokumentovanije nego ranije. Prethodni postupak nije bio uvek brz i efikasan.

U radu na upravnim predmetima javno tužništvo učestvovalo je u upravnom postupku (podnošenjem žalbi i dr.), a takođe i u upravnom sporu (podnošenjem tužbi), kad se radilo o povredama zakona na štetu društvene zajednice. Javno tužništvo angažovalo se u upravnom postupku i u korist građana stavljanjem predloga za odlaganje izvršenja nepravosnažnih rešenja kojima je povređen zakon, a čijim bi izvršenjem nastala za stranku teško nadoknadiiva šteta (naročito u stanbenim i poreskim stvarima) i stavljanjem predloga za poništavanje i ukidanje rešenja upravnih organa po pravu nadzora. Osim toga po pretstavkama građana zbog nezakonitih postupaka upravnih organa javno tužništvo je prikupljalo obaveštenja i upozoravalo upravne organe na nezakonitost postupka. Kao osnovni problem u radu javnog tužništva na upravnim stvarima ističe se neblagovremeno obaveštavanje javnog tužništva o upravnim aktima kojima je povređen zakon u korist pojedinaca ili pravnog lica a na štetu društvene zajednice.

U parničnim, vanparničnim, izvršnim i upravnim stvarima Savezno javno tužništvo je u 1957 godini podiglo 420 zahteva za zaštitu zakonitosti pred vrhovnim sudovima, a u cilju ujedinjenja sudske prakse i otklanjanja nezakonitih odluka.

4. Javno pravobranioštvo

Javnih pravobranioštava ima ukupno 101, od kojih su 92 sreska, 6 republičkih, Oblasno javno pravobranioštvo, Pokrajinsko javno pravobranioštvo i Savezno javno pravobranioštvo.

U NR Srbiji sa AKMO ima 25 sreskih javnih pravobranioštava, u NR Hrvatskoj 22, u NR Sloveniji 8, u NR Bosni i Hercegovini 14, u NR Makedoniji 7, u NR Crnoj Gori 5 i u AP Vojvodini 11.

U javnim pravobranioštvima ima ukupno 210 pravnika, uključujući i javne pravbraniocce. U nekim sreskim pravobranioštvima nema nijednog pravnika osim pravbraniocca.

Teškoće u rešavanju kadrovskih pitanja uglavnom su slične prirode na koje nailaze sudovi i javna tužništva u svom radu.

Podaci o radu javnih pravobranioštava u protekloj godini pokazuju porast novih predmeta u kojima se javno pravobranioštvo pojavljuje u vezi sa zastupanjem i pravnom zaštitom društvene imovine. To je svakako bilo uslovljeno povećanjem broja sreskih javnih pravobranioštava, kao i daljim razvijanjem i poboljšanjem službe u celini.

Javno pravobranioštvo nailazi u svom radu na probleme koji u izvesnoj meri otežavaju rad na zaštiti društvene imovine.

Još neraspravljani imovinski odnosi nastali konfiskacijom, nacionalizacijom i agrarnom reformom, kao i nedostatak potpune evidencije opštenarodne imovine, od znatnog su uticaja na mogućnost pravnog i ekspeditivnog zastupanja i efikasnu zaštitu opštenarodne imovine.

Zapaženo je da nerazvijenost službe kontrole izvršenja budžeta, koja oskudeva u stručnim kadrovima, ima za posledicu da se pregledi vrše ređe ili u velikim vremenskim razmacima i da je to dobrim delom uzrok neblagovremenog otkrivanja raznih oštećenja opštenarodne imovine. Taj nedostatak češće i sistematske kontrole dovodi do pojave daljih oštećenja.

Javna pravobranioštva ne primaju redovno i uredno obaveštenja o oštećenjima opštenarodne imovine od državnih organa i ustanova, iako za to postoji zakonska obaveza tih organa i ustanova. To dovodi do toga da javno pravobranioštvo ne može da preduzima potrebne mere za zaštitu ove imovine.

Zapaženo je takođe da se pojavljuje veći broj sporova u vezi sa različitim ugovorima koje državni organi i ustanove zaključuju sa pravnim i fizičkim licima, ne vodeći računa o tome da li imaju budžetskog pokrića za izvršenje ugovornih obaveza, da li se one mogu izvršiti u ugovorenom roku, kao ni o neravnomernom priticanju budžetskih prihoda. To dovodi do sporova i troškova, koji bi se većom pažnjom mogli izbeći.

VIII. SPOLJNA POLITIKA I MEĐUNARODNI ODNOSI

A. OSVRT NA MEĐUNARODNU SITUACIJU

Protekla 1957 god. nije donela rešenje nijednog od krupnih međunarodnih problema. Naprotiv neki od tih problema su otežani pojavom novih protivrečnosti ili nesporazuma, kao što je slučaj sa problemom razoružanja uopšte, a posebno sa problemom nuklearnog naoružanja, sa zaoštavanjem situacije u pojedinim naročito osetljivim delovima sveta. S obzirom na takav razvoj, bilans međunarodne politike u 1957 god. ne može se smatrati povoljnim. Podela na blokove i politika sa pozicije snage kočila je i u toku 1957 god. miroljubivi razvoj međunarodnih odnosa. Jedno od osnovnih pitanja sređivanja međunarodne situacije sastojalo se u tome kako da se nova naučna i tehnička dostignuća usklade sa interesima mira i bezbednosti.

Izgrađivana u koncepcijama blokovske netrpeljivosti, isključivosti i nepoverenja i oslonjena na atomsko oružje, politika sa pozicije snaga sve se očiglednije pokazivala kao direktna pretnja miru. Nova oružja i nova dostignuća u vojnoj tehnici pokazala su da je trka u naoružanju besperspektivna i da su iluzorni napori za postizanje apsolutnog preimuštva bilo koje strane.

Opasnost koju nose ove činjenice bila je u toku 1957 god. još snažnije podvučena s jedne strane reakcijom zapadnih atomskih sila na uspehe koje je Sovjetski Savez postigao lansiranjem sputnjika, i s druge strane reagovanjem Sovjetskog Saveza na nepopustljive stavove zapadnih sila u pregovorima o razoružanju. Na sovjetska dostignuća zapadne sile su reagovale manifestovanom odlučnošću da pojačaju takmičenje u nuklearnom naoružanju, a na stav zapadnih sila prema pregovorima o razoružanju i sastavu Komisije za razoružanje sovjetska Vlada odgovorila je otkazom svog daljeg učestvovanja u toj komisiji.

Ovakav obrt događaja doveo je ponovno do visokog stepena međunarodne zategnutosti i opasnosti po svetski mir i bezbednost, na koju je i Predsednik Republike ukazao, u svojoj novogodišnjoj poruci, kao na osnovnu nepovoljnu karakteristiku međunarodnog razvoja u 1957 god.

U takvoj situaciji pitanje razoružanja bilo je centralno pitanje u međunarodnim odnosima. Početkom godine izgledalo je da će biti moguće postići bar delimične rezultate u razgovorima u Londonu, u okviru Potkomiteta UN za razoružanje. Međutim, ti razgovori su dospeli u bezizlaznu situaciju, iz koje se nije moglo izići ni na XII zasjedanju Generalne skupštine UN, gde je pokušano da se nadglasavanjem nametnu stavovi jedne strane, neprihvatljivi za drugu stranu. Nije postignut ni sporazum o proširenju komisije UN, u čemu je i postojeća atmosfera nepoverenja igrala važnu ulogu. U odsustvu bilo kakvog sporazuma nastavljeno je dalje naoružavanje. Na zasjedanju Atlantskog pakta u decembru 1957 god. donesena je odluka o naoružavanju evropskih članica nuklearnim oružjem i o uspostavljanju raketnih baza, uz pojačavane napore za čvršće unutrašnje povezivanje vojnih saveza.

Međutim, ovakva situacija ukazala je na neodložnu potrebu da se pronađu putevi za izlaz iz ćorokakaka. Tako je došlo do miza inicijativa za pregovore, koji bi doveli do sporazumevanja i mirnog rešavanja postojećih sporova. Krajem godine došlo je na inicijativu sovjetske Vlade, do obnavljanja prepiske između sovjetskih i zapadnih državnika na najvišem nivou. Niz predloga u vezi sa tim kao i sa drugim međunarodnim pitanjima kao što su predlog predsednika Tita o sastanku predstavnika velikih i malih zemalja, predlog poljske Vlade o bezatomskoj zoni u Centralnoj Evropi, Makmilanov predlog o paktu o nenapadanju, deklaracije pojedinih parlamenata o potrebi obustave nuklearnih proba i sl., doprineli su stvaranju povoljnijih uslova za ovakve pregovore i sporazumevanje. Ali, treba isto tako naglasiti da su razna uslovljavanja u pogledu rešavanja pojedinih pitanja ili insistiranje na nebitnim proceduralnim zahtevima, ili isticanje predloga, neprihvatljivih za drugu stranu, otežavala ove napore za sporazumevanje.

Iz cele ove aktivnosti, moguće je izvući nekoliko zaključaka.

Pre svega, krug pristalica blokovskog grupisanja i politike sa pozicije snage sve više sužava na grupacije i okvire službenih političkih i vojnih krugova pojedinih blokovskih sila, a metod miroljubivog sporazumevanja i primena načela aktivne koegzistencije dobijaju sve širu podršku u svetu. Poverenje u politiku sa pozicije snage sve više slabi, usled neefikasnosti i besperspektivnosti takve politike i usled opasnosti u koju ona dovodi mir i bezbednost čovečanstva. Zahvaljujući naporima koji su se manifestovali u političkoj aktivnosti miroljubivih snaga, u prvom redu vanblokovskih sila, u aktivnosti Ujedinjenih nacija i u pritisku međunarodne javnosti, proces zaostravanja nije doveo do težih posledica u međunarodnim odnosima.

Međutim, pojavile su se ili nastavile da se afirmiraju i druge tendencije povoljnog međunarodnog razvoja. U prvom redu pod pritiskom borbe naroda i oslobodilačkih pokreta za nezavisnost produžava se i ubrzava likvidacija kolonijalnog sistema u svetu. U mnogim prostorima bivšeg kolonijalnog carstva, stvorene su nezavisne države ili jačaju pokreti za nezavisnost. Posle Sudana, Tunisa i Maroka, Gana i Malaja stekle su svoju nezavisnost.

Postojanje antagonističkih vojnih blokova utiče negativno i na ovaj proces i otežava razvoj mladih država Azije i Afrike. Pojedine kolonijalne sile neće da se pomire sa razvitkom pokreta za nezavisnost u ovim oblastima, — što dovodi do njihovog mešanja i vršenja pritiska na zemlje ovih oblasti i do novih

žarišta sukoba (pritiskak koji je vršen na Siriju, spor oko Zapadnog Irjana, izazivanje borbe u Indoneziji, nastavljavanje rata u Alžiru itd.).

Formiranje novih nezavisnih država Azije i Afrike, i njihovo međunarodno afirmiranje uticalo je i na jačanje načela aktivne i miroljubive koegzistencije i na aktivnost Ujedinjenih nacija. I sama fizionomija ove međunarodne organizacije, kao i odnos snaga u njoj, pretpeli su promene faktom povećanja njenog članstva. Dejstvo blokovskog faktora u njenom radu umanjeno je, a broj vanblokovskih zemalja i jačanje opštih tendencija za iznalaženje sporazumnih solucija, otežava stvaranje nekompromisnih blokovskih većina i nametanje rešenja u interesu velikih sila.

Posle nekoliko godina značajnog napretka u svetskoj privredi, već u 1956, a naročito krajem 1957 god., došlo je do izvesnog usporavanja u proizvodnji, u nekim zemljama na Zapadu. Ovakvom razvoju u znatnoj meri su doprinele antiinflacione mere pojedinih razvijenih zemalja, namenjene suzbijanju skoka cena koje su ugrožavale privredu od 1955 god. Ove mere su dale izvesne rezultate, mada inflacione pojave i danas predstavljaju jedan od problema u svetu.

Opšti uspon svetske trgovine nastavio se i u 1957 god. mada sporijim tempom. U drugoj polovini godine došlo je do osetnog pada cena sirovina, što je imalo za posledicu pogoršanje odnosa razmene primarnih i industrijskih proizvoda. Ovakav razvoj prvenstveno je pogodio privredno nerazvijene zemlje, što je doprinelo daljem produbljivanju jaza koji ih deli od razvijenijih područja u svetu. Smanjenje kupovne sposobnosti nerazvijenih zemalja može doprineti daljem zaostravanju već ispoljenih tendencija privredne poremećenosti u svetu.

Opšti privredni razvoj u svetu pruža sve više dokaza o pojačanoj potrebi međusobnog povezivanja nacionalnih privreda u okviru svetske ekonomije. Udruživanje nacionalnih ekonomija u šira privredna područja predstavlja jednu od manifestacija te tendencije, mada se ona još uvek nalazi pod pretežnim dejstvom i potrebama blokovske politike i podvojenosti u svetu. Proces ekonomskih regionalnih integracija dobio je u 1957 god. nov zamah. Krajem marta zaključen je ugovor o stvaranju evropskog zajedničkog tržišta. U zemljama Istočne Evrope učinjeni su novi koraci za koordinaciju planova pojedinih zemalja. Pokušaj privredne integracije javlja se i u drugim područjima. Ove činjenice ukazuju na to da sadašnji stepen razvika proizvodnih snaga u svetu traži šire okvire nego što su pojedine nacionalne privrede. Međutim, jednostranim forsiranjem integracije samo unutar ovog ili onog bloka ili grupe zemalja stvara se opasnost relativnog slabljenja ekonomske razmene tih zemalja sa ostalim svetom što može da ozbiljno ošteti interese drugih zemalja. Zatvaranje u integrirane sisteme i stvaranje veštačkih prepreka privrednoj saradnji šteti miroljubivom povezivanju u progresivnom ujedinjavanju sveta.

B. OPŠTA SPOLJNOPOLITIČKA AKTIVNOST JUGOSLAVIJE

Tokom protekle godine, kao i u ranijim godinama, Jugoslavija je aktivno radila na ublažavanju međunarodne zategnutosti, sporazumnom rešavanju međunarodnih sporova i razvijanju miroljubive međunarodne saradnje. Bilo to u pitanju likvidacije posledica vojnog napada na Egipat, ili inostranog pritiska na pojedine arapske zemlje Bliskog Istoka, u problemu Alžira i Kipra, u pregovorima o razoružanju, u problemima pomoći nerazvijenim zemljama i proširivanju privredne međunarodne saradnje — jugoslovenska Vlada je zasnivala svoj stav na principima učvršćenja mira, nezavisnosti i ravnopravnosti i pomaganja razvoja međunarodne saradnje.

Pored toga, što je svoju spoljnu politiku zasnivala na principima aktivne i miroljubive koegzisten-

cije, Vlada je ulagala napore da ti principi steknu što više pristalica i da postanu opšta osnova međunarodnih odnosa. U tome cilju Vlada je saradivala u Ujedinjenim nacijama na mnogim pitanjima među kojima i na Deklaraciji Ujedinjenih nacija o miroljubivoj koegzistenciji među državama koja je usvojena na poslednjem zasjedanju Generalne skupštine, i koju je predložila Jugoslavija u zajednici sa Indijom i Švedskom. Na toj liniji je i predlog koji je predsednik Tito istakao u svojoj novogodišnjoj poruci o širokom sastanku na najvišem nivou predstavnika velikih i malih zemalja na kome bi se postavili temelji miroljubive politike i široke međunarodne saradnje među narodima putem postupnog i prijateljskog rešavanja postojećih i otvorenih međunarodnih problema. I u toku 1957 god. Vlada se aktivno zalagala za napredak u pregovorima o razoružanju, koje sada predstavlja osnovni i najbitniji međunarodni problem. Jugoslovenska Vlada uputila je 10 aprila 1957 god. memorandum Potkomisiji za razoružanje sa svojim predlozima o etapnom i parcijalnom rešavanju, kao najpraktičnijem načinu da se započne konstruktivno rešavanje toga problema. Vlada se naročito zalagala za obustavu nuklearnih eksperimenata, o čemu je Savezna narodna skupština donela deklaraciju koja je bila dostavljena Ujedinjenim nacijama i Potkomisiji za razoružanje. Dosledna svojoj politici saradnje sa svim narodima na principima uzajamnog poštovanja, ravnopravnosti i nemešanja Vlada je 15 oktobra uspostavila diplomatske odnose sa Vladom Nemačke Demokratske Republike. Jugoslovenska Vlada smatra da je time dala i svoj doprinos stvaranju povoljnijih uslova za rešenje nemačkog problema pošto je uverena da se ujedinjenje Nemačke, uz očuvanje i učvršćenje evropske bezbednosti, može ostvariti samo priznavanjem stvarnosti postojanja dve Nemačke države čiji su predstavnici i narod prvenstveno obavezni da rade na njihovom miroljubivom i demokratskom ujedinjenju.

U odnosima sa socijalističkim zemljama došlo je do osetnog poboljšanja tokom 1957. Neke negativne pojave i izvesni poremećaji, do kojih je došlo početkom godine, prebrođeni su. Mada i dalje postoje izvesne razlike, treba istaći kao pozitivnu činjenicu da se sada daleko šire prihvata gledište da te razlike ne treba da ometaju razvitak međusobne saradnje na svim područjima. A ta će saradnja bez sumnje povoljno uticati na zbližavanje gledišta i u onim pitanjima u kojima još postoje izvesne razlike u shvaćanju.

Sa zapadnim zemljama Vlada je nastojala da proširi politiku ravnopravne saradnje na bazi načela aktivne i miroljubive koegzistencije. Iako su u izvesnim slučajevima načelni stavovi jugoslovenske spoljne politike nailazili na nerazumevanje kod pojedinih vlada, može se reći, da su nezavisna politika i gledišta jugoslovenske vlade zasnovana na objektivnoj proceni svojih i međunarodnih interesa i odnosa, bila uvažavana i da izvesna razumljiva neslaganja uglavnom nisu omela dobar i prijateljski razvoj ovih odnosa.

Razvijanjem prijateljskih odnosa i proširenje međunarodne saradnje sa narodima Azije i Afrike bilo je u toku 1957 god. jedno od najznačajnijih nastojanja jugoslovenske spoljne politike. Jugoslavija je uvek pokazivala velik interes za napredak naroda Azije i Afrike i ukazivala je punu podršku njihovoj borbi za obezbeđenje nezavisnosti, unutrašnje konsolidacije i ekonomskog prosperiteta. Načela međunarodne politike, na kojima Jugoslavija zasniva svoju spoljno-političku delatnost, podudaraju se sa težnjama i interesima svih tih naroda. Vlada može konstatovati da je razvoj prijateljskih odnosa sa zemljama Azije i Afrike bio veoma povoljan i uspešan. Visoki stupanj prijateljskih odnosa sa narodima Azije i Afrike izražen je i u predviđenim posetama predsednika Tita nizu zemalja tog područja. Usled

bolesti Predsednika ove posete, predviđene u 1957 god., morale su biti odložene za kasniji termin.

Veze i odnosi sa zemljama Latinske Amerike takođe su napredovali, naročito u oblasti ekonomske saradnje.

Vlada je poklanjala veliku pažnju problemima koji su tretirani u Ujedinjenim nacijama i ulagala svoje napore da se uloga i autoritet Ujedinjenih nacija učvrste.

Naši ekonomski odnosi u 1957 god. odvijali su se u skladu sa našom spoljnom politikom i stalnim razvojem naše privrede.

Sve veće mogućnosti i potrebe naše privrede nužno su vodili ka proširenju tih odnosa kako po obimu tako i po raznolikosti oblika privredne saradnje. Stojeći na principu da je jačanje te saradnje korisno ne samo sa privrednog stanovišta, već da je ona i jedan od preduslova za rešavanje političkih pitanja, Jugoslavija je kako u bilateralnim odnosima sa pojedinim zemljama, tako i na međunarodnim forumima ulagala napore u pravcu šireg privrednog povezivanja među zemljama.

Držeći se svojih ugovornih obaveza prema svim zemljama, Jugoslavija je bila protiv diskriminacije i privredne izolacije pojedinih zemalja jer to može samo da zaoštara odnose u svetu a i da lišava pojedine narode bogatijih tekovina i dostignuća savremene proizvodnje.

Rukovodeći se tim principima Vlada je nastojala da uskladije ekonomske odnose ne samo sa stanovništvom trenutnih potreba, već je težila da ti odnosi, uz obostranu korisnost, imaju karakter perspektivne i dugoročne saradnje, jer to za privredu naše zemlje predstavlja i jedan od elemenata ekonomske stabilnosti.

Kroz mnoge sporazume o privrednoj i tehničkoj saradnji ili druge ugovorne forme, omogućeno je našoj privredi na bazi reciprociteta, da se koristi tehničkim dostignućima i iskustvima drugih zemalja.

Naša aktivnost na razvoju privredne saradnje u 1957 god. sastojala se u uspostavljanju novih ugovornih odnosa (Jemen, Maroko, Tunis i dr.) i u produbljavanju i proširenju saradnje sa zemljama sa kojima ti ugovorni odnosi postoje od ranije.

Promene u strukturi našeg uvoza omogućile su proširenje asortimana kupovina na stranim tržištima i olakšale naša nastojanja za dalju liberalizaciju izvoza u odnosne zemlje, što je vodilo povećanju obima razmene. Naša aktivnost u cilju uključivanja u multilateralni sistem plaćanja sa nizom evropskih zemalja imala je kao rezultat dobijanje delimične transferibilnosti koja se pokazala korisnom kako za nas tako i za privredu tih zemalja, jer nam je omogućila bržu i racionalniju upotrebu platnih sredstava ostvarenih našim izvozom.

C. DELATNOST JUGOSLAVIJE U UJEDINJENIM NACIJAMA

U toku prošle godine Jugoslavija je razvila živu delatnost u okviru Ujedinjenih nacija imajući pri tome u vidu prvenstveni interes učvršćenja mira i poboljšanja međunarodne saradnje. Naša vlada namećala da i dalje aktivno ulaže napore u cilju ostvarenja principa Povelje i jačanja autoriteta ove organizacije.

Na jesenjem zasjedanju Generalne skupštine OUN je dominiralo pitanje razoružanja. Jugoslovenska delegacija ulagala svoje napore da se premoste oštro suprotstavljeni stavovi sila najodgovornijih za pitanja razoružanja i pronadu obostrano prihvatljiva i kompromisna rešenja. Ona je pri tome posebno isticala da se pitanju razoružanja nužno mora prići na nov način i uz paralelno ulaganje napora za otklanjanje uzajamnog nepoverenja putem poboljšanja odnosa između Istoka i Zapada. Na taj način bi se omogućilo da se ovom pitanju pride ne sa pozicije snage, globalne stra-

tegije i obezbeđenja preimućstva u eventualnom ratu, već sa gledišta potrebe popuštanja zategnutosti i obezbeđenja međunarodnog mira i bezbednosti.

U tom cilju delegacija FNRJ je predložila Nacrt rezolucije o tome da se pristupi praktičnim rešenjima zasnovanim na više odvojenih sporazuma o izvesnom broju vidova razoružanja ili makar samo o jednom vidu gde je već ostvareno najveće približavanje gledišta među silama, s tim da se prioritet da neodložnoj obustavi eksperimenata nuklearnim oružjem.

Ovaj kompromisni predlog jugoslovenske delegacije nije naišao na potreban odziv kod sila najodgovornijih za pitanja razoružanja. One se nisu pokazale spremne da prihvate kompromisna rešenja i nastojale su da za svoje predloge obezbede podršku Generalne skupštine. U takvoj situaciji jugoslovenska delegacija nije iznela na glasanje svoj predlog rezolucije.

Na liniji tih nastojanja jugoslovenska delegacija je, zajedno sa delegacijama Indije, Meksika i Švedske, preduzela inicijativu da se o pitanju proširenja organa UN za razoružanje nađe kompromisno rešenje i na taj način omogući da se pregovori o pitanju razoružanja nastave. Ni ovaj napor nije urodio rezultatima, međutim, kao što je poznato, Jugoslavija je izabrana za člana proširene Komisije za razoružanje.

Posmatrajući sa zabrinutošću situaciju koja je dovela do zahteva Sirije da UN objektivno i nepristrasno ispituju situaciju na njenim severnim granicama, Jugoslavija je ovaj zahtev sirske Vlade podržala, ističući pri tome da UN treba da ulažu napore da se miroljubivim sredstvima postigne mir i stabilnost na Bliskom Istoku i otkloni jedan ozbiljan izvor napetosti.

U pitanju Alžira i Kipra jugoslovenska delegacija je pružila podršku predlozima da se ova pitanja reše na osnovu priznanja prava naroda na samoopredeljenje i u duhu savremenih naprednih stremljenja, ukazujući pri tome da je primena vojnih i drugih prisilnih mera suprotna slovu i duhu Povelje UN.

U pitanju Zapadnog Irijana mi smo zastupali gledište da problem treba što pre rešiti u duhu Povelje UN.

Treba posebno istaći inicijativu Jugoslavije, Švedske i Indije po pitanju miroljubive koegzistencije. Ove zemlje su pozvale sve države da, u skladu sa ciljevima i načelima Povelje Ujedinjenih nacija, ulože sve napore da se učvrsti međunarodni mir i razviju prijateljski odnosi i na miroljubiv način rešavaju međunarodni sporovi.

Aktivnost Jugoslavije na XII zasjedanju Generalne skupštine UN i njen doprinos rešavanju pitanja kojima se Skupština bavila, cenjen je i zapažen: mnoge delegacije su se u diskusiji pozivale na njene konstruktivne inicijative i prihvatile njene kompromisne predloge; saradnja jugoslovenske delegacije je iz tih razloga često tražena.

Na XII zasjedanju ispoljili su se izvesni ohrabrujući znaci: želja mnogih članica da se emancipuju od krutih blokovskih okvira i spremnost da što više doprinesu naporima za popuštanje zategnutosti i ostvarenje trajnog mira. Takve tendencije su došle do izražaja u diskusiji o pitanju razoružanja, a posebno o miroljubivoj koegzistenciji država, kao i u diskusiji o pitanjima ekonomske pomoći nerazvijenim zemljama. To je doprinelo da se zasjedanje završi u boljoj i pomirljivijoj atmosferi nego što je bilo počelo.

Nastavljajući svoju višegodišnju aktivnost na rešavanju problema razvoja nerazvijenih zemalja, naša zemlja je odigrala značajnu ulogu u pokretanju nekoliko krupnih akcija u tom pravcu.

Na inicijativu Jugoslavije i izvesnih drugih zemalja, Ekonomsko-socijalni savet je na svome XXIV zasjedanju jula 1957 god. usvojio Rezoluciju kojom se zahteva osnivanje Specijalnog fonda UN za privredni razvoj (SUNFED). Generalna skupština donela je odluku o osnivanju Specijalnog fonda za projekte u okviru Tehničke pomoći UN u iznosu od 100 miliona

dolara, no visina ovog fonda nije ni izbliza dovoljna da bi se rešili oni problemi koji pritiskuju široko područje nerazvijenih zemalja.

U toku 1957 god. Jugoslavija je nastojala da se program Tehničke pomoći UN proširi i da se u tu svrhu odobre veća sredstva nego prethodne godine. U tom cilju Vlada je povećala svoj doprinos za oko 7%, a takođe se saglasila da se iznos namenjen FNRJ u 1958 god. nešto smanji u korist onih nerazvijenih zemalja kojima je ova pomoć neophodna. U toku 1957 god. Jugoslaviji je stajalo na raspolaganju iz ovog fonda 805 hiljada dolara.

Jugoslavija se žvo zalagala za dalje proširivanje aktivnosti Organizacije za poljoprivredu i ishranu UN (FAO). Ona je posebnu podršku pružala inicijativi za jačanje regionalne aktivnosti FAO, za proširenje primene atomske energije u poljoprivredi, kao i za dalje unapređenje tehničke pomoći koju ova organizacija pruža zemljama članicama.

Juna meseca održano je u Beogradu XI zasjedanje »Svetske konferencije za energiju«. Na inicijativu Jugoslavije, Konferencija je bila u celini posvećena razmatranju problema energije kao faktora razvoja ekonomski nedovoljno razvijenih zemalja. Konferenciji su prisustvovali delegati 48 zemalja i 14 međunarodnih organizacija.

U proteklom periodu jugoslovenska Vlada je aktivno učestvovala u radu Evropske ekonomske komisije UN smatrajući ovaj forum kao najvažniji organ međuevropske saradnje u kome učestvuju sve evropske zemlje. Međutim, zbog postojanja posebnih, užih ekonomskih organizacija, u Zapadnoj i Istočnoj Evropi, koje rade u uslovima blokovske podeljenosti, rad Evropske ekonomske komisije se kretao na daleko užem domenu međunarodne saradnje nego što je to bilo objektivno moguće; to je kočilo i sužavalo njenu aktivnost.

Napori Vlade FNRJ na aktivizaciji rada Evropske ekonomske komisije ogledali su se u nastojanjima da se oživi trgovina Istok—Zapad, razmena stručnjaka i tehničkih iskustava, uzajamne posete stručnjaka i studijska putovanja evropskih eksperata u pojedine zemlje, kao i u pristupanju aranžmanu u okviru Komisije kojim se otvara put većoj multilateralizaciji plaćanja.

Učinjeni su dalji naponi na realizaciji projekata »Jugoelekstport« koji predviđaju građenje hidroenergetskih postrojenja na teritoriji FNRJ radi izvoza elektroenergije u Italiju, Austriju i SR Nemačku i naponi na oformljenju zajedničkog sindikata zainteresovanih zemalja sa ciljem da se ovaj projekat sprovede u delo. Jačanjem ovih aktivnosti Vlada sa svoje strane takođe nastoji da se u budućnosti olakša sveevropska ekonomska saradnja u sklopu svetske privrede.

Posle izvesnog zastoja, u protekloj godini Vlada je obnovila razgovore sa Međunarodnom bankom za razvoj i obnovu i sa Međunarodnim monetarnim fondom u cilju korišćenja finansijskih sredstava kojima ove dve specijalizovane agencije UN raspolažu. FNRJ je sarađivala i sa Opštim sporazumom za carine i trgovinu (GATT). Ona je pristupila Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju koja je osnovana ove godine u cilju mirnodopskog korišćenja atomske energije.

U toku 1957 godine bilo je značajno učešće Jugoslavije u međunarodnom socijalnom, zdravstvenom, humanitarnom i naučnom životu, a njena aktivnost zapažena kako u okviru Ujedinjenih nacija, tako i u drugim međunarodnim organizacijama.

U Jugoslaviji je održano nekoliko značajnih sastanaka iz tih oblasti, kao što su: XV Međunarodni kongres za vojnu medicinu i farmaciju, XIX zasjedanje Ureda za dokumentaciju vojne medicine, III Međunarodni sastanak za biološku standardizaciju, XI Konferencija evropskih nacionalnih komisija za UNESCO i Zasjedanje Saveta međunarodnog udruženja za socijalnu sigurnost.

Sa Međunarodnim dečjim fondom (UNICEF) saradnja se uspešno odvijala i niz programa privodi se kraju. U tom su nove vrlo korisne akcije, kao što su rehabilitacija invalida, zaštita dece, nedonoščadi itd.

D. BILATERALNI ODNOSI

1. Susedne zemlje

U toku prošlih nekoliko godina ostvareni su potrebni i povoljni uslovi za razvijanje prijateljskih odnosa i korisne ravnopravne saradnje sa susednim zemljama.

Sa susednim socijalističkim zemljama u 1957 god. nastavljen je proces normalizacije odnosa koji je uz prebrodavanje izvesnih teškoća nastalih krajem 1956 i početkom 1957 god., doveo do ponovnog oživljavanja i proširenja saradnje. Jedino razvoj odnosa sa NR Albanijom — bez naše krivice — znatno zaostaje.

Vlada ističe sa velikim zadovoljstvom napredak prijateljskih odnosa sa Grčkom i sve intenzivniji razvoj ekonomskih i drugih odnosa sa Italijom i Austrijom.

U pogledu trojne balkanske saradnje u toku protekle godine nije došlo ni do kakvih promena prema stanju iz prethodne godine, s obzirom na poremećaj u odnosima Grčke i Turske koji je doveo i do zastoja u trojnoj saradnji. Jugoslovenska Vlada neće propustiti priliku da podrži svaki napor usmeren ka stvaranju povoljnih uslova za razvoj miroljubive saradnje u ovom području. Polazeći od principa aktivne miroljubive koegzistencije Vlada je zasnivala svoju politiku prema susednim zemljama na zajedničkim interesima koji objektivno postoje među zemljama zajedničkog prostora. Polazeći od takvih stavova Vlada je povoljno ocenila i podržala inicijativu rumunske Vlade za proširenje prijateljske saradnje balkanskih zemalja pošto je to stalna politika i Vlade FRNJ. Smatramo, međutim, da posebnu važnost treba pridati svakodnevnom radu na poboljšavanju tekućih odnosa između pojedinih balkanskih zemalja u pravcu većeg uzajamnog razumevanja i otklanjanja teškoća koje još postoje kako bi se stvarno pripremili i osigurali nužni preduslovi za jednu uspešnu međubalkansku saradnju.

Narodna Republika Albanija

Kao i u prethodnom periodu tako i u toku protekle godine Vlada je ulagala napore da razvije tešniju saradnju sa NR Albanijom. Nažalost, uprkos tih napora i nastojanja, stanje naših odnosa sa NR Albanijom ne može se smatrati zadovoljavajućim. Naravno, iz prvih meseci 1957 god. niz negativnih pojava sa albanske strane štetno delovalo na naše odnose.

Međutim, naša Vlada je išla za tim da se iskoriste sve realne mogućnosti za rešavanje otvorenih pitanja iz međusobnih odnosa, što je dalo izvesne rezultate. Robna razmena odvijala se na osnovu Protokola o robnoj razmeni od 12 januara 1957 godine, koji je predviđao razmenu od 2 miliona dolara u oba pravca. 23 septembra 1957 god. potpisan je u Tirani i Protokol o robnoj razmeni za 1958 godinu.

Na osnovu Sporazuma o uspostavljanju vazdušnog saobraćaja iz 1956 godine, otvorena je 16 januara 1957 god. redovna vazdušna linija Beograd—Tirana.

U toku godine zaključen je Sporazum o biljnom karantinu i borbi protiv biljnih štetočina i regulisano je pitanje tranzita albanske robe preko jugoslovenske teritorije. 29 avgusta 1957 god. u Beogradu je potpisan Sporazum o PTT saobraćaju. Otvaranju prvog albanskog Univerziteta u Tirani, prisustvovao je, po pozivu, predstavnik Beogradskog univerziteta. U Albaniji je gostovao folklorni ansambl »Tanec«. Došlo je do saradnje i na sportskom polju.

Austrija

U protekloj godini manifestovana je obostrana težnja da se izvedu dve zemlje prošire odnosi prijateljstva, čemu je doprinelo i otklanjanje nekih smetnji

iz prethodne godine, kao što je pitanje bivše austrijske imovine u Jugoslaviji.

Problem naše manjine u Austriji zaoštrio se sredinom prošle godine zbog tendencije sužavanja manjinskih prava. Međutim, mi se nadamo da će austrijska Vlada naći celishodnije rešenje ovog pitanja imajući u vidu međunarodne obaveze i značaj takvog rešenja za naše bilateralne odnose.

Najživlje područje delatnosti za obe zemlje bili su ekonomski odnosi. Robna razmena u toku protekle godine iznosila je oko 40 miliona dolara u oba pravca. U novembru 1957 godine zaključen je jednogodišnji trgovinski sporazum, koji predstavlja korak napred u proširenju robne razmene. I pored toga, na području ekonomske saradnje postoji još dosta neiskorišćenih mogućnosti.

Decembra 1957 god. zaključena je granična Konvencija između dve zemlje.

Prema zajedničkoj želji trebalo je da dođe do posete predsednika Vlade Raba našoj zemlji, ali se ova poseta nije mogla ostvariti usled njegovog oboljenja.

Pregovori do kojih je došlo početkom 1958 god. pružaju realnu osnovu za rešavanje većeg broja otvorenih pitanja i povoljnu perspektivu za unapređenje međusobnih odnosa.

Narodna Republika Bugarska

Odnosi između naše zemlje i NR Bugarske razvijali su se u toku godine normalno i, uzeti u celini, povoljno.

Mada postoje među nama razlike u pogledima na neka međunarodna i ideološka pitanja, postignuti su izvesni uspesi u praktičnoj saradnji. Pošto je stanje na granici već u prethodnom periodu normalizovano, sporazumno su otvoreni novi granični prelazi i to na sektorima Zajčar—Kula i Kriva Palanka — Đuješevo. U tom pogledu nisu iskorišćene sve mogućnosti za tešnje povezivanje dveju zemalja te očekujemo da će doći do otvaranja i novih graničnih prelaza.

Protokol o robnoj razmeni za 1958 god. predviđa razmenu od 14 miliona dolara u oba pravca, što predstavlja povećanje od 7 miliona u odnosu na realizaciju u protekloj godini. Takođe se povoljno razvijala naučno tehnička saradnja.

Treba još pomenuti potpisivanje konvencija o saradnji na polju socijalne politike i o zaštiti bilja kao i Sporazuma o regulisanju plovidbe na Dunavu. Pored toga održan je sastanak Mešovite komisije za regulisanje donjeg toka Timoka, te su u toku pripremni radovi na terenu.

Razmenom nota postignuta je saglasnost o stvaranju radiodifuznih službi. Na osnovu Konvencije o kulturnoj saradnji, niz naših i bugarskih kulturnih delegacija učinilo je uzajamne posete. U našoj zemlji je gostovao bugarski Nacionalni teatar.

Naša Vlada je uložila napore za rešenje pitanja restitucija kulturnih dobara odnesenih od strane bugarske administracije sa teritorije Srbije i Makedonije u Prvom i Drugom sevskom ratu. Ovo pitanje još nije okončano. Pošto se radi o javnim obavezama nema razloga za odlaganje. Rešenje toga pitanja bi svakako povoljno uticalo na dalje proširenje saradnje dveju zemalja.

U 1957 god. ostvareni su življi kontakti između sindikalnih, zadrugnih i omladinskih organizacija. Delegacije narodnih odbora Beograda i Sofije učinile su uzajamne posete.

Grčka

Odnosi prijateljstva koji postoje između Jugoslavije i Grčke manifestovali su se i 1957 god. u daljem razvijanju prisnih veza i tesne saradnje.

Poseban doprinos produbljivanja jugoslovensko-grčkih odnosa predstavljaju uzajamne posete najviših predstavnika dveju zemalja. Grčki kraljevski par vratio je posetu Predsedniku Titu na Brionima, a potpredsednik Saveznog izvršnog veća Edvard Kardelj, na poziv premijera Karamanlisa, učinio je zvaničnu

posetu Grčkoj. Takođe je pri povratku sa Bliskog Istoka potpredsednik Saveznog izvršnog veća Svetozar Vukmanović boravio u Atini.

Razgovori najviših predstavnika dveju zemalja protekli su u duhu uzajamnog razumevanja i saglasnosti o nizu pitanja iz oblasti međusobne saradnje i međunarodnih odnosa uopšte.

Cesti kontakti predstavnika raznih privrednih, kulturnih, vojnih i drugih ustanova i organizacija, doprineli su, takođe, unapređenju jugoslovensko-grčke saradnje. U Beogradu je zasedavao Mešoviti komitet komora dveju zemalja. Predstavnici Savezne komisije za nuklearnu energiju vratili su posetu grčkoj komisiji. Izvršena je razmena delegacija između skopske i solunske trgovinske komore itd. Zapaženu činjenicu predstavlja dalji porast jugoslovensko-grčke robne razmene koja premašuje obim razmene u ranijim godinama.

Ovakav povoljan razvoj odnosa omogućava da se iskoriste još mnogi uslovi koji postoje za dalje proširenje saradnje na obostranu korist.

U tom cilju dve vlade donele su odluku da obrazuju mešovitu komisiju sa zadatkom da razmotri sva pitanja iz oblasti bilateralnih odnosa i predloži rešenja koja treba da doprinesu daljem unapređenju saradnje i učvršćenju prijateljstva.

Turska

Odnosi između FNRJ i Turske u toku protekle godine ostali su u okviru ranijih godina. Vlada FNRJ će i dalje činiti napore i spremna je sa svoje strane da prihvati svaku inicijativu u cilju proširenja tih odnosa.

Usled teškoća Turske u isporukama robe, ekonomski odnosi između dve zemlje svedeni su na robnu razmenu skromnog obima. Dalje ograničenje robne razmene i zastoj u plaćanjima za jugoslovenski izvoz u Tursku znatno su otežali redovnu razmenu između dve zemlje. Putevi i mogućnosti za izlaženje iz takve situacije još nisu dovoljno sagledani i biće potrebno uložiti napore sa obe strane da se uklone te teškoće.

Saradnja na kulturnom polju takođe se odvijala u ograničenom obimu. Potrebno je poduzeti mere da se doprinese boljem uzajamnom upoznavanju kulturnih dostignuća dve zemlje.

Vlada FNRJ smatra da postoje povoljne mogućnosti za proširenje saradnje, koja je usporena i usled razlika u gledanju na izvesne probleme međunarodne politike. Međutim, želja za unapređenjem odnosa u više mahova je izražavana sa obe strane. Vlada smatra da postojeći instrumenti o saradnji i prijateljskim odnosima sadrže povoljne uslove za njihov razvoj.

Italija

Odnosi sa Italijom u 1957 godini su se razvijali u duhu prijateljskog sporazumevanja i sređivanja pitanja iz Mirovnog ugovora i Memoranduma o saglasnosti, kao i sve intenzivnije saradnje na ekonomskom polju.

Postavljeni su granični stubovi između bivših zona STT. Trebalo bi očekivati da dođe uskoro do konačnog razgraničenja i na preostalim sektorima.

Mešoviti odbor za pitanje manjina na osnovu Specijalnog Statuta MOS-a otpočeo je sa radom i u toku protekle godine održao dva sastanka na kojima je diskutovano o položaju manjine u FNRJ i Italiji i učinjeni konstruktivni predlozi i sugestije Vladama za poboljšanje situacije manjina. U toku godine postavljeno je sa izgradnjom slovenačkog doma kulture u Trstu, a otvoren je i slovenački kreditni zavod.

Ribarenje na osnovu koncesije italijanskim ribarima za ribolov u teritorijalnim vodama FNRJ razvijalo se na obostranu korist, bez obzira na neke poteškoće, koje nisu specifične samo ovog područja. Sredinom godine ratifikovan je sa italijanske strane dodatni protokol o ribarenju (potpisan decembra 1956), na osnovu koga je FNRJ dobila jula meseca prvu ratu

kanona u visini od 750 miliona lira, dok će druga rata u visini od 500 miliona lira biti isplaćena do 10 jula 1958 godine.

Malogranični promet je veoma razvijen i obavlja se u smislu Sporazuma o malograničnom prometu. Otvoren je veći broj automobilskih linija i graničnih prelaza, tako da se situacija na ovom graničnom području može smatrati primenom dobrog susedstva.

Ekonomska razmena sa Italijom dostigla je vrlo veliki obim u toku 1957 godine. Naš izvoz izneo je 53,6 miliona dolara, a uvoz 78,6 miliona dolara, tako da je Italija postala najjači naš spoljnotrgovinski partner. Dobar deo našeg uvoza proizlazi iz kredita u visini 30 miliona dolara koji je Jugoslavija dobila početkom godine za investicione nabavke iz Italije.

Avgusta meseca potpisan je u Rimu Platni sporazum između FNRJ i Italije, s obzirom na transferabilnost italijanske lire na području OEEC. Istovremeno je nešto povećana liberalizacija jugoslovenskog izvoza u Italiju. Takođe su predložena rešenja za imovinsko-finansijska pitanja na području bivše zone B, i poduzeti prvi koraci u pogledu saradnje u poljoprivredi i istraživanju i korišćenju nafte i zemnog plina. U pogledu tehničke saradnje odlučeno je da se formira mešovita komisija, koja treba da se sastane u proleće 1958 godine. Krajem godine — FNRJ je dobila 442 miliona lira od raspodele bivše nemačke imovine u Italiji, a na osnovu odluke Međunarodne agencije za reparacije u Brislu.

Novembra meseca zaključena je u Rimu Konvencija o socijalnom osiguranju, a u decembru je potpisan Sporazum o filmskoj saradnji.

Marta 1958 god. naša Vlada je bila prisiljena da skrene pažnju italijanskoj Vladi na ugrožavanje integriteta i bezbednosti Jugoslavije, koje je nastalo usled pristanka italijanske Vlade, na osnovu odluke decembarskog zasedanja Saveta NATO, da se na teritoriji Italije instaliraju rampe za lansiranje raketa sa atomskim punjenjem. Rukovodeći se željom da postojeće dobre odnose sa Italijom i dalje razvijamo, mi smo uvereni da će italijanska Vlada pokloniti dužnu pažnju ovom koraku.

Narodna Republika Mađarska

U toku 1957 godine ostvareno je poboljšanje odnosa između FNRJ i NR Mađarske, poremećeni posle događaja krajem 1956 godine. Ovo poboljšanje odnosa usledilo je kao rezultat zajednički izraženih želja i uloženi napore da se reše pojedina nerešena pitanja.

U protekloj godini došlo je do više poseta delegacija dveju zemalja. Tako je održano više susreta između predstavnika sindikata dveju zemalja. Osnivačkom kongresu mađarskih partizana prisustvovala je delegacija Saveza boraca NOR Jugoslavije. U Mađarskoj je boravila delegacija Crvenog krsta FNRJ. Osim toga bilo je poseta poljoprivrednih i drugih stručnih delegacija.

Problem mađarskih izbeglica uspešno je rešavan u saradnji sa Visokim komesarom za izbeglice UN, mađarskom Vladom i zainteresovanim zemljama-članicama UN.

U cilju daljeg razvijanja odnosa između dve zemlje, prišlo se rešavanju niza otvorenih pitanja. Zaključeno je više sporazuma od uzajamne koristi, kao što su sporazumi o socijalnom osiguranju, o veterinarskoj službi, o ribarstvu na graničnim vodama, o sprečavanju i borbi protiv zaraznih bolesti u pograničnim područjima, o zaštiti bilja od štetočina i bolesti. Pored ovoga rešavana se i neka pitanja sa područja železničkog saobraćaja. Mešovite komisije, koje su formirane na osnovu postojećih sporazuma, redovno su uspešno održavale svoje sastanke.

U toku godine sa potpisivanjem Završnog protokola o radovima na obnovi i obeležavanju jugoslovensko-mađarske granične linije, kao i sačinjavanje teksta opisa granice, definitivno je završen rad koji je trajao nekoliko godina, što doprinosi daljem sređivanju stanja na granici.

Vlada FNRJ pokazala je puno razumevanje za privredne teškoće NR Mađarske koje su nastale za vreme događaja u 1956 godini, pa je u granicama svojih mogućnosti udovoljila molbi mađarske Vlade, dajući joj kredite i olakšice, u punom redu u pogledu ispunjavanja obaveza za 1957 godinu iz jugoslovensko-mađarskog Sporazuma o regulisanju nerešenih finansijskih i privrednih pitanja potpisanog 29. maja 1956. godine. U 1957 godini pristupilo se delimičnoj realizaciji Protokola o proširenju privredne saradnje zaključenog 19. septembra 1956. godine i Sporazuma o naučno-tehničkoj saradnji.

Kulturna saradnja manifestovala se na području radio-difuzne službe, zatim u pripremama za koprodukciju u kinematografiji i za razmenu filmova, u razmeni naučnih publikacija, časopisa i knjiga i u razmeni naučnih radnika i reproduktivnih umetnika.

Narodna Republika Rumunija

Odnosi sa Narodnom Republikom Rumunijom odvijali su se u povoljnoj atmosferi prijateljske i uspešne saradnje. Na osnovu rezultata razgovora državnih delegacija u Bukureštu i na Brionima iz prethodne godine pristupilo se rešavanju niza pitanja od obostranog interesa. U toku godine došlo je do mnogih uzajamnih poseta naših i rumunskih političkih, društvenih i kulturnih predstavnika i organizacija, među kojima treba istaći posetu naše parlamentarne delegacije NR Rumuniji, posetu predstavnika rumunske Vlade na čelu sa potpredsednikom Vlade Emilom Bodnarošem, kao i učešće rumunske sindikalne delegacije na Kongresu radničkih saveta Jugoslavije.

Trgovinski odnosi sa NR Rumunijom normalno su se odvijali prema odredbama Protokola o robnoj razmeni od 10. januara 1957. godine, koji je predvideo razmenu u visini od 15 miliona dolara u oba pravca. U toku decembra 1957. i januara 1958. godine vođeni su pregovori o robnoj razmeni koji su doveli do sporazuma o povećanju obima razmene u poređenju sa prošlogodišnjim.

Na osnovu Konvencije o naučno-tehničkoj saradnji obrazovana je Mešovita komisija i potpisan Protokol o njenom radu. Protokol određuje i dalje smernice ove korisne saradnje.

Donet je i ostvaren plan o kulturnoj saradnji. Održani su sastanci mešovitih komisija, formiranih za rešavanje pojedinih važnih pitanja. Zasedanja Komisije za pogranična pitanja, Komisije za zaštitu bilja, Komisije za naučno-tehničku saradnju, Komisije za hidrotehnička pitanja i Komisije za Đerdap dala su pozitivne rezultate.

Uzajamni odnosi društvenih organizacija takođe su se povoljno razvijali. Tako su u Rumuniji boravile delegacije Saveza sindikata Jugoslavije, Narodne omladine Jugoslavije, Crvenog krsta, Glavnog zadružnog saveza FNRJ, grupa radničke omladine, predstavnici naših radnih kolektiva kao i više javnih i kulturnih radnika.

Sa rumunske strane u Jugoslaviji su boravili predstavnici rumunskog zadružnog saveza, delegacija narodnog saveta grada Bukurešta, sindikalna delegacija, delegacija rumunske pravoslavne crkve, i drugi javni i društveni radnici.

Uzajamne posete predstavnika političkih i društvenih organizacija i ustanova, kao i uspešno rešavanje niza konkretnih pitanja od interesa za obe zemlje dali su korisne i pozitivne rezultate i proširili uslove za dalje razvijanje dobrosusedskih odnosa i međusobne prijateljske saradnje, kojima, po mišljenju Vlade, ne stoje na putu nikakve prepreke.

2. Ostale evropske zemlje

Dva su procesa bila karakteristična za razvoj međunarodnih odnosa u Evropi u toku 1957. — jedan koji se izražava u nastavljanju trke u naoružanju, naročito u oblasti atomskog oružja i u odsustvu pribli-

žavanja gledišta o pitanju Nemačke i evropske bezbednosti, i drugi koji se izražavao u izvesnim potezima ekonomske integracije u blokovskim okvirima.

U takvoj situaciji je svaka inicijativa, koja bi mogla dovesti do smanjenja međunarodne zategnutosti, do otklanjanja potencijalnih uzroka međunarodnih sukoba i do ublažavanja razlika u stavovima zainteresovanih sila, — korisna i treba je podržati. Stoga Vlada ukazuje podršku takvim inicijativama. Sa tih razloga ona je podržala i predloge poljske Vlade (plan Rapackog) o stvaranju bezatomske zone u Centralnoj Evropi.

Blokovska podela odrazila se u Evropi i na sektor ekonomskih odnosa razvijanjem ekonomskih organizacija u blokovskim okvirima. Štaviše, u oblasti Zapadne Evrope zapaženi su u toku 1957. i novi potezi na privrednoj integraciji uže grupe zapadnoevropskih zemalja, poznate pod imenom »Mala Evropa« potpisivanjem ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici, koji je stupio na snagu 1. januara 1958.

Iako ovakve privredne organizacije mogu imati ekonomskog opravdanja, Vlada smatra da zbog ideoloških primesa, koje se nalaze u osnovama i ciljevima takvih organizacija one mogu predstavljati kočnicu jednog šireg procesa opšte evropske ekonomske saradnje.

Vlada se aktivno zalagala za sve mere, kojima se pomaže razvoj ekonomske saradnje među evropskim zemljama na zasedanjima Socijalno-ekonomskog saveta i Evropske ekonomske komisije. Ona i dalje stoji na gledištu da je EEK, kao opšti organ UN za evropsku ekonomsku saradnju, najpogodnija organizacija preko koje treba ulagati napore da se savladaju prepreke, koje ometaju razvoj ekonomske saradnje među evropskim narodima.

Međutim, Vlada je morala voditi računa i o postojanju užih organizacija i tražiti odgovarajući način za uspostavljanje saradnje sa njima. Tako je u toku protekle godine Vlada, preko posmatrača, učestvovala na sastancima i u radu Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć istočno-evropskih zemalja (SEV) i Organizacije evropske ekonomske saradnje (OEEC).

U toku godine Jugoslavija je kao posmatrač učestvovala na VIII zasedanju SEV-a i na sastancima njegovih komisija za razmenu električne energije i korišćenje hidroizvora Dunava i za hemisku industriju.

Učestvujući u radu OEEC na bazi statusa posmatrača, Vlada je postigla izvesne konkretne aranžmane u okviru nekih aktivnosti te organizacije, i to:

a) u domenu trgovine i plaćanja 10% transferabilnost sredstava iz jugoslovenskog deviznog priliva u okviru područja OEEC (zuzev Turske). Bilateralni pregovori sa pojedinim zemljama OEEC. u cilju realizacije preporuke Saveta OEEC-a. su okončani. Sa nekim zemljama (Danska, Italija i Švedska) ugovoreno je na bilateralnoj osnovi i 100% transferabilnosti, pored već ranije korišćene transferabilnosti sa Velikom Britanijom i Zapadnom Nemačkom.

b) U domenu produktivnosti rada potpisan je 9. oktobra 1957. godine aranžman o učešću naše zemlje u Evropskoj agenciji za produktivnost OEEC-a na bazi pridruženog članstva.

c) U domenu poljoprivrede, a u okviru Komiteta ministara za poljoprivredu i ishranu, u toku 1957. godine izvršena je još jedna konfrontacija po pitanjima naše agrarne politike u oblasti cena i dohoda. U toku je razmatranje pitanja pristupanja Komitetu ministara za poljoprivredu i ishranu OEEC-a na bazi uslovnog članstva.

d) U domenu tehničke saradnje naša zemlja je saradivala u Komitetu za naftu, u Komitetu za električnu energiju i u Komitetu za uglj.

U bilateralnim ekonomskim odnosima u toku 1957. godine postignut je znatan napredak u razvoju saradnje sa evropskim zemljama. Tako je sa zemljama Istočne Evrope zabeleženo 1957. godine dalje prošire-

nje saradnje posebno na ekonomskom polju, kako na osnovu već ranije zaključenih aranžmana, tako i potpisivanjem novih instrumenata. I sa zemljama Zapadne Evrope uspešno je nastavljena i dalje razvijana privredna saradnja u vidu povećane razmene dobara i preko raznih vidova industrijske kooperacije.

Belgija, Holandija, Luksemburg

Odnosi sa Belgijom u toku 1957 godine posebno su se manifestovali u proširivanju prijateljskih kontakata i razmeni mišljenja prilikom uzajamnih poseta zvaničnih ličnosti i predstavnika političkih i društvenih organizacija. Među ostalima, u tom pogledu treba istaći zvaničnu posetu državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića Belgiji, koja je imala za rezultat dalje poboljšanje međusobnih veza i potvrdila potrebu daljeg produbljivanja poverenja i saradnje u svetu, a posebno u Evropi.

Isto tako, široke veze koje postoje među političkim i društveno-političkim organizacijama i ustanovama dveju zemalja dale su pozitivne rezultate i proširile uslove za dalje razvijanje tih odnosa i saradnje. Naročito je to došlo do izražaja u poseti delegacije SSRNJ na čelu sa dr Vladimirom Bakarićem, koja je uzvratila raniju posetu našoj zemlji delegacije Belgijske socijalističke partije na čelu sa predsednikom partije Maksom B'zeom.

Obim robne razmene povećan je za 68% u odnosu na 1956 godinu. Aktivnost se osećala i na drugim privrednim područjima. Potpisan je Sporazum o vazdušnom saobraćaju. Dalje se razvijala i tehnička saradnja između privrednih organizacija obe zemlje.

Kao rezultat pozitivnog razvitka u odnosima na kulturnom polju, u prošloj godini je, prilikom posete belgiskog ministra prosvete Lea Kolara, mešovita belgisko-jugoslovenska komisija razradila bogat program kulturne saradnje za 1958 godinu na osnovu Kulturne konvencije potpisane krajem 1956 godine. Krajem 1957 godine, u našoj zemlji je priređena i izložba flamanjske umetnosti XVII veka. Naša zemlja će uzeti učešća na svetskoj i međunarodnoj izložbi koja se 1958 godine otvara u Brislu.

Naši najživlji odnosi sa Holandijom bili su ekonomske prirode. Robna razmena zabeležila je skoro dvostruko povećanje u odnosu na 1956 god. Posle višemesečnog zastoja došlo je do obnavljanja kontakata između obe vlade u vezi obeštećenja holandske nacionalizovane imovine u Jugoslaviji.

Kao manifestacija želje za proširenjem prijateljskih odnosa dve vlade su se sporazumele da svoja diplomatska predstavništva podignu na rang ambasada.

Privredni odnosi sa Luksemburgom regulisani su u okviru naših odnosa sa Belgisko-luksemburškom ekonomskom unijom.

Čehoslovačka Republika

Odnosi između Jugoslavije i CSR u toku 1957 godine dalje su se normalizovali i razvijali. Jugoslovenska vlada smatra da postoje povoljni uslovi za još plodniju saradnju. Naša Vlada je neprekidno težila tome da razlike koje postoje o nekim pitanjima ne budu smetnja za razvoj dobrih i prijateljskih odnosa.

U toku godine potpisano je više ugovora: Kulturna konvencija, Konvencija o saradnji na polju socijalne politike, Konvencija o socijalnom osiguranju, Veterinarska konvencija. Saglasnošću dveju vlada otvoreni su generalni konzulati u Zagrebu i Bratislavi.

U 1957 godini robna razmena je premašila ugovorenih 18 miliona dolara u jednom pravcu, dok Protokol o razmeni robe za 1958 godinu, predviđa obim od 24 miliona dolara u jednom pravcu. Takođe je potpisan Protokol o razmeni osnovne robe za godine 1959 i 1960. Tom prilikom vođeni su i pregovori o realizaciji investicionog kredita prema Sporazumu od februara 1956 godine.

Dosadašnji rezultati ostvareni u privrednoj saradnji pokazuju da postoje realni uslovi i mogućnosti za dalje proširenje ne samo robne razmene već i drugih

vidova privredne saradnje korisnih za privredu obeju zemalja i dalji razvoj njihovih odnosa uopšte.

Ratifikovan je i Protokol Mešovite komisije o naučno-tehničkoj saradnji. Brže ostvarenje programa ove Komisije bilo bi u obostranom interesu.

U toku godine izvršena je razmena kulturnih, prosvetnih, naučnih i drugih delegacija. Ova razmena doprinela je širem međusobnom upoznavanju i razmeni iskustava, kao i obnavljanju i jačanju kulturnih i naučnih veza između dve zemlje.

Jugoslaviju je posetilo više sindikalnih delegacija iz CSR, koje su se kao gosti Saveza sindikata i pojedinih strukovnih saveza upoznavale sa životom naše radničke klase. Delegacija čehoslovačkog Sindikalnog veća, na čelu sa predsednikom Zupkom, prisustvovala je i Kongresu radničkih saveta.

Delegacija jugoslovenskih prosvetnih radnika, koju je predvodila član Izvršnog veća NR Srbije Milka Minić, boravila je u CSR u cilju upoznavanja sa čehoslovačkim iskustvima u oblasti školstva i prosvete. Kao gost Komiteta za spoljnu trgovinu FNRJ, delegacija Vlade CSR na čelu sa ministrom Černijem, posetila je Zagrebački Velesajam, industrijski centar Zenicu i neka druga mesta.

U toku godine izvršena je takođe razmena naučnih i univerzitetskih radnika, književnika, slikara, pozorišnih, muzičkih i filmskih umetnika. Drama Narodnog pozorišta iz Praga dala je, u toku meseca novembra, više predstava u Beogradu, Zagrebu i na Rijeci.

Jugoslovenska izdavačka preduzeća objavila su prevode nekih čehoslovačkih književnih dela, a prevode dela nekih naših autora izdala su čehoslovačka preduzeća. Povećana je razmena filmova i otpočelo se sa koprodukcijom u filmskoj proizvodnji.

Rezultati koje je pružila dosadašnja uzajamna delatnost na području kulturne razmene učvršćuju nas u uverenju da je od velikog značaja za produbljivanje naših odnosa što bolje i što objektivnije međusobno upoznavanje naroda dveju zemalja.

Francuska

Mada se naš stav po pitanju narodnooslobodilačkog pokreta u Severnoj Africi i dalje znatno razlikuje od francuskog stava — što je dolazilo do izražaja i u istupanjima naše delegacije na zasedanjima Generalne skupštine UN, Vlada FNRJ, ubedena da to ne treba da ima štetnog uticaja na dalji razvoj uzajamnih odnosa, nastojala je i u protekloj godini da se ti odnosi sa Francuskom prošire i prodube.

Tokom godine došlo je do korisnih uzajamnih poseta predstavnika javnog i političkog života, razmene stručnih delegacija, kao i do drugih kulturnih manifestacija.

Privredni odnosi sa Francuskom pokazuju takođe izvestan napredak. U protekloj godini vođeni su razgovori koji su pokazali spremnost obe strane da se dode do definitivnog rešenja finansijskih pitanja koja otežavaju povoljni razvitak međusobnih privrednih odnosa. Poželjno je da dode do takvog definitivnog rešenja koje će zadovoljiti obe strane.

Privredna saradnja između dve zemlje, na osnovu Sporazuma o privrednoj saradnji i tehničkoj pomoći iz 1955 godine, dala je korisne rezultate, otvorivši perspektivu daljoj i još svestranijoj saradnji između naše i francuske privrede.

Trgovinska razmena odvijala se uglavnom normalno sa laganim povećanjem izvoza i smanjenjem uvoza u odnosu na 1956 godinu.

Trgovinski sporazum iz 1955 godine bio je produžen i u protekloj godini. Zbog izmenjenih okolnosti biće potrebni u sledećoj godini novi pregovori.

Vlada sa žaljenjem mora da konstatuje da je u uzajamnim odnosima sa Francuskom nastupio ozbiljan poremećaj kada je 18 januara 1958 godine došlo do protivpravnog zadržavanja i zaplene tovara sa broda »Slovenija«. Vlada je preduzela energične korake za regulisanje ovog problema i zaštitu jugoslovenskih interesa u uverenju da će francuska Vlada

sa svoje strane vratiti zaplenjeni tovar i naknaditi prouzrokovanu štetu. Regulisanjem ovog problema stvorili bi se neophodni preduslovi za dalji nesmetani razvoj međusobnih odnosa, kako u interesu naših naroda, tako i u interesu šire evropske saradnje.

Nemačka Demokratska Republika

Posle perioda neformalnih, ali dosta razvijenih privrednih odnosa između FNRJ i NDR, Vlada FNRJ je 15 oktobra 1957 godine i zvanično uspostavila diplomatske odnose sa Vladom NDR. Pri donošenju ove odluke Vlada se rukovodila činjenicom da su kao posledica podela Nemačke posle Drugog svetskog rata stvorene dve nemačke države, koje su se u daljem razvoju i formalno konstituisale.

Na osnovu tako stvorene situacije, a u skladu sa svojim poznatim principima politike miroljubive saradnje s drugim državama, Vlada je u toj odluci polazila od nepobitne činjenice da uspostavljanje i razvijanje odnosa sa obe nemačke države ne samo što ne može da šteti, nego može biti samo od koristi interesima mira i međunarodne saradnje uopšte, a isto tako i interesima celog nemačkog naroda u njegovim težnjama za mirnim rešenjem pitanja svog ujedinjenja. Vlada FNRJ je uverena da uspostava redovnih odnosa između FNRJ i NDR doprinosi unapređenju međunarodnih odnosa uopšte i stišavanju hladnog rata koji se vodi posebno oko Nemačke. Pritom, Vlada FNRJ je izjavila da želi da i dalje razvija dobre odnose i sa Saveznom Republikom Nemačkom.

Na osnovu Sporazuma o uspostavljanju redovnih diplomatskih odnosa sa NDR u Beogradu i Berlinu otvorena su poslanstva.

Dosadašnja iskustva u trgovinskoj razmeni pokazala su pozitivne rezultate i ukazala na mogućnost znatnog proširenja razmene, pa je stoga u novom Trgovinskom i Platnom sporazumu, koji je potpisan 19 oktobra 1957 godine u Beogradu, robna razmena za 1958 predviđena sa oko 25 miliona dolara u svakom pravcu, što predstavlja povećanje od preko 100% u odnosu na ugovorenu razmenu u 1957 godini.

Ovim početnim uspesima u razvijanju odnosa otvorene su dalje mogućnosti za proširenje obostrane korisne saradnje kako na političkom tako i na ekonomskom i kulturnom polju.

Savezna Republika Nemačka

Imajući u vidu opšte interese mira i međunarodne saradnje, Jugoslavija je svojevremeno među prvim zemljama priznala Saveznu Republiku Nemačku. Onda su se odnosi uspešno razvijali i u međuvremenu došlo je do vidljivih manifestacija i obostrano izraženih želja da se reše zaostali problemi i pronađu nove i šire forme saradnje.

Međutim, odluka jugoslovenske Vlade o uspostavljanju diplomatskih odnosa sa Nemačkom Demokratiskom Republikom bila je povod da Vlada SRN oktobra 1957 prekinе diplomatske odnose sa Jugoslavijom, nanevši time ozbiljnu štetu dotle pozitivnom razvoju međusobnih odnosa. Ostali su konzularni i trgovinski odnosi. Službu zaštite interesa u Bonu i Beogradu vrše ambasada Švedske za Jugoslaviju i Francuske za SRN.

U toku prošle godine privredni odnosi normalno su se odvijali. Tome su pogodovali napori jugoslovenskih i nemačkih privrednika da povećaju robnu razmenu, kao i sređeno ugovorno stanje između dveju zemalja.

Jednostrani prekid diplomatskih odnosa od strane Savezne Republike Nemačke nije dosad uticao na normalno odvijanje trgovinske razmene niti na izvršavanje ugovornih obaveza, tako da je Savezna Republika Nemačka u našoj robnoj razmeni i nadalje zadržala jedno od prvih mesta.

Međutim, sama činjenica prekida diplomatskih odnosa, za koji se nadamo da neće biti dugotrajan, a što ne zavisi od nas, ipak otežava dalje proširenje

privredne saradnje između dve zemlje za koju postoje svi ostali preduslovi.

Sa naše strane očekujemo da će se privredni odnosi između dve zemlje razvijati bez teškoća i u buduće i da će se međusobne obaveze iz privrednih sporazuma i nadalje izvršavati, što je u obostranom interesu.

Nordiske zemlje

Odnosi FNRJ i nordiskih zemalja razvijali su se u toku 1957 godine u znaku proširivanja saradnje i razvijanja međusobnih kontakata.

Ovo se izrazilo u uzajamnim posetama državnika, saradnji u UN i u široj razmeni međusobnih poseta između društvenih, kulturnih i drugih organizacija.

Zajednička želja za što širom i plodnijom saradnjom, visoki stepen sličnosti u gledanju na niz važnijih pitanja iz međunarodnih odnosa i pojačani uzajamni interes za društveni razvoj i kulturni život u odnosnim zemljama predstavljali su i nadalje široku osnovu za povoljan razvoj međusobnih odnosa.

Na privrednom polju učinjeni su značajni koraci ka njihovom oživljavanju ugovaranjem multilateralizacije plaćanja na bazi pune transferabilnosti ili uspostavljanjem bližih veza između privrednika naših zemalja. U toku je i razmatranje zaključenja sporazuma o naučno-tehničkoj saradnji.

Odnosi sa Danskom su i nadalje pokazivali tendenciju jačanja, što se pored ostalog manifestovalo u uzajamnom podizanju diplomatskih predstavništava na rang ambasada. Takođe predsednik danske Vlade i ministar inostranih poslova H. C. Hansen prihvatio je poziv da tokom 1958 godine zvanično poseti Jugoslaviju.

Danska je u okviru tehničke pomoći UN i u protekloj godini primila veći broj naših stazista, prvenstveno poljoprivrednih stručnjaka i zadrugara.

Za plodan i konstruktivan rad na unapređenju kulturne saradnje između Danske i Jugoslavije, Predsednik Republike izdao je Povelju Udruženju Danska — Jugoslavija i odlikovao nekoliko istaknutih radnika ovog društva.

U maju 1957 godine zaključen je novi Platni sporazum i Protokol o robnoj razmeni. Novim sporazumom predviđen je multilateralan sistem plaćanja. Privredni odnosi, koji su u poslednje vreme ispoljavali znake stagnacije, pokazuju tendenciju poboljšavanja.

U toku godine dalje su se učvršćivali naši odnosi sa Finskom.

Takav razvoj manifestovao se, između ostalog, u međusobnim posetama delegacija raznih organizacija. Delegacija Saveza sindikata prisustvovala je jubilarnoj proslavi 50-godišnjice postojanja finskih sindikata.

U junu mesecu u Helsinkiju su održani trgovinski pregovori na kojima su zaključeni protokoli o trgovinskoj razmeni i plaćanju. Novim instrumentima proširen je asortiman razmene. Uspostavljeni su i bliži kontakti između privrednika obe zemlje, što se već odrazilo u izvesnom oživljavanju privrednih odnosa, koji su poslednjih godina bili na prilično niskom nivou.

FNRJ održava normalne diplomatske odnose sa Islandom.

Odnosi sa Norveškom, čiji pozitivan razvoj ima bogatu tradiciju, zabeležili su i u toku protekle godine nekoliko važnih koraka na istoj liniji.

Zvanična poseta državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića u junu 1957 godine ocenjena je sa obe strane kao značajan doprinos za razvoj odnosa između dve zemlje i za zbližavanje i uzajamno razumevanje stavova o važnijim međunarodnim pitanjima. U kominikeu je istaknuta poželjnost povremenih konsultacija između državnika obe zemlje.

Privredni odnosi razvijaju se na bazi trgovinskog ugovora zaključenog u maju 1956 godine. U toku godine preduzete su mere za njihovo unapređenje, kako jula meseca u Oslu na neformalnim razgovorima,

tako na trgovinskim pregovorima vođenim u Ženevi u okviru zasedanja trgovinskih komiteta ECE. Odlučeno je da nadležni organi obe zemlje ispituju razne vidove dosadašnje saradnje i razmene i da preduzmu mere da se ona unapredi. Jugoslavija je zaključila sa Norveškom sporazum o transferabilnosti 10% sredstava ostvarenih u robnoj razmeni i na nerobnoj osnovi.

Na polju kulturne razmene potpisan je aranžman o programu saradnje za 1958 godinu.

U toku godine došlo je do više manifestacija saradnje i razmene na društvenom polju. Delegacija grada Osla bila je u zvaničnoj poseti Narodnom odboru Beograda. Grupa Norvežana, koji su se istakli u pomoći jugoslovenskim internircima u toku rata bila je gost Saveza boraca NOR-a. Gradovi Trontheim i Split uspostavili su prijateljske odnose i razmenili delegacije, itd.

Odnose sa Švedskom karakteriše i 1957 godine njihov povoljan razvoj. Poseta predsednika Vlade Švedske Tage Erlanderu bila je upravo rezultat takvog razvoja. Poseta je imala pozitivan odjek u javnosti obe zemlje, što je doprinelo njihovom boljem međusobnom upoznavanju i zbližavanju. Takođe se razvila uspešna saradnja i u radu UN, tako da su delegacije naših zemalja u zajednici sa delegacijom Indije, podnele i zajedničku rezoluciju o miroljubivoj koegzistenciji na poslednjem zasedanju Generalne skupštine UN.

Prihvatanje Štedske da štiti jugoslovenske interese u Saveznoj Republici Nemačkoj bilo je još jedan od izraza prijateljskih odnosa između dve zemlje.

Trgovinski pregovori održani u junu mesecu u Štokholmu uspešno su završeni zaključenjem protokola o plaćanju na multilateralnoj bazi kojim je Jugoslavija dobila pravo transferisanja svih svojih potraživanja u Švedskoj. Protokolom o trgovinskoj razmeni proširen je asortiman robe koja učestvuju u trgovini obe zemlje. Jugoslavija je uzela učešće i na sajmu u Štokholmu sopstvenim paviljonom.

Narodna Republika Poljska

U toku 1957 godine nastavljen je povoljni i svestrani razvoj naših odnosa sa Narodnom Republikom Poljskom. Ostvarujući obostrane težnje za svestranu saradnju, Poljska i Jugoslavija su unapredile svoje odnose na svim poljima. Ispoljena je podudarnost gledišta o mnogim bitnim problemima u međunarodnim odnosima i ostvareni su značajni rezultati u razmeni iskustava i boljem međusobnom upoznavanju. Tome je posebno doprinela vrlo živa razmena raznih delegacija.

Najznačajnija manifestacija prijateljske saradnje bila je poseta poljske partisko-vladine delegacije Jugoslaviji na čelu sa prvim sekretarom Poljske ujedinijene radničke partije Vladislavom Gomulkom i predsednikom Ministarskog saveta Juzefom Ciranki-jevičem. Tokom te posete potpisana je Zajednička deklaracija u kojoj je konstatovana istovetnost stavova predstavnika dveju zemalja u oceni najkrupnijih i najznačajnijih pitanja savremenog međunarodnog života. Zajednička deklaracija je ocenila da su odnosi između dve zemlje dobili karakter svestrane, srdačne i prijateljske saradnje, zasnovane na principima ravnopravnosti i međusobnog poštovanja i da je ta saradnja bila uzajamno korisna. Izražena je želja da se ona i dalje proširuje. Istaknuta je potreba povremenih političkih konsultacija između dve Vlade u cilju razmene mišljenja. Predviđeno je proširenje ekonomske i kulturne saradnje. Pored ostalog odlučeno je da se formira jugoslovensko-poljska Komisija za privrednu saradnju i da se otvore kulturno-informativni centri u Beogradu i Varšavi.

U 1957 godini ekonomski odnosi sa NR Poljskom kretali su se u pravcu daljeg proširenja. Zaključenjem Dopunskog protokola ukupan obim robne razmene za 1957 god. povećan je na 40 miliona dolara. Program naučno-tehničke saradnje se vrlo široko rea-

lizovao kroz uzajamnu razmenu stručnjaka i naučno-tehničke dokumentacije. Posle ekonomskih pregovora u Varšavi, 12 novembra 1957 godine potpisani su: Protokol o robnoj razmeni za 1958 godinu, Sporazum o uzajamnim isporukama robe u godinama 1958 do 1960 i Sporazum o industrijskoj saradnji. Za 1958 godinu predviđena je razmena od ukupno 54 miliona dolara. Aranžmanima o robnoj razmeni predviđen je dalji porast razmene u narednim godinama, što odgovara obostranim težnjama za produbljivanjem ekonomskih odnosa. Sporazumom o industrijskoj saradnji predviđena je kooperacija između industrijskih preduzeća. Sve ovo doprinosi stvaranju široke platforme za još raznovrsnije forme ekonomske saradnje, koja se već odvija na obostrano zadovoljstvo.

U toku godine izvršena je razmena mnogobrojnih delegacija vladinih, političkih, društvenih i drugih organizacija sindikata, žena, omladine, Saveza boraca, narodnih odbora Beograda i Varšave, privrednih i više zadržanih delegacija i grupa, kao i raznih prosvetnih i naučnih delegacija. Pored toga došlo je i do uzajamnih poseta istaknutih državnih i javnih radnika.

Kulturna i naučna saradnja se uspešno razvijala na osnovu ranije sklopljenih sporazuma i unapred dogovorenog programa saradnje. Tokom godine između Poljske akademije nauka i Akademskog saveta FNRJ potpisan je Sporazum o saradnji.

Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika

Tokom 1957 godine došlo je do daljeg prijateljskog razvoja odnosa između Jugoslavije i SSSR na političkom, ekonomskom i kulturnom polju.

Vlada FNRJ je ulagala značajne napore i poklanjala posebnu pažnju razvoju ovih odnosa, rukovodeći se principima Beogradske i Moskovske deklaracije. Kao i prethodnih godina Vlada FNRJ je smatrala da razlike u gledanju na određene probleme ideološkog karaktera ne treba da budu prepreka širokoj, iskrenoj i prijateljskoj saradnji dveju zemalja, tim pre što o mnogim pitanjima međunarodne politike postoji široko područje identičnih ili vrlo bliskih gledišta. Ovakav stav naišao je na razumevanje i Vlade SSSR.

Da bi se otklonile izvesne prepreke koji su se pojavile koncem 1956 i u prvoj polovini 1957 godine u odnosima između naših zemalja, a u cilju daljeg razvoja svestrane saradnje, došlo je 1 i 2 avgusta 1957 godine do susreta u Rumuniji delegacije CK SKJ i Vlade FNRJ sa generalnim sekretarom CK SKJ i Predsednikom Republike Titom na čelu i delegacije CK KPSS i Vlade SSSR-a sa I sekretarom CK KPSS i članom Prezidijuma Vrgovnog sovjeta SSSR-a Hruščovim na čelu. U toku razgovora potvrđena je saglasnost u pogledu daljeg razvijanja uzajamnih odnosa i uklanjanja prepreka koje bi otežavale takav razvoj.

Naša državopartiska delegacija, na čelu sa potpredsednicima Saveznog izvršnog veća Kardeljem i Rankovićem, uzela je učešća na svečanoj proslavi 40-godišnjice Velike oktobarske socijalističke revolucije u Moskvi. Tom prilikom je došlo do ličnih kontakata sa najvišim rukovodiocima SSSR-a. Predstavnici naše delegacije potpisali su Manifest mira. Oni nisu uzeli učešća u potpisivanju Deklaracije 12 partija socijalističkih zemalja iz razloga koji su bili izneti u saopštenju o VII Plenumu CK SKJ.

U toku godine, a naročito u drugoj polovini, došlo je do široke razmene predstavnika raznih ustanova i društvenih i stručnih organizacija, kao naprimer sindikata, omladine, Saveza boraca, gradova, poljoprivrednih i šumarskih stručnjaka, zadržara, arhitekata, pravoslavnih crkava, itd. Ovi kontakti doveli su do daljeg međusobnog upoznavanja i izmene iskustava na raznim područjima društvenog života.

Izmenom nota 22 i 29 avgusta 1957 postignut je sporazum da se važnost Konvencije o dvojnomo državljanstvu produži na još jednu godinu, kako bi se ko-

načno regulisalo pitanje jugoslovenskih građana koji žive u SSSR-u.

Ekonomске odnose karakteriše u 1957 godini porast razmene i produbljivanje saradnje i otklanjanje nekih teškoća koje su se pojavile u prvoj polovini godine. Robna razmena se odvijala na bazi Sporazuma od 2 februara 1957 godine kojim je predviđena razmena u visini od oko 110 miliona dolara u oba pravca.

U cilju obezbeđenja osnovne strukture razmene za duži period potpisan je 10 aprila 1957 godine u Moskvi Sporazum o uzajamnim isporukama robe za period od 1958 do 1960, kojim je dogovorena količinska razmena osnovnih artikala za ovaj period. Uspesna realizacija robnog sporazuma za 1957 godinu kao i dugoročni aranžman omogućili su da 2 novembra 1957 godine u Beogradu dođe do potpisivanja Protokola o robnoj razmeni za 1958 godinu, kojim se predviđa povećanje redovne robne razmene na 130 miliona dolara u oba pravca.

U vezi Sporazuma potpisanog 12 januara 1956 godine o izgradnji industrijskih preduzeća u FNRJ na bazi kredita od 110 miliona dolara i Sporazuma o saradnji u izgradnji aluminske industrije u Jugoslaviji, otklonjene su neke teškoće i obostranim naporima postignuto je uzajamno prihvatljivo rešenje. Dvadesetdevetog jula 1957 godine potpisan je Protokol uz Sporazum o izgradnji industrijskih preduzeća u FNRJ od 12 januara 1956 i Protokol uz Sporazum između Vlade FNRJ, Vlade SSSR i Vlade NDR od 1 avgusta 1956 godine o saradnji u izgradnji u Jugoslaviji preduzeća aluminijumske industrije. Ovim protokolima saglasno su određeni rokovi o izgradnji objekata predviđenih ovim sporazumima.

Realizacija Sporazuma o robnom kreditu od 2 februara 1956 godine odvijala se prema predviđenom planu u 1957 godini i postignut je Sporazum za njegovo korišćenje u 1958 godini.

Realizacija Sporazuma o saradnji i razvoju istraživanja u oblasti nuklearnih nauka i korišćenja nuklearne energije u mirnodopske svrhe odvija se normalno, kao i realizacija Sporazuma o naučno-tehničkoj saradnji putem razmene tehničke dokumentacije, iskustava, školovanja i usavršavanja stručnjaka.

Kulturna saradnja između dve zemlje u toku 1957 godine bila je intenzivna i raznovrsna. Ona se razvijala, shodno zaključenoj Konvenciji o kulturnoj saradnji, na osnovu utvrđenog godišnjeg programa kulturne razmene. Ova saradnja manifestovala se u prvom redu u oblasti pozorišne umetnosti, muzike i filma, književnosti i izdavačke delatnosti, kao i u saradnji naučnih i prosvetnih radnika, sportista i dr. Postoje svi uslovi da se kulturna saradnja u buduću još više razvija i jača.

Mogućnosti koje postoje u pogledu međusobnog informisanja javnosti o životu i radu naših zemalja, o koracima i akcijama Vlada dveju zemalja na unutrašnjem i međunarodnom planu nisu svestrano iskorišćene. Treba očekivati da će se na ovom polju znatno više učiniti u cilju daljeg uzajamnog upoznavanja i boljeg razumevanja, kako je to predviđeno u Sporazumu o međusobnom objektivnom informisanju javnosti dveju zemalja.

Švajcarska

U 1957 godini jugoslovensko-švajcarski odnosi razvijali su se u pravcu produbljivanja postojećeg prijateljstva. Kao odraz ovakvog razvoja, sporazumom između dveju Vlada od septembra 1957 godine, predstavništva u Bernu i Beogradu podignuta su na rang ambasada.

Sa Švajcarskom se povoljno razvijaju odnosi ekonomske saradnje. Ova saradnja dobila je raznovrsne vidove na trgovinskom, finansiskom i industriskokooperativnom planu.

Ekonomska saradnja bila je povoljnija u protekloj godini u poređenju sa ranijim godinama i ona bi dobila još šire mogućnosti ako bi se otklonile neke teškoće nastale u vezi sa obeštećenjem nacionalizo-

vane imovine, koje sužavaju okvire ove saradnje. S obzirom na povoljne mogućnosti za dalje unapređivanje ekonomskih odnosa treba očekivati da će obostranim razumevanjem biti nađena odgovarajuća rešenja za otklanjanje takvih smetnji.

Velika Britanija

I ranije dobri odnosi između Jugoslavije i Velike Britanije su se u toku 1957 godine povoljno razvijali. Takvom razvitku doprinelo je realističko prilaženje rešavanju međusobnih problema, koje se ispoljilo na obe strane.

Na liniji daljeg razvijanja međusobne saradnje učinjeno je u toku 1957 godine niz uzajamnih poseta. Parlamentarna delegacija na čelu sa poštivšim predsednikom Savezne narodne skupštine Mošom Pijade, posetila je marta 1957 godine Veliku Britaniju kao gost britanskog Parlamenta. Poseta je imala veliki značaj za razvijanje naših odnosa sa Velikom Britanijom. Veliku Britaniju je takođe posetila grupa predsednika narodnih odbora nekih jugoslovenskih gradova. Izmenjene su međusobne posete niza javnih i kulturnih radnika.

Značajan događaj u našim međusobnim odnosima u ovom periodu predstavlja zvanična poseta Jugoslaviji britanskog ministra inostranih poslova Selvina Lojda, u toku koje su izmenjena mišljenja o najvažnijim i najaktuelnijim problemima. Razgovori koji su tom prilikom vođeni pokazali su, pored ostalog, da obe strane pridaju veliki značaj principima miroljubive koegzistencije na kojima se u današnje vreme jedino može izgrađivati konstruktivna politika.

U toku godine trgovinska razmena sa Velikom Britanijom se odvijala bez smetnji, a njen obim je znatno porastao u oba pravca. Međutim, uvoz je bio veći od izvoza i zabeležio je brzi tempo porasta. S obzirom na zainteresovanost za održavanje ovako visokog nivoa uvoza iz Velike Britanije potrebno je uložiti dalje napore za povećanje našeg izvoza u Veliku Britaniju.

Uspesno su rešavana i druga pitanja od uzajamnog interesa. Zaključen je Sporazum o uspostavljanju redovnog vazdušnog saobraćaja, parafirana je Konvencija o socijalnom osiguranju i dr.

Vlada FNRJ je čvrsto uverena da će dosad ostvarena plodna saradnja sa Velikom Britanijom dati u buduću još veće rezultate u razvoju bilateralnih odnosa, kao i na opštem međunarodnom planu.

3. Amerika

Sjedinjene Američke Države

U skladu sa načelima aktivne koegzistencije Vlada se i u toku prošle godine zalagala za proširenje odnosa sa SAD za koje se pružaju široke mogućnosti pre svega na ekonomskom polju. Ona je sa svoje strane potsticala razmenu poseta predstavnika raznih društvenih oblasti u cilju boljeg međusobnog upoznavanja i razumevanja. Posete službenih ličnosti SAD našoj zemlji omogućile su kontakte koji su se i ovog puta pokazali korisnima. Pored većeg broja članova Kongresa i uglednih ličnosti iz privrednog i društvenog života, Jugoslaviju je u toku godine posetio i ministar trgovine SAD Sinkler Viks. Koristeći boravak u SAD povodom zasedanja međunarodnog turističkog Kongresa, državni sekretar za poslove robnog prometa Marjan Breclj je takođe imao niz kontakata s istaknutim ličnostima američkog privrednog života. U sklopu opšteg razvoja međusobnih odnosa otvoren je Generalni konzulat FNRJ u Pitsburgu.

Ima pitanja iz međunarodnih odnosa po kojima su stavovi SAD i FNR Jugoslavije slični. Međutim, po izvesnim međunarodnim problemima stavovi Jugoslavije i SAD su se razilazili. To se odnosilo uglavnom na one stavove koji po našem gledištu otežavaju proces ublažavanja blokovskih suprotnosti i sporazumnog rešavanja osnovnih međunarodnih problema.

Kao i ranije, u duhu principa svoje spoljne politike saradnje sa svim zemljama na bazi ravnopravnosti i uzajamnog poštovanja suvereniteta, Vlada je zastupala gledište da razlike u društvenom uređenju i u stavovima o izvesnim međunarodnim pitanjima ne treba da ometaju razvoj bilateralnih odnosa, zasnovanih na načelu nemešanja u unutrašnje poslove.

Iako se privredna saradnja i u prošloj godini odvijala na obostranu korist, ona još uvek ima uglavnom karakter jednogodišnjeg aranžmana prvenstveno za uvoz hrane i drugih poljoprivrednih proizvoda iz SAD. Mi smo već i ranije predlagali da se ekonomska saradnja postavi na čvršću, dugoročniju osnovu i dobije stabilniji karakter. Smatramo da bi takva vrsta saradnje pozitivno uticala na odnose između dve zemlje uopšte. Ovakvi predlozi učinjeni su i u toku razgovora o ekonomskoj saradnji za vreme boravka državnog sekretara za poslove finansija Avda Huma u SAD u oktobru 1957 godine. Pretstavnici SAD pokazali su interese za saradnju ove vrste i za dalje razgovore o tome.

Ekonomska saradnja sa SAD odvijala se u formi uvoza poljoprivrednih viškova, ekonomske i tehničke pomoći i redovne robne razmene.

U prošloj godini sa SAD su zaključena dva ugovora o kupovini poljoprivrednih viškova (3 novembra 1956 i 27 decembra 1957) na osnovu kojih smo iz SAD uvezli pšenicu, pamuk, mast, jestivo ulje i loj u ukupnoj vrednosti od 108,2 miliona dolara. Dinarska protivvrednost u iznosu od 79,4 miliona dolara upotrebljena je za dugoročni zajam našoj zemlji za ekonomski razvoj, dok je ostatak namenjen za potrebe SAD.

U vidu ekonomske pomoći isporučeno nam je poljoprivrednih viškova u vrednosti od 13,5 miliona dolara, a dinarska protivvrednost nam je data na dugoročni zajam za privredni razvoj. Tehnička pomoć od 1,5 miliona dolara korišćena je za stipendije našim stručnjacima u SAD i u drugim zemljama i za plate američkim stručnjacima koji su radili u pojedinim granama naše privrede. Pomoć, kao i ranijih godina, davana je bez političkih uslova.

Robna razmena razvijala se povoljno. Naš izvoz u SAD u 1957 godini bio je 33,6 miliona dolara, što znači u poređenju sa izvozom u 1956 godini povećanje od oko 12%. Menjala se i struktura našeg izvoza, tako da metali pretstavljaju 85% izvoza u 1957 godini.

Prilikom zagrebačkog i beogradskog sajma našu zemlju je posetio i veći broj uglednih privrednika iz SAD, interesujući se za mogućnost proširenja privredne saradnje. SAD su otvorile svoj prvi paviljon na zagrebačkom velesajmu. S druge strane Jugoslavija je učestvovala na međunarodnom sajmu u New Yorku. Sve ovo stvara povoljne perspektive za dalji razvoj ekonomskih odnosa.

Kao što je poznato, ranijih godina Vlada SAD isporučila je Jugoslaviji i izvesne količine vojnog materijala u okviru programa vojne pomoći i ugovora koji su o tome dve Vlade zaključile 14 novembra 1951. Međutim, u izmenjenim međunarodnim odnosima Vlada FNRJ je već ranije odlučila da ne prima više inostranu vojnu pomoć usled čega još od 1955 nisu ugovoreni nikakvi novi programi isporuka. Iako su još izvesni delovi iz ranijih programa, uključujući avione na mlazni pogon i rezervne delove, ostali neisporučeni, došlo je krajem prošle godine na inicijativu Vlade FNRJ do sporazuma obe vlade da se i te isporuke obustave tako da se vojna pomoć Jugoslaviji i formalno u celosti likvidira. Vlada FNRJ, izražavajući zahvalnost za vojnu pomoć koja je u datim međunarodnim uslovima bila potrebna i korisna Jugoslaviji, izrazila je nadu da okončanje te pomoći neće ometati odnose između obe zemlje, nego da će u skladu sa sadašnjim međunarodnim uslovima stvoriti osnove za njihov povoljniji razvoj.

I prošle godine učestali su kontakti na kulturnom, naučnom, umetničkom, sportskom i drugim poljima. Mi ćemo nastojati da se takve razmene nastave i pro-

šire. Našu zemlju je posetio takođe i znatan broj američkih turista. Ovakvi kontakti mogli bi uzeti još većeg zamaha da izdavanje ulaznih američkih viza za naše građane nije još uvek znatno otežano postojećim američkim propisima i praksom.

Kanada

U prošloj godini odnosi između FNRJ i Kanade razvijali su se i dalje u duhu uzajamnog prijateljstva. Bili su zapaženi korisni kontakti naših delegacija u UN, usled sličnosti u pristupanju pojedinim međunarodnim problemima.

Obe vlade su zainteresovane za širi razvoj bilateralnih odnosa. Prošle godine posetila je Kanadu naša privredna delegacija u cilju upoznavanja prilika kanadskog tržišta. Ona je naišla na prijateljski prijem kod kanadske Vlade. Tom prilikom obostrano je konstatovana mogućnost i izražena želja za povećanjem robne razmene.

U toku godine došlo je do uspešne razmene na kulturno-umetničkom polju, što stvara povoljnu bazu za dalje razvijanje takve saradnje.

Latinska Amerika

U toku proteklog perioda naši odnosi sa zemljama Latinske Amerike, sa kojima imamo diplomatske odnose, razvijali su se u pravcu daljih učvršćenja veza i saradnje.

Privredni odnosi odvijali su se na osnovu bilateralnih trgovinskih sporazuma koji su potpisani 1954 godine i ranijih godina. Jugoslavija danas ima ugovorne odnose sa Argentinom, Bolivijom, Čileom, Kostarikom, Meksikom, Paragvajem i Urugvajem. Od 1956 godine nemamo ugovornih odnosa sa Brazilijom, što se ne može smatrati normalnim.

Izmene spoljnotrgovinskih i deviznih režima u ovim zemljama i to upravo sa onim državama sa kojima je Jugoslavija obavljala najveći deo trgovinske razmene (Argentina, Brazilija, Čile, Paragvaj) negativno su se odrazile na našu razmenu sa ovim područjem. Tendencija u padu obima trgovinske razmene, koja je zabeležena još 1956 godine, nastavila se i u jačem stepenu tokom prošle godine. Vlada će pojačati nastojanja za povećanje trgovinske razmene sa zemljama Latinske Amerike.

U 1957 godini nastavila se saradnja naše zemlje sa nizom država Latinske Amerike u okviru UN. Do zajedničkih istupanja dolazilo je posebno po raznim problemima ekonomskog karaktera (pomoć nerazvijenim zemljama itd.).

U cilju proširenja odnosa sa Urugvajem početkom 1957 godine ustanovljeno je naše Poslanstvo u Montevideu i imenovan je stalni otpravnik poslova.

Prošle godine naimenovani su počasni konzuli u Boliviji i Ekvadoru.

Velika geografska udaljenost i objektivne teškoće nisu dosad pružale dovoljno mogućnosti za širu kulturnu razmenu. Na tom polju ipak je postignut uspeh, u poređenju sa ranijim godinama. U Meksiku su gostovali neki od naših umetnika i održana je izložba naše grafike. U Meksiku je primljen sa simpatijama poklon Pretsednika Republike školi, koja nosi ime »Jugoslavija«.

Posete istaknutih lica iz Latinske Amerike doprinele su daljem međusobnom upoznavanju i proširenju veza.

4. Bliski i Srednji Istok

Prostor Bliskog i Srednjeg Istoka pretstavljao je kroz celu 1957 vrlo aktivno područje međunarodne politike. Opravdane težnje naroda ovog područja za obezbeđenjem nezavisnosti i uspostavljanjem tesnje međusobne solidarnosti sukobljavale su se sa tendencijama, koje su išle na sprečavanje politike pozitivne neutralnosti, koju je deo ovih zemalja sprovodio, na njihovo uvođenje u vojne blokove i na dominaciju i mešanje u njihova unutrašnja pitanja.

Takva politika izazvala je zaoštavanje već postojećih problema i pojavu novih protivrečnosti u ovom prostoru i unosila nove uzroke nemira i nestabilnosti, preteći da na Srednjem Istoku otvori novo žarište sporova.

Vlada je sa simpatijama pratila borbu arapskih naroda za odbranu i obezbeđenje njihove nezavisnosti i pružila svoju podršku svim njihovim opravdanim težnjama. Svoje odnose sa zemljama ovog prostora Jugoslavija je razvijala u duhu prijateljstva i saradnje na principima aktivne i miroljubive koegzistencije, ravnopravnosti i uzajamnog poštovanja.

Rukovodena tim principima, naša Vlada pozdravila je stvaranje Ujedinjene Arapske Republike između Egipta i Sirije i pristupanje Jemena toj novoj zajednici, kao proces koji vodi stabilizaciji prilika u ovom delu sveta.

Jugoslavija održava i razvija međusobne odnose sa svim zemljama ovog prostora, izuzev Iraka i Saudijske Arabije, sa kojima diplomatski odnosi još nisu uspostavljeni.

Privredna saradnja sa zemljama ovog područja znatno je proširena u toku 1957 godine. Potpisani su novi i revidirani neki raniji trgovinski i platni sporazumi i sporazumi o naučno-tehničkoj saradnji. Time su umnogome proširene osnove ove saradnje.

Naša orijentacija na što čvršće međusobno povezivanje u cilju sve većeg kompletiranja naše privrede sa privredama ovih zemalja, došla je najbolje do izražaja kroz trgovinsku razmenu koja je, znatno porasla u 1957 godini.

Najozbiljniju teškoću na ovom putu predstavlja jednostrana struktura privrede ovih zemalja i prema tome njihovog izvoza. Međutim, princip uravnoteženja trgovinske razmene manifestovao se mnogo snažnije. Ovo je od naročitog interesa za razvitak kako naših ekonomskih, tako i političkih odnosa sa ovim zemljama.

Naša preduzeća izvodila su ili učestvovala u izvođenju radova na nekoliko industrijskih objekata u toku ovog perioda, a tehnička pomoć koju je naša zemlja pružala ovim zemljama bila je raznovrsnija i obimnija.

Egipt

Na političkom planu naše odnose sa Egiptom u toku 1957 godine karakterisali su duh saradnje i uzajamno poverenje. Jugoslovenska vlada pružala je podršku nastojanjima Egipta za očuvanje njegovih legitimnih prava i nezavisnosti. U tome smislu Vlada je jednom izjavom državnog sekretara za inostrane poslove Koče Popovića podržala deklaraciju egipatske Vlade o plovidbi Sueckim Kanalom od 25 aprila 1957 godine.

U cilju produbljenja odnosa između dve zemlje potpredsednik Saveznog izvršnog veća Svetozar Vukmanović i predsednik Komiteta za spoljnu trgovinu Hasan Brkić posetili su Egipt u drugoj polovini marta prošle godine. Ponovna poseta Egiptu potpredsednika Svetozara Vukmanovića u oktobru, kao gosta predsednika Namera, i razgovori koji su tim povodom vođeni, još jednom su potvrdili korisnost ovakvih susreta između najviših predstavnika dveju prijateljskih zemalja.

Na liniji dalje saradnje i produbljivanja odnosa između Jugoslavije i Egipta, tokom 1957 godine došlo je do razmene poseta niza delegacija.

Usled povećanja robne razmene i obostrane želje da se proširi privredna saradnja, 26 juna 1957 godine u Beogradu, zaključen je Sporazum o dugoročnoj trgovinskoj i privrednoj saradnji i Platni sporazum.

U robnoj razmeni sa Egiptom naš izvoz u toku 1957 godine iznosio je nešto ispod 4 milijarde dinara, a uvoz oko 2,7 milijardi dinara, što pokazuje povećani izvoz više nego 6 puta, a uvoz više nego dva puta u odnosu na 1956 godinu.

U okviru saradnje na raznim poljima privredne delatnosti u Egiptu su boravile razne grupe jugoslo-

venskih stručnjaka u cilju ispitivanja mogućnosti za širu privrednu saradnju između dve zemlje.

Ovakim razvitkom međusobne robne razmene i privredne saradnje uopšte Egipat je postao naš daleko najjači ekonomski partner među arapskim zemljama.

Kao rezultat obostranih nastojanja da saradnja na kulturnom polju bude sadržajnija, zaključena je Konvencija o kulturnoj saradnji koja je potpisana 12 oktobra 1957 godine.

Proglašenje Ujedinjene Arapske Republike između Egipta i Sirije, naša vlada je među prvima priznala i naimenovala svoga dosadašnjeg ambasadora u Egiptu kao svog predstavnika pri novoj republici, dok je u Damasku na mesto dosadašnjeg diplomatskog predstavništva otvoren Generalni konzulat FNRJ. Postoje svi uslovi da se prijateljska saradnja, koja je karakterisala odnose između Jugoslavije, s jedne, i Egipta i Sirije, s druge strane, i dalje pozitivno razvija i produbljuje.

Iran

Naše odnose sa Iranom karakteriše uzajamno poštovanje. Sve više dolazi do izražaja obostrana želja za unapređenjem saradnje, i to u prvom redu na ekonomskom planu.

Ekonomski odnosi sa Iranom nisu regulisani, te se trgovinska razmena odvija od slučaja do slučaja. Uglavnom se svodi na naš izvoz uz plaćanje u slobodnim valutama.

Iranski ministar trgovine Tadjadod posetio je Jugoslaviju u oktobru 1957 godine i vodio razgovore o unapređenju ekonomskih odnosa između dve zemlje.

Izrael

Odnosi između Jugoslavije i Izraela razvijali su se u duhu uzajamnog poštovanja. Saradnja se ispoljavala i putem kontakta naših i izraelskih predstavnika u međunarodnim organizacijama. U daljem razvoju saradnje, međutim, nastao je zastoj s obzirom na učešće Izraela u napadu na Egipat i njegov kasniji stav u vezi povlačenja stranih trupa sa Sinaja i Gaze. Međutim, ima izgleda za stvaranje povoljne atmosfere, koja bi omogućila intenziviranje međusobnih odnosa. Jula 1957 god. otvoren je počasni konzulat FNRJ u Haifi.

Između Jugoslavije i Izraela na snazi su trgovinski i platni sporazum od juna 1956 god.

U odnosu na prethodne godine robna razmena između dve zemlje znatno je porasla. U cilju razmatranja mogućnosti za povećanje robne razmene, došlo je do sastanka Mešovite izraelsko-jugoslovenske komisije u Beogradu, decembra 1957 godine.

Jemen

Prilikom posete prestolonaslednika Jemena princa Seif el Islam Mohamed el Badr, potpisan je 28 decembra 1957 godine ugovor o prijateljstvu kojim se uspostavlja diplomatski odnosi između dve zemlje na nivou poslanstva. U isto vreme potpisan je Ugovor o trgovini i Sporazum o naučno-tehničkoj saradnji.

Jordan

Između Jugoslavije i Jordana nije bilo izrazitih manifestacija u međusobnoj saradnji. Odnosi između dveju zemalja razvijali su se u okviru obostranog razumevanja i poštovanja. Između Jugoslavije i Jordana postoji trgovinski sporazum od 1954 god.

U odnosu na 1956 god. naša trgovinska razmena sa Jordanom je udvostručena.

Krajem 1957 god. potpisan je sporazum o koeksploataciji jordanskih fosfata.

Liban

Odnosi sa Libanom razvijaju se sve povoljnije, dobijajući karakter prijateljskih veza. Postoji obostrana želja za daljim proširenjem saradnje, koja je konstatovana prilikom privatne posete potpredsednika

Saveznog izvršnog veća Svetozara Vukmanovića i predsjednika Komiteta za spoljnu trgovinu Hasana Brkića, u Bejrutu od 29 do 31 marta 1957 god. Ta poseta je doprinela korisnoj razmeni mišljenja o pitanjima koja interesuju dve zemlje.

Ekonomski odnosi sa Libanom zasnovani su na trgovinskom sporazumu. Robna razmena sa ovom zemljom sastojala se u proteklom godinama skoro isključivo od našeg izvoza. Očekuje se da će robna razmena sa Libanom u 1958 god. znatno prevazići razmenu koja je realizovana u makojem posleratnom godišnjem periodu.

Sirija

Dosledna politika nezavisnosti i konstruktivne delatnosti naše zemlje na planu međunarodne saradnje i očuvanja mira u svetu, našla je svog snažnog odjeka u Siriji i pozitivno se odrazila na dalje zbliženje i jačanje jugoslovensko-sirijskih odnosa.

U skladu sa stepenom i duhom razvoja uzajamnih odnosa, došlo je u toku prošle godine do prijateljskih manifestacija između FNRJ i Sirije. Na poziv sirijske Vlade, početkom aprila prošle godine delegacija naše Vlade na čelu sa potpredsednikom Saveznog izvršnog veća Svetozarom Vukmanovićem, posetila je Siriju, i tom prilikom vodila razgovore o mogućnostima daljeg razvoja odnosa između dve zemlje.

Dalji korak u zbližavanju i u jačanju međusobnih veza bila je poseta sirijskog ministra inostranih poslova Saleha Bitara našoj zemlji.

Sredinom novembra Socijalistička partija Sirije (BASS) vratila je posetu SSRNJ. Poseta delegacije BASS Jugoslaviji bila je od obostrane koristi.

Prijateljska saradnja između naših dveju zemalja došla je do izražaja i na XII zasedanju Generalne skupštine UN kako u pitanju učvršćenja mira, tako i u pitanjima kojima je Sirija bila neposredno zainteresovana.

Pored manifestacije na političkom planu učinjeni su i dalji koraci na proširenju kulturnih veza. Sirijski studenti su sve više pokazivali interes za studiranje na našim univerzitetima, u čemu im je naša zemlja pružila svoju pomoć.

Uspostavljeni su takođe kontakti i učinjeni koraci za saradnju između jugoslovenskih i sirijskih sindikata.

Ekonomski odnosi sa Sirijom zasnivali su se na trgovinskom sporazumu zaključenom jula 1953 god. Robna razmena u 1957 god. je, kako po izvozu tako i po uvozu, premašila obim razmene za ma koji posleratni godišnji period. Proširenje naše ekonomske i tehničke saradnje sa Sirijom vezano je kako za pitanje uravnoteženja trgovinske razmene tako i, naročito, za mogućnost kreditiranja investicionih radova u Siriji.

Jugoslovensko preduzeće je uspešno završilo izgradnju luke u Latakiji, a ekipa »Geoistraživanja« izvodi radove na bušenju arteriskih bunara.

5. Azija

I u protekloj godini zemlje Azije suočavale su se, u svojoj unutrašnjoj izgradnji i u borbi za ostvarenje svojih opravdanih težnji, sa raznim političkim, ekonomskim i drugim teškoćama. Mada je proces učvršćivanja njihove samostalnosti i njihov politički i privredni razvoj nailazio na spoljne teškoće, a neki nerešeni problemi u odnosima među njima usporavali razvoj međusobne saradnje, proces afirmacije načela Bandunga i dalje se povoljno razvijao. Borba za likvidaciju ostataka kolonijalnog sistema i drugih oblika političke i ekonomske potčinjenosti nastavljena je i u protekloj godini. Proglašenje nezavisnosti Malaje, avgusta 1957, bio je korak napred u tom procesu.

Jugoslavija je uvek dosledno podržavala opravdane težnje aziskih zemalja i saradivala sa njima ka-

ko u bilateralnim odnosima tako i u raznim međunarodnim forumima. Ta saradnja — usmerena u pravcu mira i ravnopravne miroljubive međunarodne saradnje — bila je naročito intenzivna na XII zasedanju Generalne skupštine UN.

Naši odnosi sa zemljama Azije dalje su unapređeni i učvršćeni posetama koje je potpredsednik Saveznog izvršnog veća Svetozar Vukmanović učinio većem broju tamošnjih zemalja. Ove posete su omogućile da se sa naivšim predstavnicima tih zemalja izvrši razmena mišljenja o međunarodnim pitanjima od zajedničkog interesa i da se dalje razvije međusobna saradnja, naročito na privrednom polju.

Privredni odnosi sa zemljama Azije bili su intenzivniji i raznovrsniji, naročito sa nekim zemljama kao Burma, Indija, Indonezija, Kina, Cejlon i Pakistan. Međutim, povećanje je postignuto uglavnom u uvozu, a izvoz je ostao približno na nivou iz prethodne godine. To pokazuje s jedne strane da potrebe za proizvodima tih zemalja rastu i s druge strane da je potrebno uložiti veće napore da povećanjem izvoza pokrijemo naše sadašnje i povećane buduće potrebe za uvozom iz ovih zemalja.

Naučno-tehnička saradnja sa tim zemljama se proširuje i naročito je cenjen rad naših stručnjaka u pojedinim zemljama. Dalje povećanje saradnje na tom polju, u okviru naših materijalnih i kadrovskih mogućnosti, postaje jedan od veoma korisnih vidova privredne saradnje sa tim zemljama.

Avganistan

Od kako je 1956 god. došlo do razmene diplomatskih predstavnika, redovni kontakti između naše zemlje i Avganistana održavaju se kroz normalne diplomatske kanale. Naš poslanik u Avganistanu, koji ima svoje stalno sedište u Nju Delhiu, boravio je jula prošle godine u Kabulu gde je vodio razgovore sa predsednikom i članovima avgastanske Vlade o problemima koje interesuju dve zemlje, kao i o mogućnostima saradnje. Ispitane su mogućnosti tehničke saradnje i u tom pogledu su učinjeni izvesni konkretni predlozi. Postoji obostrana želja za uspostavljanjem trgovinskih odnosa.

Burma

Prijateljski odnosi između naše zemlje i Burme razvijali su se u prošloj godini u pravcu daljeg učvršćenja. Kao i ranije tako su i u ovom pogledu Jugoslavija i Burma ulagale zajedničke napore za jačanje mira u svetu i afirmaciju principa aktivne i miroljubive koegzistencije u odnosima među narodima.

Jačanje međusobnih veza odrazilo se pozitivno i na ekonomsku i tehničku saradnju. Potpisivanje niza sporazuma omogućilo je uspostavljanje stalnije i dugoročnije ekonomske saradnje. Zadovoljavajući nivo razmene koji je postignut može se dalje povećati, ukoliko se ulože obostrani naponi. Od posebnog značaja za dalji razvoj saradnje bila je poseta potpredsednika Saveznog izvršnog veća Svetozara Vukmanovića. I boravak naše parlamentarne delegacije u Burmi, na čelu sa predsednikom Savezne narodne skupštine Petrom Stambolićem, bio je od posebnog značaja za dalje međusobno upoznavanje i jačanje postojećih veza prijateljstva.

U oblasti tehničke saradnje uspešan je bio rad naših stručnjaka naročito na polju geoloških istraživanja. Pored toga, tehnička saradnja je proširena i na druge sektore.

Cejlon

Posle uzajamno izraženih želja i uspešnih pregovora, 14 oktobra 1957 god. uspostavljeni su redovni diplomatski odnosi između naše zemlje i Cejlona, sa kojim smo i ranije održavali veze kako preko naših predstavnika u drugim zemljama, tako i u Ujedinjenim nacijama.

Na poziv Cejlonske Vlade, potpredsednik Saveznog izvršnog veća Svetozar Vukmanović posetio je Cejlon

u oktobru prošle godine. U razgovorima naročita je pažnja poklonjena ispitivanju mogućnosti proširenja privredne saradnje.

Učinjeni su koraci s obe strane za razmenu diplomatskih predstavnika, što će doprineti unapređenju saradnje kao i razvijanju privrednih, kulturnih i drugih odnosa.

Indija

Naši odnosi sa Indijom bili su i u toku protekle godine prijateljski i srdačni. Nastavljena je prisa međusobna saradnja, a na međunarodnom planu uloženi su dalji zajednički naponi za smanjenje zategnutosti u međunarodnoj situaciji, očuvanje mira i primenu politike aktivne i miroljubive koegzistencije. Sličnost gledišta ubedljivo je došla do izražaja ne samo u nizu izjava o međunarodnim pitanjima, već i u pojedinim akcijama, od kojih posebno mesto pripada rezolucijama kojima su se najviše predstavnička tela naših dveju zemalja izjasnila u prilog obustave proba nuklearnog oružja. Delegacije dveju zemalja konstruktivno su saradivale na XII zasjedanju Generalne skupštine UN u svim važnijim pitanjima, a naročito u pitanjima razoružanja i koegzistencije.

U duhu te saradnje, nastavljena je i u toku 1957 god. i na najvišem nivou razmena mišljenja o međunarodnim problemima. Novu priliku za neposrednu razmenu mišljenja pružila je i poseta potpredsednika Saveznog izvršnog veća Svetozara Vukmanovića Indiji krajem septembra i početkom oktobra 1957 god.

Učinjen je dalji napredak i u saradnji na naučnom i kulturnom polju. Izmenjeno je više poseta naučnika i drugih kulturnih radnika među ostalim i naučnih radnika iz oblasti nuklearne energije.

Ostali vidovi kulturne saradnje odvijali su se putem neposredne razmene iskustava u pojedinim granama umetnosti, organizovanja izložbi, prikazivanja filmova, razmena stipendista i publikacija među zainteresovanim ustanovama. Manifestaciju prijateljskih odnosa pretstavljala je i poseta indiske krstarice »Maj-sor« našoj zemlji decembra 1957 god.

Maja prošle godine u Indiji je objavljen izveštaj delegacije Indiske Vlade, koja je 1956 god. boravila u našoj zemlji radi proučavanja sistema radničkog upravljanja. Objava izveštaja i niz predavanja članova delegacije u velikoj meri su doprineli da se zvanični krugovi i indiska javnost upoznaju sa dostignutim rezultatima na ovom važnom sektoru našeg društvenog razvitka. Kroz kontakte između predstavnika naših sindikata i indiskih delegata koji su prisustvovali Kongresu radničkih saveta ova saradnja je dalje unapređena.

Radi unapređenja privrednih odnosa učinjeni su u protekloj godini novi naponi. Otvoreno je predstavništvo Savezne spoljnotrgovinske komore u Kalkuti. Priredena je posebna izložba proizvoda naše industrije u Bombaju. Indija je učestvovala na Zagrebačkom velesajmu. Povećan je volumen našeg izvoza koji je u 1957 god. iznosio 4,3 miliona dolara. Znatno je porastao i naš uvoz koji je u istom periodu premašio 3 miliona dolara.

Između naše zemlje i Indije sklopljen je prošle godine Sporazum o recipročnom priznavanju diplomatsko-konzularne forme zaključenja braka.

Indonezija

U toku protekle godine odnosi između Jugoslavije i Indonezije prošireni su i učvršćeni u duhu principa zajedničke izjave objavljene prilikom posete predsednika Republike Indonezije Sukarna Jugoslaviji u septembru 1956 god. Značajan rezultat međusobne saradnje u ovom periodu ogleda se i u zajedničkom zalaganju na sprovođenju politike ravnopravne međunarodne saradnje i obezbeđenja mira u svetu. Naša Vlada je podržavala napore Indonezije za ostvarenje njenih nacionalnih zahteva, a u prvom redu njenu opravdanu težnju za priključenje Zapadnog Irijana nacionalnoj teritoriji, te je u tom smislu i glasala na

poslednjem zasjedanju Generalne skupštine UN za rezoluciju grupe azisko-afričkih zemalja. U cilju daljeg razvoja prijateljskih odnosa u martu prošle godine je akreditovan prvi jugoslovenski ambasador u Indoneziji i naimenovan vojni izaslanik. Obostrana želja za učvršćenjem postojećih veza ispoljila se takođe u uzajamnim posetama delegacija i pojedinih ličnosti. Od posebnog značaja u tom pogledu je poseta potpredsednika Saveznog izvršnog veća Svetozara Vukmanovića Indoneziji u avgustu prošle godine. Sa indonežanske strane našu zemlju je posetila delegacija opštine grada Džakarte, vojna delegacija, predstavnici Saveza bivših boraca i sindikata, kao i stalni predstavnik Indonezije u UN, bivši predsednik vlade Sastroamidjojo.

U međuvremenu, sredinom januara 1958 god., predsednik Republike Indonezije Sukarno boravio je u dvodnevnoj privatnoj poseti kao gost predsednika Republike Josipa Broza-Tita. U toku te posete vođeni su razgovori o pitanjima od zajedničkog interesa.

Poslednji razvoj događaja u vezi sa Indonezijom izazvao je zabrinutost naše Vlade zbog kopušaja stranog mešanja u indonežanske unutrašnje stvari i stvaranja novih žarišta sukoba. Jugoslovenska Vlada je ukazala podršku indonežanskoj Vladi u nastojanju da konsoliduje situaciju na svojoj teritoriji.

Uporedo sa jačanjem prijateljskih veza između dve zemlje, posvećena je posebna pažnja problemima međusobnih ekonomskih odnosa i njihovom unapređenju. Trgovinska razmena između FNRJ i Indonezije u prošloj godini odvijala se povoljno na osnovu novog trgovinskog sporazuma iz 1956 god. Usled objektivnih teškoća i nepostojanja naše trgovinske organizacije na licu mesta, nisu u dovoljnoj meri korišćene postojeće mogućnosti. Razgovori koji su vođeni za vreme posete potpredsednika Vukmanovića pokazali su da postoje široke mogućnosti kako za povećanje robne razmene između dve zemlje na dugoročnoj osnovi tako i za razvoj saradnje na tehničkom i naučnom polju. U kominikeu koji je tada objavljen podvučena je nužnost proširenja saradnje u raznim oblicima, pri čemu je istaknuta potreba obrazovanja sporazumom, koja bi predlagala mere za unapređenje ekonomskih odnosa između dve zemlje.

Japan

Odnosi između naše zemlje i Japana u proteklom periodu znatno su unapređeni na raznim poljima.

Međusobne zvanične i druge posete predstavnika dveju zemalja i razmenjena gledišta tom prilikom pokazali su korisnosti neposrednih kontakata za uzajamno razumevanje. Posebno treba pomenuti posetu, koju je na poziv japanske Vlade učinio potpredsednik Saveznog izvršnog veća Svetozar Vukmanović. Poseta je pretstavljala značajan doprinos daljem razvoju i učvršćenju odnosa sa Japanom na političkom i ekonomskom polju. Kao odraz postojećih i u cilju daljeg unapređenja međusobnih odnosa, Vlade FNRJ i Japana podigle su svoja predstavništva na rang ambasada.

I pored objektivnih teškoća, postoje uslovi za dalji razvoj međusobne ekonomske saradnje. Međutim, u toku 1957 god. nisu obostrano dovoljno korišćene sve mogućnosti u tom pogledu. Glavni problem u razvoju trgovinskih veza pretstavlja i dalje pitanje povećanja našeg izvoza u Japan. Dosadašnja iskustva ukazuju na potrebu sklapanja trgovinskih sporazuma.

Saradnja na kulturnom polju pokazala je da postoje povoljni uslovi i uzajamni interes da se razviju veze i na tom području. Razne kulturne manifestacije, kao što su izložbe i sl., povoljno su primljene u jugoslovenskoj i japanskoj javnosti. U toku su preliminarni razgovori za zaključenje kulturne konvencije.

Saradnja naučnih ustanova i poseta naših i japanskih naučnika sve više ukazuju na obostrane korisne rezultate.

Kambodža

Sa Kambodžom naša zemlja održava prijateljske odnose. Pokazalo se da u mnogim međunarodnim pitanjima postoje slična gledišta između dve zemlje. To omogućava da se saradnja sa Kambodžom i dalje razvija i proširuje. U želji da još više učvrste uzajamne prijateljske odnose, dve zemlje su podigle svoja diplomatska predstavništva na rang ambasada.

Poseta potpredsednika Saveznog izvršnog veća Svetozara Vukmanovića Kambodži, krajem avgusta prošle godine, bila je uspešna i korisna. U zajedničkom kominikeu objavljenom tom prilikom, osim konstatovanja istovetnih gledišta o osnovnim pitanjima međunarodnih odnosa, istaknuta je i potreba razvijanja robne razmene i drugih oblika ekonomske saradnje. U tom cilju će se pristupiti i zaključivanju sporazuma o trgovini i plaćanju, kao i ugovora o tehničkoj i naučnoj saradnji. Sa naše strane, izražena je spremnost da se u granicama mogućnosti pruži Kambodži tehnička pomoć.

Narodna Republika Kina

Zahvaljujući obostranim naporima došlo je i u toku protekle godine do šire razmene političkih, ekonomskih i drugih delegacija i pojedinačnih susreta koji su mnogo doprineli boljem međusobnom upoznavanju i razvijanju prijateljskih odnosa između naše dve zemlje.

Iako sve više vlada i zemalja u svetu razvijaju sa NR Kinom saradnju, ipak moramo, nažalost, ponovno konstatovati da još nije rešeno pitanje njenog predstavništva u Ujedinjenim nacijama. Pravilno rešenje pitanja predstavništva NR Kine u Ujedinjenim nacijama nesumnjivo bi doprinelo i jačanju uloge UN i označavalo ozbiljan korak u pravcu popuštanja međunarodne zategnutosti. Jugoslavija je prošle, kao i ranijih godina, pružila podršku NR Kini u pogledu njenih zakonskih prava na predstavništvo u Ujedinjenim nacijama kao i na Tajvan.

I u protekloj godini odnosi između naših zemalja dalje su unapređeni. Za vreme boravka kineske parlamentarne delegacije, na čelu sa potpredsednikom Stalnog komiteta Svekineske narodne skupštine Peng Cenom u Jugoslaviji i jugoslovenske parlamentarne delegacije na čelu sa predsednikom Savezne narodne skupštine Petrom Stambolićem u NR Kini, kao i posete potpredsednika Saveznog izvršnog veća Svetozara Vukmanovića NR Kini, izvršena je razmena mišljenja na najvišem nivou, što je doprinelo daljem uzajamnom upoznavanju.

U toku 1957 god. izvršena je razmena većeg broja delegacija iz raznih oblasti kulturnog, naučnog, privrednog i društvenog života. Među ostalim, Kinu su posetile i naše delegacije pravnika, socijalnih i zdravstvenih radnika kao i pretstavnika sindikata, žena, omladine, Crvenog krsta itd. U našoj zemlji boravila je kineska poljoprivredna delegacija, delegacija Crvenog krsta, delegacija za naučno-tehničku saradnju itd.

Saradnja na kulturnom polju bila je i intenzivna i plodna. U junu 1957 potpisan je u Pekingu petogodišnji Sporazum o kulturnoj saradnji na temelju koga se svake godine izrađuju godišnji programi. U 1957, pored razmene umetničkih grupa, kao što su naš ansambl »Branko Krstanović«, kinesko pozorište »Senki i lutaka« i kineska grupa filmskih radnika, razmenjene su foto-izložbe o socijalističkoj izgradnji Jugoslavije i NR Kine kao i izložbe grafike. Pored toga saradnja se odvijala na polju školovanja studenata muzike, likovnih umetnosti, izdavačke delatnosti, filma i novinarstva.

Januara 1957 potpisan je Protokol o jednogodišnjoj robnoj razmeni kojim je bilo predviđeno povećanje robne razmene za oko 40% u odnosu na 1956 god., tj. na oko 6 milijardi dinara u oba pravca. Razmena je izvršena sa 80% i u toku njenog izvršavanja došlo je do boljeg upoznavanja uzajamnih mogućnosti za trgovinsku razmenu i štećena su iskustva koja će biti korisna za našu dalju trgovinsku razmenu.

Brodovi Jugolinije počeli su 1957 god. redovno saobraćati sa kineskim pomorskim lukama, što olakšava robnu razmenu sa NR Kinom.

I naučno-tehnička saradnja odvija se uspešno u okviru postojećeg sporazuma o naučno-tehničkoj saradnji.

Mongolska Narodna Republika

Do uspostave diplomatskih odnosa između dve zemlje došlo je 20 novembra 1956 god., kada je odlučeno da se izvrši razmena diplomatskih predstavnika u rang ambasadora. Posle prvih uzajamnih kontakata polovinom 1957 god. došlo je do razmene ambasadora.

Kao najznačajnije manifestacije jugoslovensko-mongolskog prijateljstva i saradnje bile su zvanična poseta delegacije Vlade MNR na čelu sa predsednikom Ministarskog saveta Jumžagin Cedenbalom FNJR u vremenu od 27 do 31 avgusta 1957, kada je doneta Zajednička izjava dve vlade, i poseta potpredsednika Saveznog izvršnog veća Svetozara Vukmanovića Mongolskoj Narodnoj Republici. Jugoslaviju je u protekloj godini takođe posetio ministar industrije MNR D. Bat-Ochir.

Vlada FNJR je ukazala punu podršku Vladi MNR u njenom opravdanom zahtevu za prijem u Ujedinjene nacije, što će i dalje činiti.

U toku 1957 god. razmatrane su mogućnosti za razvoj ekonomske saradnje. Vladi MNR su dostavljeni naši predlozi Trgovinskog i Platnog sporazuma sa robnim listama u cilju realizacije razvoja ekonomske saradnje.

I u oblasti kulturne saradnje uspostavljeni su prvi kontakti.

Pakistan

U našim odnosima sa Pakistanom ispoljila se i u toku protekle godine obostrana želja da se saradnja unapredi i još više razvije. Izraz takve želje predstavljaju i naimenovanje našeg poslanika u Karačiju.

U skladu sa tim, potpredsednik Saveznog izvršnog veća Svetozar Vukmanović posetio je na poziv pakistanske Vlade Pakistan u oktobru 1957 god. U razgovorima koji su tom prilikom vođeni naročito se ispoljila želja za proširenjem privrednih odnosa i ustanovljeno je da za to pos. oje povoljni uslovi.

Konkretni razgovori o proširenju privredne saradnje vođeni su u Beogradu krajem oktobra kada je našu zemlju posetila privredna delegacija pakistanske Vlade. Članovi delegacije koji su predstavljali kako vladine nabavne organizacije, tako i poslovne krugove vodili su i posebne pregovore sa našim odgovarajućim preduzećima koja su tom prilikom uspostavila korisne poslovne kontakte. Oni su posetili i neke naše industrijske objekte i bliže se upoznali sa uslovima našeg tržišta. U istom cilju pakistanska Vlada je pozvala odgovarajuću našu delegaciju u posetu Paksitanu.

Kao rezultat obostranih napora trgovinska razmena je u stalnom porastu. U 1957 god. naš izvoz iznosio je 1,2 miliona dolara, a uvoz 1,4 miliona dolara.

Tajland

Sa Tajlandom naša zemlja održava normalne diplomatske odnose. U toku prošle godine uloženi su dalji naponi za unapređenje međusobne ekonomske i druge saradnje. Poseta potpredsednika Saveznog izvršnog veća, Svetozara Vukmanovića Tajlandu, avgusta prošle godine, predstavljala je značajan doprinos u tom pravcu.

Demokratska Republika Vijetnam

Između FNJR i DR Vijetnama uspostavljeni su diplomatski odnosi 10 marta 1957 god. Tom prilikom je dogovoreno da se za sada akredituju ambasadori iz Pekinga, odnosno Varšave, što je i sprovedeno.

Od 5 do 9 avgusta u našoj zemlji je boravila delegacija na čelu sa predsednikom DR Vijetnama Ho Si Minom. Razgovori sa našim najvišim rukovodilcima vođeni su u duhu prijateljske razmene mišljenja i o unapređenju međusobne saradnje. Tom prilikom

konstatovana je i identičnost gledišta o mnogim međunarodnim pitanjima. Naša zemlja je aktivno podržavala napore DR Vijetnama da dođe do ostvarenja Ženevskih sporazuma o ujedinjenju zemlje.

Početkom septembra u DR Vijetnamu je boravio potpredsjednik Saveznog izvršnog veća Svetozar Vukmanović. Poseta je značila ozbiljan doprinos unapređenju dalje prijateljske saradnje. Postignuta je saglasnost o potrebi povećanja robne razmene i aktivizacije saradnje na ostalim poljima.

U cilju ostvarenja zaključaka postignutih prilikom prošlogodišnjih poseta, pristupiće se konkretnim razgovorima o zaključenju sporazuma o ekonomskoj i tehničkoj saradnji. Osim toga, radi boljeg upoznavanja, potrebno je sa DR Vijetnamom proširiti kontakte razmenom raznih delegacija.

6. Afrika

Osnovna karakteristika u političkom razvoju afričkog kontinenta sastoji se u stalnom procesu osamostaljenja afričkih naroda i formiranja nezavisnih država na teritorijama kolonijalnih poseda.

Jugoslovenska Vlada smatra da je jedna od dužnosti međunarodnih organizacija, u prvom redu Ujedinjenih nacija, da podrže i pomognu afričke narode u naporima koje oni ulažu u ostvarenju nezavisnosti i samostalnosti koje su svojom borbom stekli, ili se za njih još bore.

Jednu od negativnih mera u nastojanju da se obezbede politički i ekonomski interesi kolonijalnih sila u prostorima Afrike predstavlja i sporazum zapadnih zemalja »Male Evrope«, postignut u okviru novoosnovane Evropske ekonomske zajednice (Zajedničko tržište), da svoje kolonijalne posede i prekomorske teritorije u Africi uključe u sistem zajedničkog tržišta i zajedničke ekonomske politike u pogledu ekonomskih investicija i proširenja osnovna racionalne eksploatacije sirovininskih baza. Ovaj sporazum primljen je sa negodovanjem u većini afričkih zemalja, kao i u drugim delovima sveta.

Jugoslovenska Vlada aktivno je podržavala pokret za nezavisnost afričkih naroda odgovarajućim političkim akcijama i zauzimanjem u Ujedinjenim nacijama, kao na primer u problemu Alžira, u radu Starateljskog komiteta prilikom razmatranja pitanja kolonijalne uprave i starateljstva, i u Ekonomsko-socijalnom savetu u problemu organizovanja međunarodne ekonomske pomoći nerazvijenim zemljama.

Sa novim nezavisnim državama Afrike, Vlada izgrađuje odnose prijateljstva i saradnje.

Jugoslovensko-etopijski odnosi odvijaju se u duhu sve tešnjeg prijateljstva i proširenja saradnje na privrednom i drugim poljima. Prijateljstvo i saradnja koja se razvija između Jugoslavije i Etiopije proizilazi iz međusobnog razumevanja i iskrene želje dveju zemalja da se uzajamno pomažu.

U skladu s tim odnosima, Jugoslavija je i u 1957 god. razvijala ekonomsko-političku saradnju sa Etiopijom i pružala joj tehničku i drugu pomoć upućivanjem većeg broja visokokvalifikovanih stručnjaka na rad u Etiopiju. Za svoj dosadašnji rad naši stručnjaci su dobili priznanje etiopske Vlade.

Naša zemlja će pružiti Etiopiji pomoć i u izgradnji luke Asab, koja ima veliki značaj za privredni razvoj Etiopije. Jugoslavija će kreditirati izgradnju luke Asab u visini 50% od vrednosti na 10 godina uz kamatu od 3%. Etiopska Vlada je povoljno ocenila ove uslove.

Poseta naše delegacije na čelu sa potpredsjednikom Saveznog izvršnog veća Svetozarom Vukmanovićem Etiopiji oktobra 1957 god. predstavlja značajnu manifestaciju uzajamnog prijateljstva i saradnje. Učinjena poseta je doprinela daljem učvršćenju i proširenju ekonomske i tehničke saradnje između dve zemlje.

Gana

Gana je 6 marta 1957 god. postala nezavisna država. Vlada FNRJ priznala je nezavisnost Gane

i na poziv njene vlade proslavi proglašenja nezavisnosti Gane prisustvovao je član Saveznog izvršnog veća Uglješa Danilović. Međutim, sa Ganom još nemamo uspostavljene diplomatske ni ekonomske odnose.

Južno-Afrička Unija

Sa Južno-Afričkom Unijom održavamo konzularne veze. Postoji mogućnost za povećanje robne razmene između preduzeća dve zemlje, mada ne postoji trgovinski sporazum.

Libija

Postoje mogućnosti za aktiviranje jugoslovensko-libijskih odnosa čiji je razvoj zasad ograničen na održavanje uspostavljenih diplomatskih odnosa.

Maroko

Sporazumom između Vlade FNRJ i Vlade Maroka diplomatski odnosi uspostavljeni su 1 marta 1957 god. Decembra iste godine naimenovan je naš poslanik u Maroku sa sedištem u Rabatu.

Juna 1957 god. zaključen je prvi trgovinski sporazum između FNRJ i Maroka.

Sudan

Odnosi između naše zemlje i Sudana tokom 1957 god. odvijali su se povoljno na političkom, privrednom i kulturnom polju.

Prvi sudanski poslanik u FNRJ, čije je stalno sedište u Atini, predao je akreditivne Pretsedniku Republike 28 juna 1957 god.

Postignuta je saglasnost da se ubuduće umesto egipatske funte uvede sudanska funta kao obračunska jedinica.

Na predlog Sudana povećan je manipulativni kredit.

S obzirom na obostrano izražene želje i postojanje odgovarajućih uslova može se očekivati da će se saradnja FNRJ sa Sudanom još plodnije razvijati na svim, a naročito na privrednom sektoru.

Tunis

Februara meseca 1957 god. uspostavljeni su neposredni diplomatski odnosi sa Tunisom, kada je jugoslovenski ambasador u Parizu predao akreditivne u svojstvu poslanika FNRJ. Decembra iste godine tuniski ambasador u Parizu predao je svoja akreditivna pisma u svojstvu poslanika u FNRJ. U međuvremenu, juna 1957 sklopljen je sa Tunisom prvi trgovinski sporazum.

S obzirom na perspektivu odnosa sa Tunisom, Vlada je naimenovala izvanrednog poslanika i opunomoćenog ministra sa sedištem u Tunisu.

U toku godine došlo je do niza sugestija, sa obe strane, o razvijanju saradnje na političkom, ekonomskom i kulturnom polju, od kojih su neke već i ostvarene.

7. Odnosi sa Australijom i Novim Zelandom

Sa Australijom i Novim Zelandom naša zemlja nema naročito razvijene bliže odnose. U ekonomskoj oblasti postoje izvesni vidovi trgovinske razmene neznatnog obima.

I u jednoj i u drugoj zemlji postoje jugoslovenski generalni konzulati.

IX. NARODNA ODBRANA

Aktivnost Saveznog izvršnog veća na području narodne odbrane proizlazila je i u 1957 god. iz opšte politike miroljubive i aktivne koegzistencije, čuvanja nezavisnosti zemlje i aktivnog učestvovanja u akcijama za održavanje mira u svetu. Toj politici bile su podređene i delatnosti organa i ustanova narodne odbrane.

Stručno vojno osposobljavanje vršilo se na bazi savremenih metoda, kroz armisku obuku i vanarmijsko vojno vaspitanje, na iskustvima Drugog svetskog

rata, a posebno na iskustvima Narodnooslobodilačkog rata prilagođenim savremenim sredstvima i metodama ratovanja, vaspitavajući mlade generacije u duhu socijalističkog patriotizma.

Polazeći od činjenice da odbrana zemlje iziskuje angažovanje svih izvora i snaga zemlje, Jugoslovenska narodna armija, aktivno je sarađivala na tom planu sa raznim organima državne uprave, ustanovama i privrednim i društvenim organizacijama.

Tokom čitave 1957 god. nastojalo se da se Jugoslovenska narodna armija snabde savremenim naoružanjem i tehničkim sredstvima kako bi bila što bolje osposobljena za odbranu zemlje i postala u opremljenosti, koliko je najviše moguće, nezavisna od inostranstva. U tom cilju sprovedene su i maksimalne mere štednje.

U prošloj godini sraćen je vojni rok izmenom Zakona o narodnoj odbrani jedinim hraniocima.

Sekretarijat Saveta narodne odbrane, koji je organizovan 1956 god., izvršio je obimne poslove u vezi priprema i organizacije građanskog sektora zemlje za odbranu.

1. Mere za izvršenje vojnih zakona i međunarodnih propisa

U prošloj godini nastavljen je rad iz 1956 godine na donošenju vojnih propisa od strane Vrhovnog komandanta i državnog sekretara u cilju dovršenja pravnog sistema u oblasti narodne odbrane i Jugoslovenske narodne armije.

Savezno izvršno veće donelo je Uredbu o pr nadležnostima vojnih lica za vreme mobilnog i ratnog stanja.

Vrhovni komandant propisao je dva uputstva, i to: Uputstvo za primenu propisa FNRJ i pravila međunarodnog pomorskog prava u miru za JNA i Uputstvo za primenu propisa FNRJ i pravila međunarodnog vazduhoplovnog prava u miru za JNA.

Državni sekretar za poslove narodne odbrane propisao je: Pravilnik za izvršenje vojne obaveze, Pravilnik o zdravstvenoj zaštiti lica koja su zbog povrede ili oboljenja otpuštena iz JNA, Pravilnik o osposobljavanju lica kojima je prestala služba u Jugoslovenskoj narodnoj armiji, Pravilnik o prijemu i regulisanju radnih odnosa vojnih majstora, Pravilnik o padobranskim zvanjima u Jugoslovenskoj narodnoj armiji, Pravilnik o pomoći porodicama vojnih lica koja izgube život pri vršenju službe, Pravilnik o izvršenju Zakona o »Partizanskoj spomenici 1941«, Pravilnik o ispitima za činove — klase podoficira, oficira i vojnih službenika i o stručnim ispitima vojnih službenika Jugoslovenske narodne armije, kao i niz uputstava i drugih propisa za primenu uredaba i pravilnik.

U toku je izrada i dovršenje drugih propisa među kojima su najvažniji Uredba o predvojničkoj obuci i Pravilnik za izvršenje Uredbe o materijalnom i finansijskom poslovanju JNA.

2. Vojno-stručna nastava i školovanje starešinskog kadra

Stručna vojna nastava sprovedena je pod pretpostavkom upotrebe klasičnog naoružanja, kao i eventualne upotrebe nuklearnog oružja.

U toku 1957 god. izvedeno je više zajedničkih vežbi u cilju usavršavanja sadejstva između rodova i vidova. Na vežbama su postignuti dobri rezultati.

U cilju što veće očiglednosti nastave nastavilo se sa sprovođenjem modernizacije nastavnih pomagala, izrađena je instrukcija o didaktičnim načelima vojne obuke snimljeno 95 nastavnih filmova. Veliku teškoću u izvođenju obuke predstavljao je nedostatak zemljišta za poligone, vežbališta i strelišta. U rešavanju

ovog problema potrebna je ubuduće veća saradnja i pomoć nadležnih organa i ustanova.

Tokom 1957 god. izvršena je revizija planova i programa vojnih škola, naročito izučavanja dejstva pod uslovima upotrebe atomskog oružja.

U protekloj godini nastavljeno je sa redovnim školovanjem kadrova u cilju njihovog stručnog usavršavanja.

Podmlađivanje Armije starešinskim kadrom vrši se školovanjem pitomaca u vojnim akademijama i podoficirskim školama. Prilikom prijema u vojne akademije i škole data je prednost ispred ostalih kandidata deci palih boraca i žrtava fašističkog terora.

Radi popune JNA visokokvalifikovanim stručnjacima u školskoj 1957/58 god. se školuje za potrebe JNA na fakultetima 1.629 stipendista i vojnih lica. U prošloj godini fakultet je završilo 110 stipendista JNA. Sem toga, u 1957 god. JNA je primila na stipendiranje 85 učenika građanskih srednjemedicinskih škola.

U toku godine preduzimane su i mere za dalje usavršavanje nastave telesnog vežbanja, naročito njenog sadržaja, kvaliteta i potpunijeg materijalnog obezbeđenja. U cilju osposobljavanja starešina za kvalitetnije izvođenje ove nastave održavani su kursevi kroz koje je dosad prošlo blizu 4.000 slušalaca.

3. Moralno-političko vaspitanje i kulturno-prosvetni rad u Armiji

Moralno-političko vaspitanje starešina i vojnika u 1957 god. zasnivalo se na načelima koja odgovaraju našoj stvarnosti i nezavisnoj demokratskoj politici koju vodi naša zemlja.

U toku godine preduzete su mere da što veći broj oficira iz trupe prođe kroz četvoromesečne kurseve radi boljeg poznavanja organizacije i metoda vaspitnog rada u jedinicama. U cilju ideološko-teoriskog obrazovanja starešina organizovani su dvadesetodnevni seminari. Isto tako, bili su organizovani dobrovoljni kursevi na kojima su obrađivane političko-ideološke teme, i ciklusi predavanja u domovima i klubovima. To se pozitivno odrazilo na kvalitet vaspitnog rada starešina sa vojnicima.

U ovoj godini poklonjena je naročito pažnja vojnoj pedagogiji i psihologiji.

U sprovođenju rada na političkom vaspitanju i prosvetčivanju vojnika postignuti su u prošloj godini dobri rezultati. Organizacija rada je podešena prema odgovarajućim izmenama u regrutaciji i osposobljavanju vojnika u nastavnim centrima i trupci. Naročita pažnja posvećena je obezbeđenju nastavnih i tehničkih sredstava (kinoprojektori, diaprojektori, razgla-sne stanice, radioaparati, gramofoni, magnetofoni itd.). Filmski centar JNA snimio je 47 filma i mesečna pregleda koji se koriste u vojnom i političkom vaspitanju i prosvetčivanju vojnika. Znatno je obogaćen fond knjiga: otkupljeno je oko 170 raznih knjiga svaka u po 500 do 1.000 primeraka.

Rad na razvijanju kulturno-zabavnog života i opismenjavanju vojnika odvijao se prema ranije određenom planu i dao je i u ovoj godini značajne rezultate.

Takođe je u prošloj godini organizovana poseta većem broju fabrika, muzeja i drugim ustanovama.

4. Naučno-istraživački rad

Osnovni cilj naučno-istraživačkog rada u JNA bio je osposobljavanje vojne industrije za samostalnu proizvodnju i što manju zavisnost od inostranstva u obezbeđenju Armije tehničkim sredstvima i ostalom opremom.

Naučno-istraživački rad u protekloj godini bio je usmeren na dobijanje novog i kvalitetnijeg naoružanja i opreme za potrebe JNA. Iz oblasti klasič-

nog oružja konstruisana su i usavršena nova oruđa većih kalibara i poboljšana već postojeća. Pri tome se vodilo računa o našim specifičnim uslovima i potrebama. Rezultate naučno-istraživačkog rada u JNA i novine do kojih se došlo u znatnoj meri koristi i naša privreda. U toku su radovi na razvoju opreme za proizvodnju elektronskih uređaja u našoj zemlji, radovi za korišćenje domaće sirovinke baze za izradu kvarcnih kristala i radovi na osvajanju silikona koji će naći svestranu primenu i u Armiji i u privredi. Niz rešenja na polju inženjerskih radova, atomsko-biološko-hemiske zaštite, mineralstva, sanitetske i vodosnabdevačke opreme, autotransporta i mehanizacije sa uspehom se primenjuju u našem građevinarstvu, rudarstvu i na drugim poljima.

Mornaričko-tehnički institut radio je na zadacima koji su u vezi sa izvršenjem programa izgradnje flote, rekonstrukcije i razvijanja raznih ratnih materijalnih sredstava.

U Vazduhoplovno-tehničkom institutu izrađeno je više novih prototipova aviona.

Redakcija Vojne enciklopedije nastavila je i privela kraju rad na primpremanju za štampu prve sveske koja će imati 800 stranica.

Geografski institut JNA usmerio je svoju delatnost na geografsko-kartografske radove za potrebe Armije.

U toku prošle godine Institut je popunjavao trigonometrijsku mrežu novim tačkama na teritoriji narodnih republika Makedonije, Srbije i Slovenije. Elaborat ovih radova biće dostavljen geodetskim upravama pomenutih narodnih republika, koje će ga koristiti za izvođenje državnog premera za potrebe privrede. Osim toga, vršena su snimanja za potrebe civilne geodetske službe odnosno za potrebe privrede.

Hidrografski institut učestvovao je u programu Međunarodne geofizičke godine u naučnom ispitivanju na Jadranu. U 1957 god. izvršen je oceanografski premer određenih delova obale i izdato 16 pomorskih karata i niz drugih stručnih navigacionih priručnika.

Komisija za Medicinsko-naučna istraživanja Državnog sekretarijata za poslove narodne odbrane radi na nizu problema koji su od značaja za Armiju. Neki od tih problema imaju veliki značaj i za civilni sektor s obzirom da se civilna zdravstvena služba ne bavi istraživanjima ove vrste, kao što su naprimer, pitanje zračenja štetnih za organizam, pitanje zaštitne vakcine protiv tetanusa, trbušnog tifusa i pegavca itd.

Komisija za Kodifikaciju međunarodnog ratnog prava pri Državnom sekretarijatu za poslove narodne odbrane završila je u 1957 god. propise za primenu pravila pomorskog i vazduhoplovnog prava u miru za JNA. Sada se radi na pravilima za pomorsko, vazduhoplovno i suvozemno ratovanje.

U prošloj godini Vojni istorijski institut izdao je 3 knjige, i to: Oslobođilački rat naroda Jugoslavije (I knjiga), Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije i Drugi svetski rat (I knjiga), kao i osam knjiga Zbornika dokumenata Narodnooslobodilačkog rata. Takođe je nabavljeno, snimljeno i registrovano na desetine hiljada arhivskih dokumenata.

U Institutu je nastavljena obrada druge knjige »Oslobođilački rat naroda Jugoslavije«, prve knjige »Istorija balkanskih ratova«, druge knjige »Drugi svetski rat« i sledećih šest knjiga »Zbornik dokumenata o Narodnooslobodilačkom ratu«. Druga knjiga »Oslobođilački rat naroda Jugoslavije« i prva knjiga »Istorija balkanskih ratova« izići će iz štampe u toku iduće godine.

5. Izdavačka delatnost

Vojno-izdavačka delatnost bila je usmerena na podizanje opšteg i stručnog obrazovanja pripadnika JNA, na upoznavanje građana sa potrebama narodne

odbrane i prenošenje iskustava iz Narodnooslobodilačkog rata na nove generacije.

U 1957 god. i dalje je redovno izlazio nedeljni list »Narodna armija« i »Graničar« i dva puta mesečno sedam armijskih listova. Takođe je redovno izlazio 15-todnevni ilustrovani časopis »Front«. Pored toga, redovno je izlazio i veliki broj stručnih časopisa: »Vojno delo«, »Vojni glasnik«, »Vojno-tehnički glasnik«, »Vazduhoplovni glasnik«, »Mornarički glasnik«, »Vojno-istorijski glasnik«, »Vojno-sanitetski glasnik« i drugi.

Vojno-izdavački zavod »Vojno delo« izdao je u 1957 god. ukupno 15 knjiga, od toga 10 knjiga od naših i 5 od stranih pisaca.

Geografski institut izdao je za potrebe državnih ustanova i preduzeća 17.865 listova karata raznih razmera.

6. Snabdevanje i finansisko poslovanje

Snabdevanje i finansisko poslovanje u JNA prilagođeno je opštim propisima uz izvesna odstupanja koja zahtevaju specifični uslovi organizacije i rada u Armiji.

U toku 1957 god. preduzet je niz novih mera kako bi se sredstva predračuna rashoda Državnog sekretarijata za poslove narodne odbrane što racionalnije utrošila i da bi se obezbedila što veća štednja. Pri tome se nastojalo da se Armija snabdeva prvenstveno na domaćem tržištu.

Uredba o materijalnom i finansiskom poslovanju u JNA znatno je doprinela sređivanju materijalnog i finansiskog poslovanja. Kontrola finansiskog poslovanja u prošloj godini bila je redovnija i kvalitetnija nego ranije.

Kao i ranije, u ovoj godini bilo je znatnih teškoća za obezbeđenje Armije rezervnim delovima. Iz vojne pomoći nije dodeljivan potreban asortiman. Sada se ulažu veliki naponi i znatna finansiska sredstva da se za borbeni i neborbeni sredstva osvoji što veći asortiman rezervnih delova u zemlji. U tome su postignuti u 1957 god. znatni uspesi, ali za trajno rešenje ovog pitanja potreban je duži vremenski period. Zato će se i dalje morati da troše znatna devizna sredstva za kupovinu tih delova u inostranstvu.

Organizacija remonta osnovnih tehničkih sredstava je u završnoj fazi. U toku je izgradnja zavoda i radionica za opravku tehničkih sredstava i popunjavanje trupnih radionica. U 1958 god. biće potpuno snabdevene sve jedinice sa pokretnim radionicama i alatom iz domaćih rezervi.

Veliki broj brodova opravljen je u našim remontnim zavodima, tehničkim radionicama i brodogradilištima. Takođe je izgrađen veliki broj objekata za smeštaj vojnog materijala.

U decembru 1957 godine između SAD i naše zemlje došlo je do sporazuma o obustavljanju vojne pomoći. Ubuduće dosadašnja pomoć biće nadoknađena proizvodima domaće proizvodnje i kupovinom potrebnog materijala i opreme u inostranstvu.

U 1957 god. posvećena je puna pažnja štednji i što racionalnijem korišćenju intendantske opreme. Produžen je rok njenog nošenja, čime je uštedena 1 i po milijarda dinara.

Preduzete su mere za poboljšanje ishrane ljudstva Armije nabavljanjem novih kvalitetnih artikala hrane i izgradnjom modernih ekonomskih objekata (kuhinje, trpezarije, perionice itd.).

U 1957 god. uvedena je dodatna oprema za vojnike (džemper, rukavice, šatorsko krilo, pidžama i pletena vunena potkapa).

U cilju poboljšanja životnih uslova vojnika, u toku je proučavanje pitanja adaptacije vojničkog kreveta, koji bi isključio slamaricu iz upotrebe. U cilju higijenskog pranja vojničkog rublja usvojena je i uvedena

kod jedinica mehanička perionica. Isto tako, preduzete su mere za usvajanje i nabavku uređaja za stalne sušionice vojničkog rublja.

7. Zdravstvena zaštita

Sanitetska služba u JNA bila je orijentisana na pružanje savremene zdravstvene zaštite pripadnicima JNA i porodicama vojnih osiguranika, a u granicama slobodnih kapaciteta i građanskim licima. Uvedene su nove zdravstvene knjižice za vojne osiguranike i članove njihovih porodica.

U prošloj godini primljeno je na lečenje pored vojnih i oko 25.000 građanskih lica i oko 10.000 članova porodica vojnih osiguranika.

U toku 1957 god. bilo je mesečno oko 2.300 dobrovoljnih davalaca krvi u Armiji, od kojih je sakupljeno oko 6.000 litara krvi. Od toga je oko 4.500 litara poslato za preradu u suhu plazmu, a ostali deo upotrebljava se za lečenje bolesnika u vojnim bolnicama.

U protekloj godini poboljšano je stanje sanitetskog transporta u sanitetskim ustanovama i jedinicama JNA nabavkom sanitetskih automobila domaće proizvodnje.

Vojni sanitet je i dalje sarađivao sa građanskom sanitetskom službom na proučavanju i suzbijanju zaraznih bolesti koje su od značaja za odbranu zemlje, kao što je suzbijanje pegavca na Kosmetu i sl.

Sanitetska uprava JNA, posle dužeg proučavanja zdravstvenih prilika u našoj zemlji, izradila je opširan elaborat o ulozi zdravstvene službe FNRJ sa stanovišta narodne odbrane. U elaboratu su istaknuta ona pitanja koja su od provrazrednog značaja za odbranu zemlje, kao što su: suzbijanje i iskorenjivanje težih zaraznih oboljenja, zaštita industriskog radništva za vreme rata, školovanje i obučavanje sanitetskih kadrova za ratne potrebe, organizacija transfuzije krvi i sl.

U 1957 god. održan je u Beogradu XV Međunarodni kongres vojne medicine i farmacije koji je ne samo obogatio stručna iskustva naših sanitetskih radnika nego je doprineo i većem ugledu naše zemlje u inostranstvu.

Glavna aktivnost veterinarske službe u prošloj godini bila je usmerena na podizanje zdravstvenog stanja stoke, u čemu su postignuti dobri rezultati. U saradnji sa civilnim sektorom veterinarska služba JNA učestvovala je u borbi protiv stočnih zaraznih bolesti u zemlji i preduzimala mere za poboljšanje kvaliteta konja, imajući u vidu tipove koji su potrebni Armiji.

8. Vojna industrija i građevinarstvo

Osnovni zadaci vojne industrije u 1957 god. bili su usmereni na proizvodnju raznih novih tipova opreme za Armiju. Nastojalo se da se kapaciteti koji stoje na raspolaganju za potrebe vojne privrede uključe i u proizvodnju za široku potrošnju i da se proširi kooperacija sa ostalom industrijom.

Korišćenje kapaciteta vojne industrije u proizvodnji za tržište poraslo je u 1957 god. za oko 10 milijardi dinara u odnosu na prethodnu. Ukupna proizvodnja ostala je na nivou prethodne godine ali, zbog promene strukture armiskih potreba, kod nekih preduzeća javljaju se velika smanjenja i problemi zaposlenja. Od ukupnih isporuka vojne industrije u 1957 god. preko polovine otpada na proizvodnju za tržište.

Napori da se raspoloživi kapaciteti trajnije uključe u proizvodnju za tržište dali su dobre rezultate u manjem delu vojne industrije (hemiska industrija, proizvodnja motora, hidraulika, precizna mehanika i sl.),

dok glavni deo slobodnih kapaciteta još nije uspeo da sa ostalom industrijom uspostavi kooperaciju po takvim programima proizvodnje koji su našoj privredi i našem platnom bilansu potrebni, a za koje su preduzeća vojne industrije stavila na raspolaganje deo svojih kapaciteta. Pošto se kapaciteti i stručni kadrovi u vojnoj industriji moraju održavati bez obzira na stepen trenutnog njihovog korišćenja to bi njihovo veće aktiviranje značilo za privredu zemlje veliku uštedu u investicijama, a za Armiju održavanje kadra na ključnim mestima odbranbene industrije. Korišćenjem svojih slobodnih kapaciteta, rekonstrukcijom i dopunama koje će biti nužne radi osvajanja proizvodnje za tržište, proizvodne mogućnosti preduzeća vojne industrije postaće raznovrsnije, što je od velikog značaja za JNA.

Za kapitalnu izgradnju preduzeća vojne industrije uloženo je u 1957 god. iz dugoročnih kredita oko 30% manje nego u prethodnoj godini.

U 1958 god. osnovni zadatak vojne industrije biće osvajanje i proizvodnja određenih novih tipova vojne opreme, kao i uključivanje slobodnih kapaciteta u razne stalne programe proizvodnje za potrebe privrede i tržišta.

Vojno građevinarstvo bilo je orijentisano u 1957 godini na podizanje objekata za smeštaj ljudstva i materijala kao i na podizanje stanbenih zgrada za smeštaj porodica vojnih lica.

U toku prošle godine izgrađeno je 77 objekata za smeštaj vojnika, a u izgradnji se nalazi 155 objekata. Takođe je završeno 3.674 stana za oficire, podoficire i vojne službenike. U narednoj godini nastaviće se radovi na 7.340 stanova od kojih će biti završeno oko 3.600. Pored toga, izgrađen je veći broj objekata za čitaonice, klubove, biblioteke i rasonodu i tsl., bolnički zgrada, ambulanti, garaža za smeštaj vozila, magacina za smeštaj materijala, rezervoara i cisterni u pogonskim skladištima za smeštaj goriva, obala i mola, aerodroma, betonskih površina i radionica i opravljani veći broj raznih objekata.

U toku godine jedinice JNA u saradnji sa narodnim odborima opština i srezova učestvovala su u izgradnji vodovodne, kanalizacione i električne instalacije čija vrednost iznosi 258 miliona dinara.

9. Vanarmisko vojno vaspitanje

Vanarmisko vojno vaspitanje sprovedeno je u 1957 god. kao dobrovoljno vojno vaspitanje preko društvenih organizacija i centara za vanarmisko vojno vaspitanje i kroz predvojničku obuku kao zakonsku obavezu.

Delatnost društvenih organizacija na vanarmiskom vojnom vaspitanju bila je usmerena uglavnom na rad sa svojim članovima i obveznicima predvojničke obuke, dok rad sa ostalim narodnim masama još nije dovoljno aktiviran. Oseća se potreba da se u tom cilju više angažuju nadležna koordinaciona tela. U radu tih tela oseća se nedostatak izvršnog organa.

Centri za vanarmisko vojno vaspitanje organizaciono su se učvrstili i njihova aktivnost je bila znatna, ali se njihov broj nije povećao, s jedne strane zbog nedostatka prostorijske, a s druge strane i zbog nedovoljnog shvatanja značaja ove institucije od strane pojedinih narodnih odbora.

U predvojničkoj obuci učestvovalo je ukupno 534.000 omladinaca i omladinki. U radu sa seoskim i radničkim obveznicima bilo je angažovano 15.335 komandira od kojih su 8.676 rezervni oficiri.

Vaspitno-obrazovni rad s obveznicima predvojničke obuke iz redova seoske i radničke omladine u toku 1957 god. proširen je u pravcu osposobljavanja omladinaca za dejstva u pozadini u uslovima savremenog rata. Znatna pažnja posvećena je fizičkom i tehničkom obrazovanju i opismenjavanju.

Sa srednjoškolskom i studentskom omladinom predvojnička obuka je izvođena u okviru školske nastave.

Svi muški obveznici predvojničke obuke vršili su gađanja vojničkom puškom na kojima je prosečno 78% ispunilo uslove gađanja. Osim toga, veliki broj omladine je učestvovao na streljačkim takmičenjima vojničkom puškom po opštinama, srezovima i republikama, a u Beogradu je održano Prvo državno prvenstvo obveznika predvojničke obuke u gađanju vojničkom puškom.

Specijalistička predvojnička obuka vozača motornih vozila izvodi se preko Auto-moto saveza, obuka radista preko Narodne tehnike a padobranaca i vazduhoplovnih jedriličara preko Vazduhoplovnog saveza.

Organi narodne vlasti omogućili su uspešan rad na vanarmiskom vojnom vaspitanju angažovanjem svojih kadrova i davanjem finansijskih sredstava.

Jugoslovenska narodna armija pružala je znatnu pomoć vanarmiskom vojnom vaspitanju u kadrovima, naoružanju i municiji, materijalnim i finansijskim sredstvima. Na logoravanjima bilo je angažovano 205 aktivnih oficira koji su bili komandanti logora i instruktori za stručnu vojnu nastavu. Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane dao je kao pomoć predvojničkoj obuci, centrima za vanarmisko vojno vaspitanje, Udruženju rezervnih oficira, Streljačkom, Automobilskom, Vazduhoplovnom, Konjičkom savezu i Savezu radio-amatera Jugoslavije oko 745 miliona dinara.

10. Pomoć narodnoj privredi i saradnji sa drugim državnim organima

U 1957 god. inženjerske jedinice JNA nastavile su sa izvođenjem raznih inženjerskih radova značajnih sa gledišta narodne privrede. Inženjerske jedinice izgradile su 119 km modernih automobilskih puteva i 8 km železničkih pruga, 25 mostova u ukupnoj dužini od 528 m i 3 tunela u dužini 86 m. Ukupna vrednost izvedenih radova iznosi blizu 4 milijarde dinara.

Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane dodelio je narodnim republikama 3.036.952.000 dinara pomoći u izgradnji, rekonstrukciji i modernizaciji puteva i železničkih pruga iz okvira perspektivnog programa uređenja komunikacione mreže u FNRJ. Korišćenjem ovih sredstava izgrađeno je 51,5 km modernih puteva, regulisano 31,5 km gornjeg stroja železničkih pruga i izgrađena 4 železnička mosta. Sem ovih sredstava Sekretarijat je dao znatnu pomoć u mehanizaciji i finansijskim sredstvima za izgradnju izvesnih puteva lokalnog značaja. Vrednost ovih radova u 1957 god. iznosila je oko 65 miliona dinara.

Pored izgradnje komunikacija, Državni sekretarijat za poslove narodne odbrane nastavio je sa pružanjem pomoći narodnim republikama za uređenje bujica i za pošumljavanje. Za uređenje bujica utrošeno je oko 35 miliona dinara, a za pošumljavanje ogolelih površina oko 15 miliona.

Odgovarajući program izvođenja hidrotehničkih radova obuhvatio je pružanje pomoći pojedinim ustanovama i institutima u cilju istraživanja i analiziranja stanja vodnih kapaciteta u krajevima siromašnim vodom, izvođenja opita na otklanjanju saliniteta u podzemskim vrelima na obalskom području, bušenja u cilju pronalaženja dubinske vode i sl., za što je utrošeno oko 33 miliona dinara.

Linisne jedinice za vezu izgradile su oko 900 km specijalnih vojnih tt linija i rekonstruisale oko 1.300 km postojećih vojnih tt linija.

Praktičnom obukom i radom na izgradnji raznih inženjerskih i građevinskih objekata tt linija i učesćem na raznim tehničkim radovima, osposobljeno je nekoliko hiljada vojnika za razne stručne poslove tako da će se po otsluženju svog vojnog roka moći aktivno da uključe u privredu kao kvalifikovani radnici.

11. Saradnja sa stranim armijama

Saradnja naše Armije sa stranim armijama u toku 1957 god. bila je intenzivnija nego u prethodnoj godini.

Delegacija JNA na čelu sa generalom armije Ivanom Gošnjakom, posetila je Sovjetski Savez juna meseca. Maršal Žukov vratio je posetu oktobra meseca.

Tokom 1957 god. delegacije Jugoslovenske narodne armije posetile su Poljsku, Englesku, Zapadnu Nemačku, SSSR, SAD, Grčku i Francusku, dok su našu Armiju posetili delegacije poljske armije, zatim libanske, indonežanske, engleske i grčke armije. Osim toga, brodovi Jugoslovenske ratne mornarice posetili su Egipat, Liban i Siriju, dok su brodovi sovjetske i britanske ratne mornarice kao i jedna indiska krstarica posetili našu ratnu mornaricu.

U našoj mornaričkoj školi nalazi se grupa pripadnika Burmanske armije. Otvorena su nova vojna izaslanstva u Siriji i Indoneziji kao izraz dobrih odnosa između tih dveju zemalja i Jugoslovenske narodne armije. Na taj način danas ima 14 vojnih izaslanstava FNRJ.

U toku 1957 godine dva puta je vršena smena Odreda JNA koji se nalazi u sastavu snaga Ujedinjenih nacija u Egiptu, pružajući pomoć i doprinos u održavanju mira u svetu shodno odlukama OUN. Odred je imao 689 vojnika, podoficira, oficira i vojnih službenika.

Издаје Савезна народна скупштина, Београд. Уређује редакциски одбор. Одговорни уредник Милорад Ч. Аћимовић, шеф Стенографског бироа Савезне народне скупштине, Београд. Штампa Београдског графичког завода, Београд. — Цена овој свесци 600 дин. Претплату прима комерцијално одељење „Службеног листа ФНРЈ“, Краљевића Марка 9, тел. 22-619. Абонман у висини од 2.000 дин. полаже се на жиро рач. 101—11/1—30. Претплатници ће белешке добијати све док се овај износ не исцрпи, када ће бити позвани да обнове претплату.